

WILEŃSKIE KORZENIE GDAŃSKIEGO UNIwersYTETU MEDYCZNEGO

Wiesław Makarewicz

Gdański Uniwersytet Medyczny wiele zawdzięcza kadrze akademickiej, profesorom i lekarzom wywodzącym się z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Wprawdzie powstającą w 1945 r. w Gdańsku Akademię Lekarską budowali przybysze z różnych regionów Polski, ale jedynie wilnianie od początku stanowili silną, dużą, zwartą i zżyłą grupę społeczną o wspólnych losach i tradycji. Wnieśli do organizowanej Uczelni nie tylko doświadczenie i umiejętności zawodowe, ale też elementy tradycji i kultury Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.

Szacuje się, że około 30% mieszkańców Gdańska i 17% mieszkańców województwa pomorskiego (wg badania CBOS z 2012 r.) swoje rodowody wywodzi z dawnych Kresów Wschodnich Polski. Gdańsk stał się miastem rodzinnym wielu tysięcy wilnian, którzy opuścili ukończone miasto. Kresowianie wnieśli znaczący wkład w odbudowywanie Gdańska. Ich system wartości, tradycje, zwyczaje, które ukształtowały się w wielokulturowym Wilnie, stały się tym samym naszym dziedzictwem.

Recenzja:
dr hab. Anna Supruniuk
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Opieka redakcyjna:
Małgorzata Omilian-Mucharska

Korekta:
Małgorzata Omilian-Mucharska
dr n. hum. Joanna Śliwińska

Bibliografię zestawiał:
dr n. hum. Bartłomiej Siek

Projekt okładki:
Izabela Szeibelis-Deskiewicz

Grafika na okładce:
Dziedziniec Piotra Skargi na Uniwersytecie Wileńskim i kościół pw. Św. Janów
wraz z dzwonnica w Wilnie (Litwa); fot. Jan Mehlich / na licencji CC BY-SA 3.0
Budynek administracyjny Szpitala Miejskiego w Gdańsku w roku 1911,
obecnie budynek nr 1 przy ul. Dębinki 7; kartka pocztowa ze zbiorów Biblioteki Gdańskiej
PAN, reprodukowana na stronie internetowej GUMed

Fotografie w książce pochodzą z prywatnego archiwum Autora, Archiwum Gdańskiego
Uniwersytetu Medycznego oraz zasobów *Gazety GUMed*, a także z Archiwum Uniwersytetu
Mikołaja Kopernika w Toruniu

Skład:
Design 14

Wydawnictwo Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego
ul. Dębinki 7, 80-211 Gdańsk
www.gumed.edu.pl
redakcja@gumed.edu.pl

e-ISBN 978-83-67147-05-7
ISBN 978-83-67147-06-4

Publikacja została sfinansowana ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki w ramach projektu
Wileńskie korzenie Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego zrealizowanego w programie
Doskonała nauka – Wsparcie monografii naukowych.

WILEŃSKIE KORZENIE
GDAŃSKIEGO UNIWERSYTETU
MEDYCZNEGO

Wiesław Makarewicz

Wydawnictwo Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego
Gdańsk 2022

WILEŃSKIE KORZENIE
GDAŃSKIEGO UNIWERSYTETU
MEDYCZNEGO

Wiesław Makarewicz

Wydawnictwo Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego
Gdańsk 2022

PATRONAT HONOROWY

REKTOR
GDAŃSKIEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO
prof. dr hab. Marcin Gruchała

*Z okazji 75-lecia Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego
książkę tę dedykuję
profesorom, absolwentom i studentom
Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie,
których powojenne losy zmusiły do ekspatriacji do Gdańska,
gdzie w pierwszych powojennych latach organizowali
Akademię Lekarską – dzisiejszy Gdański Uniwersytet Medyczny.*

Wiesław Makarewicz

Przedmowa

Gdański Uniwersytet Medyczny wiele zawdzięcza kadrze akademickiej, profesorom i lekarzom wywodzącym się z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Wprawdzie powstającą w 1945 r. w Gdańsku Akademię Lekarską budowali przybysze z różnych regionów Polski, ale jedynie wilnianie od początku stanowili silną, dużą, zwartą i zżyłą grupę społeczną o wspólnych losach i tradycji. Wnieśli do organizowanej Uczelni nie tylko doświadczenie i umiejętności zawodowe, ale też elementy tradycji i kultury Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Ekspatrianci z USB – profesorowie: Michał Reicher, Stanisław Hiller, Włodzimierz Mozołowski, Ignacy Abramowicz, Tadeusz Pawlas oraz Kornel Michejda i jego wychowanek Zdzisław Kieturakis – stworzyli w powstającej ALG prawdziwe szkoły naukowe, które wychowały dziesiątki profesorów. Bez wątpienia to im w znacznej mierze zawdzięczamy dzisiejszą wysoką pozycję Uczelni w kraju. Otrzymaliśmy z Wilna dobre geny!

Zszacuje się, że około 30% mieszkańców Gdańska i 17% mieszkańców województwa pomorskiego (wg badania CBOS z 2012 r.) swoje rodowody wywodzi z dawnych Kresów Wschodnich Polski. Gdańsk stał się miastem rodzinnym wielu tysięcy wilnian, którzy opuścili ukochane miasto. Kresowianie wnieśli znaczący wkład w odbudowywanie Gdańska. Ich system wartości, tradycje, zwyczaje, które ukształtowały się w wielokulturowym Wilnie, stały się tym samym naszym dziedzictwem.

Mam osobiste powody, dla których podjąłem trud napisania tej książki – do tych ekspatriantów należał bowiem mój Ojciec – Jan Makarewicz, absolwent Wydziału Lekarskiego USB, związany początkowo z Zakładem Higieny Akademii Lekarskiej w Gdańsku, a następnie z Kliniką Chorób Zakaźnych i Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Gdańsku. Ja urodziłem się w Wilnie i po maturze w I LO w Gdańsku rozpocząłem w 1953 r. studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Gdańsku. Na II roku studiów zafascynowała mnie osoba prof. Włodzimierza Mozołowskiego, wykładającego chemię fizjologiczną. Była to charyzmatyczna postać, otoczona legendą Legionów Polskich i bliską relacją w Marszałkiem Józefem Piłsudskim. Zauroczony Profesorem, po zdaniu końcowego egzaminu, jako student III roku wstąpiłem do Koła Biochemicznego przy Zakładzie Chemii Fizjologicznej. Po ukończeniu studiów związałem się z tym Zakładem, rozpoczynając pracę jako asystent i *de facto*, jak się okazało, rezygnując z czynnego uprawiania zawodu lekarza. Na całe życie zapamiętałem decydującą rozmowę z prof. Mozołowskim po otrzymaniu dyplomu, w której przekonywał mnie do pozostania w Zakładzie. Miałem nazajutrz przyjść i powiedzieć Mu, co postanawiam. Opuszczając Jego gabinet, usłyszałem jeszcze w drzwiach: *I pamiętaj, że trzymałeś Pana Boga za nogi!* I to chyba zadecydowało.

Świadomość moich kresowych korzeni była we mnie zawsze żywa. Po przejściu na emeryturę w 2005 r. rozpocząłem porządkowanie rodzinnych dokumentów, co było okazją nie tylko do odświeżenia, ale i poszerzenia informacji o Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Pamiętam, że w 2010 r. podczas żałobnego posiedzenia Rady Wydziału po odejściu śp. prof. Olgierda Narkiewicza, uświadomiłem sobie, że stałem się teraz najstarszym spośród żyjących profesorów urodzonych w Wilnie i na mnie spoczywa obowiązek dbałości o tę wileńską tradycję naszej Uczelni.

W 2011 r. miało miejsce bardzo ważne wydarzenie – państwo Anna i Mirosław Supruniukowie, historycy z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, zaproponowali mi współpracę przy realizowanym przez nich grantie: *Hinc itur ad astra: Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919-1939 – monografia* (NPRH nr rej. 11H 11 011180). Projekt, którego koordynatorem był dr hab. Mirosław Supruniuk, obejmował przygotowanie wielotomowej publikacji naukowej dotyczącej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w okresie międzywojennym. Podjąłem się w tym przedsięwzięciu opracowania tomu poświęconego dziejom Wydziału Lekarskiego USB. Praca ta nie jest jeszcze w pełni zakończona, ale stało się to początkiem moich poważnych studiów historycznych, wielu wyjazdów do wileńskich archiwów i zaowocowało poszerzeniem mojej wiedzy, także o postaciach, które odegrały znaczącą rolę w organizowaniu Akademii Lekarskiej w Gdańsku w 1945 r.

Stało się to także inspiracją do podjętej w 2014 r. inicjatywy publikacji w *Gazecie AMG* (obecnie *Gazecie GUMed*) serii krótkich szkiców biograficznych zatytułowanej *Z Wilna do Gdańska...* o lekarzach i farmaceutach naszej Uczelni, którzy byli pracownikami lub absolwentami USB oraz o studentach, którym wybuch wojny w 1939 r. przerwał studia, a którzy dyplom lekarski uzyskali w Kownie lub w powojennej już Polsce.

Oddana do rąk Czytelników książka składa się z trzech części. Część I to wstęp przybliżający skrótowno dzieje Uniwersytetu w Wilnie, początki organizacji Akademii Lekarskiej w Gdańsku, tradycje lekarskie oraz związki rodzinne z Wilnem i USB wielu jej pracowników. Zamyka ją omówienie powojennych kontaktów i współpracy z wileńskim środowiskiem lekarskim, a także obecność wilnian i wciąż żywej tradycji wileńskiej w Gdańsku. Na część II składają się biografie i krótki opis zakładu/kliniki prowadzonej w USB przez sześciu profesorów tego Uniwersytetu, którzy po wojnie znaleźli się w Gdańsku i tu w 1945 r. rozpoczęli organizowanie Akademii Lekarskiej; w rozdziale tym wykorzystano materiały źródłowe pozyskane w latach 2012-2017 w trakcie realizacji grantu *HINC ITUR AD ASTRA*. W części III zebrano publikowane od 2014 r. w piśmie uczelnianym w serii *Z Wilna do Gdańska...* krótkie szkice biograficzne o ludziach związanych z USB, którzy odegrali znaczącą rolę w ukształtowaniu dzisiejszego Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego.

Wiesław Makarewicz

Cz. I

Zarys dziejów Uniwersytetu
w Wilnie,
początki Akademii Lekarskiej
w Gdańsku,
tradycje lekarskie i związki rodzinne z Wilnem

Granice Polski w latach 1920-1939;
ciemna linia to obecna wschodnia granica Polski

Wprowadzenie

Wkład w budowanie Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego przez kadre akademicką – profesorów i lekarzy wywodzących się z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie jest nie do przecenienia. Powojenna zmiana granic Rzeczypospolitej zmusiła do ekspatriacji setki tysięcy polskich obywateli zamieszkujących Kresy, zarówno te północne, czyli tereny Wileńszczyzny, jak i południowe, czyli Wołyń i okolice Lwowa. Trzon kadry nauczającej z Wilna powędrował do Torunia, ale medycy udali się do Gdańska¹. Po ogromnych stratach wojennych, profesorowie i doświadczeni lekarze z USB wnieśli bezcenny kapitał intelektualny w organizowanie Akademii Lekarskiej w Gdańsku. W pierwszych dziesięcioleciach III RP nie był to temat poprawny politycznie. Dziś wpisuje się w 100-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości i 100-lecie wskrzeszenia Uniwersytetu w Wilnie oraz nadania mu nazwy Uniwersytet Stefana Batorego².

Zarys dziejów Uniwersytetu w Wilnie

Kolegium Jezuickie, założone w 1570 r. dekretem Stefana Batorego z dnia 7 lipca 1578 r., zostało przekształcone w Akademię Wileńską; prowadzenie jej powierzono zakonowi Jezuitów. Uczelni nadano nazwę Akademia i Uniwersytet Wileński Towarzystwa Jezusowego (łac. *Academia et Universitas Vilnensis Societatis Jesu*). W tym samym roku ustanowienie uczelni zaaprobował papież Grzegorz XIII. Oficjalnym językiem wykładowym była łacina. Uczelnia początkowo posiadała Wydziały: Filozoficzny i Teologiczny, później też Prawny. Była to więc druga najstarsza polska uczelnia akademicka, po Akademii Krakowskiej (powołanej aktem erekcyjnym 12 maja 1364 r. przez Kazimierza Wielkiego).

Dopiero 200 lat później, po kasacie Zakonu Jezuitów w 1773 r., powstały warunki do rozwoju w uczelni nauk przyrodniczych wraz z medycyną. Utworzona przez Sejm Komisja Edukacji Narodowej przejęła Akademię w 1781 r., reformując ją gruntownie i przekształcając w szkołę świecką o nazwie Szkoła Główna Wielkiego Księstwa Litewskiego. Szczególne zasługi w dziele przeprowadzenia tej reformy położył astronom Marcin Poczeb-ut-Odlanicki. Wtedy też powstał Wydział Medyczny, do którego powstania przyczynili się Jędrzej Śniadecki oraz sprowadzony z Wiednia Peter Frank.

Po trzecim rozbiorze Polski w 1795 r. Wilno wraz z Akademią znalazło się w zaborze rosyjskim, a uczelnia na krótko straciła status uczelni akademickiej. Odzyskała go na podstawie ustawy z dnia 18 maja 1803 r. – od tego czasu za zgodą cara Aleksandra I funkcjonowała pod nazwą Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego. Uczelnia zyskała dużą autonomię i sprawowała zarząd nad szkołami należącymi do Wileńskiego Okręgu Szkolnego. Uniwersytet Wileński posiadał wówczas cztery Wydziały: Matematyczno-Fizyczny, Lekarski, Nauk Moralnych i Politycznych oraz Literatury i Sztuki.

¹ Supruniuk A., Supruniuk M.A.: Tajemnicze początki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2017.

² Supruniuk A., Supruniuk M.A.: W gorsecie tradycji i pamięci. Forum Akad. 2018, nr 11, s. 32-35.

W latach 1803-1831, do powstania listopadowego, Uniwersytet Wileński przeżywał krótki okres świetności. Odegrał wówczas bardzo ważną rolę w zachowaniu polskości Kresów Wschodnich, gdyż pod zaborem rosyjskim prowadził nauczanie w języku polskim i był ważnym centrum polskiej kultury. Jednak w represji po powstaniu listopadowym car Mikołaj I podpisał w maju 1832 r. reskrypt zamykający uczelnię. Po zlikwidowaniu Uniwersytetu w jego miejsce powstały w Wilnie dwie Akademie: Duchowna oraz Medyko-Chirurgiczna, do której przeniosła się większość profesorów Wydziału Lekarskiego.

Akademia Medyko-Chirurgiczna nie działała długo – w 1840 r. zamknięto trzy pierwsze lata studiów, a w dwa lata później nastąpiła jej całkowita likwidacja. Zbiory i majątek przekazano do Kijowa, gdzie wykorzystano je do utworzenia Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu św. Włodzimierza, zaś Akademię Duchowną przeniesiono do Petersburga³.

Marszałek Józef Piłsudski

Po likwidacji placówek naukowych w Wilnie część młodzieży i pracowników naukowych opuściła miasto, a profesorowie, którzy pozostali nadal prowadzili działalność naukową i publicystyczną. W nieco korzystniejszej sytuacji znaleźli się profesorowie Wydziału Lekarskiego, gdyż krótkie funkcjonowanie Akademii Medyko-Chirurgicznej sprzyjało pewnej stabilizacji środowiska lekarskiego. Jednak popowstaniowe represje i zamknięcie Uniwersytetu stopniowo przekształcały Wilno w prowincjonalne miasto gubernialne. W 1835 r. w mieście pozostało około 50 tysięcy mieszkańców, z czego połowę stanowili Żydzi i Rosjanie⁴.

Przerwa w działalności Uniwersytetu od zamknięcia w 1832 r. trwała aż 87 lat. Wskrzeszony w niepodległej Polsce dekretem Marszałka Józefa Piłsudskiego z dnia 28 sierpnia 1919 r. jako Uniwersytet Stefana Batorego, powstawał nieomal od nowa. Nie było kadry naukowej, wyposażenia, budynków i pieniędzy – była jedynie silnie zakorzeniona tradycja⁵.

³ Zwolski S.: Wyższe szkolnictwo medyczne. W: Noszczyk W. (red.): Dzieje medycyny w Polsce. T. 1. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2015, s. 187-192.

⁴ Gawrońska-Garstka M.: Rys historii Uniwersytetu Wileńskiego. Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla bezpieczeństwa 2009, nr 3, s. 71-78. Zob. też: Janowski L.: Wszechnica Wileńska 1578-1842, Wilno, 1921, s. 3-19. Zob. też: Stolzman M.: Nigdy od ciebie miasto... Dzieje kultury wileńskiej lat między powstaniowych (1832-1863). Olsztyn: Wydawnictwo Pojezierze, 1987, s. 5-10.

⁵ Supruniuk A., Supruniuk M.A.: Tajemnicze początki Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, cz. 1. Głos Uczelni 2019, nr 7-10, s. 12-20; cz. 2. Głos Uczelni 2019, nr 11-12, s. 72-76. Zob. też: Stanek A., Śledziński Z.: Dzieje nauczania medycyny w Wilnie. W: Żydowo M.M. (red.): Dzieje nauczania medycyny na ziemiach polskich. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 2001, s. 189-220.

Na pytanie, czy było to reaktywowanie, czy powstanie od nowa prof. Zbigniew Opacki udzielił jednoznacznej odpowiedzi:

(...) Powstały w 1919 r. Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie był kontynuacją zamkniętej w 1832 r. uczelni. Podkreślano to we wszelkich dokumentach programowych i działaniach o charakterze ideowo-politycznym, akcentując ciągłość. Znalazło to również wyraz w działaniach mających przywrócić zewnętrzne podobieństwo symboli władz rektorskich, jak berło czy łańcuch oraz togi rektorskie, dziekańskie i profesorskie wykonane według tradycji wileńskiej i historycznych wzorów⁶.

Doniosłą rolę w restytucji Uniwersytetu odegrał Naczelnik Państwa, Marszałek Józef Piłsudski i profesorowie: Ludwik Kolankowski (jako pełnomocnik Marszałka), pochodzący z Wilna Józef Ziemacki (chirurg) i urodzony w Kownie Stanisław Władyczko⁷. Należy pamiętać, że odbywało się to w bardzo niepewnej i niestabilizowanej sytuacji politycznej Wilna – duże znaczenie miało zakorzenienie Uniwersytetu w miejscowym społeczeństwie i lokalnej tradycji, jak i niewątpliwy wielki sentyment Józefa Piłsudskiego do miasta Jego młodości. Na rektora wskrzeszonego Uniwersytetu Stefana Batorego powołany został prof. Michał Siedlecki z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie⁸.

Pierwszy Senat USB; Wilno 1919 r. Od lewej siedzą: prof. Ferdynand Ruszczyc – dziekan Wydziału Sztuk Pięknych, prof. Piotr Wiśniewski – dziekan Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, prof. Józef Ziemacki – prorektor, prof. Józef Kallenbach – dziekan Wydziału Humanistycznego, ks. prof. Bronisław Żongołłowicz – dziekan Wydziału Teologicznego. Od lewej stoją: prof. Wiktor Staniewicz – prodziekan Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, prof. Stanisław Władyczko – prodziekan Wydziału Lekarskiego, prof. Mikołaj Siedlecki – rektor, prof. Emil Godlewski – dziekan Wydziału Lekarskiego, ks. prof. Kazimierz Zimmermann – prodziekan Wydziału Teologicznego

⁶ Opacki Z.: Reaktywowanie czy powstanie? Dyskusje wokół utworzenia Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w latach 1918-1919. Kwart. Hist. 1998, R. 105, z. 3, 49-64. Zob. też: Supruniuk A., Supruniuk M.A.: W gorsecie tradycji i pamięci, Forum Akad. 2018, nr 11, s. 32-35.

⁷ Supruniuk A., Supruniuk M.A.: Tajemnicze początki Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Głos Uczelni 2019, op. cit. Zob. też: Supruniuk A.: Alma Mater Vilnensis. Okoliczności wskrzeszenia Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Archiwum Emigracji. Studia-Szkice-Dokumenty 2018/2019, z. 1-2(26-27), s. 112-136.

⁸ Zamojska D.: „Ta ludność życzy mieć uniwersytet” – walka o utworzenie Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2006, R. 51, nr 3, s. 7-46.

Pierwsza, uroczysta inauguracja roku akademickiego odbyła się 11 października 1919 r. z udziałem Marszałka Piłsudskiego i wielu innych osobistości. W skład pierwszego Senatu pod przewodnictwem rektora prof. Michała Siedleckiego weszli trzej medycy: prof. Józef Ziemacki jako prorektor, prof. Emil Godlewski z UJ nominowany na dziekana Wydziału Lekarskiego i prof. Stanisław Władyczko jako prodziekan Wydziału Lekarskiego. Jednakże prof. Godlewski z powodu wielu innych obowiązków ustawicznie przebywał poza Wilnem – obowiązki dziekana Wydziału wypełniał bardzo często prodziekan prof. Władyczko. Kluczowe dla organizacji Wydziału były postaci profesorów Ziemackiego i Władyczki.

Józef Ziemacki (1856-1925)

Prof. Józef Ziemacki

Urodził się 18 września 1856 r. w Wilnie, gdzie w 1866 r. wstąpił do gimnazjum klasycznego. Maturę zdał w 1875 r. i wstąpił na Wydział Przyrodniczy Uniwersytetu w Petersburgu, a po roku przeniósł się do Wojskowej Akademii Lekarskiej. Za działalność patriotyczną został usunięty z uczelni i z trudem uzyskał pozwolenie na dalsze studia w Dorpacie; naukę podjął jesienią 1880 r. W roku 1882 wyjechał za granicę, by kontynuować studia w Wiedniu, Pradze i Berlinie. W 1884 r. powrócił do Dorpatu i po obronie rozprawy doktorskiej uzyskał stopień doktora medycyny. Został mianowany asystentem Oddziału Chirurgicznego w Petersburgu, w 1886 r. ordynatorem tego Oddziału.

W 1890 r. przeniósł się do Połtawy, gdzie objął stanowisko ordynatora Oddziału Chirurgicznego i Ginekologicznego; zdobył tam opinię wybitnego chirurga. W 1893 r. uzyskał stopień naukowy docenta przy Katedrze Patologii Chirurgicznej w Uniwersytecie w Charkowie. W 1896 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym chirurgii operacyjnej w Instytucie Klinicznym dla Lekarzy im. W. Ks. Heleny Pawłowny w Petersburgu. W tym czasie intensywnie pracował naukowo i opublikował wiele prac z zakresu chirurgii ogólnej, chirurgii operacyjnej i ortopedii. W latach 1910-1917 był radnym miejskim w Petersburgu. Nie zaprzestał też działalności patriotycznej. Założył i przewodniczył Stowarzyszeniu Polskich Lekarzy i Przyrodników w Petersburgu. W 1906 r. powołał Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”, którego został też prezesem. Co roku odwiedzał ojczyste Wilno. Był członkiem-korespondentem Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego, a także członkiem Towarzystwa Chirurgów Rosyjskich im. Pirogowa.

Doznał wielu przykrości i szykan ze strony bolszewickich władz rewolucyjnych, pozostając przez pewien czas ich zakładnikiem. Po utracie całego mienia, w trudnych warunkach materialnych udało mu się powrócić do Wilna w sierpniu 1918 r., z mocno ugruntowanym już zamiarem wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. Pomysł znalazł poparcie ówczesnego Komitetu Narodowego Polskiego. Komitet Edukacyjny

30 grudnia 1918 r. mianował Józefa Ziemackiego pierwszym rektorem organizującej się Wszechnicy i przewodniczącym Komisji Organizacyjno-Rewindykacyjnej, której zadaniem było dochodzenie zwrotu dawnego mienia oraz organizacja i pozyskanie niezbędnych środków finansowych. W czerwcu 1919 r. z Komisji Organizacyjno-Rewindykacyjnej wyłoniony został Komitet Wykonawczy Odbudowy Uniwersytetu Wileńskiego pod przewodnictwem J. Ziemackiego⁹.

W dniu 14 września 1919 r. prof. Ziemacki został powołany do prowadzenia wykładów z anatomii topograficznej i chirurgii operacyjnej w charakterze profesora nadzwyczajnego oraz na stanowisko prorektora. Uroczysta inauguracja 11 października 1919 r. była spełnieniem marzeń prof. Józefa Ziemackiego. W uznaniu Jego zasług nie tylko dla organizacji Wydziału, lecz i w dziele powstania USB, Rada Wydziału na posiedzeniu w dniu 25 kwietnia 1925 r. mianowała go profesorem honorowym¹⁰.

Zmarł 30 września 1925 r. w przeddzień rozpoczęcia roku akademickiego, po długiej i ciężkiej chorobie w wieku 70 lat. Za wybitne zasługi dla Uniwersytetu Stefana Batorego i polskiej nauki, został uhonorowany przez Rzeczypospolitą Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Stanisław Karol Władyczko (1878-1936)

Prof. Stanisław Władyczko

Urodził się 4 listopada 1878 r. w Kownie jako syn Dominika i Pauliny z Daniłowiczów. Tam też ukończył gimnazjum filologiczne. Po zdaniu matury rozpoczął w 1897 r. studia lekarskie na Uniwersytecie Moskiewskim, które ukończył w 1902 r. Rok później został wcielony do armii rosyjskiej i odbył służbę w korpusie sanitarnym, w różnych oddziałach i szpitalach polowych, m.in. na Dalekim Wschodzie w Port Artur w czasie oblężenia przez Japończyków¹¹.

W 1907 r. uzyskał na moskiewskim uniwersytecie dyplom doktora medycyny na podstawie dysertacji *Wpływ morza i jego falowania na psychicznie chorych*. Został zatrudniony jako asystent w Klinice Chorób Nerwowych i Umysłowych Akademii Lekarskiej w Petersburgu. W Klinice doskonalił swoją wiedzę pod kierunkiem prof. Władimira Bechterewa.

⁹ Kosiński K.: Ś.p. dr. Józef Ziemacki. Wspomnienie pośmiertne. Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego 1925, R. I, z. 1, s. 1-7. Zob. też: Nekrolog wysłany do Polskiego Przeglądu Chirurgicalnego: Józef Ziemacki. Zbiór dokumentów osobowych, Lietuvos centrinis valstybes archyvas w Wilnie (dalej: LCVA), F. 175, ap. 1(I)Bb, nr 147, k. 138-139v. Zob. też: Wrzosek A.: Wskrzeszenie Uniwersytetu Wileńskiego w roku 1919. W: Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego, T. II. Wilno: Uniwersytet Stefana Batorego, 1929, s. 28-29.

¹⁰ Orłowski Z.: Sprawozdanie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego za rok akademicki 1924/25, LCVA, F. 175, ap. 1(I)A, nr 152, k. 266v.

¹¹ Główna karta ewidencyjna: Władyczko Stanisław. Zbiory Specjalne. Główna Biblioteka Lekarska, kserokopia z Centralnego Archiwum Wojskowego, ap. 8317, brak pag.

Trzy lata później został mianowany na uczelni petersburskiej docentem neurologii i psychologii, a w 1911 r. profesorem Instytutu Psychoneurologicznego w Petersburgu. Do 1914 r. opublikował 25 prac. Podczas I wojny światowej został powołany i odbywał służbę jako lekarz w różnych rosyjskich jednostkach wojskowych. Po powrocie do kraju w 1918 r. jako lekarz wojskowy pracował w polskich szpitalach, m.in. w szpitalu okręgowym w Grudziądzu (od lipca 1920 r.) i w szpitalu wojskowym dla umysłowo chorych w Świeciu. Dnia 21 lipca 1922 r. został zwolniony ze służby czynnej.

Profesor Władyczko zaangażował się w pracę nad wskrzeszeniem Uniwersytetu Wileńskiego – został członkiem Komitetu Odbudowy Uniwersytetu Wileńskiego oraz członkiem Warszawskiego Komitetu Odrodzenia Wszechnicy Polskiej w Wilnie. Otrzymał 4 stycznia 1919 r. powołanie na dziekana tworzonego w Wilnie Wydziału Lekarskiego USB z zadaniem zorganizowania Wydziału z pododdziałami weterynaryjnym i farmaceutycznym.

Po wskrzeszeniu Uniwersytetu przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego otrzymał 1 września 1919 r. nominację na profesora nadzwyczajnego neurologii. Po roku Marszałek mianował Stanisława Władyczkę z dniem 1 lipca 1920 r. profesorem zwyczajnym neurologii. Został prodziekanem Wydziału Lekarskiego; pełnił tę funkcję w latach 1919/20 i 1920/21. Już jako profesor zwyczajny został wiceprzewodniczącym Komisji ds. Wydziału Lekarskiego, powołanej w listopadzie 1920 r. po przejściowym połączeniu Wydziału Lekarskiego z Wydziałem Matematyczno-Przyrodniczym¹².

W 1922 r. zorganizował w wileńskim Szpitalu św. Jakuba Oddział Neurologiczny, przekształcony w 1924 r. w Klinikę Neurologiczną. Prof. Władyczko był też opiekunem i kuratorem Koła Medyków. W swej działalności pedagogicznej, obok wykładów z dziedziny neurologii, prowadził (po śmierci prof. Trzebińskiego) wykłady z historii i pededeutyki medycyny, zaś na Oddziale Farmaceutycznym wykładał pomoc w nagłych wypadkach¹³.

W 1933 r., po likwidacji Kliniki i Katedry Neurologicznej, został przeniesiony na emeryturę. Przez rok mieszkał w Warszawie, po czym powrócił do Wilna, gdzie zmarł 18 lipca 1936 r. Pochowany został 21 lipca w Wilnie na cmentarzu Na Rossie.

Działalność USB w dwudziestoleciu międzywojennym

Uniwersytet organizował się w latach 1919-1924 w niezwykle trudnych warunkach – brak było wszystkiego: kadry naukowej, księgozbioru, pomieszczeń, pieniędzy, bazy szpitalnej. Rozpoczęte zajęcia zostały przerwane wybuchem wojny bolszewickiej¹⁴. Po odzyskaniu niepodległości uczelnia powstawała na fali ogromnego entuzjazmu i wielkiego patriotyzmu. Najpilniejszym zadaniem było znalezienie kadry nauczającej. Pozyskiwano ją spośród profesorów innych polskich uniwersytetów, głównie z Uniwersytetu Jagiellońskiego, ale także z dawnego zaboru rosyjskiego i z zagranicy.

¹² Hiller S.: Przemówienie wygłoszone na posiedzeniu Rady Wydziału Lekarskiego U.S.B. poświęcone pamięci profesorów Stanisława Władyczki, Teofila Gryglewicz i Aleksandra Safarewicza. Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego 1936, R. 12, z. 4-5, s. I-VIII.

¹³ Teczka osobowa Stanisława Władyczki, LCVA, 175, ap. 1(I)Bb, nr 64.

¹⁴ Supruniuk A., Supruniuk M.A.: Uniwersytet Stefana Batorego w Warszawie i Poznaniu, cz.1. Forum Akad. 2020, nr 4, s. 66-70.

Od początku zorganizowano 6 Wydziałów: Humanistyczny, Teologiczny, Prawa i Nauk Społecznych, Sztuk Pięknych, Matematyczno-Przyrodniczy oraz Lekarski z Oddziałem Farmaceutycznym. Dopiero w 1938 r. powstał kolejny samodzielny Wydział Rolny. Uniwersytet Stefana Batorego, pomimo jedynie 20-letniego okresu działalności, miał ogromne osiągnięcia – stał się niezmiernie ważną placówką kultury i nauki polskiej promieniującą na całe Północno-Wschodnie Kresy Rzeczypospolitej.

W krótkim i trudnym czasie Wilno stało się też prężnym i liczącym się w kraju ośrodkiem nauk medycznych. Podniesiono znacząco jakość opieki medycznej nie tylko w tym mieście, ale i w całym województwie. Na Wydziale Lekarskim USB do momentu wybuchu II wojny światowej w 1939 r.:

- wykształciło się około 1200 lekarzy i około 450 farmaceutów; pierwsi absolwenci uzyskali dyplomy w roku akademickim 1924/25,
- wydano drukiem 26 podręczników, z których wiele uzyskało znaczącą pozycję w kraju, a niektóre też za granicą,
- przeprowadzono 22 habilitacje i obroniono 83 doktoraty,
- rozwinęto kształcenie podyplomowe, które dopiero na krótko przed wojną uzyskało w Polsce państwowe ramy organizacyjne,
- implementowano i rozwijano nowe specjalności, takie jak: urologia, radiologia, logopedia, medycyna społeczna.

W latach międzywojennych Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie był najmniejszym z 5 polskich uniwersytetów i liczył około 3200 studentów. Wydział Lekarski w przededniu wybuchu II wojny miał 23 katedry, 17 profesorów i 11 docentów. Wydział Lekarski był drugim najbardziej licznym, po Wydziale Prawa i Nauk Społecznych – studiowało na nim około 850 słuchaczy, w tym około 100 studentów farmacji.

W latach 20. XX w. trwały intensywne prace organizacyjne. W latach 30. znaczna część starszych profesorów osiągnęła wiek emerytalny i nastąpiło częściowe odmłodzenie kadry oraz znaczący rozwój badań naukowych; umocniła się wysoka pozycja Uniwersytetu w kraju i za granicą. Wśród najbardziej znanych i cenionych profesorów Wydziału Lekarskiego USB należy wymienić:

- histologa Stanisława Hillera,
- internistę Aleksandra Januskiewicza,
- położnika Władysława Jakowickiego,
- higienistę Kazimierza Karaffa-Korbutta,
- chirurga Karola Michejdę,
- profesora chemii fizjologicznej Włodzimierza Mozołowskiego,
- anatomopatologa Kazimierza Opoczyńskiego,
- dermatologa Tadeusza Pawłasa,
- onkologa Kazimierza Pelczara,
- psychiatrów: Antoniego Mikulskiego, Rafała Radziwiłłowicza i Maksymiliana Rosego,
- anatoma Michała Reichera,

- okulistę Juliusza Szymańskiego,
- medyka sądowego Sergiusza Schilling-Siengalewicza,
- otolaryngologa Jana Szmurłę,
- historyka i filozofa medycyny Stanisława Trzebińskiego.

Funkcję rektora USB pełnili profesorowie Wydziału Lekarskiego: Aleksander Januszkiewicz (1930/31 i 1931/32), Kazimierz Opoczyński (1932/33) i Władysław Jakowicki (1936/37). Prorektorami byli profesorowie: Józef Ziemacki (1919/20), Aleksander Januszkiewicz (1932/33) i Stanisław Hiller (1937/38).

W wydawnictwie *Dzieje medycyny w Polsce*, które ukazało się w 2015 r., Wanda Wojtkiewicz-Rok tak podsumowuje osiągnięcia Wydziału Lekarskiego USB: *Pomimo niesprzyjającej sytuacji materialno-organizacyjnej ogólne osiągnięcia zespołu wileńskiego*

Posiedzenie Senatu USB, prorektor prof. S. Hiller drugi od prawej; 1938 r.

są imponujące. Większość profesorów zdołała opracować podręczniki z zakresu swojej specjalności, a liczne prace naukowe stanowią nieprzemijający wkład do medycyny światowej. Niemal wszyscy profesorowie należeli do międzynarodowych towarzystw naukowych, czynnie uczestniczyli w działalności towarzystw wileńskich. Na Wydziale Lekarskim od 1927 r. organizowano dla lekarzy kursy uzupełniające prowadzone przez pracowników USB. Profesorowie Wydziału odegrali ponadto znaczną rolę podczas prac nad reformą studiów medycznych¹⁵.

Zamknięcie Uniwersytetu, okupacja rosyjska i niemiecka, ekspatriacja

Po wybuchu wojny 1 września 1939 r. i wkroczeniu 17 września Armii Czerwonej, Uniwersytet znalazł się początkowo pod władzą litewską. Był jedyną uczelnią, spośród polskich uniwersytetów, która rozpoczęła zajęcia w październiku 1939 r. Został jednak zamknięty, a właściwie przejęty przez władze litewskie już 15 grudnia 1939 r. a językiem wykładowym z dnia na dzień stał się język litewski.

¹⁵ Wojtkiewicz-Rok W.: Uniwersyteckie wydziały lekarskie i uczelnie stomatologiczne. W: Noszczyk W., Supady J. (red.): *Dzieje medycyny w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2015, T. 2, s. 210.

Studenci V roku Wydziału Lekarskiego mieli możliwość uzyskania dyplomów w Uniwersytecie w Kownie¹⁶.

W Wilnie podczas okupacji prowadzone było tajne nauczanie. Tajna Rada Wydziału początkowo pracowała pod kierownictwem prof. Reichera, a po 1942 r., kiedy Profesor musiał się ukrywać, utworzono Radę Ścisłą pod kierownictwem prof. S. Legeżyńskiego w składzie: S. Bagiński, S. Hiller, W. Mozołowski, T. Pawlas. Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie był pierwszym polskim uniwersytetem, który rozpoczął tajne nauczanie i ostatnim, który je zakończył. Wielu profesorów i studentów aktywnie uczestniczyło w ruchu oporu. Należy tu wymienić w pierwszym rządzie prof. M. Reichera i studentów: J. Szostakiewicza, A. Hillera, T. Ginko, A. Dawidowicza, W. Tymińskiego. Wielu doświadczonych klinicystów pełniło funkcję konspiracyjnych komendantów szpitali¹⁷.

Latem 1944 r., wkrótce po wejściu do Wilna Armii Radzieckiej, stało się jasne, że Wilno i całe Kresy Wschodnie nie znajdują się w granicach powojennej Polski. Następową repatriacja, czy raczej właściwszym określeniem jest ekspatriacja ludności polskiej w nowe granice III Rzeczypospolitej. Ewakuował się również personel, i ludzie związani z Uniwersytetem. Znaczna część personelu Uczelni udała się w kwietniu 1945 r. transportem repatriacyjnym do Torunia, gdzie organizował się nowy polski uniwersytet¹⁸. Ponieważ w tym czasie w Ministerstwie Zdrowia zapadła już decyzja o organizacji w Gdańsku Akademii Lekarskiej, to kadra Wydziału Lekarskiego USB gromadziła się stopniowo w Gdańsku. Pełnomocnikiem Ministra Zdrowia ds. Organizacji Akademii Lekarskiej w Gdańsku został powołany 5 lipca 1945 r. prof. Edward Grzegorzewski, który następnie 28 stycznia 1946 r. mianowany został profesorem zwyczajnym higieny na Wydziale Lekarskim i jednocześnie rektorem ALG¹⁹. Objął również kierownictwo Zakładu Higieny²⁰.

¹⁶ Łossowski P.: Ostatnie dni Uniwersytetu Stefana Batorego. Świadection dokumentalne. Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 2012. Zob. też: Łossowski P.: Utworzenie i likwidacja Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W: Piechnik L., Puchowski K. (red.): Z dziejów Almae Matris Vilnensis, Księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego, Kraków, WAM, 1996.

¹⁷ Dawidowicz A. (red.): Tajne nauczanie medycyny i farmacji w latach 1939-1945. Warszawa: Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, 1977, s. 255-261.

¹⁸ Kalembska S.: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu kontynuatorem Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W: Piechnik L., Puchowski K. (red.): Z dziejów Almae Matris Vilnensis, Księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. Kraków, WAM, 1996. Zob. też: Supruniuk A., Supruniuk M. A.: Tajemnicze początki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, op. cit.

¹⁹ Szarszewski A.: Z Wilna do Gdańska. Emigracja lekarzy polskich w 1945 roku. W: Zawadowicz B. (red.): Szkoły lwowska i wileńska ich wpływ na rozwój medycyny polskiej. Częstochowa: Towarzystwo Lekarskie Częstochowskie, 2012, s. 212-222.

²⁰ Machaliński Z.: Geneza i początki Akademii Medycznej w Gdańsku. Gdańsk, Akademia Medyczna w Gdańsku, 1998. Zob. też: Machaliński Z.: Wokół roli Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w tworzeniu Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Ann. Acad. Med. Gedan. 2003, T. 33, s. 115-127.

Organizacja Akademii Lekarskiej w Gdańsku

Wydział Lekarski

Już w lipcu i sierpniu 1945 r. przyjechało do Gdańska 4 wybitnych profesorów Wydziału Lekarskiego USB: Stanisław Hiller, Włodzimierz Mozołowski, Tadeusz Pawlas i Kornel Michejda. Nieco później, w lutym 1946 r. dołączył do nich Michał Reicher, a w czerwcu 1946 r. prof. Ignacy Abramowicz. Profesorowie: Hiller, Mozołowski i Michejda rozpoczęli intensywne przygotowania organizacyjne do uruchomienia studiów w Akademii Lekarskiej w Gdańsku, która została oficjalnie powołana na wniosek Ministerstwa Zdrowia dekretem Krajowej Rady Narodowej z dnia 8 października 1945 r.

Egzamin wstępny na I rok studiów lekarskich przeprowadzono 16 października, a już 12 listopada 1945 r. studenci rozpoczęli pierwsze zajęcia. Ponieważ starania

Profesorowie USB ekspatriowani do Gdańska: Włodzimierz Mozołowski (chemia fizjologiczna), Michał Reicher (anatomia opisowa), Stanisław Hiller (histologia); opracowanie graficzne mgr Sylwia Scisłowska

o powrót z emigracji w Edynburgu ostatniego kierownika Zakładu Fizjologii USB w Wilnie prof. Jerzego Feglера zakończyły się niepowodzeniem, zajęcia z fizjologii w roku akademickim 1946/47 prowadziła, dojeżdżając z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, prof. Janina Hurynowicz, była zastępcą profesora i tymczasowym kierownikiem Kliniki Neurologiczno-Psychiatrycznej USB w Wilnie. Wykłady

Profesorowie USB ekspatriowani do Gdańska: Kornel Michejda (chirurgia), Tadeusz Pawlas (dermatologia z wenerologią), Ignacy Abramowicz (okulistyka); opracowanie graficzne mgr Sylwia Scisłowska

z farmakologii w pierwszych powojennych latach prowadził w Gdańsku, także dojeżdżający z Uniwersytetu Poznańskiego, były profesor medycyny sądowej w USB, prof. Sergiusz Schilling-Siengalewicz.

Pierwszym dziekanem Wydziału Lekarskiego ALG na rok akademicki 1945/46 został prof. Kornel Michejda. Kolejnymi dziekanami zostali: prof. Michał Reicher (1946/47) i prof. Tadeusz Pawlas (1947/48). Drugim z kolei rektorem ALG, po

Prof. Janina Hurynowicz

Prof. Sergiusz
Schilling-Siengalewicz

Prof. Kornel Michejda

Prof. Tadeusz Pawlas

Prof. Michał Reicher

ustąpieniu prof. Edwarda Grzegorzewskiego został prof. Michał Reicher. Pierwsi dziekani Wydziału Lekarskiego ALG, którzy w latach przedwojennych pełnili funkcje dziekanów Wydziału Lekarskiego USB, korzystając ze swoich wileńskich doświadczeń, ukształtowali administrację Wydziału, wzory dokumentów i funkcjonowanie Rady Wydziału.

Obok wyżej wymienionych 6 przedwojennych profesorów, których sylwetki i osiągnięcia są w Gdańskim Uniwersytecie Medycznym dobrze znane i upamiętnione, do Gdańska repatriowało się kilkunastu doświadczonych lekarzy i farmaceutów, niejednokrotnie z doktoratami i długim stażem akademickim w USB, którzy w krótkim czasie zostali docentami i profesorami. W tej grupie znaleźli się:

- Ewa Boj – anatomopatolog,
- Henryk Ellert – farmaceuta,
- Jerzy Giedroyć – chirurg,
- Zdzisław Kieturakis – chirurg,
- Wanda Kondrat – chirurg,
- Jerzy Kozakiewicz – dermatolog,
- Ksenia Lutomska – stomatolog,
- Józef Sawlewicz – chemik,
- Witold Sylwanowicz – anatom,
- Karol Szymoński – internista, choroby zakaźne,
- Witold Tymiński – internista, hematolog,
- Wacława Wróblowa – internista.

W powstającej Akademii Lekarskiej odegrali oni bardzo ważną rolę – podjęli organizację wielu placówek, szybko się habilitowali, objęli kierownictwo katedr i wkrótce zostali profesorami. Ponadto w Gdańsku znalazło się wielu innych lekarzy i farmaceutów/chemików, którzy ukończyli studia w USB bądź takich, którym studia przerwała wojna. Wśród nich zatrudnienie w Akademii Lekarskiej w Gdańsku podjęli m.in.:

- Eugeniusz Anisimowicz,
- Leon Baranowski,
- Nadzieja Bittel-Dobrzyńska,
- Anna Dziedziuszko,
- Taczanna Ellert,
- Eugeniusz Iszora,
- Sylwester Gołąbowski,
- Walentyna Jabłońska,

- Angelina Kozakiewicz,
- Alina Kuleszyna,
- Aleksander Lewiński,
- Janina Lewonowa,
- Stanisława Ławińska-Stankiewicz,
- Jan Makarewicz,
- Taisa Merdi,
- Mieczysław Merdi,
- Józef Piliczewski,
- Eulalia Popiel-Mozolewska,
- Tadeusz Starościak,
- Jerzy Strzeszewski,
- Włodzimierz Surewicz,
- Janina Szostakiewicz-Sawicka,
- Romuald Szyrmulewicz,
- Alina Śmigielska,
- Jerzy Śmigielski,
- Antoni Urbanowicz,
- Tadeusz Wiszniewski.

Ogółem w pierwszym, organizacyjnym okresie Akademii Lekarskiej w Gdańsku (w latach 1945-1950) łącznie pracowało w Uczelni ponad 50 lekarzy i farmaceutów, którzy w różny sposób wywodzili się z Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.

Do Akademii Lekarskiej w Gdańsku trafili też niektórzy pracownicy techniczni, m.in. wieloletni bliski współpracownik prof. Reichera, preparator Antoni Szafranowicz oraz Bronisław Wasilczyk, woźny z Zakładu Bakteriologii w USB, który w Gdańsku podjął pracę jako laborant w organizowanym i kierowanym przez prof. Mozołowskiego Zakładzie Chemii Fizjologicznej.

Wydział Farmaceutyczny

Również Wydział Farmaceutyczny Akademii Lekarskiej w Gdańsku swoje powstanie w znacznej mierze zawdzięcza farmaceutom wywodzącym się z Oddziału Farmaceutycznego Wydziału Lekarskiego USB. Ogromną rolę odegrał tu prof. Wacław Jan Strażewicz, który swoje wykształcenie odebrał w Oddziale Farmaceutycznym USB kierowanym przez prof. Jana Muszyńskiego, gdzie studiował, doktoryzował się i habilitował. W 1937 r. opuścił Wilno, obejmując jako profesor nadzwyczajny Katedrę Farmakognozji Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu w Poznaniu²¹.

Na prośbę władz nowo powstałej Akademii Lekarskiej Uniwersytet Poznański w październiku 1946 r. oddelegował prof. W. J. Strażewicza do Gdańska. Został on mianowany koordynatorem prac organizacyjnych i członkiem 3-osobowego Komii-

²¹ Matławska I., Majewski J.: Wileńskie dzieje prof. Wacława Jana Strażewicza oraz jego poznańscy uczniowie zielarze. W: Pamiętnik XI Sympozjum Historii Farmacji Litwa'2002, Poznań: Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne, Sekcja Historii Farmacji Oddziału Poznańskiego PTFarm. 2002, s. 124-134.

tetu Organizacyjnego w składzie: prof. T. Sulma (przewodniczący), prof. W. Strażewicz i prof. L. Kamiński (ten ostatni przed wojną był profesorem chemii organicznej Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego USB, w Gdańsku związał się z Politechniką Gdańską). Prof. Strażewicz w tym okresie, ze względu na liczne obowiązki, nieustannie krążył między Gdańskiem a Poznaniem. W ALG organizował i kierował Zakładem Farmakognozji.

Oficjalnie Wydział Farmaceutyczny został powołany uchwałą Komisji Senackiej ds. Wydziału Farmaceutycznego z dniem 28 października 1946 r. Już w listopadzie rozpoczęto rekrutację przyszłych studentów, a zajęcia dydaktyczne ruszyły 4 grudnia 1946 r. Ukonstytuowanie się Rady Wydziału nastąpiło 4 maja 1947 r.²² Prof. Strażewicz wygłosił wykład inauguracyjny oraz podpisywał indeksy w zastępstwie dziekana. Na posiedzeniu Rady Wydziału 23 lipca tegoż roku dokonano wyboru dziekana, którym został prof. Tadeusz Sulma. Prof. Strażewicz pracę w Gdańsku kontynuował do sierpnia 1948 r. Niewątpliwie dzięki aktywnemu zaangażowaniu prof. Strażewicza w początkową fazę organizacji Oddziału Farmaceutycznego w Akademii Lekarskiej w Gdańsku zawdzięczamy to, że wielu doświadczonych farmaceutów z Uniwersytetu Poznańskiego (Helena Tokarz,

Prof. Wacław Strażewicz

Adolf Fiebig, Jerzy Tułeczki, Józef Kołodziejski) zdecydowało się w latach 1948-1950 objąć kierownicze stanowiska w nowo powstałym Oddziale w Gdańsku²³.

Kiedy przysłała konieczność uruchomienia Katedry Technologii Chemicznej Środków Leczniczych, władze Akademii Lekarskiej poprosiły dr. Jerzego Tułeczkiego, wykształconego przed wojną w Poznaniu, a który po wojnie zamieszkał w Sopocie, o objęcie stanowiska zastępcy profesora i zorganizowanie tej Katedry. Po utworzeniu Katedry Technologii Chemicznej Środków Leczniczych dr Tułeczki prowadził wykłady i ćwiczenia dla studentów, pełnił także obowiązki opiekuna IV roku studiów. Opracował w tym czasie dwa podręczniki: *Aparaty i maszyny przemysłu farmaceutycznego* oraz *Technologia środków leczniczych*. Jerzy Tułeczki na podstawie uchwały z dnia 28 marca 1957 r. otrzymał tytuł docenta. Z dniem 1 września 1960 r. został powołany na kierownika Katedry Technologii Chemicznej Środków Leczniczych w Poznaniu, gdzie zamieszkał. Do 1962 r. dojeżdżał jeszcze okresowo do Gdańska, nadal pełniąc kierownictwo Katedry.

Obok prof. W. Strażewicza bardzo ważną rolę w początkowej fazie organizacji Wydziału Farmaceutycznego odegrali późniejsi profesorowie: Henryk Ellert – absolwent Oddziału Farmaceutycznego USB i Józef Sawlewicz – absolwent Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego USB.

Henryk Ellert odbył studia na Oddziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Stefana

²² Machaliński Z.: Geneza i początki Akademii Medycznej w Gdańsku. op. cit., s. 147-158.

²³ Łapa J.: Udział kadry wielkopolskiej w tworzeniu Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Gdańsku. *Analecta* 2011, R. XX, z. 1 (38), s. 217-361. Zob. też: Głowińska E., Kamiński Z.: Strażewicz Wacław Jan (1889-1950). W: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2005, T. 3, s. 160-174.

Batorego w Wilnie, uzyskując w 1934 r. dyplom magistra farmacji. Po studiach podjął pracę w Zakładzie Chemii Farmaceutycznej USB kierowanym przez prof. inż. Władysława Karaffa-Korbutta. Pracując w USB, Henryk Ellert przebywał 1938 r. na półrocznym szkoleniu w Katedrze Chemii Farmaceutycznej Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie rozpoczął przygotowywanie pracy doktorskiej. Prowadzone badania przerwała w 1939 r. wojna; ukończył je na Uniwersytecie Poznańskim w 1948 r., uzyskując stopień naukowy doktora nauk farmaceutycznych.

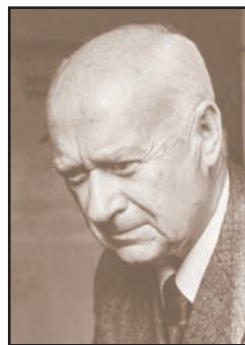
Prof. Henryk Ellert

W 1967 r., kiedy Zakład uzyskał już dobre warunki lokalowe, pracowało w Katedrze trzech adiunktów i sześciu asystentów. W 1954 r. nadano Henrykowi Ellertowi tytuł docenta (równoważny wówczas z habilitacją), a w 1961 r. Rada Państwa przyznała mu tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego.

Józef Sawlewicz urodzony w 1909 r. w Wilnie podjął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego, uzyskując w 1934 r. dyplom magistra filozofii w zakresie chemii. Pracę doktorską pisał pod kierunkiem prof. Ludwika Szperla w Katedrze Chemii Organicznej Politechniki Warszawskiej, zaś egzamin doktorski zdał na Uniwersytecie Stefana Batorego w 1936 r. Po zakończeniu wojny przybył w marcu 1945 r. jako ekspatriant do Inowrocławia, gdzie przez pięć lat pracował w Zakładach Sodowych SOLVAYA w Mątwach jako kierownik produkcji. Jednocześnie od 1947 r. podjął zatrudnienie jako kierownik Zakładu Chemii Organicznej w organizującym się Wydziale Farmaceutycznym Akademii Lekarskiej w Gdańsku, a od 1950 r. osiadł w Gdańsku. W pierwszych powojennych latach włożył ogromną pracę w zagospodarowanie budynku przy obecnej ulicy Hallera i przystosowanie go do dydaktyki oraz prowadzenia badań naukowych. W kadencji 1951-1953 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Farmaceutycznego, a w następnej kadencji 1954-1956 funkcję prorektora ds. dydaktyki Akademii Medycznej w Gdańsku.

Oprócz tych trzech profesorów bardzo istotną rolę w organizacji nauczania, działalności naukowej Wydziału Farmaceutycznego ALG oraz apteki w szpitalu klinicznym

Dyrektorem Instytutu, w którym dr Henryk Ellert przygotował pracę doktorską był prof. W. Strażewicz, wychowanek USB, mocno wówczas zaangażowany jako tymczasowy dziekan w organizowanie Wydziału Farmaceutycznego utworzonej w 1945 r. Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Polecił on dr. Henryka Ellerta jako organizatora i pierwszego kierownika Katedry Chemii Farmaceutycznej w Gdańsku. Podjął On zatrudnienie w ALG 1 kwietnia 1948 r. na stanowisku kontraktowego zastępcy profesora. Organizacja Katedry w Gdańsku była trudnym zadaniem – brakowało: personelu, pomieszczeń, sprzętu i pomocy naukowych. Nie brakowało tylko energii i troski, by jak najszybciej rozpocząć nauczanie studentów. Początkowo w Zakładzie zatrudnieni (oprócz kierownika) byli – jeden starszy asystent i jeden adiunkt.

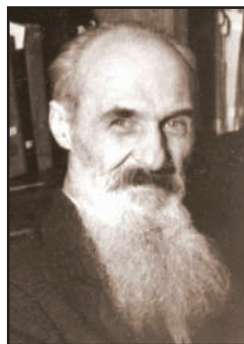
Prof. Józef Sawlewicz

Mgr Janina Lewonowa

Mgr Romuald Szymulewicz

Prof. Leon Kamiński

odegrały wykształcone w USB farmaceutki: Tacjana Ellert, Alina Kuleszyna, Janina Lewonowa oraz chemicy: Józef Piliczewski i Romuald Szymulewicz. W organizacji Wydziału Farmaceutycznego pomocniczą, acz ważną rolę, odegrał jeszcze inny wilnianin – prof. Leon Kamiński, który przed wojną kierował Zakładem Chemii Organicznej Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego USB, a po wojnie osiedlił się w Gdańsku, gdzie objął kierownictwo Katedry Chemii Organicznej w Politechnice Gdańskiej.

Oddział Stomatologiczny

Absolwenci USB odegrali także znaczącą rolę w organizacji w 1947 r. Oddziału Stomatologicznego w Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Początkowo, w grudniu 1945 r., pod kierownictwem lek. dent. Ireny Semadeni-Konopackiej zorganizowano przy Klinice Chirurgii, kierowanej przez prof. Michejdę, Oddział Chirurgii Stomatologicznej. Na kartach historii gdańskiej stomatologii, jako ważna postać, zapisała się prof. Ksenia Lutomska.

Ksenia Lutomska studia na Wydziale Lekarskim USB rozpoczęła w 1932 r.; dyplom lekarza otrzymała 10 października 1938 r. Specjalizowała się w stomatologii u prof. K. Szepelskiego w Akademii Stomatologicznej w Warszawie. Wybuch wojny zastał ją w Wilnie i tam ukończyła staż w Szpitalu Miejskim pod kierunkiem dr. E. Mancewicza. Do Gdańska przyjechała 13 kwietnia 1945 r., obejmując w Miejskim Wydziale Zdrowia kierownictwo wszystkich przychodni dentystycznych w ośrodkach zdrowia. Od 15 stycznia 1946 r. związała się z Akademią Lekarską, podejmując pracę początkowo jako wolontariuszka na Oddziale Chirurgii Stomatologicznej Kliniki Chirurgicznej Akademii Lekarskiej, a z chwilą powołania Kliniki Chirurgii Stomatologicznej jako asystentka w tej Klinice. Obok pracy klinicznej i ambulatoryjnej prowadziła zajęcia dydaktyczne z zakresu stomatologii dla studentów Wydziału Lekarskiego. Rektor Akademii Lekarskiej prof. W. Czarnocki powołał 7 października 1949 r. Ksenię Lutomską na stanowisko kontraktowego zastępcy profesora Katedry Dentystyki Zachowawczej Oddziału Lekarsko-Dentystycznego ALG, powierzając Jej organizację tej jednostki. Stopień naukowy doktora uzyskała 28 marca 1950 r., habilitowała się w czerwcu 1954 r., a w 1961 r. została powołana na stanowisko profesora nadzwyczajnego. Poczynając od 11 kwietnia 1957 r., przez wiele lat sprawowała funkcję konsultanta wojewódzkiego

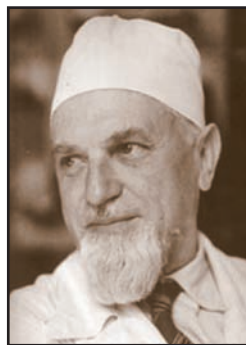
Prof. Ksenia Lutomska podczas zajęć klinicznych
ze studentami

w dziedzinie stomatologii. Była w 1951 r. współorganizatorem i przez 8 lat przewodniczącą gdańskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego, następnie w latach 1958-1960 wiceprzewodniczącą Zarządu Głównego PTS. Katedrą i Zakładem kierowała ponad 20 lat, przechodząc na emeryturę w 1970 r. Do Jej uczniów zaliczali się późniejsi profesorowie naszej Uczelni: Miron Kałowski, Jadwiga Pawlak i Edward Witek.

Innym stomatologiem, zasłużonym dla organizacji Akademii Lekarskiej w Gdańsku była Taisa Merdi – absolwentka Wydziału Lekarskiego USB z 1939 r. Zamknięcie USB 15 grudnia 1939 r. nie pozwoliło Jej uzyskać w Wilnie dyplomu; otrzymała go dopiero w Akademii Lekarskiej w Gdańsku 8 sierpnia 1946 r. Podjęła z dniem 1 września 1946 r. zatrudnienie w organizującym się na bazie Kliniki Chirurgii ALG (kierowanej przez prof. Kornela Michejdę), Oddziale Chirurgii Stomatologicznej, którego kierownikiem była dr Irena Semadeni-Konopacka. Pracownikami tego Oddziału już w okresie jego organizacji byli także lekarze: Janina Krzyżanowska-Adamczewska, Wanda Pawłowska i Maria Miłodrowska.

W grudniu 1946 r. powołano na bazie Oddziału Chirurgii Stomatologicznej 20-lózkową Katedrę i Klinikę Chirurgii Stomatologicznej Wydziału Lekarskiego. Rok akademicki 1947/48 rozpoczęto, szkoląc przyszłych stomatologów w Oddziale Lekarsko-Dentystycznym Wydziału Lekarskiego Akademii Lekarskiej w Gdańsku, później nazwanym Oddziałem Stomatologii. Funkcjonowały już wówczas w jego ramach 4 stomatologiczne jednostki dydaktyczne: Zakład Chirurgii Stomatologicznej, Zakład Stomatologii Zachowawczej, Zakład Protetyki Stomatologicznej i Zakład Ortodoncji (uruchomiony w 1951 r.). W Klinice Chirurgii Stomatologicznej lek. Taisa Merdi od 1 września 1947 r. otrzymała stanowisko asystenta, a w 1949 r. przeszła na stanowisko starszego asystenta. Specjalizację II stopnia w zakresie chirurgii szczękowej uzyskała 22 grudnia 1952 r. W marcu 1964 r. otrzymała stopień naukowy doktora i z dniem 1 października 1964 r. objęła w Klinice stanowisko adiunkta.

Na tym stanowisku pozostawała zatrudniona aż do przejścia na emeryturę z dniem 31 maja 1976 r.

Prof. Witold Sylwanowicz

Oddział Chirurgii Stomatologicznej Kliniki Chirurgicznej został w grudniu 1946 r. przekształcony w samodzielną Klinikę Stomatologiczną, której opiekunem był najprawdopodobniej zastępca profesora dr Zdzisław Kieturakis, a obowiązki p.o. kierownika sprawowała adiunkt Irena Semadeni-Konopacka. Początkowo myślano o utworzeniu samodzielnego Wydziału Stomatologicznego. W roku akademickim 1947/48 utworzono Oddział Lekarsko-Dentystyczny, którego pierwszym kierownikiem mianowano absolwenta USB prof. Witolda Sylwanowicza, kierującego również Katedrą Anatomii Topograficznej. Ostatecznie Ministerstwo Zdrowia powołało Oddział Stomatologiczny na Wydziale Lekarskim z początkiem 1950 r.²⁴

Tradycje lekarskie i związki rodzinne z Wilnem i USB

Wielu profesorów Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego wychowało się w tradycji wileńskiej w rodzinach lekarzy będących absolwentami USB. Należał do nich prof. Olgierd Narkiewicz (1925-2010) pochodzący ze żmudzkiej szlachty, którego rodowym dworem były Szolpiany w powiecie Taurogi; było to siedlisko Narkiewiczów od XVI wieku. Przez wiele lat kierował Katedrą Anatomii Prawidłowej AMG, przekształconej potem w Katedrę Anatomii i Neurobiologii. Ojcem prof. Olgierda Narkiewicza był wileński lekarz, wychowanek USB – Adolf Narkiewicz (1882-1941), który przez szereg lat był Naczelnym Lekarzem Miasta Wilna. Matka Olgierda – Anna pochodziła ze znanej wileńskiej rodziny Umiastowskich.

Prof. Olgierd Narkiewicz

Prof. Olgierd Narkiewicz studia lekarskie ukończył w ALG po wojnie w 1950 r. Był profesorem anatomii i neurobiologii, doktorem *honoris causa* AMG, a Jego imieniem została nazwana sala wykładowa w gruntownie zmodernizowanym w latach 2004-2006 gmachu tzw. Starej Anatomii, który po przebudowie otrzymał nazwę Atheneum Gedanense Novum. Prof. Olgierd Narkiewicz w latach 1964-1996, po objęciu kierownictwa Katedry i Zakładu Anatomii Prawidłowej po prof. Reicherze, doprowadził do przekształcenia jej w Katedrę Anatomii z Zakładem Anatomii i Neurobiologii. Pod Jego kierownictwem Zakład rozwinął się, zyskując czołową pozycję w kraju i znaczącą za granicą. Szczególne osiągnięcia Zakładu dotyczą badań nad strukturą i funkcją układu nerwowego. Prof. Olgierd Narkiewicz był członkiem rzeczywistym PAN oraz licznych towarzystw krajowych i zagranicznych. Był odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej²⁵.

Adolf Narkiewicz z żoną Anną z Umiastowskich i mały Olgierd

²⁴ Machaliński Z.: Geneza i początki Akademii Medycznej w Gdańsku, op. cit., s. 164.

²⁵ Współpracownicy z Zakładu Anatomii i Neurobiologii [autorzy]: Olgierd Narkiewicz (1925-2010), Ann. Acad. Med. Gedan. 2011, T. 41, s. 175-177.

Prof. Krzysztof Narkiewicz

Syn Olgierda, prof. Krzysztof Narkiewicz, ukończył studia lekarskie w Akademii Medycznej w Gdańsku, habilitował się w 1996 r.; tytuł profesora uzyskał w 2003 r. i aktualnie jest cenionym profesorem kardiologii w naszej Uczelni. Kieruje od 2014 r. Kliniką Nadciśnienia Tętniczego i Diabetologii GUMed, a od 2019 r. jest przewodniczącym Rady Naukowej nowo powołanego Centrum Medycyny Translacyjnej, którego był inicjatorem. W latach 1996-1998 przebywał w University of Iowa (USA) na stażu podoktorskim pod kierunkiem prof. Virenda K. Somersa. Staże naukowe odbywał także w University of Padova (Włochy) oraz Mayo Clinics (USA). Główne obszary badawcze to: patogeneza, prewencja i leczenie chorób układu sercowo-naczyniowego. Członek-korespondent Polskiej Akademii Nauk, członek-korespondent Polskiej Akademii Umiejętności i członek Academia Europea. Był prezesem Europejskiego Towarzystwa Nadciśnienia Tętniczego (2009-2011). Współtworzył europejskie zalecenia dotyczące leczenia nadciśnienia tętniczego. Jest autorem/współautorem ponad 400 publikacji w czasopismach naukowych i międzynarodowych wydawnictwach specjalistycznych (stan na 28.08.2020 r.). Laureat: Nagrody im. Austin Doyle'a International Society of Hypertension, Nagrody Prezesów Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego, Nagrody Prezesa Rady Ministrów RP za wybitne osiągnięcia naukowe. Jest także laureatem Nagrody Naukowej Miasta Gdańska im. Jana Heweliusza za rok 2014 w kategorii nauk przyrodniczych i ścisłych za wybitne osiągnięcia naukowe, dotyczące poznawania nowych mechanizmów wiążących zaburzenia oddechu podczas snu z chorobami krążenia. Od 2012 r. corocznie we współpracy z Uniwersytetem w Wilnie, organizuje naprzemiennie w Wilnie i w Gdańsku polsko-litewską konferencję naukową.

Prof. Jerzy Borowski

Wileńskie korzenie miał także prof. Jerzy Borowski (1929-1995) urodzony w Wilnie, który po wojnie jako repatriant przybył do Gdańska i tu podjął w 1948 r. studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej. Po studiach został zatrudniony jako asystent w Katedrze i Zakładzie Mikrobiologii kierowanej przez prof. Stefana Kryńskiego. Jednocześnie w latach 1956-1961 pracował jako lekarz, kierując Zespołem Leczniczo-Profilaktycznym dla Studentów Szkół Wyższych w Gdańsku. Po doktoracie, a następnie habilitacji pozostawał w latach 1965-1966 zatrudniony na stanowisku docenta Akademii Medycznej w Gdańsku. Za zgodą Senatu AMG przeniósł się w 1966 r. do Białegostoku, gdzie w tamtejszej Akademii Medycznej, początkowo jako docent (1966-1971), a następnie jako profesor w latach (1966-1995), kierował Katedrą i Zakładem Mikrobiologii²⁶. W latach 1974-1983 był dyrektorem Instytutu Biostruktury, a od 1975 r. ekspertem Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). Przejawiał także aktywność jako członek komisji redakcyjnych czasopism: *Rocznik Akademii Medycznej w Białymstoku* (od 1969 r.), *Medy-*

²⁶ Akta osobowe Jerzego Borowskiego w Archiwum GUMed, teczka 255/39.

cyna Doświadczalna i Mikrobiologia (od 1971 r.), *Postępy Mikrobiologii* (od 1979 r.) oraz *Journal Antimicrobial Chemotherapy*. Był autorem ponad 400 prac naukowych w czasopismach krajowych i zagranicznych oraz współautorem cenionego podręcznika mikrobiologii dla studentów²⁷. Był także członkiem wielu polskich, zagranicznych i międzynarodowych towarzystw i instytucji naukowych: latach 1966-1979 przewodniczył Oddziałowi Białostockiemu Polskiego Towarzystwa Mikrobiologicznego, był członkiem Komitetu Mikrobiologii PAN oraz przez dwie kadencje przewodniczył Komisji Mikrobiologii Lekarskiej Komitetu Mikrobiologii PAN. Jego brat Edward Borowski ukończył Wydział Chemiczny na Politechnice Gdańskiej i tamże uzyskał w 1954 r. doktorat; przez wiele lat kierował pracami Oddziału Gdańskiego Towarzystwa Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej.

Prof. Stefan Kryński

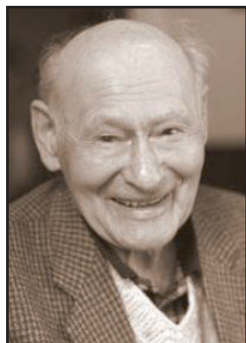
Prof. Konstanty
Zbigniew Korolkiewicz

Warto wspomnieć, że w Wilnie w 1914 r. urodził się także kierujący Zakładem Mikrobiologii AMG prof. Stefan Kryński (1914-2009). Pochodził on ze szlacheckiej rodziny o głębokich tradycjach patriotycznych. Jego ojciec – Kazimierz, był lekarzem wojskowym, najpierw w armii rosyjskiej, następnie polskiej. Późniejszy profesor Stefan Kryński uczęszczał do gimnazjum w Poznaniu, gdzie w 1932 r. zdał maturę i rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego. W latach 1934-1937 był asystentem-wolontariuszem w Zakładzie Higieny. Dyplom lekarza uzyskał w 1938 r.

Innym profesorem naszej Uczelni urodzonym w Wilnie był prof. Konstanty Zbigniew Korolkiewicz (1927-2017), który od 1968 r. do 1998 r. (przez blisko 30 lat) kierował Katedrą i Zakładem Farmakologii AMG. Urodził się 15 listopada 1927 r. w Wilnie. W czasie niemieckiej okupacji przeniósł się do Trok, gdzie do końca wojny pracował w Szpitalu Powiatowym jako laborant i uczył się na tajnych kompletach. W 1946 r. w Wilnie uzyskał świadectwo dojrzałości i w październiku 1946 r. repatriował się wraz z matką do Gdańska. Tutaj w roku akademickim 1947/48 podjął studia medyczne na Wydziale Lekarskim ALG. W styczniu 1951 r., na rok przed dyplomem, otrzymał zatrudnienie jako asystent w Zakładzie Farmakologii AMG. W latach 1952-1957 został powołany do służby wojskowej. W 1962 r. uzyskał stopień naukowy doktora, habilitował się w 1968 r., i będąc docentem, objął kierownictwo Zakładu Farmakologii AMG. Tytuł profesora otrzymał w 1977 r. W demokratycznych wyborach władz Uczelni w 1981 r. został wybrany prorektorem ds. nauki. Jego zainteresowania naukowe skupiały się na wpływie leków na termoregulację organizmu. Przez wiele lat współpracował naukowo z Zakła-

²⁷ Zaremba M.L., Borowski J.: *Mikrobiologia Lekarska*. Warszawa: PZWL, 2013, wyd. 3. Zob. też: Borowski J.: *Biologiczna aktywność frakcji lipidowej komórek *Listeria monocytogenes**. W: Borowski J. (red.): *Listerioza*. Warszawa: PZWL, 1974, s. 41.

dem „Polfa” w Starogardzie Gdańskim. Brał udział w pracach Komisji Farmakologii i Komisji Badania Leku PAN. Na emeryturę przeszedł 30 września 1998 r. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (w 1977 r.) i Medalem Komisji Edukacji Narodowej (w 1988 r.)²⁸. Zmarł 15 maja 2017 r.; został pochowany na Cmentarzu komunalnym „Srebrzysko” w Gdańsku.

Prof. Jerzy Dybicki

Kresowa tradycja była także udziałem prof. Jerzego Dybickiego (1923-2015) – specjalisty w zakresie torakochirurgii i chirurgii ogólnej, urodzonego w Baranowiczach. Szkołę podstawową i gimnazjum ukończył w Nowogrodzku, gdzie Jego ojciec był lekarzem i dyrektorem szpitala. W czasie II wojny światowej był członkiem organizacji „Miecz i Pług”, po przejęciu dokumentów organizacji przez Gestapo, zmuszony był do ucieczki do Warszawy. Uczestnik Powstania Warszawskiego – ps. „Alex”, partyzant AK – ps. „Jaksa” – w piątej Kompanii 25. pułku piechoty AK Ziemi Piotrkowskiej w oddziale Józefa Wyrwy „Starego”. Został odznaczony w 1995 r. Krzyżem Armii Krajowej. W latach 1943-1944 studiował w Prywatnej Szkole Zawodowej dla Pomocniczego Personelu Sanitarnego (Szkola Zaorskiego)

w Warszawie. Następnie kontynuował studia na Wydziale Lekarskim w Katedrze Medycyny Wojskowej UMCS w Lublinie; tam otrzymał dyplom lekarza w grudniu 1946 r. Jeszcze podczas studiów w Lublinie zawarł związek małżeński z Danutą Hille-równą, córką prof. Stanisława Hillera kierującego Katedrą Histologii i Embriologii w Akademii Lekarskiej w Gdańsku.

Od 1946 r. podjął zatrudnienie w Akademii Lekarskiej w Gdańsku w organizującym się Zakładzie Fizjologii. Stypendysta fundacji Rockefellera w Uniwersytecie Vanderbilta w Nashville, Tennessee (w USA) w latach 1966-1967. W 1975 r. mianowany profesorem nadzwyczajnym, a w roku 1983 profesorem zwyczajnym. Od 1968

Danuta i Jerzy Dybicki

do 1970 r. kierownik II Katedry i Kliniki Chirurgii, następnie od 1970 do 1992 r. I Kliniki Chirurgii Ogólnej Instytutu Chirurgii, a w latach 1992-1994 I Katedry i Kliniki Chirurgii. Inicjator programu przeszczepiania nerek w Gdańsku w roku 1980.

Był autorem lub współautorem 232 prac naukowych, w tym 161 oryginalnych. Położył ogromne zasługi w szkoleniu całej rzeszy chirurgów. Promotor 15 doktorantów i opiekun 5 habilitacji, spośród Jego habilitantów trzech pełniło funkcję kierowników Klinik

w naszej Uczelni. Był osobą bardzo oryginalną i cieszącą się powszechną sympatią. Jego żoną była Anna Danuta Dybicka, córka prof. Hillera, lekarz okulista w Klinice Chorób Oczu AMG, która studia lekarskie rozpoczęła w 1937 r. na USB w Wilnie.

²⁸ Akta osobowe Konstantego Zbigniewa Korolkiewicza w Archiwum GUMed, teczka 855/7.

Prof. Jerzy Dybicki po śmierci swojego teścia prof. Stanisława Hillera opracował i opublikował Jego biografię²⁹; jest też autorem obszernych i interesujących wspomnień³⁰. Członek honorowy Polskiego Towarzystwa Chirurgicznego oraz Polskiego Towarzystwa Transplantacyjnego. U schyłku życia został zaliczony do grona członków Unii Polskich Pisarzy Lekarzy. Macierzysta Uczelnia w 2015 r. obdarzyła go godnością doktora *honoris causa*. Otrzymał też odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Armii Krajowej i Medal Komisji Edukacji Narodowej³¹.

Prof. Krystyna Kozłowska

Wileńską tradycję reprezentuje także prof. zw. dr hab. Krystyna Kozłowska, emerytowana kierownik Samodzielnej Pracowni Embriologii w latach 1996-2005. Urodziła się w 1935 r. w Wilnie. Po wojnie repatriowała się w 1946 r. wraz z matką do Skierniewic, gdzie w 1953 r. uzyskała świadectwo dojrzałości. Po studiach na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi w Uniwersytecie Łódzkim, gdzie uzyskała dyplom w 1958 r., podjęła zatrudnienie jako asystentka w Zakładzie Histologii AMG kierowanym przez prof. S. Hillera. Odbiła też w latach 1958-1964 pełne studia lekarskie na Wydziale Lekarskim AMG. Po doktoracie w 1966 r. została adiunktem, habilitowała się w 1972 r., tytuł profesora otrzymała w 1984 r. W 1966 r. otrzymała stanowisko profesora zwyczajnego i objęła (po dr hab. Zofii Zegarskiej) kierownictwo Samodzielnej Pracowni Embriologii; sprawowała je do przejścia na emeryturę z końcem 2005 r.³² W 2008 r. Samodzielna Pracownia Embriologii została włączona do Katedry Anatomii i przekształcona w Zakład Embriologii, którym kieruje obecnie dr hab. Mirosława Cichorek.

Dr Leon Birn

Silnie w wileńskiej tradycji osadzony był dr Leon Birn (1921-2010), który urodził się 10 września 1921 r. w Wilnie w rodzinie inteligentkiej. Maturę zdał w maju 1940 r. w Zespole Szkół oo. Jezuitów w Wilnie. Podczas okupacji radzieckiej początkowo pracował jako robotnik fizyczny, a następnie studiował na Wydziale Biologicznym Uniwersytetu Litewskiego do 1941 r. Od czerwca 1941 do wiosny 1944 r. ponownie pracował fizycznie, jednocześnie uczestnicząc w działaniach konspiracyjnych przeciw okupantom. W 1943 r. wstąpił do oddziału partyzanckiego VIII Brygady Armii Krajowej Okręgu Wileńsko-Nowogrodzkiego. Po wejściu Armii Czerwonej w lipcu 1944 r. został aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony do obozu w Kałudze. W listopadzie 1944 r., po udanej ucieczce z obozu, przyjechał do Polski.

²⁹ Dybicki J.: Śladami życia Stanisława Hillera. Gdańsk: Via Medica, 2008.

³⁰ Dybicki J.: Chirurgia, moja miłość. Wspomnienia gdańskiego profesora. T. 1 i 2. Gdańsk: SEFER, 2012. T. 3, Gdańsk, SEFER, 2013. Zob. też: Dybicki J.: Droga do Akademii i do samodzielności. Wspomnienia gdańskiego chirurga. Gdańsk: Via Medica, 2005.

³¹ Zadrozny D.: Jerzy Dybicki (1923-2015). Ann. Acad. Med. Gedan. 2016, T. 46, s. 173-175.

³² Akta osobowe Krystyny Kozłowskiej w Archiwum GUMed,teczka 1187/10.

Od listopada 1945 r. zaczął studia na Wydziale Lekarskim Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Podczas studiów był wiceprezesem Bratniej Pomocy Studentów, jednocześnie pracując w okresie od grudnia 1949 do grudnia 1951 r. jako zastępca asystenta Oddziału Chirurgii i Ortopedii Dziecięcej AMG. Dyplom lekarza uzyskał 31 grudnia 1951 r. Po dyplomie do 15 listopada 1959 r. pracował jako starszy asystent w Katedrze i Klinice Ortopedii AMG. W tym czasie (w 1956 r.) uzyskał specjalizację II stopnia z ortopedii i traumatologii. Od 16 listopada 1959 r., po wygranym konkursie, objął stanowisko ordynatora Oddziału Gruźlicy Kostno-Stawowej Szpitala Miejskiego w Przemyślu, przemianowanego później na Oddział Ortopedyczny Szpitala Wojewódzkiego. Oddział ten zorganizował od podstaw i pełnił w nim funkcję ordynatora nieprzerwanie aż do przejścia na emeryturę z końcem 1989 r. W 1970 r. zorganizował pomaturalny 2-letni Wydział Fizjoterapii i Kinezyterapii przy Szkole Fizykoterapii w Przemyślu, w którym przez wiele lat był wykładowcą. W latach 1975-1989 sprawował funkcję konsultanta do spraw ortopedii i traumatologii na terenie województwa przemyskiego. Od 1963 r. aż do przejścia na emeryturę pełnił najpierw funkcję wiceprezesa, a następnie członka Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu. Po przejściu na emeryturę i powrocie do Trójmiasta, pracował jeszcze w latach 1993-2003 w Poradni Ortopedycznej Lekarskiej Spółdzielni Pracy w Gdyni. Opublikował ogółem 39 prac w czasopismach lekarskich. Był współautorem pierwszego po wojnie podręcznika pt. *Zarys ortopedii*, wydanego w Gdańsku pod redakcją prof. Zygmunta Ambrosa. Wykształcił trzynastu specjalistów II stopnia i czterech I stopnia z zakresu ortopedii i traumatologii. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej; był Członkiem Honorowym PTOiTr. We wrześniu 1999 r. Oddział Ortopedyczny w nowo wybudowanym Szpitalu Miejskim w Przemyślu został nazwany imieniem dr. Leona Birna.

Ojcem emerytowanego kierownika Katedry i Zakładu Biologii i Genetyki prof. Janusza Limona był lekarz Zenon Limon (1908-1967) – absolwent USB, który dyplom

Lek. Zenon Limon

lekarza uzyskał 27 stycznia 1936 r. Zmobilizowany 13 marca 1939 r. brał udział w kampanii wrześniowej w bitwie pod Mławą jako lekarz w stopniu podporucznika 20 Dywizji Piechoty WP. Potem poprzez Modlin dotarł do Warszawy, gdzie walczył do kapitulacji miasta. W maju 1941 r. ożenił się w Nowogródku z Jadwigą Wandą Gierasimowicz, absolwentką Państwowej Szkoły Położnych w Wilnie, którą ukończyła w czerwcu 1939 r. Od czerwca 1941 r. pracował początkowo jako lekarz w Niekrymowie, następnie w gettcie w Nowogródku, a od lipca 1942 do lutego 1943 r. ukrywał się u chłopca w Rajcy, w powiecie Nowogródek. Od lutego 1943 do lipca 1944 r. był lekarzem w oddziale partyzanckim im. Kirowa. Po zakończeniu działań wojennych, w sierpniu 1944 r. podjął pracę w szpitalu w Nowogródku. W październiku 1945 r. wraz z żoną i synem Henrykiem repatriował do Nowego Dworu Gdańskiego. Po krótkim okresie pracy w szpitalu w tym mieście, w maju 1946 r. przeniósł się do Nitychu (Nowego Stawu), gdzie założył pierwszy ośrodek zdrowia w tym mieście. Tam urodziły się mu kolejne dzieci: Janusz i Julitta. W maju 1952 r. wraz z rodziną

przeniósł się do Sopotu i podjął pracę początkowo w Wydziale Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego, a następnie w Pogotowiu Ratunkowym w Gdańsku-Wrzeszczu. Miał specjalizację z ginekologii oraz z medycyny ogólnej. Był odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Walecznych. Zmarł 11 marca 1967 r. i został pochowany na cmentarzu komunalnym w Sopocie.

Jego synowie: Janusz i Jerzy stali się znanymi postaciami w kręgach naukowych Wybrzeża. Wspomniany wyżej prof. Janusz Limon, urodzony w 1946 r., ukończył studia na Wydziale Lekarskim AMG w 1970 r. Od 1982 r. kierował Katedrą i Zakładem

Prof. Janusz Limon

Biologii i Genetyki AMG; w 1992 r. otrzymał tytuł profesora. Jest członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk, pełnił m.in. funkcję przewodniczącego Komitetu Genetyki Człowieka i Patologii Molekularnej PAN. Jest także członkiem czynnym Polskiej Akademii Umiejętności, przewodniczącym Stacji Naukowej PAU w Gdańsku, laureatem prestiżowych nagród: Fundacji na rzecz Nauki Polskiej w dziedzinie nauk przyrodniczych i medycznych (2004 r.) i Nagrody Naukowej Miasta Gdańska im. Jana Heweliusza (2005 r.).

Jego młodszy brat prof. Jerzy Limon (1950-2021), absolwent Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, był anglistą, literaturoznawcą, pisarzem, tłumaczem i teatrologiem, profesorem nauk humanistycznych Uniwersytetu Gdańskiego. Był autorem 10 książek, a także kilkudziesięciu artykułów i recenzji, drukowanych w Polsce oraz inicjatorem i dyrektorem Gdańskiego Teatru Szekspirowskiego, członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk i członkiem czynnym Polskiej Akademii Umiejętności. W 2006 r. został wyróżniony Srebrnym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”. W tym samym roku otrzymał Nagrodę Naukową Miasta Gdańska im. Jana Heweliusza. W 2011 r. został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2014 r. za działalność na rzecz Gdańskiego Teatru Szekspirowskiego otrzymał Order Imperium Brytyjskiego w stopniu oficera. W 2006 r. został wyróżniony Nagrodą Prezydenta Miasta Gdańska w Dziedzinie Kultury.

Prof. Andrzej Szutowicz

Ojcem prof. Andrzeja Szutowicza, emerytowanego kierownika Katedry Biochemii Klinicznej AMG był Wacław Szutowicz (1914-1986) – lekarz, specjalista chorób wewnętrznych, absolwent USB, który dyplom otrzymał 6 października 1939 r., tuż przed zamknięciem tej uczelni przez władze litewskie. Podjął pracę najpierw w szpitalu miejskim, a następnie po ukończeniu kursu został ordynatorem przychodni przeciwgruźliczej. W 1941 r. po zajęciu Wilna przez Niemców został z tej pracy zwolniony. Praktykę lekarską do końca wojny prowadził w ambulatorium we wsi Ławaryszki (Lavoriskes) około 20 km na wschód od Wilna. Od 1946 do 1949 r. był lekarzem rejonowym PKP w Malborku. W 1949 r. został powołany do wojska i od 1951 r. był starszym lekarzem Oficerskiej Szkoły Marynarki

Wojennej w Gdyni, a następnie od 1955 r. aż do przejścia na emeryturę w 1975 r., pracował w 7. Szpitalu Marynarki Wojennej w Gdańsku-Oliwie kolejno jako starszy asystent Oddziału Chorób Wewnętrznych, kierownik przychodni przeciwgruźliczej i ordynator Oddziału Fizykoterapii. Zmarł 3 lipca 1986 r. w Gdańsku.

Ojciec autora niniejszego opracowania – lekarz Jan Makarewicz³³ (1902-1963), urodzony w powiecie lidzkim, był absolwentem Wydziału Lekarskiego USB; dyplom lekarza otrzymał w 1933 r. Po studiach pracował w Pogotowiu Ratunkowym w Wilnie, a w latach 1937-1939 jako lekarz powiatowy w Starostwie Powiatowym w Postawach w woj. wileńskim. We wrześniu 1945 r. repatriował się do Gdańska, gdzie przez wiele lat był asystentem w Zakładzie Higieny ALG, następnie adiunktem w Klinice Chorób Zakaźnych kierowanej przez prof. Wiktora Bincera oraz kierownikiem Działu Epidemiologii Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Gdańsku, gdzie pełnił także obowiązki zastępcy dyrektora tej jednostki i wojewódzkiego epidemiologa. Był specjalistą II, stopnia zarówno w zakresie chorób zakaźnych, jak i epidemiologii.

Lek. Jan Makarewicz

W tradycji Kresów i Wileńszczyzny wychował się także prof. Zygmunt Chodorowski (1938-2019) – były kierownik Kliniki Chorób Wewnętrznych, Toksykologii Klinicznej i Geriatrii. Urodził się w Święcianach (obecnie Litwa) 16 lutego 1938 r. Jego rodzicami byli Bronisław Chodorowski, lekarz weterynarii, porucznik rezerwy WP oraz Wanda Chodorowska z d. Parafianowicz. Jego stryj dr Józef Chodorowski był lekarzem, absolwentem USB i w latach 1935-1939 starszym asystentem prof. Kornela Michejdy w Klinice Chirurgicznej USB. Po wybuchu wojny zarówno ojciec, jak i stryj, podporucznicy WP, którzy byli zmobilizowani, zostali aresztowani i wywiezieni do Związku Radzieckiego, gdzie zginęli w 1942 r. rozstrzelani w Katyniu.

Przed Pogotowiem Ratunkowym w Wilnie, lek. Jan Makarewicz, drugi od prawej; 1936 r.

³³ Makarewicz W.: Wspomnienie o moim Ojcu dr. Janie Makarewiczu (1902-1963). Ann. Acad. Med. Gedan. 2010, T 40, s. 177-188.

Prof. Zygmunt Chodorowski

Prof. Zygmunt Chodorowski dyplom lekarski uzyskał w 1962 r. w Akademii Medycznej w Gdańsku; był specjalistą w zakresie chorób wewnętrznych, zajmował się geriatricą. Był autorem ponad 190 publikacji w piśmiennictwie krajowym i zagranicznym, w tym ok. 100 prac oryginalnych. Główne problemy praktyczne w geriatrici przedstawił w dwóch monografiach. Pełnił funkcję prezesa Gdańskiego Oddziału TIP (1995-2001) i sekcji Geriatrii PTL. Zasiadał w komitetach redakcyjnych: *Gerontologii Polskiej* (1995-1999) i *Przeglądu Lekarskiego*. Był humanistą i myślicielem – zbierał aforyzmy wielkich filozofów, pisarzy, ludzi kultury, medycyny, polityków oraz przywódców religijnych i świętych.

Rodzinne związki z Wilnem i ziemią wileńską mieli także niektórzy profesorowie Akademii Medycznej w Gdańsku, którzy wprawdzie studia lekarskie ukończyli już po wojnie w Gdańsku, jednakże wychowali się w Wilnie i wnieśli do naszej Uczelni bogatą tradycję miasta, które ich ukształtowało, a które musieli opuścić.

Prof. Stanisław Zawistowski

Prof. Stanisław Zawistowski (1919-1990) urodzony 24 sierpnia 1919 r. w Wilnie, syn Leona i Marii z d. Biengo. W latach 1935-1939 uczęszczał do Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie, a następnie do Liceum im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich, działającego przy Uniwersytecie Stefana Batorego. W 1941 r. zdał egzamin dojrzałości, który ze względu na okupację niemiecką uznano dopiero w 1949 r. W 1942 r. został wywieziony na przymusowe roboty do Austrii. W tym samym roku podczas krótkiego pobytu w Polsce wstąpił w szeregi Armii Krajowej; w 1944 r. był uczestnikiem operacji „Ostra Brama”. W styczniu 1945 r. został aresztowany przez władze bolszewickie i umieszczony w więzieniu na Łukiszkach, skąd w maju 1945 r. został wywieziony do obozu Jelszanka w okolicach Saratowa. Tam poznał swoją

przyszłą żonę Helenę. Od października 1946 do maja 1947 r. pracował w obozie Kutaisi na Kaukazie w fabryce samochodów. W 1948 r. został zwolniony, powrócił do Polski i zamieszkał w Gdańsku. Uczęszczał na kursy przygotowawcze dla przyszłych studentów, organizowane przez Akademię Lekarską w Gdańsku.

W 1949 r., po uznaniu egzaminu maturalnego, Stanisław Zawistowski rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim ALG, będąc wówczas najstarszym (30 lat) studentem I roku. Na II roku studiów podjął pracę na stanowisku technicznym w Zakładzie Histologii i Embriologii. W 1951 r. awansował na zastępcę asystenta. W latach 1951-1968 pracował w Państwowej Szkole Laborantów Medycznych, późniejszym Studium Medycznym Techników Analityki i Radioterapii na stanowisku instruktora, następnie kierownika ćwiczeń z techniki histologicznej i wykładowcy podstaw histologii. W 1954 r. ukończył studia i otrzymał dyplom lekarza. W 1958 r. uzyskał specjalizację I stopnia z otolaryngologii i w tym samym roku obronił pracę doktorską, której promotorem był prof. Stanisław Hiller. W 1962 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk medycznych i został

adiunktem w Zakładzie Histologii i Embriologii AMG. W latach 1963-1989 prowadził wykłady z histologii oraz zajęcia z zakresu histochemii. W 1964 r. otrzymał stanowisko docenta etatowego w Katedrze Histologii i Embriologii. Od 1965 r., po odejściu na emeryturę prof. Hillera, był kierownikiem Katedry Histologii i Embriologii, którą kierował do przejścia na emeryturę w 1989 r. W latach 1970-1981 był dyrektorem Instytutu Biologii Medycznej AMG. W 1971 r. otrzymał tytuł profesora, a w 1979 r. tytuł profesora zwyczajnego. Autor prac naukowych i podręczników dla studentów medycyny, m.in.: *Technika histologiczna, histologia oraz podstawy histopatologii* (pięć wydań, ostatnie – Warszawa, 1986); *Zarys Histologii* (cztery wydania, ostatnie – Warszawa, 1990). Był członkiem Komitetu Nauk Podstawowych Wydziału IV Nauk Medycznych Polskiej Akademii Nauk, w latach 1963-1986 członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Histochemików i Cytochemików (w 1964 r. został przewodniczącym oddziału gdańskiego). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1968 r.), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973 r.), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1988 r.). W 1989 r. przeszedł na emeryturę i w wileńskim *Autografie* wydał wspomnienia z pobytu w łagrach, które w latach 1996-1999, pośmiertnie, były drukowane w *Gazecie AMG*³⁴. Zmarł w 1990 r. po długoletniej chorobie; został pochowany na Cmentarzu komunalnym „Srebrzysko” w Gdańsku³⁵.

Dr Helena Zawistowska

Dr Helena Zawistowska (1922-2021) z d. Hajdukiewicz (żona prof. Stanisława Zawistowskiego), urodziła się w Wilnie. Była lekarką i pisarką³⁶, adiunktem w Katedrze Histologii i Embriologii AMG. W czasie okupacji działała w AK i ukończyła I rok medycyny na tajnym Uniwersytecie Stefana Batorego (zajęcia odbywały się w domach profesorów, przeprowadzano nawet kolokwia). W 1944 r. została aresztowana z całą rodziną przez NKWD; z aresztu w Wilnie 1 kwietnia 1945 r. dotarła do Jelszanki koło Saratowa. Jej ojciec – Władysław Hajdukiewicz – był przez całą wojnę w delegaturze Rządu Londyńskiego na okręg wileński. W obozie Jelszanka Helena Hajdukiewicz poznała swojego przyszłego męża Stanisława Zawistowskiego. Później przeszła kolejne obozy pracy – w Gruzji, następny pod Leningradem. Do Gdańska przyjechała w 1948 r. Ukończyła tu studia lekarskie w Akademii Medycznej w 1952 r., doktoryzowała się w 1964 r. Pracowała w Zakładzie Histologii i Embriologii ALG/AMG (1949-1965) i jako lekarz w lecznictwie otwartym (1955-1979). Literaturą zajęła się późno i nigdy nie traktowała swojej twórczej aktywności profesjonalnie. Pisała książki dla dzieci w ulubionym przez siebie gatunku opowieści baśniowej. W styczniu 2011 r., w wieku 90 lat, opublikowała *Od Wilii po Ukłę. Niezapomniany czas letnich wakacji w Wilnie i na Wileńszczyźnie w latach dwudziestych i trzydziestych dwudziestego wieku*. To Jej pierwsza książka nieadresowana do czytelnika

³⁴ Zawistowski S.: Na saratowskim szlaku: wspomnienia z czasów wojny i obozów sowieckich (1939-1948), Gdańsk: Polnord-Wydawnictwo Oskar, 2010. Zob. też: Zawistowski S.: Wspomnienia z łagru (w odcinkach w *Gazecie AMG* w latach 1996-1999).

³⁵ Myśliwski A.: Stanisław Zawistowski (1919-1990). *Ann. Acad. Med. Gedan.* 1991, T. 21, s. 203-205.

³⁶ Zawistowska H.: *Od Wilii po Ukłę: niezapomniany czas letnich wakacji w Wilnie i na Wileńszczyźnie w latach dwudziestych i trzydziestych dwudziestego wieku*. Gdańsk: Słowo/Obraz Terytoria, 2011.

dziecięcego, za to odwołująca się do dziecięcych wspomnień. Jej ojciec był lekarzem, ale też malarzem amatorem i w większości jego prac obecne były motywy wileńskiej architektury i krajobrazów.

Dr hab. Zofia Zegarska

Dr hab. Zofia Zegarska z d. Chudyba (1925-2012) – kierownik Samodzielnej Pracowni Embriologii AMG, urodziła się w Wilnie. Po ukończeniu w 1941 r. Gimnazjum im. E. Orzeszkowej w Wilnie odbyła kurs pielęgniarski i pracowała w szpitalu powiatowym w Wołoszynie. Jej 18-letni brat – Tadeusz – został w 1941 r. aresztowany i zginął zamordowany w Ponarach. W latach 1942-1944 pracowała jako pielęgniarka w Szpitalu św. Jakuba w Wilnie. W 1944 r., uczęszczając na tajne komplety, zdała w Wilnie maturę. Po ekspatriacji do Gdańska w 1945 r. podjęła studia na Wydziale Lekarskim w organizującej się Akademii Lekarskiej, które ukończyła w 1951 r. Działalność zawodową związała z Zakładem Histologii i Embriologii kierowanym przez prof. S. Hillera. W 1990 r. została profesorem nadzwyczajnym AMG.

W 1951 r. zawarła związek małżeński z Witoldem Zegarskim, internistą, późniejszym profesorem AMG. Została matką dwóch córek (Joanny i Katarzyny) oraz syna Wojciecha, absolwenta Akademii Medycznej w Gdańsku, obecnie kierownika Katedry Chirurgii Onkologicznej Wydziału Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum UMK. W Uczelni została zapamiętana jako osoba niezwykle aktywna społecznie, opiekunka wielu kolejnych pierwszych roczników studentów³⁷.

Prof. Bolesław Rutkowski

Interesującą postacią o wileńskich korzeniach jest prof. Bolesław Rutkowski – emerytowany kierownik Katedry i Kliniki Chorób Nerek GUMed. Urodził się 5 grudnia 1944 r. w Wilnie, a więc kiedy miasto było już stolicą Litewskiej Republiki Radzieckiej. Jego rodzina mieszkała na Zakrecie, w pobliżu gmachu Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego. Rodzice wspominali, że grywali w siatkówkę z akademikami, wśród których bywał także jeden z późniejszych założycieli naszej *Alma Mater*, prof. Włodzimierz Mozołowski. Ojciec prof. Rutkowskiego – Kazimierz – był oficerem Armii Krajowej, struktury Kedywu Wileńskiego, w którym był członkiem egzekutywy pod pseudonimem „Kurzaś”. Brał udział w przy-

gotowywaniu wielu zamachów na konfidentów, a także oprawców niemieckich, skazanych później wyrokami sądu podziemnego. Uczestniczył także w akcji „Burza”, mającej na celu oswobodzenie Wilna z rąk niemieckich. Walczył w tym samym oddziale, co młody Janek Hiller, syn profesora Stanisława Hillera i był świadkiem jego śmierci.

Wczesną jesienią 1945 r. cała rodzina Rutkowskich ekspatriowała się w granice Polski, osiedlając się w Bydgoszczy. Tutaj Kazimierz nadal prowadził działalność konspiracyjną w Ośrodku Mobilizacyjnym Armii Krajowej. Z powodu tej aktywności, zarówno wileńskiej, jak też prowadzonej po repatriacji, był pilnie poszukiwany

³⁷ Cichorek M.: Zofia Zegarska (1925-2012). Ann. Acad. Med. Gedan. 2013, T. 43, s. 279-293.

przez Urząd Bezpieczeństwa oraz NKWD. Postanowił nie ujawniać się i wyposażony w dokumenty na nazwisko Wolski opuścił Bydgoszcz. Jak słuszna była decyzja o ukrywaniu się można było przekonać się wkrótce – czterech Jego kolegów z Kedywu Wileńskiego zostało bowiem aresztowanych i po pośpiesznym, sfingowanym procesie skazanych na śmierć przez rozstrzelanie; wyroki wykonano. Przez kilka lat rodzice z Bolesławem i Jego młodszą siostrą Barbarą tułali się po Polsce. W 1950 r. rodzina osiadła w Gorzowie Wielkopolskim, wtapiając się w rzeszę repatriantów zza Buga, którzy zasiedlili Ziemie Odzyskane. Dopiero w 1956 r. rodzice ujawnili się, co wiązało się z powrotem do rodowego nazwiska i własnych imion.

W Gorzowie Wielkopolskim Bolesław Rutkowski ukończył szkołę podstawową, a następnie zdał z wyróżnieniem egzamin dojrzałości. W domu podtrzymywane były tradycje związane z rodzinnym miastem, a etos Wilna często pojawiał się w opowieściach; corocznie obchodzono Kaziuki. W latach powojennych organizowane były rodzinne wyprawy do Wilna, w których uczestniczyło zwykle 40-50 osób z czterech różnych pokoleń. Rodzice i ciotki pokazywali Wilno takim, jakie sami oglądali je w młodości. Bolesław po maturze wybrał medycynę i w październiku 1962 r. został studentem Wydziału Lekarskiego AMG. W 1968 r. uzyskał dyplom z wyróżnieniem. Podczas studiów poznał studentkę stomatologii Krystynę, która została Jego żoną. Pobrali się jeszcze podczas studiów, a efektem tego związku jest syn Przemysław, obecnie profesor i dziekan Wydziału Nauk o Zdrowiu. Fascynacja Bolesława nefrologią spowodowała, iż postanowił zostać internistą-nefrologiem i rozpoczął trzyletnie Studium Doktoranckie z zakresu nefrologii, które akurat zostały zorganizowane w naszej *Alma Mater*; w nefrologii zaczynała się właśnie rozwijać nowa dziedzina – dializoterapia. Następnie specjalizował się z interny oraz nefrologii, uzyskał doktorat, habilitację i w 1992 r. profesurę. Odbył staże zagraniczne w Clinica Medica w Parmie (1976/77) i w Department of Physiology University of Birmingham (1987 r.). Jest specjalistą w dziedzinie chorób wewnętrznych, nefrologii, transplantologii klinicznej i hipertensjologii. Pełnił funkcję prorektora Akademii Medycznej w Gdańsku w latach 2002-2005.

Prof. Bolesław Rutkowski położył wielkie zasługi dla rozwoju dializoterapii i transplantologii w Polsce. W latach 1992-1999 i 2005-2011 pełnił funkcję konsultanta krajowego w dziedzinie nefrologii. Jest autorem bądź współautorem ponad 1000 publikacji naukowych i 48 podręczników dla studentów, lekarzy oraz pacjentów i ich rodzin. Był promotorem 23 przewodów doktorskich, a 5 Jego współpracowników uzyskało tytuł profesora, natomiast 14 stopień doktora habilitowanego. Jest laureatem Nagrody Naukowej Miasta Gdańska im. Jana Heweliusza (2004 r.). Czynn timer działa w licznych towarzystwach naukowych krajowych i międzynarodowych. Był prezesem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego (1998-2004) i Polskiego Towarzystwa Transplantacyjnego (2013-2015) oraz prezydentem International Society of Uremia Research and Toxicity (2009-2011) i International Association of the History of Nephrology (2011-2013). Jest członkiem licznych komitetów redakcyjnych polskich i zagranicznych czasopism naukowych. Jego Mistrzem i Nauczycielem był prof. Andrzej Manitius. Wiele mu dała współpraca z prof. Stefanem Angielskim, szefem Katedry Biochemii Klinicznej oraz z prof. Julianem Świerczyńskim i jego zespołem z Katedry Biochemii AMG.

W latach 90. ubiegłego stulecia prof. B. Rutkowski organizował czterokrotnie wyjazdy grupy ekspertów z zakresu nefrologii, dializoterapii i transplantacji nerek do Wilna. Inicjatywa spotkań pod nazwą Baltic Meeting on Nephrology narodziła się w Gdańsku, gdzie odbyły się dwa takie spotkania w 1995 i 1997 r. Kolejne miało miejsce w Wilnie w dniach 23-25 kwietnia 1999 r. z udziałem około 180 Polaków, w tym m.in. prof. S. Angielskiego i prof. W. Łysiak-Szydłowskiej oraz szeregu znakomitości nefrologicznych z całego świata³⁸. Spotkania przyczyniły się do rozwoju litewskiej nefrologii, zaniedbanej podobnie, jak w innych republikach postsowieckich.

Prof. Zenon
Aleksandrowicz

W tradycji wileńskiej wychował się jeszcze inny, nieżyjący już profesor Akademii Medycznej w Gdańsku dr hab. Zenon Aleksandrowicz (1940-2019) urodzony w Wilnie 11 października 1940 r. Po wojnie wraz z rodzicami znalazł się w Gdańsku i tutaj w latach 1957-1963 studiował na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej. Jeszcze jako student podjął w 1963 r. zatrudnienie w Katedrze i Zakładzie Chemii Fizjologicznej kierowanej przez prof. W. Mozołowskiego, z którą pozostał związany aż do emerytury. Po doktoracie obronionym w 1972 r., którego promotorem był prof. L. Żelewski, objął w Zakładzie stanowisko adiunkta. W latach 1974-1975 przebywał na stażu naukowym w Institute of Enzyme Research w Madison (w USA), gdzie pod kierunkiem prof. H. Lardy'ego pracował nad oddychaniem komórkowym i funkcją mitochondriów. Habilitował

się w 1989 r. na podstawie pracy na temat ATP-azy mitochondriów z tkanek człowieka. Od 1994 r. pozostawał zatrudniony w AMG na stanowisku profesora nadzwyczajnego. W latach 1993-1996 sprawował funkcję prodziekana Wydziału Lekarskiego, następnie w latach 1996-1999 funkcję prorektora ds. dydaktyki i spraw studenckich. W latach 2002-2008 ponownie sprawował funkcję prodziekana Wydziału Lekarskiego. W latach 1977-1979 był prezesem zarządu Oddziału Gdańskiego Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1988 r.) i Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2003 r.).

Prof. Jerzy Popinigris

Silnie z tradycją Kresów Wschodnich związany był prof. Jerzy Popinigris (1936-2003) urodzony w Braślaviu (woj. wileńskie). Lata okupacji spędził wraz z rodzicami w Wilnie i Nowej Wilejce. Po ekspatriacji do Gdańska zdał maturę w 1954 r. w V Liceum Ogólnokształcącym w Gdańsku-Oliwie i w tym samym roku rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim AMG. Dyplom lekarza otrzymał w 1963 r., lecz jeszcze jako student podjął zatrudnienie w Zakładzie Chemii Fizjologicznej kierowanym przez prof. W. Mozołowskiego; współpracował naukowo z późniejszym profesorem S. Angielskim. Po doktoracie w 1967 r., będąc adiunktem, prowadził od 1973 r. wykłady w gdańskiej Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego (obecnie Akademia Wycho-

³⁸ Rutkowski B.: III Bałtyckie Spotkania Nefrologiczne w Wilnie. Gazeta AMG 1999, nr 6, s. 26-27.

wania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego), do której przeniósł się ostatecznie w 1977 r. Habilitował się w 1978 r. w Instytucie Biologii Doświadczalnej PAN w Warszawie. Tytuł naukowy profesora otrzymał w 2001 r. Pracował naukowo w laboratoriach w USA, w Japonii i we Włoszech. W latach 90. był inicjatorem i promotorem współpracy ośrodków uniwersyteckich z Japonii i Włoch z gdańskimi uczelniami.

Dr Jerzy Wróbel

Dr Walentyna Jabłońska

Wileńskie korzenie miał dr Jerzy Wacław Wróbel urodzony w Wilnie 26 kwietnia 1940 r., syn dr hab. Wacławy Wróblowej, wieloletniej adiunkt I Kliniki Chorób Wewnętrznych AMG, a przed wojną asystentki w Klinice Wewnętrznej USB kierowanej przez prof. Aleksandra Januszkiewicza. Jerzy Wróbel świadectwo dojrzałości uzyskał w 1957 r. w Sopocie i podjął studia lekarskie w Akademii Medycznej w Gdańsku, uzyskując dyplom z wyróżnieniem w 1963 r. Podjął zatrudnienie jako asystent w Zakładzie Biochemii AMG kierowanym przez prof. M. Żydowo i studia doktoranckie, które ukończył w 1971 r., uzyskując stopień naukowy doktora. Od 1972 r. był zatrudniony w Katedrze i Zakładzie Biochemii AMG na stanowisku adiunkta. W roku 1982 wyjechał na staż do Stanów Zjednoczonych, gdzie pracował jako lekarz³⁹.

Mocno związani z Wilnem byli: okulistka dr Walentyna Jabłońska – od 1935 r. studentka Wydziału Lekarskiego USB, a po wojnie wieloletnia współpracownica prof. I. Abramowicza w kierowanej przez niego Klinice Chorób Oczu AMG – oraz Jej urodzony w Wilnie syn Janusz Jabłoński, absolwent Wydziału Lekarskiego AMG z 1963 r. Janusz Jabłoński po studiach podjął pracę jako asystent w Klinice Chorób Oczu AMG, doktoryzował się w 1972 r. i habilitował się w 1979 r. W latach 1966-1979 pozostawał zatrudniony jako nauczyciel akademicki w Klinice Chorób Oczu AMG. Po habilitacji objął stanowisko ordynatora Oddziału Okulistycznego w Szpitalu Wojewódzkim im. Mikołaja Kopernika w Gdańsku. W latach 1976-1999 był konsultantem wojewódzkim

w zakresie okulistyki, najpierw w województwie śląskim, a następnie w pomorskim.

Studia na Wydziale Lekarskim ALG podjęła także po wojnie Eleonora Jankowicz (1923-2003) urodzona w Postawach, województwo wileńskie⁴⁰. Jeszcze przed dyplomem uzyskanym w 1952 r. podjęła pracę jako asystentka w Klinice Neurologii AMG kierowanej przez prof. Zofię Majewską. Tam uzyskała specjalizację I i II stopnia z neurologii oraz w 1960 r. tytuł naukowy doktora. Po habilitacji w 1971 r. objęła kierownictwo Kliniki Neurologii Akademii Medycznej w Białymstoku. W roku 1983 została mianowana profesorem nadzwyczajnym, a w 1990 r. profesorem zwyczajnym. W latach 1977-1982 była konsultantem regionalnym w zakresie neurologii. Była

³⁹ Akta osobowe Jerzego Wróbla w Archiwum GUMed,teczka 513/348.

⁴⁰ Konieczna S., Chwojnicky K.: Jankowicz Eleonora (1923-2003). W: Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2005, T. 3, s. 76-80.

promotorem 15 doktoratów i opiekunem 3 przewodów habilitacyjnych. Na emeryturę przeszła w 1994 r. Całe życie tęskniła za ukochaną Wileńszczyzną.

Dr Zygmunt Jancelewicz
senior

Mgr Janina Jancelewicz
z d. Jaroszewicz

Dr Zygmunt Jancelewicz
junior

Wileńskie korzenie miał także lekarz Zygmunt Jancelewicz junior, alergolog, absolwent Wydziału Lekarskiego AMG z 1960 r. W latach 1961-1967 był asystentem w Klinice Chorób Wewnętrznych kierowanej przez prof. Mariana Górskiego, gdzie uzyskał specjalizację z chorób wewnętrznych. Potem wyemigrował do USA i Kanady; obecnie mieszka w Toronto. Jego ojciec dr Zygmunt Jancelewicz senior (1897-1966) był absolwentem USB; dyplom doktora wszech nauk lekarskich otrzymał 1 lutego 1930 r. Urodzony w Zarzeczcu koło Nowogródka, po studiach w USB pracował jako lekarz powiatowy w Kostopolu na Wołyniu. Po wojnie był radiologiem prowadzącym prywatny gabinet RTG w Gdańsku. Matka Zygmunta – Janina z d. Jaroszewicz – była absolwentką Studium Farmaceutycznego USB.

Znaczącą rolę w organizacji Kliniki Chorób Wewnętrznych odegrali wychowankowie USB: Wacława Wróblowa, Stanisława Ławińska i Włodzimierz Surewicz. Siostra dr. Surewicza, Halina, która była uczennicą Gimnazjum im. Elizy Orzeszkowej w Wilnie, ukończyła w Gdańsku w latach 1948-1952 studia na Wydziale Farmaceutycznym i pracowała jako starszy asystent w Zakładzie Farmakognozji na Wydziale Farmaceutycznym AMG.

Od lewej: dr Stanisława Ławińska, dr hab. Wacława Wróblowa,
prof. Marian Górski

Gdańskim lekarzem o silnych kresowych korzeniach związanym z Akademią Medyczną w Gdańsku był dr Romuald Pruszyński (1930-2012) urodzony w Baranowiczach, województwo nowogródzkie. W 1940 r. został wraz z rodziną wywieziony na Syberię, skąd powrócił do Polski dopiero w 1945 r.

Dr Włodzimierz Surewicz

Mgr Halina Surewicz

Dr Romuald Pruszyński

W AMG ukończył studia lekarskie, uzyskując dyplom z wyróżnieniem w 1957 r. Po studiach podjął pracę w Klinice Chorób Zakaźnych AMG kierowanej przez prof. Wiktora Bincera, gdzie uzyskał specjalizację drugiego stopnia z chorób zakaźnych i w 1963 r. tytuł naukowy doktora. Pracę w Uczelni zakończył w 1966 r. Przez wiele lat pozostawał zatrudniony jako epidemiolog oraz lekarz chorób zakaźnych w Kolejowej Służbie Zdrowia. W latach 1990-2007 był konsultantem ZUS-u i orzekał na terenie województwa pomorskiego. Dr Pruszyński, obok wykonywanej niezwykle sumiennie pracy lekarskiej, był bardzo aktywnym działaczem społecznym⁴¹. Pracował na rzecz Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, będąc w latach 1972-2002 przewodniczącym Zarządu Sekcji Medycyny Komunikacyjnej PTL w Gdańsku. Był również przez kilka kadencji członkiem Zarządu Głównego PTL. Ponadto pozostawał bardzo zaangażowany w pracę Związku Sybiraków. Został odznaczony najwyższym odznaczeniem przyznawanym przez Polskie Towarzystwo Lekarskie – Medalem „Gloria Medicinae”, a w 2009 r. otrzymał także Nagrodę im. Aleksandry Gabrysiak przyznaną przez Okręgową Izbę Lekarską w Gdańsku.

Prof. Barbara
Adamowicz-Klepalska

Rodowód wileński ma także urodzona w 1942 r. w Wilnie, a przybyła do Gdańska jako dziecko, prof. Barbara Adamowicz-Klepalska. Ukończyła studia na Oddziale Stomatologicznym AMG w 1960 r. Stopień doktora nauk medycznych uzyskała w 1975 r., doktora habilitowanego w 1993 r. W 2002 r. otrzymała tytuł naukowy profesora nauk medycznych. Będąc specjalistą stomatologii dziecięcej w latach 2008-2012, kierowała Zakładem Stomatologii Wieku Rozwojowego Oddziału Stomatologii WL AMG. W latach 1996-2012 pełniła funkcję konsultanta krajowego w dziedzinie stomatologii dziecięcej. Przez szereg lat była członkiem Rady Naukowej przy ministrze zdrowia. Warto wspomnieć, że matka prof. Adamowicz-Klepalskiej Janina Adamowicz z d. Helman była wileńską pielęgniarką i położną, która kontynuowała swoją pracę zawodową w powojennym Gdańsku.

⁴¹ Pruszyński R.: Pomimo wszystko... spełnienie. Wspomnienia i refleksje z mojej drogi życiowej. Pęplin: Bernardinum, 2018.

Autor niniejszego opracowania – emerytowany prof. Wiesław Makarewicz – syn wspomnianego lekarza epidemiologa Jana Makarewicza, urodził się w Wilnie w 1935 r. w rodzinie mocno zakorzenionej w tradycji Kresów Wschodnich. Moja mama urodziła się w polskiej rodzinie w Petersburgu w 1906 r., a potem wychowywała się w Archangielsku.

Prof. Wiesław Makarewicz

Po odzyskaniu niepodległości z matką i rodzeństwem repatriowała się do Wilna. Ojciec urodzony w powiecie lidzkim, ukończył gimnazjum w Lidzie, a następnie podjął studia lekarskie w USB. Wraz z rodzicami ekspatriowałem się z Wilna do Gdańska pod koniec września 1945 r.

Moje losy w AMG były dość urozmaicone. Świadectwo dojrzałości uzyskałem w 1953 r., po edukacji w I Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym w Gdańsku. Podczas studiów na Wydziale Lekarskim w latach 1953-1958 dość często rozmawialiśmy o Wilnie, bowiem na moim roku było aż 14 osób urodzonych w tym mieście. Będąc jeszcze studentem, zafascynowany postacią prof. W. Mozołowskiego, zostałem asystentem w kierowanej przez Profesora (później przez prof. M. Żydowo) Katedrze i Zakładzie Chemii Fizjologicznej. Dyplom uzyskałem w 1960 r. Po doktoracie w 1964 r. i habilitacji w 1975 r. otrzymałem w 1998 r. tytuł profesora.

Uczelnię poznałem dogłębnie aktywnie uczestnicząc przez 18 lat w pracach Senatu – jako dziekan, prorektor i na koniec jako jej rektor w latach 1999-2005. Pierwsze lata po przejściu na emeryturę w 2005 r. wykorzystałem głównie na porządkowanie dokumentów i fotografii rodzinnych, które moja Mama troskliwie ocaliła z wojennej zawieruchy. Wówczas miałem sposobność zapoznać się z dziejami Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, gdzie studiował mój Ojciec. Niniejsza publikacja poświęcona wileńskim korzeniom organizowanej jesienią 1945 r. w Gdańsku Akademii Lekarskiej jest niejako efektem ubocznym studiów nad dziejami Wydziału Lekarskiego USB i pokłosem wykładu inauguracyjnego w Gdańskim Uniwersytecie Medycznym, do wygłoszenia którego zostałem zaproszony w 2018 r. O mych kresowych korzeniach chciałbym Czytelnikom opowiedzieć w nieco żartobliwy sposób, przytaczając rodzinną opowieść.

Z pamiętnika pewnego misia

Jestem zupełnie niezwykłym misiem, bo będąc zabawką, doczekałem sędziwego wieku. I mimo licznych podróży, przesiedleń i ucieczek, nigdy o mnie nie zapomniano – zawsze znalazło się dla mnie miejsce w kufrach i walizkach.

Urodziłem się w pierwszych latach XX wieku w zaborze rosyjskim. Do rąk mojej zacnej opiekunki Kasi Witukiewicz trafiłem w Sankt Petersburgu, około roku 1909, gdy dziewczynka miała 3 lata. Zabawiałem ją, jak tylko umiałem i towarzyszyłem jej wiernie w nauce szkolnej, gdy po śmierci ojca w 1910 r. zamieszkała w Archangielsku.

Po rewolucji październikowej i odzyskaniu przez Polskę niepodległości rozpocząłem w 1918 r. wędrówkę do Polski. Z Archangielska ewakuowaliśmy się statkiem angielskim, płynącym przez Nord Cap i Szetlandy, wokół Skandynawii, przez Bergen, Kopenhagę,

Ponad 110-letni pluszowy miś, bohater tej opowieści

Gdańsk do Libawy na Łotwie. W Libawie zamieszkałem we wspólnym mieszkaniu z małżeństwem estońskim, a Kasia i jej o rok młodsza siostra Renia, uczęszczały do szkoły z językiem wykładowym rosyjskim. W 1920 roku przenieśliśmy się do Dyneburga (Daugapilis), gdzie siostry kontynuowały naukę i uczyły się także łotewskiego. Pozostawałem tam do końca roku szkolnego 1921/22, by następnie wyruszyć w kolejną podróż – do Wilna.

Moja opiekunka Kasia, odwiedzając wkrótce po przyjeździe rodzinę swego ojca w osadzie Łapaciszki, parafia Osowska w powiecie lidzkim, poznała przystojnego młodzieńca – Janka Makarewicza. Zbliżał się on do matury, którą zdał w 1924 r. w Państwowym Gimnazjum im. Hetmana Karola Chodkiewicza w Lidzie i zapisał się na Uniwersytet Stefana

Batorego w Wilnie, początkowo na Wydział Prawa, a po roku na Wydział Lekarski. Narzeczeństwo Kasi i Janka trwało długo, bo aż do absolutorium Janka w 1931 r. Kasia, mimo że była bardzo w Janku zakochana, nie zaniedbywała mnie wcale. Towarzyszyłem jej w wielu sytuacjach i przygodach zawsze bliski jej sercu, traktowany z sentymentem i czułością, co zostało także udokumentowane na fotografiach. To jednak jeszcze nie był koniec moich peregrynacji.

W 1937 r. zamieszkałem w mieście powiatowym Postawy w województwie wileńskim, gdzie Janek objął posadę lekarza powiatowego. Tam zastał mnie wybuch wojny, okupacja bolszewicka, a następnie niemiecka. W roku 1943, chroniąc się przed zbliżającym frontem działań wojennych, powróciłem znowu na niezbyt długo do Wilna. Ponieważ granice Polski odsunęły się na zachód, zmuszony byłem wraz z całą rodziną w 1945 r. transportem repatriacyjnym wyruszyć

Miś na kolanach mojej Mamy; Wilno, ok. 1927 r.

Miś przechowywany pieczołowicie w bibliotece Autora

ponownie do Polski. Zamieszkałem w Gdańsku i chociaż nie spełniałem już roli przytulanki, otoczony byłem nadal troskliwością mojej kochanej Kasi. Niestety Kasia zmarła w 1986 r., a ja trafiłem do jej siostry. Pozostawałem w domu Reni aż do jej śmierci w 2009 r.

Po tych smutnych wydarzeniach zaopiekował się mną jedyny syn Kasi – Wiesław. Teraz, mając już dobrze ponad 100 lat, mieszkam za szkłem w jego bibliotece, otoczony życzliwością i szacunkiem, traktowany z miłością jako cenna rodzinna pamiątka, skarbnica obrazów z przeszłości.

Powojenne kontakty i współpraca z wileńskim środowiskiem lekarskim

Pierwsze akademickie kontakty Akademii Medycznej w Gdańsku ze środowiskiem wileńskim nastąpiły wkrótce po przełomie politycznym 1989 r. Już we wrześniu 1992 r. delegacja AMG w osobach prof. Edwarda Witka, prof. Zdzisława Wajdy i lek. Aleksandra Stanka udała się do Wilna na zaproszenie prof. Romualda Brazisa, prezesa Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy, celem wzięcia udziału w organizowanej przez to Stowarzyszenie już po raz drugi konferencji *Nauka a jakość życia*. Stowarzyszenie to podjęło starania o utworzenie Polskiego Uniwersytetu w Wilnie. W sesji inauguracyjnej konferencji prof. Witek wygłosił wykład poświęcony etyce i deontologii lekarskiej. Wręczono list intencyjny rektora AMG prof. Stefana Angielskiego zapewniający, że AMG będzie wspierać kreowanie Uniwersytetu Polskiego w Wilnie i nieść pomoc w kształceniu studentów na kierunkach medycznych⁴². Zadeklarowano też przyjęcie na studia w Oddziale Stomatologicznym AMG pięciu studentów z Wilna.

Rezultatem tego rekonesansu była decyzja o zorganizowaniu w Wilnie 1 maja 1993 r. wspólnej Gdańsko-Wileńskiej Konferencji Medycznej z udziałem rektora AMG prof. Stefana Angielskiego. Do Wilna udała się duża grupa nauczycieli akademickich AMG oraz Chór AMG im. Tadeusza Tytlewskiego – łącznie 113 osób. W trakcie Konferencji przedstawiono 19 referatów. Reprezentantami AMG i pierwszymi autorami wystąpień byli profesorowie: B. Adamowicz-Klepalska, S. Angielski, Z. Chodorowski, K. Kozłowska, A. Kryszewski, O. Narkiewicz, A. Samet, A. Stanek, J. Stolarczyk, Z. Wajda i E. Witek. W podsumowaniu obrad przyjęto projekt organizacji podobnych konferencji co dwa lata, naprzemiennie w Wilnie i w Gdańsku, dla zacieśnienia współpracy między oboma środowiskami. Chór AMG wystąpił na zakończenie konferencji oraz dał koncert w kościele o.o. Dominikanów. W drugim i trzecim dniu pobytu delegacja gdańska miała sposobność zwiedzenia Wilna oraz okolic podmiejskich. Wizytowano także budynki dawnych klinik Uniwersytetu Stefana Batorego na Antokolu⁴³. Te pierwsze po wielu latach kontakty były bardzo emocjonalne – odświeżały pamięć i tradycję jakże bliską liczny w Akademii Medycznej w Gdańsku repatriantom z Wilna i szerzej z Kresów Wschodnich, o czym świadczą relacje uczestników opublikowane w *Gazecie AMG*. Niestety ta obiecująco zapoczątkowana w latach 1992-1993 współpraca nie znalazła kontynuacji.

⁴² Witek E.: Informacja z pobytu delegacji Uczelni na konferencji w Wilnie. *Gazeta AMG* 1993, nr 1, s. 12.

⁴³ Stanek A., Wajda Z.: Z pobytu w Wilnie. *Gazeta AMG* 1993, nr 6, s. 25-26. Zob. też: Stanek A., Wajda Z.: ...tak daleko, a tak blisko... *Gazeta AMG* 1993, nr 2, s. 2-6.

Świadomość wileńskich korzeni w środowisku lekarskim Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego pomimo upływu lat jest wciąż żywa. Prof. Krzysztof Narkiewicz, kierujący Katedrą Nadciśnienia Tętniczego i Diabetologii GUMed, od 2012 r. corocznie organizuje naprzemiennie w Wilnie i w Gdańsku we współpracy z prof. Mariusem Miglinasem z Uniwersytetu w Wilnie konferencję pt. *Vilnius-Gdansk Meeting on Hypertension, Kidney Disease and Cardiovascular Protection*. Profesor Miglinas jest kierownikiem Kliniki Nefrologii i prezesem Litewskiego Towarzystwa Nadciśnienia Tętniczego. W każdej konferencji bierze czynny udział ok. 20-30 uczestników z każdej z uczelni. Jak dotąd odbyło się dziewięć takich spotkań naukowych, a ostatnie miało miejsce jesienią 2020 r. (ze względu na sytuację epidemiczną, wykłady były prezentowane online). Ich celem jest przedstawienie najnowszych badań oraz krytyczna analiza zaleceń dotyczących leczenia chorób układu sercowo-naczyniowego i nerek.

W latach 90. ubiegłego stulecia prof. B. Rutkowski organizował czterokrotnie wyjazdy grupy ekspertów z zakresu nefrologii, dializoterapii i transplantacji nerek do Wilna. W grupie ekspertów prezentujących wykłady na seminariach w Wilnie znaleźli się m.in.: nieżyjący już prof. Mieczysław Lao z Instytutu Transplantologii AM w Warszawie, prof. Olgierd Smoleński z Krakowa, prof. Andrzej Książek z Lublina oraz prof. Jacek Manitus – obecny kierownik Kliniki Nefrologii w Bydgoszczy. W roku 1999 prof. Rutkowski, wspólnie z litewskimi kolegami, zorganizował symposium III Baltic Meeting on Nephrology. Wzięło w nim udział ponad 400 osób z Litwy, Łotwy, Estonii oraz Polski, a także szereg wybitnych nefrologów z Niemiec i Szwecji. Wykładowcami byli także światowej sławy nefrologi ze Stanów Zjednoczonych: prof. Shaul Massry z Los Angeles, prof. Natan Levin z Nowego Jorku; prof. August Heidland z Wurzburga oraz prof. Natale de Santo z Neapolu i prof. Guido Bellinghieri z Messyny; a także prof. Bengt Lindholm ze Sztokholmu.

Zainteresowanie wileńską tradycją od wielu lat było szczególnie żywe i silne w środowisku gdańskich chirurgów. Organizator Kliniki Chirurgicznej w Gdańsku prof. Kornel Michejda i Jego następcy – prof. Zdzisław Kieturakis, a potem prof. Zdzisław Wajda – stworzyli prawdziwą szkołę chirurgiczną, w której wykształciło się wielu pomorskich chirurgów. Pamięć o wileńskich korzeniach była tam starannie pielęgnowana, kolejni kierownicy przekazywali sobie przywiezioną przez prof. K. Michejdę z USB z Wilna *Księgę Pamiątkową* ofiarowaną mu przez Bronisława Kadera, który dokonał w niej pierwszego wpisu podczas odwiedzin Kliniki w Wilnie 27 lipca 1923 r. o treści: *Obyż w tej klinice panowały stale, aż po ostatni kres bytu kuli ziemskiej, miłość Ojczyzny naszej, wiedza głęboka, poczucie obowiązku, czyste sumienie, miłość pracy, to jest to wszystko, co wniósł w nią pierwszy Dyrektor Kliniki i jej twórca – prof. dr Kornel Michejda*⁴⁴. Jeden z asystentów prof. Wajdy, dr Aleksander Stanek doktoryzował się na podstawie pracy poświęconej dziejom chirurgii w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie⁴⁵.

Latem 1997 r. odbyło się w Wilnie spotkanie delegacji lekarzy z Kliniki Urologii AMG ze środowiskiem lekarskim Szpitala Akademickiego w Wilnie⁴⁶. Inicjatorem i organizatorem tego spotkania był dr Stanisław Sikorski, pracujący na Oddziale

⁴⁴ Wajda Z.: Pro memoria. Pelplin: Bernardinum, 2009.

⁴⁵ Stanek A.: Historia chirurgii w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919-1939. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 1995.

⁴⁶ Mikszewicz A.: Spotkanie wileńskie. Gazeta AMG 1997, nr 10, s. 31.

Prof. Zdzisław Wajda

Prof. Zdzisław Kieturakis

Chirurgii Szpitala w Starogardzie. Przedstawicielami Kliniki Urologii byli prof. Kazimierz Krajka, dr Krzysztof Szkarłat, dr Dariusz Perkowski oraz dr Arkadiusz Mikszewicz. Grupa lekarzy z Kliniki Urologii AMG miała możliwość zapoznania się z pracą Oddziału Urologii prowadzonego przez dr. A. Pletkasa. Wizyta umożliwiła również wymianę doświadczeń w zakresie technik operacyjnych i metod leczenia.

Wilnianie i tradycja wileńska w Gdańsku

Wysiedlenie ludności polskiej z Kresów Wschodnich było przez lata PRL-u politycznym tematem tabu. Szacuje się, że nieomal 30% mieszkańców Gdańska i 17% mieszkańców województwa pomorskiego (wg badania CBOS z 2012 r.) swoje rodowody wywodzi z dawnych Kresów Wschodnich Polski. Wśród nich najliczniejszą grupę stanowią przesiedleńcy z Wileńszczyzny. Gdańsk stał się miastem rodzinnym wielu tysięcy wilnian – wygnańców z ukochanego miasta, w tym wielu lekarzy⁴⁷. Kresowianie wnieśli znaczący wkład w odbudowywanie Gdańska, biorąc aktywny udział w życiu społecznym, kulturalnym i naukowym. Ich system wartości, tradycje, zwyczaje, które ukształtowały się w wielokulturowym Wilnie, stały się naszym dziedzictwem. W 70 lat od przybycia do Gdańska pierwszych repatriantów, na stacji Gdańsk-Kłodno – w miejscu, gdzie przybysze ze wschodnich ziem II Rzeczypospolitej po raz pierwszy stawiali swe stopy, odsłonięto 5 września 2015 r. pamiątkowy obelisk. Napisano na nim: *W hołdzie Kresowianom, którzy znaleźli swój drugi dom w zrujnowanym mieście i pomagali tworzyć Gdańsk od nowa.*

Wileńskie korzenie miało także trzech włodarzy Gdańska: Jerzy Młynarczyk (prezydent miasta w latach 1977-1981), poseł na Sejm IV kadencji (2001-2005); Jacek Starościak (sprawujący urząd w latach 1991-1994) i Paweł Adamowicz (prezydent Gdańska w latach 1998-2019). Z inicjatywy Pawła Adamowicza 27 sierpnia 1998 r. władze samorządowe Wilna i Gdańska podpisały porozumienie o współpracy obu miast. Od 16 lat, w pierwszych dniach września, odbywa się festiwal *Wilno w Gdańsku*. Idea wydarzenia, autorstwa Pawła Adamowicza, sprowokowała w kolejnych latach rozkwit tych symbolicznych uroczystości. Poza doznaniem artystycznymi i kulinarnymi, impreza przyciąga wielu turystów – Gdańsk jest najchętniej odwiedzanym miastem przez gości zarówno z Wilna, jak i całej Litwy. Festiwal pokazuje to, co ważne w kulturze Wilna i Litwy, odkrywa części wspólne, prowokuje i łączy artystów we wspólnych projektach. Doczekał się także siostrzanej edycji, jaką jest *Gdańsk w Wilnie*.

⁴⁷ Szarszewski A.: Z Wilna do Gdańska. Emigracja lekarzy polskich w 1945 r. op. cit.

Doniosłą rolę w podtrzymywaniu i utrwalaniu wileńskich korzeni i tradycji w środowisku gdańskim pełni Pomorski Oddział Towarzystwa Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej z siedzibą w Sopocie. Historia Towarzystwa sięga jesieni 1988 r. Inicjatywa jego powołania wywodzi się z Torunia, gdzie organizacja została zarejestrowana 17 listopada 1988 r. Następnie w kilkunastu miastach Polski podjęto prace nad założeniem oddziałów terenowych. Jako pierwszy powstał Oddział Gdański, którego współzałożycielką jest prof. Barbara Adamowicz-Klepalska. W dniu 4 stycznia 1989 r. w Domu Technika w Gdańsku miało miejsce zgromadzenie założycielskie Oddziału Gdańskiego Towarzystwa Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej z udziałem ponad 300 osób. Podczas tego zgromadzenia wybrano członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej Oddziału. W skład Zarządu weszli: Ryszard Śnieżko (jako prezes) i prof. Edward Borowski (jako I wiceprezes). Po dwóch miesiącach Ryszard Śnieżko ustąpił ze stanowiska, a jego miejsce zajął prof. Edward Borowski, który kierował Oddziałem przez 22 lata. Od 2011 r. prezesem Oddziału jest Bożena Kisiel. W 2008 r. Oddział Gdański przekształcił się w Oddział Pomorski Towarzystwa Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej, który uzyskał osobowość prawną i jest zarejestrowany w Krajowym Rejestrze Sądowym. Towarzystwo prowadzi różnorodną działalność⁴⁸, a do najważniejszych jego dokonań należy zaliczyć:

- stworzenie i stałe prowadzenie Cyfrowego Archiwum Pomorskich Kresowiaków (www.capk.pl),
- odsłonięcie w Gdańsku obelisku upamiętniającego 70. rocznicę przybycia Kresowian do Gdańska,
- realizowanie międzynarodowych konferencji naukowych we współpracy z Wydziałem Historycznym Uniwersytetu Gdańskiego,
- współudział w organizacji Festiwalu *Wilno w Gdańsku*, w tym realizację własnych projektów (m.in. przygotowywanych we współpracy z partnerami z Litwy),
- organizację wielu innych imprez, wystaw i spotkań.

Rada Miasta z inicjatywy Towarzystwa podjęła uchwałę o ogłoszeniu roku 2015 Rokiem Pamięci o tych, którzy przybyli do Gdańska z dawnych Kresów Wschodnich Polski. W 2019 r. Towarzystwo obchodziło jubileusz 30-lecia działalności, co było okazją do podsumowań i refleksji. Cel ten przyświecał zorganizowanej we współpracy z Politechniką Gdańską w 2019 r. konferencji naukowej *Gdańszczanie z Wileńszczyzny* i wspólnej z Muzeum Miasta Gdańska wystawie pt. *Na Gdańsk zdecydowałam się od razu*, która w 2017 r. prezentowała w Domu Uphagena sylwetki 14 wybitnych gdańszczan rodem z Kresów Wschodnich.

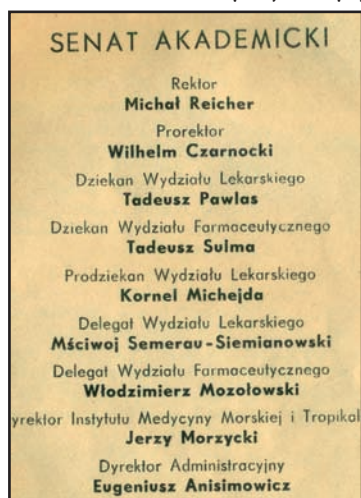
Utrwalaniu pamięci i tradycji kresowej służy także Dom Kresy (Gdańsk-Wrzeszcz al. Grunwaldzka 5). Jest to inicjatywa Oddziału Pomorskiego Stowarzyszenia Wspólnota Polska; koordynatorem projektu jest Michał Rzepiak. W Domu Kresy odbywają się cykliczne spotkania Kresowiaków, stowarzyszeń kresowych i osób zainteresowanych historią i dniem dzisiejszym naszych rodaków żyjących na Kresach Wschodnich; przygotowywane są wystawy, prelekcje i odczyty.

⁴⁸ Broszura pt. Towarzystwo Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej Oddział Pomorski 1989-2019. Jubileusz 30-lecia. Oprac. Bożena Kisiel; materiał niepublikowany.

Wileńska tradycja w Gdańsku – podsumowanie

Po ogromnych stratach wojennych Uniwersytet Stefana Batorego wniósł do organizującej się Akademii Lekarskiej w Gdańsku bezcenny kapitał ludzki w postaci znacznej liczby przedwojennych profesorów oraz doświadczonych lekarzy i farmaceutów. Doświadczenie i wzorce akademickie wyniesione z USB określiły w znacznej mierze organizację nauczania, badań naukowych i zarządzanie powstającą Uczelnią. Trzej pierwsi dziekani Wydziału Lekarskiego, profesorowie: Kornel Michejda, Michał Reicher i Tadeusz Pawlas, którzy dzięki pełnieniu tych funkcji także w USB, wynieśli stamtąd duże doświadczenie – ukształtowali administrację Wydziału, wzory dokumentów oraz funkcjonowanie Rady Wydziału Akademii Lekarskiej w Gdańsku. W składzie 9-osobowego Senatu ALG w roku akademickim 1947/48 aż pięciu senatorów wywodziło się z USB. Wybitni wileńscy profesorowie stali się wzorcami osobowymi dla swoich wychowanków – powstały prawdziwe szkoły naukowe. Wspaniałe tradycje przekazane przez wyjątkowych ludzi, uchodźców z Wilna, byłych pracowników Uniwersytetu Stefana Batorego sprawiły, że w stosunkowo krótkim czasie powstała i rozwinęła się nasza *Alma Mater*.

Świadectwem siły tej tradycji jest fakt, że absolwenci USB z 1939 r., którym

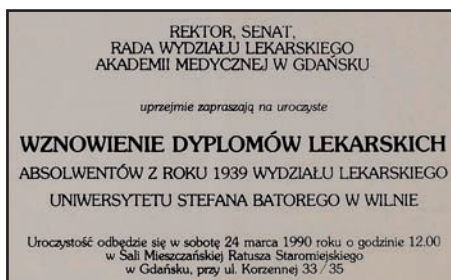
Skład osobowy ALG; 1948 r.

zamknięcie Uniwersytetu nie pozwoliło na zdawanie egzaminów i uzyskanie w Wilnie dyplomu, wybrali Gdańsk na miejsce swego zjazdu z okazji 50-lecia ukończenia studiów. Spotykając się w 1990 r. w Akademii Medycznej w Gdańsku dowiedli, że jest to Uczelnia najbliższa ich sercu, właśnie z uwagi na obecną tu i pielęgnowaną wileńską tradycję.

O skomplikowanych, dość niezwykłych losach tych, którzy w 1939 r. ukończyli studia XVI trymestru i uzyskali absolutorium, wiele możemy dowiedzieć z materiału przygotowanego przez jedną ze studentek tego rocznika, późniejszą profesor położnictwa i ginekologii w Akademii Medycznej w Łodzi, Alinę Leśniewską-Komorowską⁴⁹. Profesor opracowała go w toku przygotowań do uroczystości *Wznowienia Dyplomów Lekarskich absolwentów Wydziału Lekar-*

skiego USB z roku 1939 w 50 lat po zakończeniu studiów, jaka odbyła się w Akademii Medycznej w Gdańsku 24 marca 1990 r. Autor, będąc wówczas prorektorem AMG, miał zaszczyt i przyjemność osobistego udziału w tej uroczystości. Dowiadujemy się z tego materiału, że w dniu 1 października 1939 r. trymestr XVI na Wydziale Lekarskim rozpoczynało 109 studentów. Spośród tego grona 29 osób zgłosiło chęć uczestniczenia w uroczystości 50-lecia i nadesłało swoje fotografie, kserokopie dyplomów

⁴⁹ Leśniewska-Komorowska A.: Losy absolwentów Wydziału Lekarskiego USB w Wilnie z 1939 roku; maszynopis w posiadaniu Wiesława Makarewicza, s. 1-40.

i życiorysy, 8 osób, z którymi się kontaktowano nie zgłosiło swego udziału. Spośród absolwentów tego rocznika 21 osób mieszkało za granicą, o 36 osobach było wiadomo, że zmarły, a los 15 osób pozostaje nieznanym. Lista absolwentów z 1939 r. uczestniczących w uroczystym odnowieniu dyplomów w 1990 r. w Gdańsku jest następująca:

1. Aleksy Arcimonowicz, zam. w Olsztynku, specjalista medycyny komunikacyjnej,
2. Marcin Błaszczak, zam. w Węgorzewie, specjalista pediatrii i organizacji ochrony zdrowia,
3. Aleksander Brankiewicz, zam. w Zgorzelcu, specjalista chorób wewnętrznych,
4. Artur Brydacki, zam. w Bielsku-Białej, specjalista ftyzjatra,
5. Janusz Chmielewski, zam. w Warszawie, specjalista ginekologii i położnictwa,
6. Maria Dziekońska-Kulesza, zam. w Warszawie, specjalista ginekologii i położnictwa,
7. dr Zbigniew Głowacki, specjalista okulista,
8. Józef Juniewicz, zam. w Gdańsku, specjalista ginekologii i położnictwa,
9. Joanna Juniewicz-Szprądowska, zam. w Łodzi, specjalista pediatra,
10. prof. Igor Klatzo, zam. Bethesda (USA), specjalista neurohistopatolog,
11. Halina Kleina-Dacewicz, zam. w Gdańsku, specjalista onkolog,
12. Anna Komorowska, zam. w Gdańsku, specjalista dermatolog,
13. prof. Józef Koszarski, zam. w Szczecinie, specjalista chirurg,
14. Franciszek Kowalik, specjalista analityk laboratoryjny,
15. dr Irena Kutylowska-Filipowicz, zam. w Warszawie, specjalista ginekologii i położnictwa oraz endokrynologii,
16. prof. Alina Leśniewska-Komorowska, zam. w Łodzi, specjalista ginekologii i położnictwa,
17. dr Zbigniew Michał Lorenc, zam. Nowy Jork (USA), specjalista urolog,
18. dr Arkadiusz Machońko, zam. w Poznaniu, specjalista chirurg,
19. Irena Małujło-Opalska, zam. w Częstochowie, specjalista neurolog,
20. Aleksandra Mariańska-Brühl, zam. w Warszawie, specjalista mikrobiolog i immunolog,
21. Stefan Opalski, zam. w Częstochowie, specjalista laryngolog,
22. Bronisława Pleszczyńska-Gastman, zam. w Warszawie, specjalista ginekologii i położnictwa,
23. Eulalia Popiel-Mozolewska, zam. w Gdańsku, specjalista laryngolog,
24. Taisa Szarowarow-Merdi, zam. w Gdyni, specjalista chirurgii szczękowej,
25. Konstanty Szczeniowski, zam. w Legnicy, specjalista ginekologii i położnictwa,

26. Wiktoria Wasilewska-Sienkiewicz, zam. w Warszawie, specjalista chorób wewnętrznych i chorób zakaźnych,
27. Zenon Wasilewski, zam. w Radomiu, specjalista urolog,
28. Kazimierz Waszczyński, zam. w Warszawie, specjalista ginekologii i położnictwa,
29. Stanisław Wawrzyńczyk, zam. w Warszawie, specjalista psychiatrii dziecięcej.

Wileńska tradycja jest żywa w Gdańskim Uniwersytecie Medycznym do dzisiaj. Uczelnia odwołuje się do niej w swoim podstawowym dokumencie, jakim jest Statut. We wstępie do wykładu inauguracyjnego rok akademicki 2005/2006, w związku z obchodami 60-lecia powstania naszej Uczelni, tak o tym mówiłem⁵⁰: *Powstająca w 1945 roku na wojennych zgłiszczach Akademia Lekarska w Gdańsku bardzo wiele zawdzięcza grupie profesorów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, którzy przybyli tu jako repatrianci w pierwszych latach powojennych. Oprócz (...) profesorów USB, przybyło tu także wielu wileńskich lekarzy uniwersyteckich, którzy w krótkim czasie stali się w Gdańsku profesorami, jak: Zdzisław Kieturakis, Witold Sylwanowicz, Karol Szymoński, Ksenia Lutomska i wielu innych. Nie tylko znaczna liczba tych ludzi przybyłych do Gdańska z Wilna była ważna, ale w pierwszym rządzie ich niezwykle wysokie kwalifikacje, patriotyzm i ogromne walory moralne. Każdy z nich stworzył prawdziwą szkołę i znakomicie wykształcił, a także, co należy z naciskiem podkreślić, wychował dużą grupę ludzi. Odcisnęli więc niezwykle silne i trwałe piętno na naszej Uczelni. Można powiedzieć, że dzisiejsza AMG już przy urodzeniu otrzymała bardzo dobre geny! Tak więc wileńska tradycja obecna jest bardzo silnie w świadomości naszej wspólnoty akademickiej, znajdując też odzwierciedlenie w tak podstawowych dokumentach jak Statut. Świadczy też o tym inicjatywa absolwentów naszego Wydziału Lekarskiego, rocznika 1954, ufundowania obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej, który został*

Statut GUMed

POSTANOWIENIA OGÓLNE

§1

Gdański Uniwersytet Medyczny,
zwany dalej
„Uniwersytetem” lub „Uczelnią”
jest uczelnią publiczną, powołaną
dekretem Krajowej Rady Narodowej
z dnia 8 października 1945 r.
o utworzeniu Akademii Lekarskiej
w Gdańsku, nawiązującą do tradycji
Atheneum Gedanense
z Katedrą Anatomii i Medycyny,
założoną w 1580 r.
oraz Wydziału Lekarskiego
Uniwersytetu Stefana Batorego
w Wilnie.

⁵⁰ Makarewicz W.: Jubileuszowe refleksje – nie tylko o historii. Gazeta AMG 2005, nr 12, s. 14-21.

Wileńska toga dziekańska
prof. Kornela Michejdy

poświęcony w kościele oo. Pallotynów pw. Matki Boskiej Częstochowskiej przez metropolitę gdańskiego, abp. Tadeusza Gocłowskiego podczas uroczystej Mszy św.

Kiedy warunki polityczne pozwoliły na przywrócenie w życiu uniwersytetów uroczystych strojów akademickich, wówczas Akademia Medyczna w Gdańsku sięgnęła do dawnych, przedwojennych wzorów uroczystych strojów akademickich USB. Wzorem była toga dziekańska prof. Kornela Michejdy, dziś eksponat w Muzeum GUMed. Wileńscy profesorowie zostali w Gdańsku dobrze upamiętnieni. Profesorowie: Abramowicz, Reicher i Mozołowski otrzymali tytuły doktora *honoris causa* Akademii Medycznej w Gdańsku.

Uhonorowano ich także, nazywając ich imieniem sale wykładowe. W wybudowanym i oddanym do użytku w 1975 r. Collegium Biomedicum mieszczą się sale wykładowe: im. prof. Michała Reichera, im.

Stanisława Hillera i im. prof. Włodzimierza Mozołowskiego. W oddanym do użytkowania w 2012 r. Centrum Medycyny Inwazyjnej znajduje się Audytorium im. Zdzisława Kieturakisa, a w zmodernizowanym budynku dawnej Anatomii Prawidłowej, który otrzymał nazwę Atheneum Gedanense Novum, mieści się Auditorium Primum im. Olgierda Narkiewicza. W holu budynku przy ulicy Orzeszkowej mieszczącego Oddział Stomatologiczny znajduje się płaskorzeźba upamiętniająca postać prof. Kseni Lutomskiej. Tablicą w sali posiedzeń Senatu upamiętniono także postać prof. Edwarda Grzegorzewskiego, organizatora i pierwszego rektora Akademii Lekarskiej w Gdańsku.

Portret prof. Michała Reichera w sali wykładowej Jego imienia

Portret prof. Stanisława Hillera w sali wykładowej Jego imienia

Portret prof. Włodzimierza Mozołowskiego w sali wykładowej Jego imienia

Portret Olgierda Narkiewicza w Auditorium Primum Jego imienia

Portret prof. Zdzisława
Kieturakisa przed drzwiami
Audytorium Jego imienia
w budynku CMI

Tablica upamiętniająca
prof. Ksenię Lutomską
w budynku Oddziału
Stomatologii

Portret
prof. Edwarda
Grzegorzewskiego
w sali posiedzeń Senatu

W związku ze 100-leciem wskrzeszenia Uniwersytetu w Wilnie, na zaproszenie Rektora, miałem zaszczyt przedstawić na uroczystej inauguracji roku akademickiego 2018/19 wykład zatytułowany *Wileńskie korzenie Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego*⁵¹. To wydarzenie stało się inspiracją do przygotowania i opublikowania niniejszej książki, która jest owocem splotu moich bardzo osobistych przeżyć i sentymentów oraz studiów nad dziejami Wydziału Lekarskiego USB i zainteresowań powojennymi losami Polaków z Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej.

⁵¹ Makarewicz W.: Wileńskie korzenie Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, *Gazeta GUMed* 2018, nr 12, s. 12-17.

Cz. II

Sylwetki profesorów USB,
którzy po ekspatriacji z Wilna
organizowali
Akademię Lekarską w Gdańsku

Ignacy Abramowicz
(1890-1982)

Ignacy Abramowicz urodził się 14 kwietnia 1890 r. w Łodzi. Pochodził z rodziny kupieckiej, ojciec Ludwik (zm. w 1923 r.), matka Berta. Gimnazjum ukończył w 1909 r. w Puławach. Studia medyczne odbywał w Warszawie i w Moskwie. Po wybuchu wojny został powołany do wojska, wskutek czego dyplom lekarza uzyskał dopiero 28 kwietnia 1917 r. Po dyplomie w 1917 r. został zatrudniony jako asystent w Klinice Okulistycznej w Kijowie. Po powrocie do kraju w sierpniu 1918 r. podjął pracę w Instytucie Oftalmicznym w Warszawie. W latach 1919-1922 był lekarzem wojskowym w stopniu kapitana, pełnił funkcję ordynatora Oddziałów Ocznych w okręgowych szpitalach wojskowych w Przemyślu, Brześciu n/Bugiem, Grodnie i Wilnie. W rezerwie pozostawał do 1937 r.⁵²

W 1923 r. osiedlił się w Wilnie, gdzie podjął pracę jako starszy asystent, a wkrótce jako adiunkt w Klinice Ocznej Uniwersytetu Stefana Batorego kierowanej przez prof. Juliusza Szymańskiego. W roku 1926 otrzymał tytuł naukowy doktora na podstawie pracy na temat skroniowego ścieśnienia pola widzenia podczas ciąży. Dwa lata później, w 1928 r. habilitował się przed Radą Wydziału Lekarskiego USB na podstawie rozprawy pt. *Badania nad ciśnieniem krwi w naczyniach oka*. Z początkiem roku akademickiego 1934/35 doc. Ignacy Abramowicz, zajmujący dotąd stanowisko adiunkta, otrzymał mianowanie na profesora tytularnego na Wydziale Lekarskim USB w Wilnie. Po przejściu w 1936 r. prof. Szymańskiego w stan spoczynku, objął kierownictwo Katedry i Kliniki Ocznej jako profesor nadzwyczajny⁵³. Po zamknięciu USB w grudniu 1939 r. przez władze litewskie objął stanowisko kierownika naukowego w wileńskim Miejskim Szpitalu Ocznym, którą to funkcję sprawował do roku 1943. Poszukiwany przez Gestapo (Jego matkę zamordowano w 1941 r.), ukrywał się w latach 1943-1944⁵⁴. Jesienią 1944 r. ekspatriował się do Polski i zamieszkał w Lublinie, a już w styczniu 1945 r. objął jako profesor zwyczajny kierownictwo Katedry i Kliniki Okulistycznej na Wydziale Lekarskim organizującego się Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Niebawem, dołączając do innych profesorów z USB, w czerwcu 1946 r. przeniósł się do Gdańska, gdzie został kierownikiem Katedry i Kliniki Chorób Oczu w nowo utworzonej Akademii Lekarskiej. Kierował tą Katedrą i Kliniką przez wiele lat do 1960 r., kiedy to osiągnął wiek emerytalny. Jeszcze jako emeryt przez dwa lata kierował Kliniką do momentu przekazania tej funkcji swemu następcy w 1962 r.

Prof. I. Abramowicz, doświadczony klinicysta i doskonały operator, wykształcił wielu specjalistów w dziedzinie okulistyki. Ponadto był promotorem 8 doktorantów i opiekunem dwóch habilitacji – Tadeusza Krwawicza i Janiny Konarskiej. Prace badawcze I. Abramowicza dotyczyły w głównej mierze okulistyki praktycznej; opracował szereg nowych metod operacyjnych. Był uznanym autorytetem w biomikroskopii oka (badanie tylnej powierzchni tęczówki), wyjaśnił genozę promienistej prążkowatości soczewki, stwierdził przenikanie leków do oka i był propagatorem jontoforezy. Wykazał udział ciała szklanego w akomodacji oka czym uzupełnił teorię akomodacji Helmholtza.

⁵² Szarszewski A., Paluchowski P., Konieczna S., Siek B., Kallalas P.: Sławni lekarze gdańscy. Gdańsk: Gdański Uniwersytet Medyczny, 2017, T. 2, s. 33.

⁵³ Odpis pisma Ministra WRiOP W. Jędrzejewicza z dnia 26 września 1934 r. do dr. Ignacego Abramowicza, LCVA, F. 175, ap. 3(IX)B, nr 78, k. 29.

⁵⁴ Tomaszewski L.: Wileńszczyzna lat wojny i okupacji 1939-1945. Warszawa: Oficyna Wydawnicza RYTM, 2001, s. 374.

Jego uczniami byli m.in.: E. Anisimowicz, A. Dybicka, B. Iwaszkiewicz-Bilikiewicz, W. Jabłońska, A. Kozakiewicz, H. Szostakiewicz-Sawicka.

Jego dorobek naukowy obejmuje 129 pozycji, z czego 67 prac, w tym 14 w czasopiśmie zagranicznych, opublikował w przed wojną w latach 1925-1938. Był autorem cenionych podręczników akademickich. Do najważniejszych publikacji należy zaliczyć:

- I. Abramowicz: *Deposition of mercury in eye*, Brit. J. Ophthalm. 1946, nr 30, s. 696-697;
- I. Abramowicz: *Podręcznik okulistyki dla studentów i lekarzy*, Warszawa 1947, 1950;
- I. Abramowicz: *O wpływie ciała szklanego na akomodację*, Klin. Oczna 1951, nr 1/2, s. 103;
- I. Abramowicz: *Chirurgia oka w zarysie*, PZWL Warszawa 1952;
- I. Abramowicz: *Podręcznik okulistyki*, PZWL Warszawa 1957, wyd. 3;
- I. Abramowicz: *Biomikroskopia soczewki w polu czerwonym*, Klin. Oczna 1962, nr 3, s. 225-226;
- I. Abramowicz: *Narząd wzroku*. [W:] Anatomia człowieka (A. Bochenek, M. Reicher), T. 7, wyd. 2, Warszawa 1965, s. 544-609.

Profesor referował swoje prace na licznych kongresach naukowych np. w Holandii (1929 r.) i Hiszpanii (1933 r.), a w latach 1945-1946 przebywał kilka miesięcy w Szwajcarii i Szwecji (w Sztokholmie подарowano mu wiele narzędzi i aparaty diagnostyczne dla gdańskiej kliniki). Przewodniczył Komisji Okulistycznej Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia, był członkiem Komitetu Nauk Medycznych PAN i (od 1958 r.) Komitetu Wykonawczego Międzynarodowego Towarzystwa Zapobiegania Ślepotie oraz delegatem Polski do ETO. W latach 1951-1960 pełnił funkcję prezesa PTO, a w 1964 r. nadano Mu godność członka honorowego Polskiego Towarzystwa Okulistycznego. Od lat 30. XX w. należał również do Francuskiego Towarzystwa Okulistycznego. Odznaczono go Złotym Krzyżem Zasługi (1950 r.), Krzyżem Kawalerskim OOP (1954 r.), a w 1965 r. Akademia Medyczna w Gdańsku nadała mu tytuł doktora *honoris*

Prof. Abramowicz w otoczeniu współpracowników w Klinice Chorób Oczu Akademii Medycznej w Gdańsku

causa. Otrzymał również odznakę „Za wzorową pracę w służbie zdrowia” i medal „Zasłużonemu Akademii Medycznej w Gdańsku”⁵⁵.

Prof. Abramowicz nie należał do partii politycznych. W ostatnich latach życia niedosłuch utrudniał mu działalność medyczną, ale zachował jasność umysłu i świetną pamięć. Profesor Abramowicz był w pierwszym rządzie bezinteresownym, znakomitym lekarzem, nic nie było dla niego ważniejsze niż dobro pacjenta. Pozostał w pamięci współpracowników jako nieomylny diagnosta, zręczny operator, świetny nauczyciel⁵⁶.

Katedra i Klinika Oczna USB

Rada Wydziału Lekarskiego USB 22 sierpnia 1922 r. wystąpiła z wnioskiem o powołanie na katedrę okulistyki i kierownika Kliniki Ocznej w charakterze profesora zwyczajnego dr. Juliusza Szymańskiego, profesora zwyczajnego okulistyki w Uniwersytecie w Paranie (Brazylia). Z dniem 11 października 1922 r. prof. Szymański został powołany na to stanowisko i od początku zajął się organizacją Kliniki, której docelową siedzibą, po wykonaniu wszystkich niezbędnych przeróbek, instalacji i remontów, miał być budynek dawnego pałacu Sapiehów, położony na terenie Szpitala Wojskowego na Antokolu. Wkrótce po objęciu kierownictwa Profesor zwrócił się do Rady Wydziału Lekarskiego o zatrudnienie w organizującej się Klinice jako p.o. adiunkta dr. Ignacego Abramowicza i jako starszego asystenta dr. Marii Milewskiej.

Tymczasowo, z powodu braku własnych pomieszczeń i materiałów, prof. Szymański prowadził wykłady przy pomocy zgromadzonego materiału wojskowego. W roku 1923 przychodnia Kliniki Ocznej mieściła się wspólnie z wojskowym oddziałem ocznym w II pawilonie. Chorzy kliniczni leżeli przeważnie w salach chirurgicznych, a wykłady odbywały się w sali Zakładu Anatomii Patologicznej. W kolejnym roku akademickim 1923/24 Klinika wciąż nie miała własnego lokalu. Wykłady i zajęcia praktyczne odbywały się nadal w siedzibie Zakładu Anatomii Patologicznej, a ambulatoryjne przyjęcia chorych na Oddziale Ocznym Szpitala Wojskowego; chorzy stacjonarni byli przyjmowani do Kliniki Chirurgicznej USB. Od początku stycznia 1924 r. rozpoczęto przyjmowanie chorych w ambulatorium. W Klinice byli zatrudnieni: kierownik prof. Szymański, starsi asystenci: dr Ignacy Abramowicz i dr Maria Milewska, jako wojskowy asystent łącznikowy dr Ludwik Rostkowski, pielęgniarki: Antonina Świetlińska, Maria Orlicka, jako p.o. laboranta Lucjan Tomaszunas, woźny Konstanty Szandynis oraz posługacze: Piotr Matulko i Maria Bartosiak⁵⁷.

W trymestrze jesiennym prowadzono zajęcia dla 95 studentów medycyny XVI trymestru, na które składało się sześć godzin wykładów w tygodniu. W trakcie zajęć praktycznych słuchacze indywidualnie zajmowali się chorymi i sporządzali opisy ich

⁵⁵ Łuksza L., Kamiński Z.: Abramowicz I. (1890-1982). W: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2003, T. 1. s. 7-10.

⁵⁶ Iwaszkiewicz-Bilikiewicz B.: Ignacy Abramowicz (1890-1982). *Ann. Acad. Med. Gedan.* 1995, T. 25, suppl. 4, s. 11-13.

⁵⁷ Trzebiński S.: Wydział Lekarski USB w latach 1919-1929. W: *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*. Wilno: Uniwersytet Stefana Batorego, 1929, T. II, s. 391, 453-454.

chorób. Ćwiczenia poświęcone były głównie nauczaniu techniki badania okulistycznego. Na propozycję ministra zdrowia Czesława Wroczyńskiego prof. Szymański objął kierownictwo Zakładu dla Dzieci Jagliczych przy Państwowym Szpitalu Epidemicznym, który prowadził z pomocą dr. L. Rostkowskiego, asystenta łącznikowego Kliniki. Klinika była także, za zgodą dziekana Wydziału Lekarskiego, miejscem dokształcania lekarzy okulistów, także spoza USB. W Zakładzie dla Dzieci Jagliczych w ciągu roku stale przebywało od 85 do 90 małych pacjentów.

Zajęcia dydaktyczne dla studentów medycyny prowadzono dla słuchaczy XIV i XV trymestru. Oprócz nauczania techniki badania okulistycznego, zapoznawano ze sposobami korzystania z nowoczesnych przyrządów, takich jak: lampa szczelinowa, mikroskop oczny, wielki oftalmoskop Gullstranda i oftalmometr. W roku akademickim 1925/26 w Klinice hospitalizowano 798 chorych (w tym 642 wojskowych) i przeprowadzono 280 większych i 701 mniejszych operacji. Dr I. Abramowicz w 1926 r. na podstawie pracy *O skroniowym ścieśnieniu pola widzenia podczas ciąży* otrzymał promocję na doktora medycyny.

W maju 1927 r. prof. Szymański w trakcie kolejnego zjazdu okulistów francuskich w Paryżu wygłosił referat *Recherches anatomopathologiques sur les alterations de la rétine dans la maladie du Tay-Sachs* oraz odczyt *Demi-Elliot*, w którym przed-

stawił własny sposób operowania jaskry. Wspólnie z docentem Władysławem Melanowskim z Uniwersytetu Warszawskiego ogłosił drukiem *Atlas anatomii patologicznej oka*. Od stycznia do marca 1927 r., z inicjatywy pracowników Kliniki, odbyły się trzy kursy dokształcające przeciwjaglicze, w których uczestniczyło 24 lekarzy powiatowych.

W kwietniu 1928 r. miała miejsce długo oczekiwana przeprowadzka Kliniki Okucnej do własnego lokalu o powierzchni ponad 4 tys. m² w wyremontowanym i odpowiednio zaadaptowanym Pałacu Sapieżyńskim. W trakcie roku akademickiego 1927/28 dr Ignacy Abramowicz został habilitowany na docenta, otrzymując *veniam legendi*.

W następnym roku 1928/29 Klinika funkcjonowała już w nowym, przestronnym lokalu. Pracowali w niej: kierownik – prof. J. Szymański, starsi asystenci: doc. Ignacy Abramowicz i dr Maria Milewska, młodszy asystenci: dr Stanisław Markiewicz, dr Jadwiga Wicherkiewiczówna oraz jako zastępca asystenta absolwentka USB Maria Steblewska, wojskowym asystentem łącznikowym był mjr dr Eugeniusz Dobaczewski. W trymestrze jesiennym dla 113 słuchaczy XVI trymestru wykłady odbywały się po trzy godziny w tygodniu, w tym godzina wykładów doc. Abramowicza. Natomiast dwa razy w tygodniu po godzinie odbywały się ćwiczenia z okulistyki. W trymestrach: XIV zimowym i XV wiosennym sześć godzin w tygodniu wykładano okulistykę, w tym godzina w tygodniu wykładów doc. Abramowicza. Na ćwiczenia przeznaczone były dwie godziny w tygodniu. W Klinice specjalizację odbywało 11 lekarzy.

Z inicjatywy prof. Szymańskiego Okręg Wileński Polskiego Czerwonego Krzyża zorganizował Lotne Oddziały Okulistyczne, które miały za zadanie walkę z choro-

bami oczu na Wileńszczyźnie, w szczególności z jaglicą. Personel lekarski tych oddziałów został skompletowany z asystentów i wolontariuszy Kliniki Ocznej. Ich działalność rozpoczęła się 15 czerwca 1929 r. Prof. Szymański wydał drukiem atlas *Corpus tabularum ophtalmicarum*. W Klinice odbywało specjalizację okulistyczną aż 16 lekarzy. Pod fachową opieką prof. Szymańskiego działania kontynuowały Lotne Oddziały Przeciwjaglicze zorganizowane przez Polski Czerwony Krzyż.

W roku akademickim 1930/31 doc. Abramowicz przygotował do druku podręcznik dla lekarzy praktyków pt. *Nagłe i ostre schorzenia oka*. Prof. Szymański w roku akademickim 1931/32 wydał drukiem wersję anglojęzyczną atlasu *Corpus tabularum ophtalmicarum*, trzy artykuły i prace kliniczne, w których m.in. zaproponował klasyfikację jaglicy. Doc. I. Abramowicz opublikował podręcznik dla lekarzy i studentów pt. *Okulistyka w nagłej potrzebie*. Prof. Szymański w 1931 r. wybrany został na prezesa Towarzystwa Okulistów Polskich, uprzednio był prezesem Wileńskiego Towarzystwa Okulistycznego i współredaktorem czasopisma *Klinika Oczna*. Prof. Szymański przygotował i wydał w 1933 r. nowy atlas *Synopsis Iconographiae Ophtalmicae*, przy czym obok wydania polskiego ukazały się także wydania angielskie, niemieckie i francuskie. Atlas ten opublikowany w oficynie wydawniczej Józefa Zawadzkiego w Wilnie był dziełem i pierwszą tego rodzaju publikacją w polskim piśmiennictwie okulistycznym. Zawierał 180 ilustracji autorstwa Haliny Hermanowiczówny zebranych w pięciu tablicach. Publikację tę Szymański poświęcił Józefowi Piłsudskiemu⁵⁸.

W roku 1932/33 prof. Szymański, jako szef polskiej delegacji naukowej, przedstawiciel USB i reprezentant okulistów krajów słowiańskich uczestniczył w Międzynarodowym Kongresie Okulistycznym w Madrycie. Przewodniczył jednej z sesji Kongresu i został członkiem Międzynarodowej Rady Okulistycznej. Uczestnikiem tego Kongresu był także doc. Abramowicz. Ponadto prof. Szymański prowadził wykłady dla lekarzy na Kursach Przeciwjagliczych, odbywających się w Państwowej Szkole Higieny, natomiast doc. Abramowicz miał wykłady dotyczące gruźlicy oka na Kursie Przeciwgruźliczym w Wilnie.

Z początkiem roku akademickiego 1934/35 doc. Ignacy Abramowicz, zajmujący dotąd stanowisko adiunkta, otrzymał mianowanie na profesora tytularnego na Wydziale Lekarskim USB w Wilnie. W dniach 26-29 czerwca 1935 r. prof. Szymański zorganizował w Wilnie VI Zjazd Okulistów Polskich, na którym wygłosił referat pt. *Sapyranga*, natomiast Jego bliski współpracownik doc. I. Abramowicz trzy referaty, w tym jeden poświęcony operacji *Hemi-Elliot* Szymańskiego. Z uwagi na osiągnięcie wieku emerytalnego decyzją MWRiOP prof. J. Szymański z dniem 31 sierpnia 1935 r. został przeniesiony w stan spoczynku. Rada Wydziału Lekarskiego na posiedzeniu w dniu 24 września 1935 r. przyjęła uchwałę, by zwrócić się z wnioskiem do Ministerstwa WRiOP o mianowanie prof. J. Szymańskiego profesorem honorowym na Wydziale Lekarskim USB. Zatwierdzenie tej uchwały przez prezydenta RP Ignacego Mościckiego nastąpiło 4 kwietnia 1936 r.

Z dniem 1 października 1935 r. doc. Ignacy Abramowicz otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego oraz kierownika Katedry Okulistyki i Kliniki Chorób

⁵⁸ Bieganowski L.: Jubileusz 80. rocznicy publikacji profesora Juliusza Szymańskiego „*Synopsis Iconographiae Ophtalmicae*” z zarysem działalności wybitnego polskiego okulisty i polityka. Arch. Hist. Filoz. Med. 2013, T. 76, z. 2, s. 91-100.

Oczu. Wykład inauguracyjny na temat *Mikroskopii oka żywego* prof. Abramowicz wygłosił 18 maja 1936 r. Klinika Oczna USB, wspólnie z Wojewódzkim Wydziałem Zdrowia w Wilnie, w dniach 19-21 października 1937 r. zorganizowała przeciwwąglący kurs doszktałcący dla lekarzy województwa wileńskiego i nowogródzkiego. Udział w kursie wzięło 34 lekarzy, 22 z województwa wileńskiego i 12 z województwa nowogródzkiego. Spośród dziewięciu wykładowców kursu aż siedem osób było pracownikami Kliniki.

W Międzynarodowym Zjeździe Oftalmologów w Kairze, który odbył się od 8 do 14 grudnia 1937 r., USB reprezentował prof. Julian Szymański. W zjeździe tym wziął też udział prof. Abramowicz, który przedstawił referat *O roli ciała szklatego w akomodacji*. Na krótko przed wybuchem II wojny i zamknięciem Uniwersytetu Stefana Batorego Rada Wydziału Lekarskiego na posiedzeniu w dniu 20 czerwca 1939 r. wystąpiła z wnioskiem o uwyzczajnienie prof. Ignacego Abramowicza. Pismo w sprawie mianowania Ignacego Abramowicza profesorem zwyczajnym zostało 6 lipca 1939 r. wysłane do Ministerstwa WRiOP. W roku akademickim 1938/39 skład osobowy Kliniki był następujący: kierownik – prof. Ignacy Abramowicz, asystenci starsi – dr Stanisław Markiewicz, dr Maria Dulewiczowa, asystent młodszy – lek. Antonina Prościewiczówna, asystent łącznikowy – kpt. dr Edward Rittler, starsza pielęgniarka – Zofia Zelwicz, pielęgniarki – Maria Orlicka, Janina Jakończowa.

Wybór w 1922 r. na Katedrę Okulistyki w organizującym się Wydziale Lekarskim USB w Wilnie prof. Juliana Juliusza Szymańskiego okazał się niezwykle trafny. Do Wilna przyniósł nowoczesną wiedzę, duże doświadczenie i rozległe kontakty międzynarodowe. W latach 30. XX w. Klinika osiągnęła wysoki, światowy poziom, a sam profesor był jednym z najbardziej rozpoznawalnych okulistów polskich. Od początku pobytu w Wilnie najbliższym współpracownikiem prof. Szymańskiego był Ignacy Abramowicz, którego sam doktoryzował i habilitował; objął on po Profesorze Katedrę i Klinikę Oczną na Wydziale Lekarskim w USB. Jako niestrudzony organizator prof. Szymański doprowadził w 1928 r. do urządzenia w Pałacu Sapieżyńskim na Antokolu nowoczesnej i dobrze wyposażonej Klinki z salami operacyjnymi, pracowniami i zapleczem dydaktycznym. Prof. Juliusz Szymański był też twórcą nowatorskich metod leczniczych. Jego modyfikacja klasycznego zabiegu operacyjnego wykonywanego w leczeniu jaskry zaproponowanego przez Elliota (*Hemi-Elliott*) zdobyła międzynarodowe uznanie i weszła do kanonu zabiegów przeciwjaskrowych.

Po II wojnie prof. Abramowicz objął katedrę okulistyki w Akademii Lekarskiej w Gdańsku⁵⁹. Prof. J. Szymański w roku 1946 wziął udział w pierwszym powojennym XIX Zjeździe Okulistów Polskich, w czasie którego przewodniczył jednemu z posiedzeń. W 1947 r. uczestniczył w 54. Francuskim Kongresie Okulistycznym w Paryżu. W sierpniu 1949 r. wyemigrował do Brazylii, osiedlając się ponownie w Araucarii (stan Parana); prowadził tam prywatną klinikę okulistyczną. Został obywatelem honorowym stanu Parana. W listopadzie 1957 r. powrócił do Polski i zamieszkał w Białymstoku, gdzie zmarł 8 czerwca 1958 r. i został pochowany na Cmentarzu Farnym.

⁵⁹ Iwaszkiewicz-Bilikiewicz B., Raczyńska K.: Katedra i Klinika Chorób Oczu. Ann. Acad. Med. Gedan. 1995, T. 25, supl. 2, s. 153-163.

*Z humorem...*⁶⁰

Prof. Ignacy Abramowicz w krótkim czasie po uruchomieniu Kliniki w Gdańsku wydał dwa podręczniki okulistyki, w pięknej jak na owe czasy szacie, dzięki współpracy ze Szwecją. Pierwszy był syntetyczny, mniej obszerny, przeznaczony dla studentów, a drugi – obszerniejszy, adresowany także do lekarzy. Studenci nazywali pierwszy „Małym Abramką”, a drugi – „Abramką dużym”. Przyjmując egzamin, Profesor zwykle pytał:

- *Po co przyszli?* (Lubił zwracać się w trzeciej osobie).
- Odpowiadali: – *Na egzamin...*
- *A nauczyli się?*
- *No tak... uczyliśmy się...*
- *Nie pytam czy uczyli się, tylko czy się nauczyli?*
- *No, z dużego podręcznika Pana Profesora...*
- *To dobrze, to dobrze, ale i małego Abramkę warto było przejrzeć...*

* * *

Prof. Abramowicz lubił zadawać studentom pytanie:

- *Co powinien najpierw zrobić jak przyjdzie do niego pacjent z chorym okiem?*

Studenci głowili się:

- *Obejrzeć spojówki? Wywinąć powiekę? Zbadać ruchomość gałki ocznej?*
- *Ależ nie, nie... powinien najpierw umyć ręce...*

* * *

Prof. Ignacy Abramowicz, znakomity okulista, kierujący kliniką USB w Wilnie, a po wojnie twórca Kliniki Chorób Oczu AMG, był rzadko spotykanym przykładem roztrągniętego uczonego. Kiedyś został zaproszony na kolację do znajomych w Oliwie. Pod koniec przyjęcia rozpadał się ulewny deszcz. Wobec tego gospodarze zaproponowali Profesorowi pozostanie na noc. Przyjął On zaproszenie, ale sumitował się, że na chwilę musi przeprosić towarzystwo. Nieobecność trwała zadziwiająco długo. Kiedy rozległ się dzwonek przy drzwiach, zdumieni gospodarze ujrzeli stojącego w strugach deszczu Profesora, który oświadczył:

- *Jeżeli chcieli, żebym zanocował, to musiałem sobie przywieźć piżamę i szczoteczkę do zębów...*

⁶⁰ Te i inne publikowane w dalszej części książki żartobliwe teksty pochodzą z cyklu *Akademia w anegdocie...* publikowanego przez prof. B. L. Imielińskiego w Gazecie AMG, roczniki 1999 i 2000.

Stanisław Hiller
(1891-1965)

Stanisław Hiller urodził się 27 grudnia 1891 r. w Łodzi. Tam ukończył polskie społeczne gimnazjum, które jednak w zaborze rosyjskim nie upoważniało do rozpoczęcia studiów uniwersyteckich. Świadectwo dojrzałości otrzymał w 1912 r. w Tyflisie (obecnie Tbilisi), gdzie przed rosyjską komisją egzaminacyjną złożył egzaminy maturalne. Pragnąc studiować w języku ojczystym, jeszcze w tym samym roku wstąpił na Wydział Lekarski Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jego studia zostały przerwane przez I wojnę światową. Wstąpił do Legionów Polskich i wraz z Pierwszą Kompanią Kadrową wyruszył w 2014 r. z Krakowa do walki o niepodległość Polski. Z chwilą uformowania I Brygady Legionów Polskich został jej szefem sanitarnym i wraz z I Pułkiem Piechoty I Brygady przeszedł cały szlak bojowy Legionów. Po odzyskaniu niepodległości wstąpił z początkiem kwietnia 1919 r. do formującej się I Dywizji Piechoty Wojska Polskiego, z którą przeszedł cały szlak bojowy od opanowania 19 kwietnia 1919 r. Wilna, do Białorusi, Wołynia i Podola⁶¹.

Po wojnie wrócił do przerwanych studiów na Uniwersytecie Jagiellońskim i w sierpniu 1921 r. uzyskał dyplom doktora wszech nauk lekarskich. Wcześniej w dniu 16 lipca 1918 r. poślubił Marię Klementynę Olszewską, koleżankę z organizacji akademickiej „Zarzewie” i studentkę Wydziału Filologicznego UJ. W dniu 26 stycznia 1920 r. w Warszawie przyszła na świat ich córka Danuta⁶².

Stanisława Hillera interesowały w pierwszym rzędzie biologia i szerzej nauki przyrodnicze. Jako student pracował w latach 1918-1920 w Zakładzie Fizjologii UJ kierowanym przez prof. Napoleona Cybulskiego, jednakże w 1919 r. prof. Cybulski zmarł. Po uzyskaniu dyplomu Stanisław Hiller podjął zatrudnienie jako asystent w Zakładzie Biologii i Embriologii UJ kierowanym przez wybitnego uczonego prof. Emila Godlewskiego (młodsze). W pracy badawczej koncentrował się na dwóch zagadnieniach – reakcji organizmu na narkotyki oraz regeneracji tkanek. Wkrótce w małżeń-

Stanisław Hiller jako uczeń VI klasy gimnazjum w Łodzi

Stanisław Hiller, podoficer sanitarny I Brygady Legionów Polskich (1915-1916)

⁶¹ Szarszewski A., Paluchowski P., Konieczna S., Siek B., Kallalas P.: Sławni lekarze gdańscy. Gdańsk: Gdański Uniwersytet Medyczny 2017, T. 2, s. 42.

⁶² Dybicki J.: Śladami życia Stanisława Hillera. Gdańsk: Via Medica, 2008.

stwie Hillerów urodziło się drugie dziecko – 25 sierpnia 1925 r. przyszedł na świat syn Jan. Stanisław Hiller, jako dobrze zapowiadający się badacz, uzyskał roczne stypendium Fundacji Rockefellera na wyjazd do Stanów Zjednoczonych w latach 1926-1927. Pracował w Cornell University w Nowym Jorku pod kierunkiem prof. Chambersa, który wprowadził młodego stypendystę w opracowaną przez siebie technikę mikrochirurgii, którą S. Hiller szybko opanował i zaimplementował po powrocie w Polsce. Pracował także doświadczalnie w Yale University w New Haven, a w drodze powrotnej odwiedził też stacje biologiczne w Roscoff w Bretanii i w Neapolu we Włoszech. Po powrocie do Krakowa Stanisław Hiller uzyskał na Uniwersytecie Jagiellońskim w 1928 r. *veniam legendi* z zakresu embriologii na podstawie pracy *Wpływ głodu na regenerację u Axolotla*. Lata spędzone w Uniwersytecie Jagiellońskim to okres najbardziej płodny w Jego działalności naukowo-badawczej. Ogłosił w tym czasie szereg ważnych, oryginalnych publikacji, a uzyskane wyniki badań nad działaniem narkotyków i pH protoplazmy żywej komórki oraz regeneracji u Axolotla stały się trwałym wkładem do nauki światowej.

W 1929 r. docent Stanisław Hiller został powołany jako profesor nadzwyczajny na katedrę Histologii i Embriologii Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Jak napisał prof. Stanisław Zawistowski: *Okres spędzony w Wilnie należy do najbardziej chlubnych kart w życiu prof. Hillera*. Obciążony pracą dydaktyczną i naukową miał zawsze czas na pracę społeczną. Interesował się życiem studenckim, był szczerym przyjacielem i doradcą młodzieży akademickiej. Zajmował zawsze zdecydowane i ostre stanowisko przeciwko wszelkim próbom dyskryminacji narodowej studentów, deklarował się zawsze jako zdecydowany antyfaszysta. Na Wydziale Lekarskim USB był wybrany dziekanem w roku akademickim 1936/37 oraz prorektorem od 3 grudnia 1937 r. do końca roku akademickiego 1937/38. W roku akademickim 1938/1939 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Lekarskiego. We wrześniu 1938 r. otrzymał nominację na profesora zwyczajnego. Mimo nawału różnych obowiązków kontynuował ożywioną działalność naukową wraz z docentami S. Bagińskim i J. Kruszyńskim. Powrócił do badań nad regeneracją u Axolotla, wprowadzając jako pierwszy do tych badań metodykę histochemiczną. W badaniach nad działaniem narkotyków na komórkę zastosował jako pierwszy technikę mikroinjekcji. Wielkie znaczenie poznawcze miały ponadto Jego badania nad układem nerwowym u myszywiołów (*Bryozoa*), które opublikowano w 1939 r. w *Nature*. Wykazał, że pojedyncze osobniki żyjących w koloniach myszywiołów komunikują się

Maria i Stanisław Hillerowie z dziećmi – córką Danutą (u góry) i synem Janem (u dołu); Wilno, 1937 r.

ze sobą poprzez łączące je nerwy. Dzięki temu wszystkie osobniki tworzące kolonię reagują synchronicznie na bodźce zewnętrzne.

Wybuch wojny i zamknięcie 15 grudnia 1939 r. Uniwersytetu przez władze litewskie stworzyły nowe wyzwania. Stanisław Hiller wraz z W. Mozołowskim i M. Reicherelem aktywnie zaangażował się w organizację tajnego nauczania, jak i w ruch oporu. W latach 1943-1944 był kuratorem tajnego szkolnictwa średniego w Wilnie (pseudonim „Bakałarz”). W warunkach konspiracji potrafił zgromadzić niezbędne mikroskopy oraz preparaty i w małych grupach prowadził zajęcia z histologii i embriologii. Dbano także o rozwój naukowy asystentów, organizując tajne posiedzenia Towarzystwa Przyjaciół Nauk, na których mogli prezentować swoje prace. Prof. Hiller prowadził w mieście laboratorium analityczne, które było miejscem zatrudnienia dla wielu młodych ludzi chroniącym ich przed deportacją na roboty przymusowe do Niemiec. W roku 1944 Profesora spotkała wielka osobista tragedia. W walkach Armii Krajowej o Wilno (akcja „Ostra Brama”) w dniu 7 lipca 1944 r. zginął Jego 19-letni syn. Był bardzo obiecującym młodym człowiekiem, o niezwykłym charakterze i wysokiej inteligencji. Pochowany został na Rossie w kwaterze obrońców Wilna, obok grobu Matki Marszałka Piłsudskiego.

Prof. S. Hiler w otoczeniu współpracowników; ok. 1961 r.

Po wyjeździe z Wilna w 1945 r., na krótko zatrzymał się w Łodzi, by już w lipcu 1945 r. dołączyć do innych wileńskich profesorów w Gdańsku, organizując od podstaw Zakład Histologii i Embriologii w powstającej Akademii Lekarskiej w Gdańsku⁶³. Został tu kuratorem studenckiej Bratniej Pomocy i znacząco przyczynił się do tego, że zajęcia dydaktyczne ze studentami mogły się rozpocząć już jesienią 1945 r. Aby

⁶³ Myśliwski A.: Stanisław Hiller (1981-1965). Ann. Acad. Med. Gedan. 1995, T. 25, suppl. 4, s. 101-104.

Podczas wykładu w ALG

zaspokoić brak podręczników, przygotował i wydał w PZWL w 1950 r. poszerzony i gruntownie unowocześniony podręcznik E. Godlewskiego juniora *Embriologia zwierząt kręgowych ze szczególnym uwzględnieniem człowieka* (część ogólną), a w roku 1956 część szczegółową. Do podręcznika zbiorowego *Histologia* wydanego w 1957 r. pod redakcją J. Zweibauma napisał dwa rozdziały poświęcone rozwojowi zarodka oraz układu moczowego. W latach 1957-1964 był redaktorem czasopisma *Folia Morphologica*, a w latach 1959-1963 przewodniczył Gdańskiemu Towarzystwu Naukowemu (GTN). Był członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk oraz prorektorem Akademii Medycznej w Gdańsku w latach 1956-1959. W podręczniku A. Bocheneka, M. Reichera *Anatomia człowieka*, I-VII, w 6

wydaniach w latach 1952-1990 napisał liczne rozdziały dotyczące rozwoju i budowy mikroskopowej tkanek i narządów. W kierowanym przez siebie Zakładzie Histologii i Embriologii zdołał zgromadzić wielu utalentowanych i kreatywnych uczniów. Głównym przedmiotem badań były procesy organogenezy, w których jako jeden z pierwszych w Polsce zastosował metody histochemiczne⁶⁴. Pod Jego kierunkiem ogłoszono drukiem ponad 100 prac naukowych, obroniono 10 doktoratów, przygotowano i ukończono 2 habilitacje. Obok prac oryginalnych ogłaszał także ważne publikacje przeznaczone dla studentów i lekarzy, jak np. *Głód jako zjawisko biologiczne*. Mozołowski i Reicher tak podsumowali 45-letnią działalność prof. Stanisława Hillera: *Wojna i pokój ukształtowały Jego życie. Był żołnierzem walczącym w obronie swojej Ojczyzny, gdy była w niebezpieczeństwie. W czasach pokoju był profesorem nauczającym i kształtującym charaktery swoich uczniów oraz wzbogacającym gmach wiedzy o nowe naukowe odkrycia* (przetłumaczone z j. ang. przez autora)⁶⁵.

Katedra i Zakład Histologii i Embriologii USB

W pierwszym roku działalności Uniwersytetu Stefana Batorego nauczanie histologii rozpoczęto łącznie z nauczaniem anatomii w Zakładzie Anatomii Opisowej zorganizowanym i kierowanym przez zastępcę profesora dr. Jerzego Alexandrowicza. W końcu października 1920 r. na Wydziale Lekarskim USB powołany został Zakład

⁶⁴ Zawistowski S.: Professor dr Stanisław Hiller (1981-1965). *Folia Morphol.* 1966, T. XXV, nr 1, s. 1-9.

⁶⁵ Mozołowski W., Reicher M.: Stanisław Hiller (1891-1965). *Folia Histochem. Cytobiol.* 1966, T. 4, nr 3, s. 219-220.

Histologii, którego kierownikiem, po rezygnacji z kierowania Zakładem Anatomii Opisowej, został prof. J. Alexandrowicz. Zakład początkowo mieścił się w trzech pokojach w gmachu uniwersyteckim przy ul. Zamkowej 3, ale już w marcu 1922 r. został przeniesiony na drugie piętro skrzydła Kolegium Czartoryskiego. We wspomnianym gmachu pomieszczenia Zakładu zajmowały powierzchnię 918 m² i składały się z 15 pokoi. Jednym ze współpracowników prof. Alexandrowicza był starszy asystent lekarz Stefan Bagiński⁶⁶.

Pomimo dotkliwych braków w wyposażeniu Zakładu i dostępu do renomowanych zagranicznych czasopism naukowych prof. Alexandrowicz, obok dydaktyki, rozwijał intensywnie pracę naukową. Większość badań, wykonywał zwykle podczas częstych wyjazdów do morskich stacji biologicznych: w Villefranche-sur-Mer (1906-1907), w Roscoff (1910 r.), w Plymouth (1930 r.) oraz przede wszystkim w Stacji Zoologicznej w Neapolu (1924 r., 1930 r., 1939 r.).

Kierując Zakładem Histologii i Embriologii USB opublikował szereg prac z zakresu układu nerwowego bezkręgowców, który należał do dziedzin najmniej opracowanych. Na szczególną uwagę zasługuje Jego rozprawa na temat unerwienia serca raka, którą 29 listopada 1928 r. przedstawił na posiedzeniu Oddziału Wileńskiego Polskiego Towarzystwa Anatomico-Zoologicznego.

Aktywną działalność naukową prowadził również starszy asystent Stefan Bagiński, który w 1916 r. ukończył studia lekarskie w Kijowie. W 1924 r. otrzymał jako pierwszy na wskrzeszonym Uniwersytecie tytuł naukowy doktora, a w roku 1929, po habilitacji uzyskał *veniam legendi* z histologii w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. W roku akademickim 1926/27 oraz ponownie w 1937 r. odbywał studia naukowe we Francji. Opanował tam metodę badawczą zwaną spodografią polegającą na mikroskopielaniu i badaniu widma spopielonych skrawków.

Prof. J. Alexandrowicz w styczniu 1929 r. podjął decyzję o opuszczeniu Wilna i przeniesieniu się do Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Okoliczności i przyczyny swojej decyzji odejścia opisał w liście napisanym 27 grudnia 1926 r., który rozesłał do grona profesorów USB. Na kilku stronach maszynopisu obszernie zreferował źródła oraz tło swojego długotrwałego konfliktu z Radą Wydziału Lekarskiego USB.

Rada Wydziału Lekarskiego USB w dniu 30 kwietnia 1929 r. uchwaliła powołać na katedrę, w charakterze profesora nadzwyczajnego, doc. Stanisława Hillera z Krakowa.

Stanisław Hiller
z mikromanipulatorem
Chambersa, USA, lata 1926-27

⁶⁶ Trzebiński S.: Wydział Lekarski USB w latach 1919-1929. W: Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. Wilno: Uniwersytet Stefana Batorego, 1929, T. II, s. 391, 410-411.

Postanowieniem z dnia 22 października 1929 r. Prezydent RP Ignacy Mościcki mianował S. Hillera profesorem nadzwyczajnym histologii i embriologii na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Profesor S. Hiller objął katedrę w Wilnie z dniem 5 listopada 1929 r.⁶⁷ W roku akademickim 1933/34 w Zakładzie zatrudnieni byli: kierownik – prof. S. Hiller, asystenci starsi: doc. dr S. Bagiński, dr J. Kruszyński, asystenci młodszy: lekarz S. Gnoiński, lekarz J. Sypniewski (do 1 maja 1934 r.), a od 1 maja 1934 r. studenci: Eugeniusz Waszczuk i Jadwiga Pratkowska. Ponadto pracowało 11 wolontariuszy (dwóch doktorów, jeden lekarz i ośmiu słuchaczy), jeden laborant i woźny. W 1934 r., po oddaniu i wykończeniu drugiego piętra budowanego gmachu Collegium Anatomicum, Zakład Histologii i Embriologii otrzymał nową salę ćwiczeń, pracownię naukową i pokój służbowy, a część dawnych pomieszczeń z salą ćwiczeń przekazano Zakładowi Patologii Ogólnej.

W roku akademickim 1936/37 kierownik Zakładu Histologii i Embriologii prof. Stanisław Hiller sprawował urząd dziekana Wydziału Lekarskiego USB, a w roku akademickim 1937/38 urząd prorektora USB (od 10 listopada 1937 do 31 sierpnia 1938 r.). Uchwałą Rady Wydziału z dnia 17 października 1936 r. nadano *veniam legendi* z histologii dr. Janowi Kruszyńskiemu, uchwała ta została zatwierdzona 12 stycznia 1937 r. przez ministra WRiOP.

Zakład przejawiał ożywioną działalność naukową o czym świadczy opublikowanie w roku akademickim 1937/38 dziewięciu prac naukowych i wygłoszenie ośmiu odczytów. Od momentu powstania Zakład Histologii i Embriologii miał szczęście do kierowników przejawiających aktywność badawczą, którzy uzyskali znaczącą pozycję wśród polskich i zagranicznych uczonych. Prof. Stanisław Hiller przybył do Wilna już jako badacz ukształtowany pod kierunkiem prof. Emila Godlewskiego juniora w Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie w roku 1921 uzyskał stopień naukowy doktora. Przedmiotem Jego zainteresowań naukowych początkowo były dwa zagadnienia – reakcja komórek na narkotyki oraz regeneracja tkanek.

Prof. S. Hiller prowadził badania nad regeneracją u *Aksolotla*, interesował się mechanizmami komórkowymi, jakie zachodzą w organizmie w przebiegu głodu. Wg Jerzego Dybickiego najbardziej wartościowymi pracami Stanisława Hillera były dwie rozprawy poświęcone badaniu przednerczy u płazów⁶⁸. W okresie wileńskim prof. Hiller prowadził także badania z zakresu embriologii, publikując rozdział

W swoim gabinecie w USB w Wilnie (1939 r.)

⁶⁷ Stanisław Hiller, Zbiór dokumentów osobowych, LCVA, F. 175, ap. 1(I)Bb, nr 722, k. 7-8 (referat Komisji Rady Wydziału Lekarskiego USB do sprawy wyboru profesora histologii i embriologii).

⁶⁸ Dybicki J.: Śladami życia Stanisława Hillera. Gdańsk 2008, s. 117-126.

w podręczniku *Choroby dzieci* wydanym pod redakcją prof. Wacława Jasińskiego, poświęcony rozwojowi ustroju ludzkiego w okresach zarodkowym i płodowym. Docentami w Zakładzie Histologii i Embriologii USB byli dr Stefan Bagiński oraz od 1936 r. dr Jan Kruszyński. Doc. Stefan Bagiński opanował podczas pobytu za granicą metodę badawczą zwaną spodografią, polegającą na mikrospopielaniu i badaniu widma spopielonych skrawków, którą wykorzystywał do badań prowadzonych w Wilnie. Był jednym z pionierów technik histochemicznych, uznanym autorytetem w tej dziedzinie nauki oraz znawcą technik mikroskopowych.

Prof. Stanisław Hiller został pierwszym kierownikiem biblioteki wydziałowej, którą powołano do życia 25 kwietnia 1932 r. uchwałą Rady Wydziału Lekarskiego z inspiracji ówczesnego dziekana prof. Wacława Jasińskiego. Jego sprawozdanie za okres od jej powołania do 13 czerwca 1933 r. jest cennym źródłem informacji o początkach funkcjonowania biblioteki.

Prof. Stanisław Hiller przybył do Wilna już jako badacz ukształtowany pod kierunkiem prof. Emila Godlewskiego juniora w Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie w roku 1921 uzyskał stopień naukowy doktora. Przedmiotem Jego zainteresowań naukowych początkowo były dwa zagadnienia – reakcja komórek na narkotyki oraz regeneracja tkanek. Był wybitnym histologiem, śledzącym rozwój nowych technologii, pionierem badań histochemicznych, znakomitym wykładowcą i patriotą. Kierowana przez niego katedra histologii i embriologii była liczącym się w Polsce ośrodkiem naukowym, znanym w świecie naukowym także poza granicami kraju. Po wojnie znalazł się w Gdańsku, gdzie do śmierci w 1965 r. kierował Zakładem Histologii i Embriologii Akademii Medycznej.

Z humorem...

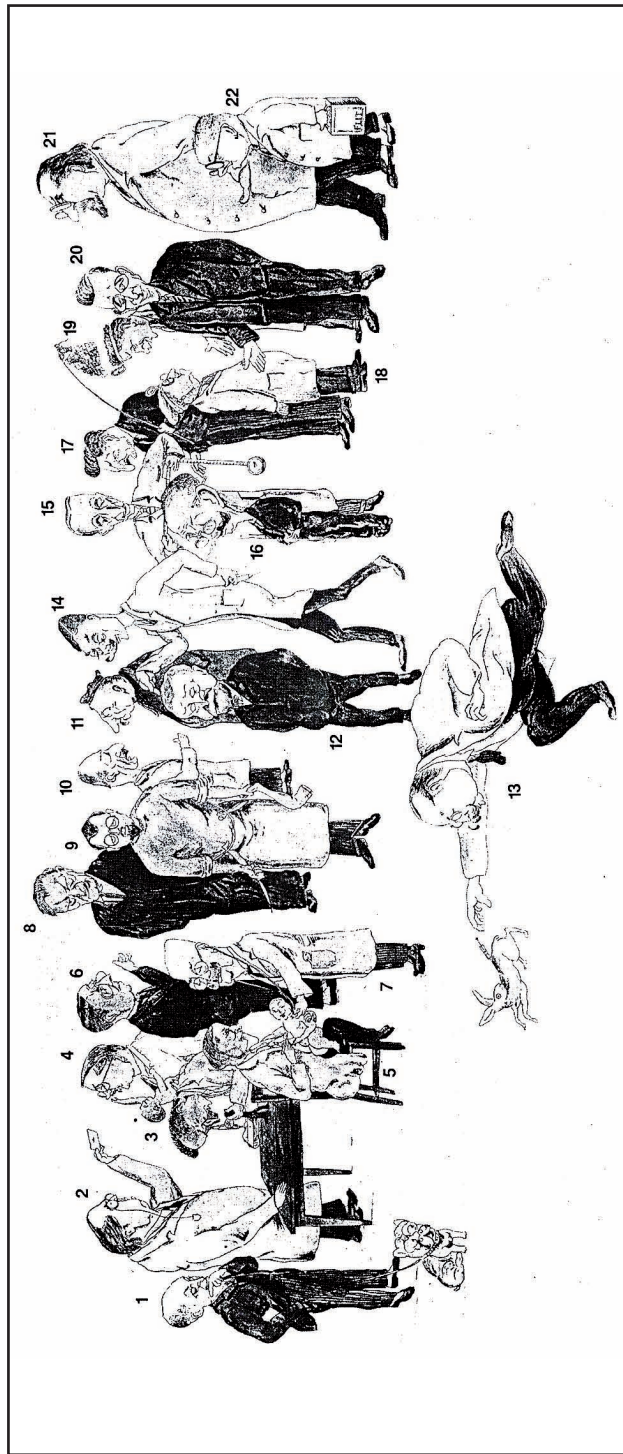
Prof. S. Hiller ze współpracownikami z Zakładu Histologii USB.
Stoją od lewej: S. Hiller, J. Kruszyński, M. Siwiak, S. Bagiński, T. Garlej
i T. Ginko (autor karykatury); 1939 r.

Prof. Stanisław Hiller, kierownik Katedry i Zakładu Histologii i Embriologii, wielki patriota, były oficer Legionów, nie krył się ze swoimi nieprzejednanymi poglądami politycznymi, opozycyjnymi w stosunku do powojennej władzy. Kiedy umarł Stalin, wystawiono w wejściu do budynku nr 1 (obecnie siedziba Centrum Medycyny Rodzinnej) od strony ronda popiersie „chorążego pokoju” i wyznaczono profesorów do warty honorowej.

Oto podsłuchana (w sposób niezamierzony) rozmowa telefoniczna:

- Nie, nie Panie Rektorze, nie wezmę w tym udziału...
- Nie zgadzam się z usprawiedliwianiem mnie jakimś złym stanem zdrowia...
- Po prostu to sprzeczne z moimi poglądami...
- Pan Rektor postąpi jak będzie uważał...

Trzeba skomentować, że ówczesny rektor (na chwałę mu) nie zastosował żadnych konsekwencji...

Rysunek przedstawia profesorów Rady Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu im. Stefana Batorego w Wilnie. Rysunek powstał prawdopodobnie w latach 1936-1938, a wykonał go ówczesny chirurg, dr Tadeusz Ginko. Szkic został ofiarowany Akademii Medycznej w Gdańsku przez prof. Czesława Zwierza; znajduje się w zasobach Biblioteki Głównej GUMed.

1. Sergiusz Schilling-Siengalewicz, 2. Kazimierz Opoczyński, 3. Stanisław Hiller, 4. Władysław Jakowicki, 5. Wacław Jasinski, 6. Stanisław Władyczko, 7. Aleksander Januszkiewicz (Władysław Bujak?), 8. Zenon Orłowski, 9. Kornel Michejda, 10. Marian Eiger? 11. (?), 12. (?), 13. Edward Czarnecki, 14. Włodzimierz Mozołowski (Marian Mienicki?), 15. Michał Reichert, 16. (?), 17. Kazimierz Pelczar, 18. Jan Szmurło, 19. Benedykt Dylewski (Tadeusz Wąsowski?), 20. (?), 21. Władysław Karaffa-Korbutt (Aleksander Januszkiewicz?), 22. Tadeusz Pawlas

Kornel Michejda
(1887 -1960)

Kornel Michejda urodził się 26 października 1887 r. w Bystrzycy, powiat cieszyński. Jego rodzicami byli Karol Michejda i Maria z Szołtysów. Naukę rozpoczął w dwuklasowej szkole ludowej w Bystrzycy, a po roku kontynuował w niemieckiej szkole w Cieszynie. Od 1897 r. uczył się w Polskim Gimnazjum Macierzy Szkolnej w Cieszynie. Po ukończeniu gimnazjum, w 1905 r., rozpoczął studia lekarskie na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Studia ukończył w 1911 r., otrzymując dyplom doktora wszech nauk lekarskich. Już będąc studentem, pracował jako wolontariusz w Klinice Chorób Wewnętrznych w Krakowie kierowanej przez prof. Walerego Jaworskiego⁶⁹.

Po studiach rozpoczął pracę lekarską jako sekundariusz w Szpitalu w Ołomuńcu, a w listopadzie 1913 r. został asystentem I Kliniki Chirurgicznej Uniwersytetu Jagiellońskiego kierowanej przez prof. Bronisława Kadera. Dzięki swym zdolnościom i pracowitości szybko zwrócił na siebie uwagę. Już w 1916 r. jako pierwszy w Polsce wykonał operację Albéego w gruźlicy kręgosłupa we własnej odmianie. Po odejściu z Kliniki prof. Kadera tymczasowo kierował Kliniką, dużo publikował i wykladał dla studentów. Po objęciu katedry przez prof. M. Rutkowskiego pracował nadal w Klinice przez niemal dwa lata. Tak więc zdobywał doświadczenie pod okiem najznakomitszych chirurgów tamtego pokolenia: Bronisława Kadera i Maksymiliana Rutkowskiego. Jak napisał we wspomnieniu o nim prof. Z. Kieturakis: *Jego szczególne zalety jako chirurga i człowieka sprawiły, że po 8 latach pracy klinicznej, w 35 roku życia został mianowany profesorem nadzwyczajnym nowo utworzonej katedry chirurgii Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*⁷⁰.

Stanowisko to objął 1 października 1922 r., rozpoczynając drugi okres swej wybitnej działalności chirurgicznej. W Wilnie dał się poznać jako świetny organizator, stworzył od podstaw Klinikę Chirurgiczną ulokowaną w Szpitalu Wojskowym na Antokolu, którą w latach 30. XX w. zmodernizował i rozbudował. Postanowieniem Prezydenta RP z dnia 20 grudnia 1930 r. prof. K. Michejda został mianowany profesorem zwyczajnym.

Ogrom pracy organizacyjnej nie zahamował Jego działalności naukowej. Jego zainteresowania koncentrowały się na chirurgii przewodu pokarmowego⁷¹. Zagadnieniem, któremu poświęcił wiele uwagi i publikacji były powikłania ostrego zapalenia wyrostka robaczkowego, które wówczas często kończyły się śmiercią. Służyła temu także ściślejsza współpraca ze szpitalami powiatowymi poprzez konsultacje i odprawy kliniczne dla ordynatorów szpitalnych. Jego wysiłkom należy zawdzięczać, że jeszcze przed wojną liczba ciężkich powikłań w tej chorobie znacznie zmalała. Wiele uwagi poświęcił leczeniu choroby wrzodowej żołądka. Udoskonalił wycięcie żołądka doprowadzając ten zabieg do prawdziwego mistrzostwa i wprowadził go, jako zasadniczy w leczeniu chirurgicznym choroby wrzodowej żołądka i dwunastnicy. Jak wspomina prof. Kieturakis: *K. Michejda od początku do końca swej chirurgicznej pracy był nieustępliwym szermierzem wczesnego rozpoznawania nowotworów złośliwych, zwłaszcza raka*

⁶⁹ Szarszewski A., Paluchowski P., Konieczna S., Siek B., Kallalas P.: Sławni lekarze gdańscy. Gdańsk: Gdański Uniwersytet Medyczny 2017, T. 2, s. 27.

⁷⁰ Kieturakis Z.: Wspomnienie pośmiertne – Profesor dr Kornel Michejda. Pol. Przegl. Chirur. 1961, T. XXXIII, nr 6, s. 519-525.

⁷¹ Trzebiński S.: Wydział Lekarski USB w latach 1919-1929. W: Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. Wilno: Uniwersytet Stefana Batorego, 1929, T. II, s. 437-440.

piersi i odbytnicy, a w późniejszym okresie swej działalności, jelita grubego i żołądka. Interesował się także wyodrębniającą się wówczas specjalnością, jaką była urologia i zorganizował w swojej Klinice pododdział urologiczny, którego ordynatorem został Jakub Wolf Perlmann.

Na Wydziale Lekarskim USB dwukrotnie w latach 1928/29 i 1935/36 był wybierany dziekanem. Był też wiceprezesem Wileńskiego Komitetu do Zwalczenia Raka. W 1929 r. był sekretarzem generalnym XIII Zjazdu Przyrodników i Lekarzy w Wilnie. W latach 1931-1932 był prezesem Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego. W 1939 r. zorganizował we Lwowie XXX Zjazd Towarzystwa Chirurgów Polskich, na którym został wybrany prezesem Towarzystwa. Był członkiem komisji redakcyjnej kilku czasopism i redaktorem *Polskiego Przeglądu Chirurgicznego*.

Po zamknięciu w grudniu 1939 r. Uniwersytetu pracował okresowo jako ordynator w powiatowych szpitalach na Wileńszczyźnie, następnie w szpitalu dla jeńców radzieckich. Po wejściu Armii Czerwonej w 1944 r. został ordynatorem oddziału chirurgicznego w jednym ze szpitali miejskich w Wilnie. Był utalentowanym wykładowcą lubianym przez studentów. Stał się w Uniwersytecie i w Wilnie znaną oraz poważaną osobą, otaczaną prawdziwym szacunkiem. W latach wojny i okupacji czynnie zaangażował się w tajne nauczanie prowadzone przez profesorów Wydziału Lekarskiego USB, a także udzielał pomocy lekarskiej ukrywającym się Żydom. W swoim, wybudowanym na krótko przed wybuchem wojny, domu letnim nad jeziorem Gulbińskim, nieopodal Wilna, udzielał schronienia profesorom USB: Ignacemu Abramowiczowi i Michałowi Reicherowi, za co został pośmiertnie w 1992 r. odznaczony medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”⁷². Wnioskodawcą była dr Ewa Rose-Boratyńska, córka nieżyjącego profesora USB Maksymiliana Rosego.

Prof. Michejda wyjechał pociągiem repatriacyjnym z Wilna do Lublina w marcu 1945 r.; krótki czas mieszkał w Łodzi, a następnie w Katowicach, gdzie przez 4 miesiące kierował oddziałem chirurgicznym Szpitala Miejskiego. Z dniem 1 października 1945 r. objął stanowisko kierownika Kliniki Chirurgicznej w organizującej się Akademii Lekarskiej w Gdańsku. W ciągu kilku miesięcy, skupiając wokół siebie część asystentów z kliniki wileńskiej, z dotychczasowego zdezelowanego oddziału szpitalnego stworzył klinikę chirurgiczną w pełni zdolną do szkolenia asystentów i studentów. Już 2 lutego 1946 r. wygłosił w Gdańsku wykład inauguracyjny pt. *Stulecie narkozy i aseptyki*. Jako prezes Towarzystwa Chirurgów Polskich w lipcu 1946 r. zorganizował pierwszy, powojenny Zjazd Chirurgów Polskich w Gdańsku. W lutym 1946 r. został pierwszym dziekanem Wydziału Lekarskiego Akademii Lekarskiej w Gdańsku, prodziekanem został wówczas prof. Michał Reicher. W grudniu 1946 r. Główna Komisja Badania Zbrodni Niemieckich w Polsce powołała prof. Michejdę do wydania opinii w charakterze biegłego w procesie norymberskim w sprawie doświadczeń pseudomedycznych przeprowadzanych na polskich kobietach – więźniarkach KL Ravensbrück.

Prof. K. Michejda dbał o rozwój naukowy kadr medycznych. Przeprowadził w czasie pobytu w Gdańsku dwa przewody habilitacyjne (A. Maciejewski, Z. Kieturakis) oraz pięć przewodów doktorskich (G. Zwykielski, S. Bąk, E. Bordziłowski, M. Juszczynski i W. Wądołowski). W okresie gdańskim opublikował 17 prac naukowych.

⁷² Ciesielska M.: Profesor Kornel Michejda – Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Nowa Med. 2015, T. 22, nr 4, s. 124-127.

W styczniu 1947 r. środowisko profesorów Akademii Lekarskiej w Gdańsku zaniepokoiła wiadomość o możliwości odejścia z Uczelni prof. Kornela Michejdy. Prof. Michał Reicher tak wyraził to zaniepokojenie w liście do swego przyjaciela: *Drogi Kornelu! Dowiedzieliśmy się o skierowanej do Ciebie propozycji objęcia Katedry Chirurgii na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego. Po półtorarocznej pracy w Akademii nie zdołaliśmy oczywiście jej tak pokochać jak USB, ale patriotyzm lokalny już zapuszcza swoje korzenie. Wszak Ty niemniej od nas pragniesz jej świetnego rozwoju, właśnie tym patriotyzmem lokalnym kierowany, pragniesz wraz z innymi, żeby ta uczelnia nie tylko dorównała innym w Polsce, ale nawet przewyższyła je pod względem naukowym i dydaktycznym. A zdajesz sobie sprawę, że wraz z utratą Ciebie w tym rozwoju nastąpi wyłom, skoro Akademię opuścisz.* Jednakże niedługo potem, jesienią 1947 r., prof. Kornel Michejda zdecydował się opuścić Gdańsk. Z dniem 11 listopada 1948 r., obejmując II Katedrę i Klinikę Chirurgii na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, powrócił więc do miasta swej młodości. Jego następcą na stanowisku kierownika I Kliniki Chirurgicznej ALG, która została podzielona na dwie kliniki, został doc. Stanisław Nowicki z Krakowa.

Wkrótce po objęciu katedry w Krakowie i utworzeniu Akademii Medycznej został jej prorektorem, a w 1950 r. rektorem. Od 1946 r. pełnił bez przerwy obowiązki konsultanta wojewódzkiego. W uznaniu zasług został odznaczony w 1946 r. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w dniu 22 lipca 1953 r. Krzyżem Komandorskim tego Orderu. Niestety w połowie lat 50 XX w. Profesora zaczęły opuszczać siły. Podjął jakże trudną dla każdego chirurga decyzję o wycofaniu się z czynnej pracy operacyjnej. Od 1958 r. pozostał na stanowisku profesora przy katedrze. Przyjmował egzaminy studenckie, prowadził piękne wykłady. Zmarł 5 listopada 1960 r.; pochowany został w grobowcu rodzinnym na cmentarzu w Cieszynie.

W końcowych latach życia spisał wspomnienia, które w 1986 r. wydał drukiem Jego syn Andrzej⁷³. We wspomnieniu pośmiertnym otwierającym książkę prof. Zdzisław Kieturakis napisał: *Całe swoje niezwykle pracowite i twórcze życie poświęcił Kornel Michejda sprawie chirurgii. Godnie ją reprezentował na najwyższych i zaszczytnych stanowiskach. Nauczał, przysposobił i pokierował kilku pokoleniami polskich chirurgów. Zostawił On w spadku cenny dorobek piśmienniczy, który rozślawił zdobycze chirurgii polskiej poza granicami kraju. Brał czynny udział w pracach Towarzystwa Chirurgów Polskich, kilkakrotnie wygłaszał główne referaty na jego zjazdach. Jego zasługi dla rozwoju polskiej chirurgii znalazły wyraz w nadaniu mu w 1956 r. przez Walne Zgromadzenie Towarzystwa Chirurgów Polskich godności honorowego członka Towarzystwa. Był również członkiem honorowym Towarzystwa Urologów Polskich. Odszedł znakomity chirurg polski i nieskazitelny człowiek i takim pozostanie na zawsze w naszej pamięci.*

Po latach młodzi krakowscy studenci medycyny tak go wspominali: *Profesor Kornel Michejda był człowiekiem, który w doskonały sposób umiał połączyć talent organizacyjny z pracą dydaktyczną i naukową. Jego postać pozostanie na zawsze przykładem do naśladowania dla młodych pokoleń chirurgów*⁷⁴.

⁷³ Michejda K.: *Wspomnienia chirurga*. Przygotował i przedmową opatrzył A. Michejda. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1986.

⁷⁴ Pietruszka S. [et al.]: *Życie i działalność profesora Kornela Michejdy*, http://skn.czerwonachirurgia.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=177:ycie-i-dzialano-profesora-kornela-michejdy&catid=16:20092010&Itemid (dostęp 22.03.2021).

Katedra i Klinika Chirurgiczna USB

Rada Wydziału Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie uchwaliła, by powołać z dniem 1 lipca 1922 r. na Katedrę Chirurgii dr. Kornela Michejdę, który otrzymał pochlebną opinię od prof. Bronisława Kadera z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wybór ten wraz z mianowaniem na profesora nadzwyczajnego został 12 lipca 1922 r. zatwierdzony przez Józefa Piłsudskiego. Wykład inauguracyjny pt. *Nowsze poglądy na sprawę leczenia ran* prof. Michejda wygłosił 7 października 1922 r. w Sali Kolumnowej Uniwersytetu.

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO

ARCHIWUM AKT NOWYCH
w WARSZAWIE

46

Do
Naczelnika Państwa.

WARSZAWA,
dn. 4 lipca 1922 r.
Nr 6072-IV/22.

Rektorat Uniwersytetu Stefana Batorego
w Wilnie przedstawił sprawozdaniem z dn. 10
czerwca r.b.L.2635 wniosek Wydziału lekarskie-
go uchwalony na posiedzeniu d.24 maja i przy-
jęty przez Senat akademicki d.31 maja miano-
wania starszego asystenta kliniki chirurgicz-
nej Uniwersytetu Jagiellońskiego dra Kornela
Michejdy nadzwyczajnym profesorem chirurgii
klinicznej w Uniwersytecie Stefana Batorego.

Ponieważ dotychczasowa działalność nau-
kowa i nauczycielska dra Kornela Michejdy,
czynią go najzupełniej godnym wspomnianej no-
minacji, a odpowiednia katedra jest niezajęta,
mam zaszczyt wnosić, aby Naczelnik Państwa
raczył

mianować starszego asystenta
kliniki chirurgicznej Uniwer-
sytetu Jagiellońskiego w Kra-
kowie D-ra Kornela Michejdę
nadzwyczajnym profesorem chi-
rurgii klinicznej na Wydzia-
le Lekarskim Uniwersytetu Ste-
fana Batorego w Wilnie.

Warszawa, dnia 10 lipca 1922 roku

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

W. T. Lipiński

Akt powołania na katedrę w USB

Dziekańska toga prof. Michejdy w gabinecie
Rektora GUMed

Na Klinikę przeznaczono parter jednego z dwupiętrowych budynków na terenie Szpitala Wojskowego na Antokolu, budynek ten wymagał znacznej przebudowy i gruntownego remontu. Pomieszczenia przeznaczone na Klinikę miały powierzchnię 1600 m² i kubaturę 6400 m³. Prace remontowe trwały od jesieni 1922 r. do końca 1923 r. i w tym okresie trudno było mówić o prawidłowej działalności leczniczej Kliniki. Pierwsze piętro budynku zajmował Oddział Chorób Wewnętrznych Szpitala Wojskowego, na drugim piętrze była ulokowana II Klinika Chorób

Wewnętrznych. Ordynator oddziału wojskowego ppłk. dr Józefat Bohuszewicz był jednocześnie asystentem łącznikowym Kliniki Chirurgicznej na prawach adiunkta. Klinika nie posiadała własnej aseptycznej sali operacyjnej i tymczasowo korzystała z sali operacyjnej oddziału wojskowego. Nie posiadała też sali wykładowej i użytkowała położoną na drugim piętrze salę wykładową II Kliniki Chorób Wewnętrznych. Budynek nie posiadał windy. Remont zakończono 22 stycznia 1924 r. i w tym dniu rozpoczęto przyjmowanie pierwszych chorych. Po remoncie Klinika posiadała 85 łóżek i miała 1415 m². W ciągu roku akademickiego 1923/24 przyjęto do Kliniki 323 chorych i przeprowadzono 833 większych operacji⁷⁵.

W roku akademickim 1924/25, po ukończeniu prac budowlanych, kierownik Kliniki prof. K. Michejda położył nacisk na zorganizowanie zaplecza naukowo-badawczego. Urządzono od nowa pracownie: rentgenologiczną (diagnostyczną), bakteriologiczną i histologiczną oraz uzupełniono pracownie: chemiczną i fotograficzną. W roku akademickim 1925/26 stopień doktora na podstawie pracy pt. *Dootrzewnowe pęknięcie pęcherza moczowego* otrzymał asystent dr Józef Tymiński. W miarę rozszerzania działalności leczniczej Kliniki brak własnej sali operacyjnej i sali wykładowej utrudniał prawidłowe jej funkcjonowanie. W latach 1927/28 i 1928/29 skład osobowy personelu Kliniki był następujący: kierownik – prof. Kornel Michejda, adiunkt – dr Józef Tymiński, asystenci starsi – dr Antoni Zalewski, dr Władysław Żemojtel, dr Apolinary Rudzki, asystenci młodszy – dr Sergiusz Małafiejew, dr Helena Maciejewska. Oprócz nich zatrudnionych było sześć pielęgniarek i dwóch pielęgniarzy, woźny oraz dziesięcioro posługaczy i posługaczek.

Obciążenie pracowników Kliniki dydaktyką było znaczne. W roku akademickim 1928/29 prof. Michejda sprawował funkcję dziekana Wydziału Lekarskiego USB. W Klinice leczyło się wówczas 985 chorych (20130 dni leczenia), co było najwyższą dotychczasową frekwencją. Ponadto wykonano 749 zabiegów operacyjnych. Nadal nie udało się poprawić warunków lokalowych. Wciąż nierozwiązana pozostawała sprawa odpowiedniej sterylizacji, brak było aseptycznej sali operacyjnej i własnej sali wykła-

⁷⁵ Trzebiński S.: Wydział Lekarski USB w latach 1919-1929. W: Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. Wilno: Uniwersytet Stefana Batorego, 1929, T. II, s. 437-440.

Prof. Michejda z zespołem współpracowników; 1925 r.

dowej. Dopiero w trakcie wakacji 1929 r. zapadła decyzja o udostępnieniu Klinice połowy pierwszego piętra w zajmowanym przez nią budynku i możliwe było rozpoczęcie prac remontowo-budowlanych. Dzięki temu nastąpiło zwiększenie o 50% powierzchni zajmowanej przez Klinikę. Pozwoliło to na ulokowanie na pierwszym piętrze nowej aseptycznej sali operacyjnej wraz w salami dla chorych po aseptycznych zabiegach operacyjnych. W ten sposób udało się oddzielić chorych septycznych operowanych na parterze od chorych aseptycznych operowanych na pierwszym piętrze, co zwiększyło ich bezpieczeństwo. Na pierwszym piętrze powstała też własna sala wykładowa z pokojem przeznaczonym dla chorych demonstrowanych podczas wykładów. Jednocześnie roboty budowlane pozwoliły na urządzenie na pierwszym piętrze sterylizacji w sposób pierwotnie planowany. Prace związane z rozbudową przeciągnęły się i formalnie zakończyły w grudniu 1930 r. Niestety oddanie aseptycznej sali operacyjnej i całego oddziału aseptycznego na pierwszym piętrze było opóźnione i nastąpiło dopiero latem 1931 r. Postanowieniem Prezydenta RP z dnia 20 grudnia 1930 r. prof. K. Michejda został mianowany profesorem zwyczajnym.

W roku akademickim 1931/32 ukończono urządzenie i wyposażenie sal operacyjnych Kliniki. Znacznie zaawansowane też były prace nad instalacją sterylizacyjną, udało się przyłączyć dwa autoklawy, dwa sterylizatory parowe na narzędzia i zbiorniki na wodę do mycia rąk. Brakowało jeszcze autoklawu do sali septycznej, zbiornika do wody destylowanej i sterylizatorów do szkła i naczyń. Wykonanie tych wszystkich przedsięwzięć postawiłoby Klinikę na europejskim poziomie. Oprócz ożywionej działalności naukowej, prof. Michejda rozpoczął prowadzenie przez trzy trymestry wykładów zleconych z ortopedii.

W latach 1931-1932 prof. K. Michejda po raz drugi sprawował funkcję prezesa Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego, był też członkiem zarządu Towarzystwa Chirurgów Polskich i został wybrany wiceprezesem Wileńskiego Komitetu do Zwalczania Raka. Ponadto w dniach 14-23 marca 1932 r. był kierownikiem III Kursu Doksztalającego dla lekarzy zorganizowanego przez Wydział Lekarski USB. Rada Wydziału zleciła mu stałe kierownictwo i coroczną organizację tych kursów.

Mimo prowadzonych od dłuższego czasu prac remontowych i rosnącej liczby zabiegów operacyjnych, udało się skrócić przeciętny czasu leczenia chorego w Klinice,

który wynosił 17 dni oraz obniżono śmiertelność, która po raz pierwszy spadła poniżej 4%. W okresie wakacji 1934 r. w części gospodarczej Kliniki udało się przeprowadzić szereg prac remontowych, które miały doprowadzić do stworzenia własnego zaplecza kuchennego i tym samym uniezależnienia się od wyżywienia dostarczanego przez Szpital Wojskowy. Już od 13 listopada tego roku rozpoczęto wydawanie posiłków przygotowywanych we własnej kuchni.

Kierownik Kliniki prowadził aktywną działalność naukową i społeczną. I tak na XVIII Zjeździe Chirurgów Polskich w Krakowie 30 kwietnia 1935 r. wygłosił referat programowy pt. *Ostra mechaniczna niedrożność jelit*. Wcześniej, w lutym tego roku, wykład ten przedstawił na odbywającym się w Wilnie zjeździe dyrektorów szpitali województw wileńskiego i nowogródzkiego. Piastował funkcję prezesa Towarzystwa Chirurgów Wileńskich, był też członkiem komisji redakcyjnej czasopism: *Polskiego Przeglądu Chirurgicznego* i *Chirurgii Klinicznej*. W maju 1935 r. przebywał w Bukareszcie, gdzie wykonał dwie pokazowe operacje resekcji żołądka i resekcji jelita ślepego.

Obok działalności naukowej kierownik Kliniki prowadził następujące zajęcia: wykłady z ortopedii godzina w tygodniu przez trzy trymestry oraz dla studentów III roku z chirurgii ogólnej w wymiarze dwóch godzin w tygodniu przez jeden trymestr; wykłady dwie godziny w tygodniu przez jeden trymestr oraz ćwiczenia z chirurgii operacyjnej trzy godziny w tygodniu przez jeden trymestr. Dla słuchaczy roku IV i V wykladał chirurgię z ortopedią sześć i pół godziny w tygodniu przez wszystkie trymestry oraz dla studentów trymestru XVI prowadził wykłady z zakresu kliniki chirurgicznej sześć godzin w tygodniu i ćwiczenia praktyczne w 10-osobowych grupach w cyklach miesięcznych.

W roku akademickim 1935/36 prof. K. Michejda ponownie sprawował funkcję dziekana Wydziału Lekarskiego USB⁷⁶. Napisał też cztery rozdziały do *Podręcznika Chirurgii* wydanego pod red. doc. Adolfa Wojciechowskiego (Warszawa 1937) zatytułowane: *Chirurgia jelit cienkich i grubego, Przepukliny, Chirurgia odbytnicy i odbytu, Otrzewna i powłoki brzuszne*. W roku akademickim 1936/37 prof. K. Michejda był delegatem Rady Wydziału Lekarskiego USB do Naczelnej Państwowej Rady Zdrowia oraz redaktorem *Pamiętnika Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego*, uczestniczył w odbywającym się w Wilnie w 1936 r. IV Zjeździe Przeciwrakowym, podczas którego wygłosił przemówienie powitalne. W roku akademickim 1937/38 w Klinice byli zatrudnieni: kierownik – prof. K. Michejda, starsi asystenci – dr Feliks Oleński, dr Zdzisław Kieturakis, dr Józef Chodorowski, dr Abram Lidzki, młodszy asystenci – dr Józef Buzek, dr Donat Massalski, dr Aleksander Naumik, asystent łącznikowy mjr lek. Julian Pędzich. Stopień naukowy doktora w roku 1938 uzyskali w Klinice: dr Zdzisław Kieturakis na podstawie pracy pt. *O leczeniu ropnych zapaleń opłucnej* i dr Józef Buzek na podstawie pracy *Znaczenie kliniczne krwionoczu w schorzeniach chirurgicznych układu moczowego*. Dr Józef Chodorowski obronił doktorat w 1939 r. na podstawie pracy pt. *Gruźlica stawu biodrowego na podstawie materiału klinicznego za okres 14 lat*. Dr Zdzisław Kieturakis otrzymał 1 lutego 1939 r. nominację na stano-

⁷⁶ Michejda K.: Sprawozdanie z działalności Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w roku akademickim 1935/1936, *Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego*, 1936, R. XII, z. 4-5, s. 307-308.

wisko adiunkta. Podczas XXX Zjazdu Chirurgów Polskich obradującego w dniach 17-19 kwietnia 1939 r. we Lwowie prof. K. Michejda został wybrany prezesem Towarzystwa Chirurgów Polskich.

Do najważniejszych osiągnięć prof. Michejdy należało zwrócenie uwagi na powikłania w leczeniu ostrego zapalenia wyrostka robaczkowego i eliminacja różnych zaniedbań przy leczeniu tego schorzenia. Kierując Kliniką, kładł nacisk na aseptykę postępowania chirurgicznego. Prócz tego wprowadził nowe podejście do leczenia choroby wrzodowej, był też zwolennikiem resekcji żołądka z powodu przewlekłej choroby wrzodowej i jako pierwszy w Wilnie wykonał częściowe wycięcie żołądka z tego powodu. Szereg prac poświęcił zagadnieniu wczesnego rozpoznawania nowotworów złośliwych i prawidłowej doszczętności leczenia. Widział w tym ważną rolę lekarza pierwszego kontaktu. Klinika kierowana przez prof. K. Michejdę odegrała istotną rolę w uwrażliwieniu środowiska lekarskiego na problem wczesnego rozpoznania choroby nowotworowej.

U źródeł tych sukcesów naukowych i organizacyjnych, mimo permanentnych niedostatków finansowania, leżała dobra organizacja pracy i wyposażenie Kliniki w pracownię diagnostyczno-badawczą oraz odpowiednio zaopatrzoną bibliotekę naukową. Jednym ze znaczących osiągnięć było wydzielenie już w 1928 r. w Klinice Chirurgicznej urologii jako odrębnego oddziału, którego kierownictwo w roku 1933 prof. Michejda powierzył dr. Wolfowi Perlmannowi, byłemu asystentowi prof. Josepha w Berlinie.

Klinika Chirurgiczna stała się ośrodkiem nie tylko oferującym mieszkańcom Wilna nowoczesną diagnostykę i procedury chirurgiczne, ale też miejscem kształcenia chirurgów na potrzeby szpitali terenowych. W latach 1926-1939 z Kliniki odeszli dobrze wykształceni chirurdzy, którzy objęli stanowiska ordynatorów w Wilnie i w szpitalach terenowych. Byli to: Józef Kucharski (w 1926 r. do Szpitala Miejskiego św. Jakuba w Wilnie); Mieczysław Trzeciak (w 1928 r. do Szpitala Miejskiego św. Jakuba w Wilnie); Apolinary Rudzki (w 1929 r. do szpitala w Słonimiu); Sergiusz Małafiejew (w 1930 r. do szpitala w Święcianach); Władysław Żemojtel (w 1931 r. do Szpitala Kolejowego na Wilczej Łapie); Maksymilian Omeljanowicz (w 1933 r. do szpitala w Dziśnie); Józef Tymiański (w 1933 r. do Szpitala Kolejowego na Wilczej Łapie w Wilnie); Helena Maciejewska (w 1935 r. do szpitala w Wilejce); Wiera Gilels (w 1936 r. do Miejskiego Szpitala Żydowskiego w Wilnie); Antoni Szczurbo (w 1936 r. do szpitala w Święcianach); Józef Buzek (w 1938 r. do Szpitala Górniczego w Karwinie); Feliks Oleński (w 1939 r. do Szpitala św. Jakuba w Wilnie); Maksymilian Świrklis (w 1939 r. do szpitala w Głębokim)⁷⁷.

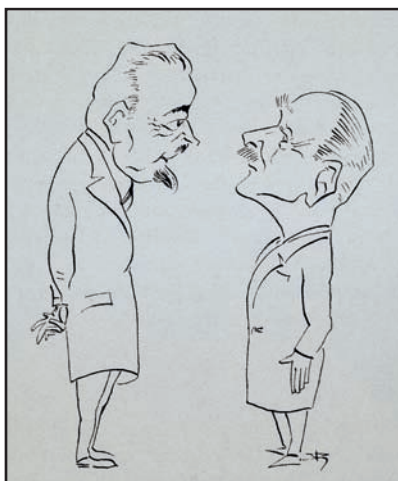
Prof. Kornel Michejda był znakomitym organizatorem i chirurgiem otwartym na współpracę z innymi specjalistami. Był utalentowanym wykładowcą lubianym przez studentów. Prof. Bronisław Kader, odwiedzając Klinikę Chirurgiczną prof. Michejdy, dokonał w „Złotej Księdze” następującego wpisu: *Dnia 12 lutego 1935 r. odwiedziłem najlepszą Klinikę Chirurgiczną USB – najlepszą w Polsce i widziałem operującego najlepszego polskiego Chirurga.*

⁷⁷ Stanek A.: Historia chirurgii w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919-1939. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 1995.

Z humorem...

Prof. Kornel Michejda
rys. Tadeusz Ginko

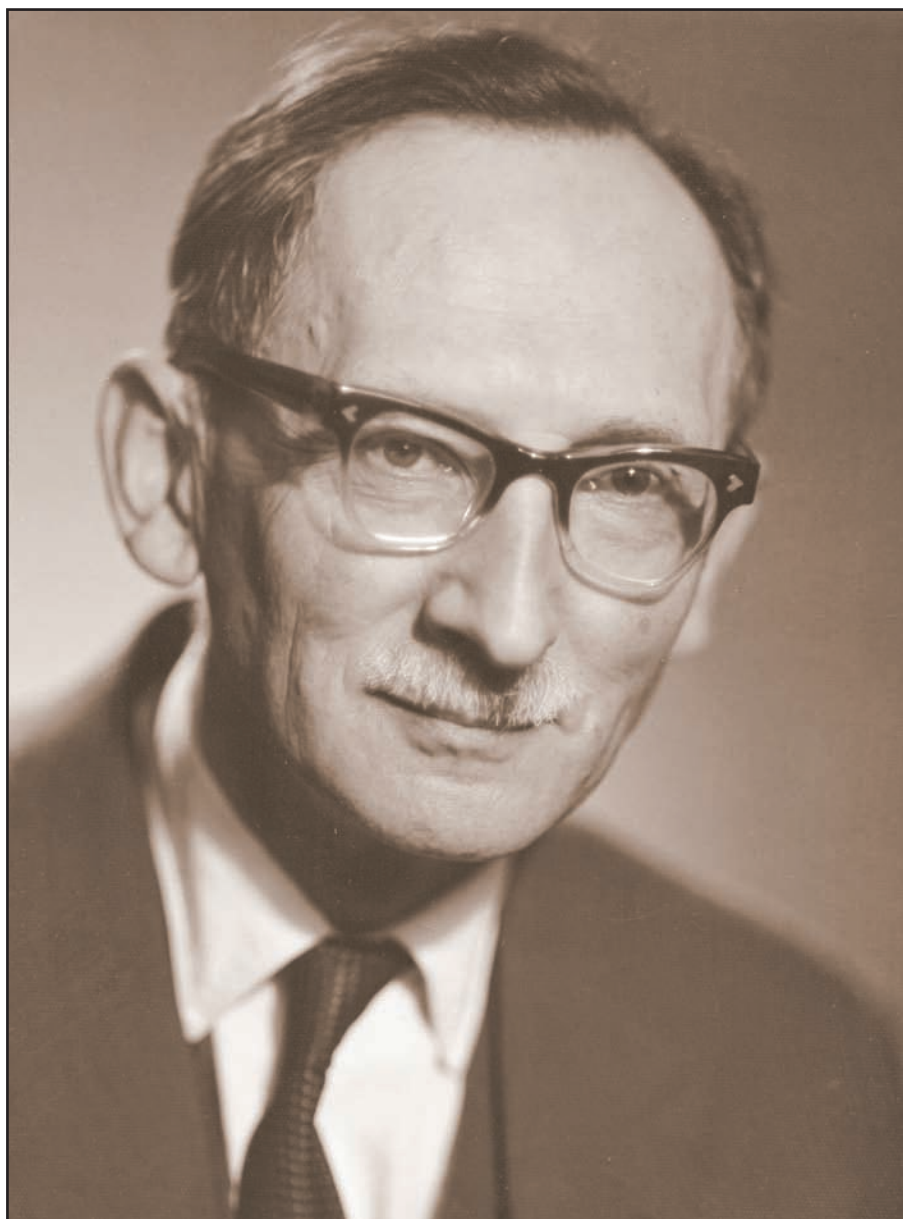

Prof. Michejda z dr. F. Oleńskim
rys. Tadeusz Ginko

W pierwszych latach istnienia Akademii Lekarskiej w Gdańsku, kiedy Kliniką Chirurgii (wówczas jedyną) kierował prof. Kornel Michejda, znakomity chirurg, pełniący funkcję dziekana, zgłosił się do niego w sprawie zatrudnienia dr Stanisław Pokrzywnicki. Przybył właśnie z Wielkiej Brytanii, gdzie służąc w Polskich Siłach Zbrojnych uzyskał kwalifikacje anestezjologa. Podobno odbyła się między obu panami taka rozmowa:

- *Tak jest Panie dziekanie...*
- *A cóż ty kochasiu umiesz?*
- *Ja jestem Panie Dziekanie anestezjologiem...*
- *Kim? Kim?*
- *Anestezjologiem...*
- *To znaczy, co Pan dokładnie robisz?*
- *No, prowadzę znieczulenie...*
- *A to chcę ci kochasiu powiedzieć, że u mnie każdy asystent, a jak trzeba to i pielęgniarka umie pokapać na maskę...*

Oczywiście prof. Michejda był zbyt światłym chirurgiem, aby nie wiedzieć o anestezjologii, ale Jego przewrotna wypowiedź charakteryzowała stosunek ówczesnych chirurgów do tej nowej specjalności. A dr Pokrzywnicki? Później jako docent i profesor, specjalista krajowy był – wraz z doc. [Mieczysławem; przyp. red.] Justyną – twórcą polskiej anestezjologii.

Włodzimierz Mozołowski
(1895-1975)

Włodzimierz Antoni Witold Mozołowski urodził się 8 maja 1895 r. w Sanoku, w ówczesnym zaborze austriackim. Jego rodzicami byli Józef (urzędnik sądowy) i Antonina z d. Fijałek. Dr Józef Wienkowski, dziadek ze strony matki, od 1870 r. był lekarzem w Sanoku. Włodzimierz miał kilkoro rodzeństwa – siostrę Janinę (ur. 1881, po mężu Grotowska) i dwóch braci: Stefana Andrzeja (1892-1940) i Stanisława (1894-1900, zmarł w dzieciństwie). Rodziców utracił w dzieciństwie (ojciec zmarł 11 września 1904 r.), wówczas opiekę nad trójką rodzeństwa przejął brat ojca – stryj Wiktor.

Ukończył klasyczne Gimnazjum Męskie w Sanoku, otrzymując w 1913 r. świadectwo maturalne z wyróżnieniem; jeszcze w tym samym roku wstąpił na Wydział Lekarski Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Wychowany w atmosferze odradzających się dążeń niepodległościowych i patriotycznych, już podczas studiów na I roku medycyny uczestniczył w Związku Strzeleckim we Lwowie, w plutonie prowadzonym przez Tadeusza Piskora, późniejszego generała. Po zaliczeniu z wynikiem bardzo dobrym pierwszego roku studiów wybuch I wojny światowej skłonił go do przerwania studiów i wstąpienia do Legionów Polskich (I Brygada, 1. p. p., I Baon, I kompania).

Od tego momentu, przez lata wojny – najpierw światowej, a potem tzw. bolszewickiej – walczył o niepodległość Polski. 8 sierpnia 1914 r. Legiony wyruszyły z Krakowa. Już 23 października 1914 r. został ranny w bitwie pod Laskami, po czym do 1 czerwca 1915 r. przebywał na leczeniu szpitalnym i rekonwalescencji w Cieszynie, Frydku i w Wiedniu. Na początku sierpnia 1915 r. powrócił do 1. p. p. Legionów Polskich jako sierżant, zastępca dowódcy plutonu, ale wskutek choroby od września 1915 r. do marca 1916 r. ponownie spędził czas w szpitalach w Jägerndorfie i Kozienicach. Po powrocie od marca 1916 r. do 18 września 1917 r. służył najpierw jako starszy sierżant i szef kompanii ponownie w 1. kompanii 1. Baonu 1. p. p. Legionów Polskich, a następnie jako st. sierżant dowódca plutonu. Po tzw. przełomie przysięgowym w Legionach, od 18 września 1917 r. do 1 lutego 1918 r. służył w armii austriackiej (100 p. p.), jako lekarz walczył na froncie włoskim, gdzie został ranny. Podczas krótkiej rekonwalescencji w Wiedniu próbował na tamtejszym uniwersytecie kontynuować studia lekarskie. Zwolniony 12 października 1918 r. z armii austriackiej już 22 listopada tego roku wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego. Przedtem jeszcze w listopadzie 1918 r. (od 2 do 21 listopada) brał udział w obronie Lwowa (Szkoła Kadetka), a następnie otrzymał przydział do służby liniowej w 3. kompanii 5. p. p. Legionów Polskich i 6 grudnia 1918 r. został chorążym. Wkrótce, wskutek zniesienia stopnia chorążego, mianowany podporucznikiem (1 stycznia 1919 r.), odbył przeszkolenie w Szkole Oficerskiej w Zambrowie; był dowódcą plutonu, a następnie od 25 marca 1919 r. adiutantem dowódcy pułku. W marcu 1919 r. otrzymał rozkaz Naczelnego Dowództwa sformowania Plutonu Przybocznego Naczelnego Wodza, który później przekształcił się w Kompanię

Włodzimierz Mozołowski (z lewej)
w Legionach Polskich; 1914 r.

Kapitan Włodzimierz Mozołowski wśród oficerów otaczających marszałka Piłsudskiego przed Belwederem

Przyboczną Naczelnego Wodza. Awansowany z dniem 1 kwietnia 1921 r. do stopnia kapitana, objął 12 kwietnia 1919 r. dowództwo nowo powstałej jednostki w Adiutanturze Generalnej Naczelnego Wodza. Pozostawiono mu swobodę w doborze żołnierzy do formowanej jednostki. Zwerbował do niej głównie harcerzy, którzy ochotniczo wstąpili do Wojska Polskiego w czasie inwazji na Polskę wojsk bolszewickich.

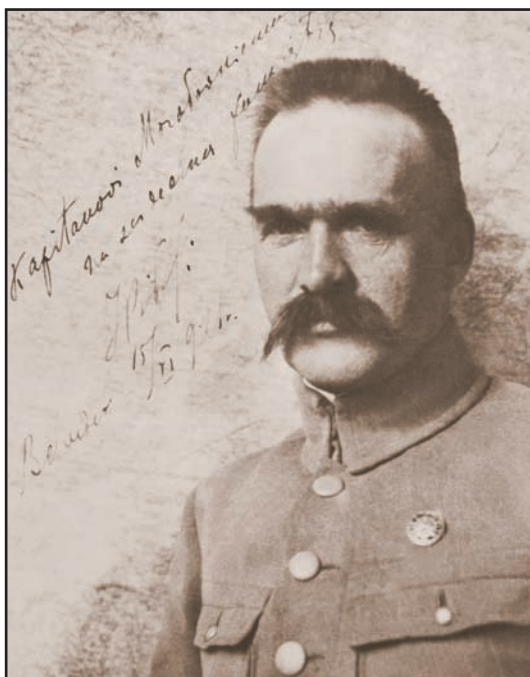
27 lutego 1919 r. zawarł związek małżeński z Jadwigą z Koehlerów, córką Stanisława, księgarza i antykwariusza. Już 9 grudnia tego roku, podczas służby w Belwederze, urodził mu się syn Jan, o którym napisze w 1933 r., że *przypadł mu ten niezwykle zaszczyt, że był trzymany do chrztu przez Pierwszego Marszałka Polski, Józefa Piłsudskiego*. Za zasługi podczas służby w Legionach został odznaczony Dużym Srebrnym

Medalem Waleczności, a w armii austriackiej – Brązowym Medalem Waleczności.

Pozostając w bliskim otoczeniu Marszałka, jako dowódca Kompanii Przybocznej Naczelnego Wodza, kpt. Mozołowski uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej, służąc przy generale Kazimierzu Raszewskim. Oslaniając odwrót spod Równego, został ranny 2 sierpnia 1920 r. Będąc dowódcą całego odcinka, w bardzo trudnych warunkach, powstrzymał wejście nieprzyjaciela do miasta i zapewnił bezpieczne wycofanie się swojej kompanii. Za te czyny bojowe został odznaczony przez gen. Kazimierza Raszewskiego Krzyżem Walecznych. Rana odniesiona pod Równem nie była groźna, niedługo po tym uczestniczył w bitwie z armią bolszewicką na przedpolach Warszawy, która przeszła do historii jako „Cud nad Wisłą”. Za odwagę i męstwo okazane podczas tej bitwy, w szczególności za dokonania w czasie nocnej potyczki 18-19 września 1920 r., kpt. Włodzimierz Mozołowski został odznaczony Orderem Wojennym *Virtuti Militari* V klasy nr 3586 nadanym dekretem Naczelnego Wodza nr 3421 z roku 1921.

Po zakończeniu wojny kpt. Mozołowski opuścił wojsko i kontynuował studia lekarskie. 10 czerwca 1921 r. rozkazem Adj. Gen. L 1987/21 otrzymał bezterminowe zwolnienie z wojska na własne żądanie. Marszałek Piłsudski z żalem przyjął decyzję oficera. Na pożegnanie ofiarował mu swoją fotografię z odręczną dedykacją: *Kapitanowi Mozołowskiemu na pamiątkę, Belweder, 15.VI./1921 r.* Kilka lat później (29 sierpnia 1930 r.) w uzasadnieniu wniosku przewodniczącego Komisji Filarecji o odznaczenie

Orderem Odrodzenia Polski, aprobowanym przez wojewodę lwowskiego Wojciecha A. Gołuchowskiego napisano: *Należy do najczynniejszych członków wśród młodzieży gimnazjalnej i uniwersyteckiej. Jako harcerz wnosi duże wartości ideowe. Bierze żywy udział tak w czynnościach życia lwowskiego jak biblioteki słuchaczy medycyny jak i Związku Strzeleckiego. Niezwykle skromny i pracowity schodzi z otwartej przed nim na oścież drogi i skierowuje swe wysiłki ku ciężkiej pracy badacza naukowego.* 24 listopada 1931 r. otrzymał order Odrodzenia Polski.

Pamiątkowe zdjęcie otrzymane od Marszałka po odejściu z wojska; 15 czerwca 1921 r.

Jeszcze w okresie pełnienia służby w Belwederze W. Mozołowski podjął ponownie przerwane studia lekarskie, wstępując 24 stycznia 1920 r. na Uniwersytet Warszawski. Po zwolnieniu z wojska powrócił do Lwowa, gdzie w 1922 r. ukończył studia lekarskie i 11 listopada 1922 r. otrzymał dyplom doktora wszech nauk lekarskich. Już przy odbiorze dyplomu Mozołowski, człowiek nadzwyczaj uczciwy i skrupulatny, z uwagi na wielokrotnie przerywane studia krytycznie ocenił swoje umiejętności lekarskie. Najpewniej te względy etyczno-moralne zadecydowały, że zrezygnował z uprawiania praktycznej medycyny. Z drugiej strony fascynowała go osoba prof. Jakuba Karola Parnasa, wówczas kierownika Zakładu Chemii Lekarskiej Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, który w Berlinie odebrał gruntowne chemiczne wykształcenie i dobre przygotowanie do pracy naukowej w wielu laboratoriach europejskich. Być może wpływ na decyzję podjęcia pracy badawczej w dziedzinie chemii fizjologicznej miał także Jego przyjaciel z czasów legionowych Józef Heller, który razem z nim kończył studia lekarskie, a już od 1921 r. prowadził pracę badawczą w pracowni prof. Parnasa⁷⁸.

Jeszcze przed ukończeniem studiów zgłosił się do prof. Parnasa i z dniem 1 lutego 1922 r. został zatrudniony jako demonstrator w Zakładzie Chemii Lekarskiej z obowiązkiem 30-godzinnego zajęcia w Zakładzie. W ten sposób rozpoczęła się długa i bogata kariera naukowa i akademicka przyszłego profesora Włodzimierza Mozołowskiego. Warto wspomnieć, że lekarzem wojskowym i legionistą był także starszy brat Włodzimierza – Stefan Andrzej Mozołowski, specjalista neurolog. W latach 1919-1939

⁷⁸ Makarewicz W. (red.): Włodzimierz Mozołowski 1895-1975: w 100-lecie urodzin. Gdańsk: Oddział Gdański Polskiego Towarzystwa Biochemicznego, 1995.

Jadwiga i Włodzimierz Mozołowsky

początkowo asystent, a następnie ordynator na Oddziale Neurologicznym Szpitala Ujazdowskiego w Warszawie. 12 kwietnia 1935 r. otrzymał nominację na lekarza przybocznego Józefa Piłsudskiego. Wraz zespołem innych lekarzy S. Mozołowski był obecny 12 maja tego roku przy śmierci Marszałka. W czasie kampanii wrześniowej 1939 r. w stopniu pułkownika był komendantem Szpitala Wojennego Polskiego nr 504 w Tarnopolu. Po wejściu Armii Czerwonej 17 września 1939 r. został aresztowany, następnie przetrzymywany w obozie w Starobielsku. Zamordowany wiosną 1940 r. przez funkcjonariuszy NKWD w Charkowie. Postanowieniem Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego z 5 października 2007 r. został pośmiertnie awansowany do stopnia generała brygady. Sanok upamiętnił postać Stefana Dębem Pamięci zasadzonym 18 kwietnia 2009 r. na Cmentarzu Centralnym.

Pierwsze lata działalności w pracowni prof. Parnasa W. Mozołowski poświęcił zdobyciu gruntownej i rzetelnej wiedzy z zakresu chemii i fizjologii, przygotowując się metodycznie do pracy badawczej. W tym celu w roku akademickim 1925/26 podjął regularne studia na II roku wydziału matematyczno-przyrodniczego UJK we Lwowie. W 1924 r. ogłosił pierwszą publikację o formach glukozy występującej we krwi. Dalszych kilka publikacji poświęconych było zbadaniu, czy w surowicy krwi obecny jest czynnik hamujący aktywność proteolityczną pepsyny. Dzięki skrupulatnemu przeprowadzeniu doświadczeń, obwarowanych licznymi kontrolami, udowodnił, że obserwowany efekt hamujący nie jest spowodowany istnieniem specyficznej substancji hamującej, lecz zmianą stężenia jonów wodorowych pod wpływem dodawanej surowicy.

W następnych latach Mozołowski stał się bliskim współpracownikiem prof. Parnasa i uczestniczył w prowadzonych przez niego badaniach nad metabolizmem związków fosforowych w mięśniach, nad amoniogenezą towarzyszącą pracy mięśniowej

i nad powstawaniem kwasu mlekowego. Praca ta zaowocowała kilkoma ważnymi publikacjami, które przyczyniły się do opisania pośrednich etapów procesu glikolizy w mięśniach. W toku tych badań, przez kilka miesięcy, pracował w pracowni Gustava Embdena we Frankfurcie. Zagadnieniem, którym samodzielnie i szczególnie aktywnie zajmował się w latach 1927-1933 było poszukiwanie źródła amoniaku powstającego w wynaczynionej krwi (amoniogeneza). Po badaniach udowodnił, że tym źródłem jest kwas 5'-adenylowy. Doświadczenia te były przykładem sumienności oraz precyzji analitycznej, świadczyły także o ostrożności wnioskowania i doskonałej samokontroli. Na podstawie publikacji wyjaśniających proces amoniogenezy dr Mozołowski habilitował się 25 kwietnia 1929 r. na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie i uzyskał *veniam legendi* z chemii fizjologicznej. W tym okresie interesował się także fizjologią wysiłku fizycznego, kładąc tym samym podwaliny pod medycynę sportową.

Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego z dnia 26 września 1934 r. adiunkt Zakładu Chemii Lekarskiej UJK docent Włodzimierz Mozołowski został mianowany profesorem nadzwyczajnym chemii lekarskiej i patologii Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Jednak już po roku otrzymał od rady Wydziału Lekarskiego propozycję objęcia wakującej Katedry Chemii Fizjologicznej w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Nominację na stanowisko profesora nadzwyczajnego w USB otrzymał z dniem 1 października 1935 r., a już 3 października tego roku złożył uroczyste ślubowanie. Ze sprawozdania złożonego dziekanowi za rok akademicki 1935/36 wynika, że Zakład Chemii Fizjologicznej oprócz kierownika zatrudniał dwóch starszych asystentów: dr. Tadeusza Baranowskiego i mgr. Witolda Hermanowicza, dwóch młodszych asystentów: lek. Leonarda Wojtulewskiego i absolwenta chemii Jerzego Michnika oraz zastępcę asystenta studenta medycyny Aleksandra Wigurę. W. Mozołowski wykładał dla II roku chemię fizjologiczną pięć godzin w tygodniu przez dwa trymestry. Wykłady z chemii ogólnej dla studentów I roku prowadził jako zlecone dr Antoni Basiński. W. Mozołowski ukończył i oddał do druku rozdział pt. *Mocz* w zbiorowym podręczniku pod redakcją prof. Jakuba K. Parnasa. Dr T. Baranowski oddał do druku w *Acta Biologiae Experimentalis* pracę pt. *Sachrozuria i sacharozemia*.

W końcu 1935 r. Zakład Chemii Fizjologicznej przeniesiono do lokalu zajmowanego uprzednio przez Zakład Farmakologii (ul. Zakretowa 23, II piętro) i rozpoczęto prowadzone na szeroką skalę prace remontowe i adaptacyjne. W kolejnym roku akademickim 1936/1937 remont dokończono, urządzono salę wykładową i ćwiczeniową, a także pokój przygotowawczy. Zaplanowany na 2 lata plan przebudowy Zakładu Chemii Fizjologicznej dzięki talentom organizacyjnym jego kierownika został zrealizowany prawie całkowicie. Prace badawcze dotyczyły głównie budowy chemicznej i losów sprzężonych kwasów glukuronowych. Wyniki prowadzonych badań prof. Mozołowski przedstawił w referacie pt. *Sprzężone kwasy glukuronowe ustroju zwierzęcego* wygłoszonym w maju 1937 r. na Zjeździe Polskiego Towarzystwa Fizjologicznego w Warszawie.

W roku akademickim 1937/38 prof. Mozołowski podjął interesującą i nowatorską inicjatywę dydaktyczną. Wspólnie z histologiem doc. Janem Kruszyńskim dla studentów II roku prowadzili w III trymestrze seminarium chemiczno-histologiczne poświęcone omówieniu zagadnień stojących na pograniczu chemii i histo-

Rodzina Mozołowskich nad jeziorem Narocz na Wileńszczyźnie; siedzą od lewej: syn Janek, żona Jadwiga i Włodzimierz Mozołowski; ok. 1937 r.

logii. Studenci wygłosili 10 referatów i tyleż koreferatów, po których odbyła się żywa dyskusja. Dla lekarzy i studentów starszych lat doc. dr J. Heller przeprowadził w Zakładzie Chemii Fizjologicznej dziesięciodniowy praktyczny kurs z zakresu wybranych zagadnień chemii klinicznej. Kontynuowano działalność badawczą nad losami sprzężonych kwasów glukuronowych, a ponadto badano mechanizm wydalenia kwasu moczowego u człowieka. Częścią tych badań była praca doktorska starszego asystenta lekarza Leonarda Wojtulewskiego.

Podczas IV Zjazdu Chemików Polskich oraz II Zjazdu Polskich Fizjologów odbywających się w Wilnie od 28 czerwca do 1 lipca 1938 r. prof. Mozołowski wygłosił wykład pt. *Jędrzej Śniadecki jako fizjolog*. Postacią, dokonaniaми i działalnością Jędrzeja Śniadeckiego zafascynowany był w sposób szczególny i temu wybitnemu uczonemu poświęcił kilka publikacji, ogłoszonych m.in. w *Nature*. Wiosną

1939 r. Rada Wydziału Lekarskiego powołała Komisję Specjalną w składzie: prof. Władysław Jakowicki, prof. Sergiusz Schilling-Siengalewicz i dziekan Wydziału prof. Stanisław Hiller, która miała przygotować wniosek o mianowanie Włodzimierza Mozołowskiego profesorem zwyczajnym. Na jednogłówny wniosek tej Komisji, Rada Wydziału Lekarskiego na posiedzeniu w dniu 7

marca 1939 r. powzięła uchwałę o przedstawieniu Prezydentowi RP profesora nadzwyczajnego chemii fizjologicznej Włodzimierza Mozołowskiego do nominacji na profesora zwyczajnego. Odpowiedni wniosek wraz z obszernym uzasadnieniem został skierowany do ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie najpewniej z datą 21 marca 1939 r. Czytamy w nim m.in.: *prof. Mozołowski od czasu objęcia katedry Chemii Fizjologicznej w charakterze profesora nadzwyczajnego w roku 1934 w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, i szczególnie od objęcia w roku 1935 analogicznej katedry na wydziale lekarskim U.S.B. powiększył wydatnie swój dorobek naukowy, okazał się wybitnie uzdolnionym i niezwykle sumiennym pedagogiem i wychowawcą studentów i młodych pracowników Zakładu, położył duże zasługi dla Wydziału przez znakomite zorganizowanie Zakładu naukowego, w pracach szeregu Komisji Wydziałowych nad zagadnieniami organizacyjnymi Wydziału, wreszcie jako członek Komisji Bibliotecznej U.S.B. przyczynił się w dużym stopniu do znacznej poprawy zaopatrzenia Uczelni w podstawowe czasopisma archiwalne. Jego to bowiem projekt uzupełnienia tych czasopism zaakceptowała i zrealizowała Pani Marszałkowa Piłsudska i Rodzina Wojskowa dla uczczenia pamięci Marszałka Józefa Piłsudskiego, w związku z tym z inicjatywy prof. Mozołowskiego Biblioteka uzyskała jednocześnie na drodze wymiany, jako dary i jako depozyty szereg dalszych czasopism z innych Bibliotek uniwersyteckich. Najpewniej wskutek napiętej sytuacji politycznej poprzedzającej wybuch wojny dalsze losy tego wniosku nie są znane⁷⁹.*

Wybuch wojny 1 września 1939 r. i zamknięcie przez władze litewskie z dniem 15 grudnia tego roku Uniwersytetu Stefana Batorego przerwało dobrze rozwijającą się działalność dydaktyczną i naukową Zakładu Chemii Fizjologicznej kierowanego przez prof. Włodzimierza Mozołowskiego.

Jak napisał prof. Mariusz Żydowo: *W okresie przejmowania przez władze litewskie Uniwersytetu Stefana Batorego, profesor Mozołowski dokonał czynu, który miał ogromnie pozytywne konsekwencje dla studentów i absolwentów medycyny z Wilna,*

Prof. Mozołowski podczas wykładu w organizującej się Akademii Lekarskiej w Gdańsku; 1945 r.

⁷⁹ Wniosek o mianowanie prof. W. Mozołowskiego profesorem zwyczajnym z dn. 6 lutego 1939 r., LCVA, F. 175, ap. 3(IX)B, nr 56, k. 25-39.

Prof. W. Mozołowski z synem Janem
po Jego powrocie z Anglii; ok. 1959 r.

których wojenne losy rozrzuciły po świecie i pozbawiły dokumentów. Razem z profesorem Stanisławem Hillerem, przedwojennym dziekanem Wydziału Lekarskiego USB, wyniósł i ukrył dokumenty egzaminacyjne aktualnych i przeszłych studentów medycyny. Te dokumenty przywiózł po wojnie do Gdańska. Jak pożyteczne było to dokonanie i jaką wyobraźnią cechowali się obydwaj uniwersyteccy „przestępcy” z Wilna,

miało się okazać po kilku latach. Wielu bowiem absolwentów Wydziału Lekarskiego USB oraz studentów, którym wojna przerwała studia i skazała na tułaczkę, wróciło wprawdzie z zachowanym życiem ale bez żadnych dokumentów. Wtedy to oświadczenie profesorów Mozołowskiego i Hillera z Gdańska pozwalało na udokumentowanie odbytych studiów i zdanych egzaminów⁸⁰.

Po zamknięciu USB prof. Włodzimierz Mozołowski wraz z żoną Jadwigą czas wojny i okupacji przetrwali w Wilnie. Jego jedyny syn Jan, który w chwili wybuchu wojny był elewem Szkoły Podchorążych Lotnictwa, jesienią 1939 r. przedostał się do Anglii, gdzie służył w formacjach lotniczych, uczestnicząc jako pilot m.in. w bitwie o Anglię.

Profesor pracował w laboratorium szpitala dziecięcego w Wilnie, ale wkrótce mocno zaangażował się w tajne nauczanie. Organizacją tajnego nauczania studentów medycyny kierował w Wilnie prof. Michał Reicher. W skład tajnej Rady Wydziału Lekarskiego USB wchodził początkowo wszyscy kierownicy byłych katedr z prof. M. Reicherem jako dziekanem. Jednakże było to ciało mało operatywne w warunkach konspiracji. Utworzono więc Radę Ścisłą, w skład której wchodził profesorowie: Michał Reicher, Stanisław Legeżyński, Stanisław Hiller, Włodzimierz Mozołowski, Tadeusz Pawlas i Stefan Bagiński. Tak wspomina to prof. M. Reicher: (...) w Wilnie można rozróżnić dwa okresy tajnego nauczania medycyny. Okres pierwszy od lutego 1940 r. do końca lata tegoż roku. Okres drugi rozpoczął się wiosną 1942 r. i skończył w grudniu 1944 r. W obu okresach zajęcia prowadzone były ze słuchaczami I, II i III roku. Słuchacze IV i V roku nie mieli możliwości kontynuowania studiów z uwagi na brak dostępu do oddziałów klinicznych. Wykłady odbywały się w małych grupach 4-6 osobowych i łączyły się z demonstracjami, częściowo z ćwiczeniami. Prof. W. Mozołowski prowadził zajęcia z chemii ogólnej i chemii fizjologicznej. Rok 1944/45 był ostatnim rokiem tajnego nauczania. Zmiany granic Polski spowodowały emigrację ludności polskiej z Wilna i Wileńszczyzny. W początkach lipca 1945 r. sformowany został pociąg uniwersytecki, który zawiózł personel Uniwersytetu do Torunia i Gdańska.

⁸⁰ Żydowo M.: Koleje losu. W: Makarewicz W. (red.): Włodzimierz Mozołowski 1895-1975: w 100-lecie urodzin. Gdańsk: Oddział Gdański Polskiego Towarzystwa Biochemicznego, 1995.

Jak napisał M. Reicher – (...) *pierwsze ćwierćwiecze naszej pracy oddaliśmy Wilnu, drugie – z najmniejszą miłością Gdańskowi i Toruniowi.*

Do Gdańska wraz z prof. Mozołowskim trafili jako pierwsi w lipcu 1945 r. profesorowie: Stanisław Hiller, Michał Reicher, Tadeusz Pawlas, Kornel Michejda. Wkrótce po przybyciu Włodzimierz Mozołowski zgłosił się do władz oświatowych tworzącej się powojennej administracji w Warszawie, gdzie zaproponowano mu przystąpienie do współorganizowania akademickiej uczelni medycznej w Gdańsku w rozgrabionych i zrujnowanych obiektach niemieckiej Akademii für praktische Medizin – na co natychmiast się zgodził. Natychmiast z energią wyruszył do pracy wyposażony w zaświadczenie Pełnomocnika Ministra Zdrowia do spraw Akademii Lekarskiej w Gdańsku prof. dr. Edwarda Grzegorzewskiego, datowane w Warszawie 26 lipca 1945 r. o treści: *Prof. Dr. Włodzimierz Mozołowski zostaje skierowany do Akademii Lekarskiej w Gdańsku celem organizacji Zakładu Chemii Lekarskiej. Uprasza się władze o udzielenie mu pomocy w wykonaniu zadania.* Profesor przywiózł ze sobą do Gdańska nie tylko wspomniane już dokumenty Wydziału Lekarskiego USB. Znaczną część Jego bagażu stanowiły książki, czasopisma i notatki. Przywiózł również manuskrypt wykładów tajnego nauczania, który stał się podstawą wydanego wkrótce skryptu, a potem podręcznika *Wstępne wiadomości z chemii fizycznej dla studentów medycyny*. Była to ogromna pomoc dla pierwszych, powojennych roczników studentów. Intensywne działania przygotowawcze zakończyły się sukcesem. Już jesienią 1945 r. po przeprowadzonej rekrutacji i egzaminie konkursowym, po którym przyjęto na I rok Wydziału Lekarskiego 225 studentów spośród 900 kandydatów, rozpoczęły się wykłady i inne zajęcia. W organizacji i ocenie egzaminu wstępnego prof. Mozołowski brał czynny i chyba główny udział z charakterystyczną dla niego skrupulatnością i usilnym dążeniem do sprawiedliwej oceny. Oficjalna inauguracja działalności nowej Uczelni z udziałem władz państwowych i pierwszego rektora prof. Edwarda Grzegorzewskiego odbyła się 2 lutego 1946 r.

Wydaje się, że w Gdańsku, z uwagi na powojenne okoliczności, prof. Mozołowski świadomie zrezygnował z kontynuowania rozpoczętych we Lwowie, a potem w Wilnie prac eksperymentalnych i całkowicie poświęcił się dydaktyce akademickiej, głównie kształceniu pracowników nauki z dziedziny biochemii. Uważał to za najpilniejsze zadanie. Spośród około 50 asystentów, którzy byli zatrudnieni w kierowanym przez niego Zakładzie Chemii Fizjologicznej bądź członków sławnego Studenckiego Koła Biochemicznego, 22 osoby zostały później profesorami w różnych specjalnościach lekarskich. Był twórcą prawdziwej szkoły naukowej i położył olbrzymie zasługi dla powojennej odbudowy i rozwoju polskiej biochemii, a także całego środowiska akademickiego Wybrzeża⁸¹.

Prof. Włodzimierz Mozołowski
wkrótce po przejściu
na emeryturę, 1965 r.

⁸¹ Żydowo M., Żelewski L.: Włodzimierz Mozołowski (1895-1975). *Postępy Biochemii*, 1976, T. 22, nr. 1, s. 3-10.

Grób rodzinny Mozołowskich na Cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku

Na emeryturę odszedł w 1965 r., pozostawiając w dokumentacji Zakładu szczegółowe sprawozdanie ze swojej działalności w latach 1945-1960 jako kierownika Zakładu Chemii Fizjologicznej. W podsumowaniu tego sprawozdania tak napisał: (...) Poza tymi, dającymi się ująć ilościowo, wynikami uzyskano i inne, których nie można wyrazić liczbą. Z tych wysuwa się na pierwszy plan praca nad utworzeniem zespołu pracowników, którzy by, stawiając jako główny swój obowiązek nauczanie studentów, zdawali sobie jasno sprawę, że dydaktyka w wyższych uczelniach wymaga prowadzenia pracy badawczej; dzięki niej bowiem można codzienne nauczanie zabarwić ciekawością i entuzjazmem. Jeżeli zaś zgodna współpraca i wzajemna wyrozumiałość przenikną wszystkich pracowników Zakładu, to nie tylko praca badawcza okaże w pełni swój urok, ale trud nie zawsze zajmującej dydaktyki wyda się znacznie mniejszy. Tym tłum-

czyłbym to, że kierownictwo Zakładem Chemii Fizjologicznej Akademii Medycznej w Gdańsku w latach 1945-1960 nie było przykrym zajęciem.

Był członkiem-założycielem Gdańskiego Towarzystwa Lekarskiego, później przekształconego w Gdański Oddział Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, Polskiego Towarzystwa Biochemicznego i Gdańskiego Towarzystwa Naukowego oraz inicjatorem i pierwszym redaktorem polskiego czasopisma biochemicznego *Acta Biochimica Polonica*. W 1948 r. został wybrany członkiem Polskiej Akademii Umiejętności, był też powołany na członka Warszawskiego Towarzystwa Naukowego i Towarzystwa Naukowego w Toruniu, a Polskie Towarzystwo Biochemiczne oraz Polskie Towarzystwo Lekarskie nadały mu godność członka honorowego. Odznaczony był Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi i dwukrotnie Medalem „Zasłużony Ziemi Gdańskiej”.

Akademia Medyczna w Gdańsku w 1973 r. obdarzyła go godnością doktora *honoris causa*. Istotną treść tej uroczystości oddaje najlepiej końcowy fragment przemówienia nowo promowanego doktora: *I teraz, kiedy na tej sali są obecni moi „wnukowie” naukowcy – uczniowie moich uczniów, którzy już sami stają się nauczycielami, mogę z całym przekonaniem i płynącą z wieloletniej obserwacji wiarą potwierdzić starą prawdę: że dobrym nauczycielem jest tylko ten, kto ma uczniów lepszych od siebie samego*⁸².

⁸² Żydowo M.: Profesor Włodzimierz Mozołowski doktorem *honoris causa* Akademii Medycznej w Gdańsku. *Ann. Acad. Med. Gedan.* 1974, T. 4, s. 633-636.

Państwo Jadwiga i Włodzimierz Mozołowscy, Wanda i Michał Reicherowie oraz Maria i Stanisław Hillerowie w otoczeniu absolwentów USB w Wilnie ok. 1938 r.

Wspaniały wykładowca, był niezwykle, charyzmatyczną osobowością promieniującą na całe otoczenie. Już za życia owiany legendą cieszył się uwielbieniem i miłością swych licznych wychowanków. Zmarł 6 czerwca 1975 r. w Gdańsku; został pochowany na Cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku⁸³.

Katedra i Zakład Chemii Fizjologicznej USB

Organizację nauczania chemii fizjologicznej rozpoczęto w USB w lutym 1921 r. od mianowania dr. Aleksandra Safarewicza, późniejszego profesora oraz kierownika Katedry i Zakładu Higieny USB, starszym asystentem przy Katedrze Chemii Fizjologicznej. Zlecono mu organizację Zakładu, wykładów i ćwiczeń. W marcu 1921 r. dr Safarewicz poprowadził pierwsze wykłady, a w kwietniu rozpoczęło ćwiczenia w miejskiej pracowni analitycznej przy ul. Hetmańskiej 3. Tam też w czerwcu tego roku odbyły się egzaminy. Doktor A. Safarewicz, zatrudniony jako starszy asystent, organizował i prowadził nauczanie chemii fizjologicznej oraz kierował Zakładem do momentu przybycia do Wilna, powołanego na profesora zwyczajnego i kierownika Katedry i Zakładu Chemii Fizjologicznej, prof. Juliusza Retingera.

Zakład Chemii Fizjologicznej mieścił się na parterze w prawym skrzydle gmachu Collegium Adama Czartoryskiego (dawna Szkoła Junkrów, tzw. JURA) położonego u zbiegu ulic Zakretowej i Objazdowej, w pobliżu zakładów Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego USB. Na posiedzeniu 25 czerwca 1921 r. Senat USB jedno-

⁸³ Żydowo M.: Mozołowski Włodzimierz Antoni Witold (1895-1975). W: Podgórska-Klawe Z. (red.): Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku, Warszawa: Wydaw. Inst. Historii Nauki PAN, 1995, T. 1, z. 3, s. 80-82.

myślnie zatwierdził uchwałę połączonych Rad Wydziałów Matematyczno-Przyrodniczego i Lekarskiego z 21 stycznia tego roku, dotyczącą nominacji z dniem 1 lipca 1921 r. doktora Juliusza Retingera na stanowisko profesora zwyczajnego chemii fizjologicznej. Ponieważ w tym okresie prof. Retinger był jeszcze wykładowcą na Uniwersytecie w Chicago, jego przyjazd ze Stanów Zjednoczonych opóźniał się. J. Retinger przybył do Wilna najpewniej na przełomie 1921/22 r., ale ćwiczenia w zakresie przewidzianym programem rozpoczęły się dopiero w marcu 1922 r. i odbywały się regularnie. W okresie jego nieobecności wykłady z chemii fizjologicznej w pierwszym trymestrze roku akademickiego 1921/22 prowadził adiunkt Witold Kraszewski z Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego⁸⁴.

Prof. Retinger nie nawiązał dobrych relacji ze środowiskiem akademickim USB i przed końcem roku akademickiego 1926/27, nie podając powodów, złożył dymisję, która została przyjęta przez Prezydenta Rzeczypospolitej. Najpewniej później przeniósł się do Krakowa, gdzie zmarł w 1931 r. w wieku 45 lat. Kierownictwo Zakładu po prof. Retingerze objął tymczasowo, jako p.o. kierownika, Marian Eiger, profesor zwyczajny fizjologii⁸⁵.

Rada Wydziału Lekarskiego za najodpowiedniejszego kandydata do obsady wakującej katedry uznała docenta Michała Seńkowskiego z Krakowa. Propozycję tę zatwierdził Senat USB oraz kandydat, który ją przyjął. Michał Seńkowski w 1899 r. habilitował się z chemii sądowej i chemii środków spożywczych na UJ, a w latach 1916-1919 w zastępstwie chorego Napoleona Cybulskiego wykładał fizjologię i kierował Zakładem Fizjologii na tej uczelni. Ponieważ formalna nominacja prof. Seńkowskiego na kierownika Katedry Chemii Fizjologicznej USB opóźniała się, 6 listopada 1928 r. Rada Wydziału zleciła mu prowadzenie wykładów z chemii lekarskiej. Profesor wykładał chemię fizjologiczną, nieorganiczną i organiczną w I trymestrze. Ćwiczeniami praktycznymi z chemii fizjologicznej nadal kierował prof. M. Eiger. Prezydent RP mianował 7 czerwca 1929 r. M. Seńkowskiego profesorem zwyczajnym chemii fizjologicznej na Wydziale Lekarskim USB.

Zakład borykał się z wielkimi trudnościami i kierownik wielokrotnie zgłaszał dziekanowi, że nadmierne obciążenie dydaktyką pięciu asystentów i zajęcia dla 279 studentów medycyny nie pozwalały na rozwój działalności naukowo-badawczej. Dla słuchaczy I roku przez trzy trymestry systematycznie prowadzone były cztery godziny w tygodniu wykłady z chemii ogólnej oraz przez sześć godzin w tygodniu ćwiczenia praktyczne w II i III trymestrze. Dla studentów II roku odbywały się wykłady z chemii fizjologicznej pięć godzin w tygodniu w IV i V trymestrze oraz ćwiczenia z chemii fizjologicznej sześć godzin w tygodniu w V trymestrze. W VI trymestrze słuchacze II roku medycyny mieli ponadto 12 godzin w tygodniu ćwiczeń nieobowiązkowych.

W roku akademickim 1933/34 kierownik Zakładu prof. M. Seńkowski objął obowiązki dziekana Wydziału Lekarskiego. W Zakładzie Chemii Fizjologicznej nadal zatrudnionych było pięciu asystentów (głównie chemików) i cztery osoby personelu

⁸⁴ Trzebiński S.: Wydział Lekarski USB w latach 1919-1929. W: Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. Wilno: Uniwersytet Stefana Batorego, 1929, T. II, s. 413.

⁸⁵ Orłowski Z.: Sprawozdanie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie za rok akademicki 1925/26, LCVA, F. 175, ap. 3(IX)B, nr 85, k. 2; Idem, Sprawozdanie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie za rok akademicki 1926/27, LCVA, F. 175, ap. 3(IX)B, nr 86, k. 2.

pomocniczego. Istotnym utrudnieniem dla prowadzenia zajęć dydaktycznych był także brak własnej sali wykładowej, w której możliwe byłoby prowadzenie pokazów i demonstracji. Z powodu przekroczenia granicy wieku prof. M. Seńkowski, z dniem 1 września 1934 r., został przeniesiony w stan spoczynku i przeszedł na emeryturę. Jednak w roku akademickim 1934/35, będąc profesorem emerytem, nadal kierował Zakładem jako pełniący obowiązki. W ciągu zaledwie kilku lat działalności w Zakładzie Chemii Fizjologicznej, pomimo początkowo trudnych warunków, prof. Seńkowski doprowadził do powiększenia jego powierzchni, dzięki nadbudowie piętra Collegium Czarotoryskiego przy ul. Zakretowej 23, zadbał także o zaopatrzenie w nowocześniejszą aparaturę, o nowe etaty naukowe i techniczne.

Rada Wydziału zdecydowała o powołaniu na wakującą katedrę Włodzimierza Mozołowskiego, docenta chemii fizjologicznej w UJK, którego kandydaturę przedstawił prof. Jakub Parnas, kierownik Zakładu Chemii Lekarskiej Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Włodzimierz Mozołowski, jako profesor nadzwyczajny chemii fizjologicznej, powołany został przez Prezydenta RP z dniem 1 października 1935 r. do objęcia Katedry i kierownictwa Zakładu Chemii Fizjologicznej USB⁸⁶. Pod nowym kierownictwem Zakład, oprócz sali ćwiczeń studenckich, przeniesiony został do lokalu na drugim piętrze gmachu Czarotoryskich przy ul. Zakretowej 23, uprzednio zajmowanego przez Zakład Farmakologii. Przeprowadzono gruntowny remont sali ćwiczeń, wyremontowano i wyposażono salę wykładową i salę ćwiczeń wraz z pokojem przygotowawczym, odremontowano także gabinet kierownika i dokonano zakupu mebli laboratoryjnych. W ten sposób zrealizowano do końca zaplanowany na dwa lata plan przebudowy Zakładu Chemii Fizjologicznej. W roku akademickim 1935/36 zatrudnienie personelu w Zakładzie Chemii Fizjologicznej wyglądało następująco: prof. Włodzimierz Mozołowski (kierownik), starsi asystenci: dr Tadeusz Baranowski i mgr Witold Hermanowicz, p.o. młodszego asystenta absolwent Leonard Wojtulewski, zastępcy asystenta: student medycyny Aleksander Wigura i student chemii Jerzy Michnik; ponadto pracowali: pielęgniarz Teofil Puchalski, preparator Karol Mikołajewski oraz dwaj woźni: Józef Ławrynowicz, Wiktor Łokucijewski.

W roku akademickim 1937/38 zmianie uległ skład Zakładu. Z dniem 1 września 1937 r. powrócił do Lwowa dr T. Baranowski, który się tam habilitował w 1938 r. w pracowni prof. Jakuba Parnasa, by następnie objąć stanowisko docenta chemii fizjologicznej Uniwersytetu Jana Kazimierza. Na Uniwersytecie Stefana Batorego z kolei, niewątpliwie przy aktywnym poparciu prof. Mozołowskiego, habilitował się w roku akademickim 1936/37 dr Józef Heller, wieloletni pracownik Zakładu Chemii Lekarskiej Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. W sprawozdaniu dziekana za rok 1937/38 J. Heller wymieniany był wśród personelu nauczającego Wydziału Lekarskiego jako docent. Z planu wykładów na III roku medycyny wynika, że w VIII trymestrze prowadził dwie godziny w tygodniu wykład z chemii klinicznej krwi.

Działalność naukowa, zapoczątkowana w czasie kierowania Zakładem przez prof. M. Seńkowskiego, rozwinęła się w pełni dopiero pod kierunkiem prof. W. Mozołowskiego. Wkrótce po objęciu katedry na Wydziale Lekarskim USB prof. Mozołowski opublikował w 1937 r. dwa rozdziały w tomie drugim podręcznika *Chemia Fizjolo-*

⁸⁶ Protokół Komisji nr 3 do obsadzenia Katedry Chemii Fizjologicznej, LCVA, F. 175, ap. 3(IX)B, nr 56, k. 11.

giczna, wydane pod redakcją prof. Jakuba Parnasa, zatytułowane: *Mocz* (s. 99-143) oraz *Fizjologia ilościowa przemiany i odżywiania* (s. 481-503). W pracy badawczej prowadzonej w Zakładzie pojawiła się także zupełnie nowa tematyka poświęcona mechanizmom usuwania z organizmu substancji obcych i toksycznych, czyli procesowi detoksykacji. Badania te skoncentrowane były na sprzęganiu substancji, jak np. kwas benzoesowego z endogennym kwasem glukuronowym. Ich wyniki, obejmujące także szereg zagadnień metodycznych, stały się podstawą kilku publikacji, jak też pracy doktorskiej Leonarda Wojtulewskiego, obronionej w 1938 r. Ostatnia z tej serii publikacji została przekazana do redakcji brytyjskiego czasopisma *Biochemical Journal* 29 kwietnia 1940 r. i opublikowana już po zamknięciu USB przez władze litewskie. W notatce opublikowanej w roku 1938 w prestiżowym czasopiśmie *Nature*, popularyzującej działalność Jędrzeja Śniadeckiego, jako chemika, fizjologa i lekarza Mozołowski podał do wiadomości świata naukowego informacje, że już Jędrzej Śniadecki leczył krzywicę światłem słonecznym.

Po wojnie, w 1945 r. prof. W. Mozołowski przyjechał do Gdańska, gdzie wraz z prof. S. Hillerem odegrał pierwszorzędną rolę w organizacji Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Stworzył w Gdańsku prawdziwą szkołę naukową i wychował liczne grono uczniów, którzy uzyskali tytuły profesorów biochemii, jak i nauk medycznych⁸⁷.

⁸⁷ Makarewicz W. (red.): Włodzimierz Mozołowski 1895-1975: w 100-lecie urodzin. Gdańsk: Oddział Gdański Polskiego Towarzystwa Biochemicznego, 1995.

Z humorem...

Prof. W. Mozołowski w karykaturze Tadeusza Ginko (z lewej)
i Jerzego Wojtynowskiego (z prawej)

Profesor Włodzimierz Mozołowski, twórca nie tylko Katedry i Zakładu Biochemii, ale i gdańskiej szkoły biochemicznej był niezwykle barwną postacią. Cechowało go m.in. dążenie do jak największej sprawiedliwości w ocenie studentów. A przejść, ten próg było niełatwo...

Kiedyś niespodziewanie zjawił się w Domu Akademickim, rozpytując o jakiegoś studenta. Koledzy Jego, zaskoczeni wizytą gościa tak wysokiego szczebla zapytali o co chodzi, bo chętnie przekażą zainteresowanemu, żeby Profesora nie fatygować.

– *A bo wiecie, ja jemu wczoraj dałem ocenę 3–, a po powtórным przejrzeniu jego pracy widzę, że należy mu się pełna trójka...*

Będąc asystentem w Zakładzie Chemii Fizjologicznej, sprawowałem funkcję opiekuna roku studentów medycyny. Do pracowni wszedł Profesor, spojrzał na mnie i zapytał:

– *Dlaczego masz taką zafrasowaną minę?*

– *Barniczowa* oblała dwie bardzo dobre studentki i zagroziła, że będą repetowały rok. Byłem u niej z prośbą o umożliwienie powtórnego zdawania – odmówiła.*

Na to prof. Mozołowski:

– *Idziemy do niej.*

Po przedstawieniu problemu, powiedział:

– *Kochana pani, pozwoli pani tym studentkom zdawać egzamin, a ja załatwię to, co w pani przypadku jest rzeczą wprost niemożliwą, mianowicie, żeby pani dostała się do nieba.*

Wybuch śmiechu i był dodatkowy termin.

*Olga Barniczowa była wykładowczynią przedmiotu o nazwie: podstawy marksizmu-leninizmu.

Tadeusz Karol Pawlas
(1891-1953)

Tadeusz Karol Pawlas urodził się 6 marca 1891 r. w Tarnobrzegu (woj. krakowski). Był synem lekarza Walerego Pawłasa zmarłego w 1891 r. na skutek zakażenia tyfusem plamistym, oraz Anny z domu Skorkowskiej, urzędniczki, zmarłej w 1933 r. Miał także starszego, urodzonego w 1890 r., brata Eugeniusza, który był również lekarzem. Eugeniusz zmarł w 1937 r. (wg niektórych źródeł w 1939 r.) na skutek zakażenia podczas sekcji sądowo-lekarskiej. Pozostawił córkę Alicję⁸⁸.

Tadeusz Pawlas w 1909 r. uzyskał świadectwo dojrzałości z odznaczeniem w Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie, po czym zapisał się na Wydział Lekarski Uniwersytetu Jagiellońskiego. We wrześniu 1914 r. wstąpił do Legionów Polskich i w latach 1914-1916 odbył kampanię wojenną. W dniu 4 marca 1915 r. otrzymał stopień doktora wszech nauk lekarskich na Uniwersytecie Jagiellońskim. Był lekarzem batalionowym 3 pułku piechoty od grudnia 1915 r. w randze porucznika, a w latach 1916-1918 lekarzem pułkowym 2 pułku ułanów II Brygady. W lutym 1918 r. był internowany przez Austriaków w obozie w Witkowicach pod Krakowem, z którego wypuszczono go w kwietniu tego samego roku.

Wcześniej, 18 lutego 1918 r., ożenił się z Wiktorią Bulzacką, z którą pozostał w związku małżeńskim aż do śmierci. Państwo Pawłasowie nie posiadali własnych dzieci, ale przez pewien czas gościli u siebie bratanicę Alicję, która poznała u nich swojego przyszłego męża – późniejszego znanego profesora dermatologii, a w tym czasie ucznia prof. Pawłasa – Zbigniewa Oniska.

Jako młody lekarz, po miesięcznym przeszkoleniu w Klinice Okulistycznej UJ w Krakowie, wyjechał do Oświęcimia, gdzie objął kierownictwo szpitala dla dzieci chorych na jaglicę, następnie kierował szpitalem w Witkowicach pod Krakowem. W połowie listopada 1918 r. wstąpił w randze kapitana do formującego się Wojska Polskiego jako lekarz pułkowy 2 pułku szwoleżerów. Z dniem 13 stycznia 1919 r. został zwolniony z wojska i rozpoczął pracę w Klinice Dermatologicznej UJ pod kierownictwem prof. Franciszka Krzysztalowicza, której nominalnym asystentem był już od 1 października 1918 r. Pełnił tam obowiązki asystenta, a od 1 października 1921 r. do 30 września 1924 r. starszego asystenta.

Ppor. Tadeusz Pawlas na koniu, autor niezaznany; Ukraina 1915 r. Źródło: Zbiory Muzeum Historii Fotografii w Krakowie

⁸⁸ Szarszewski A., Paluchowski P., Konieczna S., Siek B., Kallalas P.: Sławni lekarze gdańscy. Gdańsk: Gdański Uniwersytet Medyczny 2017, T. 2, s. 37.

W 1921 r. w *Przeglądzie Dermatologicznym* ogłosił pierwszą pracę pt. *Przypadek schorzenia mózgu we wczesnym okresie ciąży*. A w maju 1927 r. na podstawie pracy *Zaburzenia wydzielnicze gruczołów dokrewnych a choroby skóry* uzyskał *veniam legendi* na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego i do końca roku akademickiego 1933/34 prowadził jako docent wykłady zlecone z wenerologii. W latach 1924-1928 pracował również w Zakładzie Biologii i Embriologii UJ pod kierunkiem prof. Emila Godlewskiego oraz w Zakładzie Farmakologii u prof. Janusza Supniewskiego. W tym czasie ogłosił prace naukowe o tworzeniu się barwnika i o działaniu barwników akrydynowych na spermatogenezę u ludzi i zwierząt.

W latach 1923-1934 odbył szereg podróży zagranicznych. Kilkakrotnie wyjeżdżał na studia uzupełniające do kliniki dermatologicznej L. Arzta i W. Kerla w Wiedniu, do Budapesztu, Paryża i dla studiów nad hodowlą krętków białych do Instytutu im. Roberta Kocha oraz do kliniki dermatologicznej O. Blumentala w Berlinie. W grudniu 1934 r. został powołany na stanowisko kierownika Kliniki Dermatologicznej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Tytuł profesora nadzwyczajnego chorób skórnych i wenerycznych otrzymał 18 grudnia 1934 r. W Wilnie warsztat pracy klinicznej, naukowej i dydaktycznej i urządził według współczesnych wymagań. Ujawnił przy tym właściwy dynamizm działania, talent organizacyjny i pasję tworzenia. Katedrę dermatologii i wenerologii na Wydziale Lekarskim USB prof. Tadeusz Pawlas objął w dniu 1 lutego 1935 r., obowiązki adiunkta pełnił wówczas doc. Marian Mienicki. Jeszcze w 1935 r. został wybrany prezesem Wileńskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego, którego sekretarzem był Czesław Ryll-Nardzewski, a skarbnikiem Kazimierz Bieliński⁸⁹.

Był to dla Profesora okres wyężonej pracy naukowej i dydaktycznej, organizacji kliniki, kształcenia młodych lekarzy i udoskonalania własnej pracy. Podczas kierowania Kliniką przez prof. Pawlasa zakupiono aparat do terapii promieniami granicznymi Siemensa, wirówkę elektryczną, uzupełniono zbiory biblioteczne, przeprowadzono także gruntowny remont oddziałów. W 1936 r. zamontowano pierwszą instalację radiową, doprowadzając głośniki do wszystkich sal chorych. Dwa lata później w centrum Wilna otwarto II Przychodnię Kliniki Dermatologicznej (łącznie obie przychodnie miały pod opieką blisko 1500 pacjentów). Wszystkim pacjentom Kliniki (zarówno tym dermatologicznym, jak i wenerologicznym) oraz pacjentom przychodni w przyklinicznym laboratorium wykonywano odczyny kiłowe. Wykłady dla studentów z dermatologii Profesor prowadził przez cztery trymestry. W czerwcu 1939 r. został wybrany dziekanem Wydziału Lekarskiego USB na rok akademicki 1939/40. Po wybuchu wojny we wrześniu 1939 r. Uniwersytet Stefana Batorego, jako jedyny z pięciu polskich uniwersytetów, rozpoczął w październiku tego roku zajęcia. Ostatecznie władze litewskie zamknęły Uniwersytet 15 grudnia 1939 r. Prof. Pawlas jako urzędujący dziekan podpisał w imieniu Wydziału Lekarskiego protest Senatu USB skierowany do profesorów uniwersytetów całego świata. Przypadła mu także trudna rola przekazywania jednostek i majątku Wydziału Lekarskiego władzom litewskim.

⁸⁹ Sieńkowski E.: Pawlas Tadeusz Karol (1891-1953), lekarz, profesor dermatologii i wenerologii Uniwersytetu Wileńskiego. W: *Polski Słownik Biograficzny*, Wrocław-Warszawa-Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1980, T. 25, s. 417-418.

Po zamknięciu uczelni Profesor pracował w ambulatorium św. Józefa w Wilnie. W listopadzie 1940 r. objął kierownictwo naukowe urzędu do walki z chorobami wenerycznymi, a w lipcu 1941 r. stanowisko kierownika inspektoratu kierującego zwalczaniem chorób wenerycznych w Wilnie. W maju 1944 r. przeniósł się do Warszawy na stanowisko ordynatora w Szpitalu św. Łazarza. W czasie Powstania Warszawskiego mieszkanie Profesora wraz z całym dobytkiem, biblioteką i aparatami lekarskimi zostało spalone. Po kilkumiesięcznym zamieszkiwaniu w Milanówku, potem w Zakopanem wyjechał do Gdańska, celem objęcia stanowiska kierownika kliniki w planowanej do organizacji Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Do Gdańska przybył 14 lipca 1945 r. jako jeden z pierwszych z grupy ekspatriowanych profesorów USB i niezwłocznie przystąpił do organizacji Kliniki Chorób Skórnych i Wenerycznych. Jego doświadczenie i zdolności organizatorskie okazały się cenne. Początkowo kierował Oddziałem Dermatologii w Szpitalu Miejskim we Wrzeszczu, a wraz z organizacją Uczelni 18 sierpnia 1945 r., rozpoczął pracę jako kierownik Katedry i Kliniki Chorób Skórnych i Wenerycznych Państwowego Szpitala Klinicznego nr 1 w Gdańsku. Z dużym zaangażowaniem organizował działalność Kliniki. Korzystając z międzynarodowych kontaktów, uzyskał pomoc od UNRRA i szwedzkich placówek medycznych w zakresie wyposażenia w podstawowy sprzęt i aparaturę medyczną. Zorganizował pracownię analityczną i histopatologiczną, oddział promienioleczenia i sekcję fotografii naukowej. Od początku włączył się także w pracę naukową nowopowstającej Uczelni. Już w grudniu 1946 r. otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. W latach 1946-1947 pełnił funkcję prodziekana, a potem do 1 września 1948 r. dziekana Wydziału Lekarskiego Akademii Lekarskiej w Gdańsku⁹⁰.

Głównym zainteresowaniem Profesora była wenerologia, leczenie i profilaktyka chorób wenerycznych. Działalność naukową i medyczną łączył z działalnością społeczną w zakresie oświaty sanitarnej i profilaktyki chorób wenerycznych. W 1938 r. pracował dla ZUS i ogłosił Program reorganizacji walki z chorobami wenerycznymi w Ubezpieczalniach Społecznych w Polsce. Po wojnie jako wojewódzki specjalista położył wielkie zasługi w organizacji akcji „W”. Zespół prof. Pawłasa opracował uznaną przez wiele lat jako właściwą metodę leczenia i kontroli poleczeniowej kiły. Pozwoliło to na skuteczne i szybkie opanowanie problemu kiły w regionie gdańskim. Zwieńczeniem działalności Profesora w zakresie wenerologii były wydane dwie monografie: *Nowoczesne leczenie rzeżączki* (1949 r.) oraz *Rzeżączka u mężczyzn* (1954 r.).

Z Jego inicjatywy i pod Jego kierunkiem w Klinice Dermatologicznej w Gdańsku napisanych i obronionych zostało dwanaście rozpraw doktorskich. Walorem osobistym prof. Pawłasa, istotnym w działalności naukowej i dydaktycznej, była umiejętność skupienia wokół siebie grona ludzi aktywnych i wartościowych, którzy podobnie jak On ofiarne przyczyniali się do rozwoju Katedry i Kliniki. W latach 1923-1925 Tadeusz Pawłas pełnił funkcję członka zarządu Związku Lekarzy w Krakowie. Już jako docent został honorowym członkiem korporacji studentów Wydziału Lekarskiego UJ K! *Vesalia*. W latach 1935-1937 pełnił obowiązki prezesa Wileńskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego. Był także członkiem redakcji *Przeglądu Dermatologicznego*, prezesem i jednym z założycieli Wileńskiego Oddziału Związku

⁹⁰ Sobczak K., Szostkiewicz L.: Pawłas Tadeusz Karol (1981-1953). W: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2009, T. 7. s. 74-82.

Profesorowie Akademii Lekarskiej w Gdańsku. W pierwszym rzędzie siedzą od lewej: Włodzimierz Mozołowski, Władysław Jakimowicz, Stanisław Manczarski, rektor Wilhelm Czarnocki, dziekan Tadeusz Pawlas, Henryk Gromadzki, Kornel Michejda, Józef Lubczyński. W drugim rzędzie od lewej: NN, Stanisław Hiller, Ignacy Adamczewski, Jarosław Iwaszkiewicz, Stanisław Wszelaki, Witold Sylwanowicz, Henryk Brokman, Ignacy Abramowicz, Michał Telatycki, Tadeusz Bilikiewicz; 1948 r. (fot. Henryk Nowak)

Przeciwwenerycznego oraz delegatem Rady Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego do Rady Naukowej ZUS (do roku 1942). W latach 40. w Wilnie był członkiem Zarządu Sekcji Kultury i Oświaty oraz Sekcji Społecznej.

Współtworzył od podstaw pierwsze w powojennej historii Gdańska stowarzyszenie naukowe – Oddział Morski Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego. Cechowały go niezwykle zdolności organizacyjne i ogromna aktywność na płaszczyźnie społecznej. Zmarł 13 stycznia 1953 r. w Gdańsku. Pochowany został na Cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku⁹¹.

Tadeusz Pawlas za służbę w czasie I wojny światowej w Legionach Polskich w latach 1914–1918 został czterokrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych nadanym przez władze austriackie i Krzyżem Niepodległości. Po II wojnie światowej w 1947 r. otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, a rok później, w październiku 1948 r., Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Tadeusz Pawlas był także uzdolnionym pianistą – ukończył Konserwatorium Muzyczne w Krakowie (w klasie Jerzego Lalewicza), naukę kontynuował w Warszawie u Henryka Melcera, a potem – będąc już profesorem medycyny – u Stanisława Szpinalskiego w Wilnie. Był także zamiłowanym i utalentowanym fotografem. W Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie znajduje się zbiór ponad 300 fotografii, w zdecydowanej większości autorstwa chorążego Tadeusza Pawłasa i chorążego Leopolda Rudke, przekazany do Muzeum w 2009 r. przez Marię Ambros. Jest to jeden z dwóch zbiorów o ogromnej wartości w posiadaniu Muzeum, dokumentujących

⁹¹ Pawłowski S.: Tadeusz Pawlas – wspomnienie pośmiertne, *Przegląd Dermatologii i Wenerologii* 1953, T. III, nr 2, s. 149–152, ibidem, spis publikacji prof. Tadeusza Pawłasa.

działalność wojskową Legionów Polskich. Zdjęcia podpisane, datowane, z określeniem miejsca, dokumentują działania II Brygady na Bukowinie i Wołyniu. W pamiętnikach Leopolda Rudke, chorążego służby sanitarnej II Brygady możemy przeczytać: *Kolega Pawlas, amator-fotograf poddał projekt utworzenia spółki fotograficznej celem utrwalenia naszych przeżyć. Zgodziliśmy się na to chętnie, zwłaszcza mnie przypadł ten projekt do gustu – gdyż kiedyś z zamiłowaniem fotografowałem. Zebraliśmy odpowiedni fundusz. Kolega Pawlas zakupił okazjnie stary aparat oraz potrzebne przybory i od początku grudnia zaczęło się fotografowanie. Z początku głównym dostawcą fotografii był kolega Pawlas, następnie ja przejąłem tę funkcję⁹².*

Katedra i Klinika Dermatologiczno-Syfydologiczna USB

Organizacja Kliniki rozpoczęła się 20 kwietnia 1922 r. z chwilą powołania na Katedrę jako zastępcy profesora płk. Zdzisława Sowińskiego, długoletniego docenta Wojskowej Akademii Medycznej w Petersburgu i byłego profesora Kliniki Dermatologicznej w Saratowie. Wcześniej w Wilnie nie było wydzielonej kliniki dermatologicznej, a nauczanie o chorobach skórno-wenerycznych prowadzone było w ramach innych przedmiotów. W początkowym okresie działalności personel Kliniki stanowiły trzy osoby: kierownik – dr Zdzisław Sowiński oraz dwaj starsi asystenci – mjr dr Ksawery Sokołowski i dr Marian Mienicki.

Klinikę ulokowano w kompleksie budynków szpitala wojskowego na Antokolu, na pierwszym piętrze gmachu, w którym niegdyś mieścił się klasztor oo. Trynitarzy. Poniżej, na parterze mieścił się Oddział Skórno-Weneryczny Szpitala Wojskowego. Najpilniejszym był szybki remont pomieszczeń przeznaczonych na Klinikę. Pomocny w tym był adiunkt M. Mienicki, który doktoryzował się w roku 1924 na podstawie pracy *O zastosowaniu jontoforezy w dermatologii*, przygotowanej pod kierunkiem prof. Z. Sowińskiego.

Rok akademicki 1924/25 Klinika Dermatologiczno-Syfydologiczna rozpoczęła w gruntownie wyremontowanym lokalu. Profesor Sowiński uruchomił w Klinice 60-lóżkowy oddział z przychodnią przykliniką, gabinety: urologiczny, rentgenologiczny i światłolecznicy oraz pracownię bakteriologiczno-chemiczną. W roku akademickim 1925/26 Klinika otrzymała do swojej dyspozycji plac o powierzchni 5 tys. m², na którym urządziła ogród spacerowy dla chorych.

Już w drugim trymestrze roku akademickiego 1922/23 rozpoczęto wykłady dla studentów IV roku medycyny. W latach 1924-1928 wykłady dla studentów IV roku odbywały się po dwie godziny trzy razy w tygodniu, a od roku 1928/29 po dwie godziny dwa razy w tygodniu. Na początku drugiego trymestru roku akademickiego 1927/28 zastępca profesora Z. Sowiński zrezygnował z prowadzenia Kliniki i pracy na Wydziale Lekarskim USB. Wykłady zlecone i ćwiczenia z dermatologii prowadził adiunkt doktor M. Mienicki.

W roku akademickim 1928/29 na wakującą katedrę dermatologii i syfydologii wybrano docenta Feliksa Malinowskiego z Uniwersytetu Warszawskiego, który

⁹² Rudke L.: Moja służba w sanitariacie 2. Brygady Legionów Polskich, Lekarz Wojskowy, 1936, nr 5/8, s. 353.

nominację na profesora nadzwyczajnego otrzymał 22 października 1929 r. W grudniu 1929 r. objął On katedrę dermatologii i przejął obowiązki kierownika Kliniki. Niestety już w listopadzie 1933 r. z powodu choroby złożył rezygnację. Przejściowo kierownictwo Kliniki powierzono docentowi Marianowi Mienickiemu, który wcześniej habilitował się na podstawie rozprawy *Badanie nad krzepliwością krwi u chorych kiłowych z uwzględnieniem poziomu wapnia w surowicy oraz grup krwi*. Dla celów diagnostycznych i leczniczych Klinika prowadziła pracownię chemiczno-bakteriologiczną oraz gabinety rentgenowski i światłolecznicy. Opracowana przez Mienickiego historia pierwszego dziesięciolecia Kliniki zawiera także pełny spis publikacji z tego okresu⁹³.

Nominację na kierownika Kliniki Chorób Skórnych i Wenerycznych otrzymał 9 stycznia 1935 r. docent Uniwersytetu Jagiellońskiego dr Tadeusz Pawlas, który objął katedrę dermatologii i syfilidologii na Wydziale Lekarskim USB jako profesor nadzwyczajny z dniem 1 lutego 1935 r. Prof. Pawlas prowadził wykłady dwie godziny w tygodniu w dwóch trymestrach oraz trzy godziny w tygodniu w jednym trymestrze. Docent Mienicki prowadził nieobowiązkowe wykłady w pierwszym półroczu w wymiarze 1 godziny tygodniowo. Klinika liczyła 50 łóżek, w ciągu roku hospitalizowano 302 chorych, w ambulatorium leczeniem objęto 1062 pacjentów⁹⁴.

W roku akademickim 1936/37 oprócz stałego personelu w Klinice pracowało ośmiu lekarzy jako hospitanci (wolontariusze). Prof. Pawlas w roku akademickim 1936/37 był delegatem Rady Wydziału do Rady Naukowo-Lekarskiej przy Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń w Warszawie, prezesem Wileńskiego Oddziału Towarzystwa Dermatologicznego, członkiem redakcji *Polskiego Przeglądu Dermatologicznego* oraz autorem licznych publikacji naukowych. Krótco przed wybuchem II wojny światowej w roku akademickim 1937/38 uruchomiono drugą przychodnię przykliniczną położoną w centrum miasta przy ul. Żeligowskiego 4. W 1938 r. prof. Pawlas ogłosił drukiem *Projekt reorganizacji walki z chorobami wenerycznymi w Ubezpieczalniach Społecznych w Polsce* (wydany przez ZUS)⁹⁵.

W czerwcu 1939 r. prof. Tadeusza Pawlasa wybrano dziekanem Wydziału Lekarskiego USB; stanowisko to objął 1 września tego roku. Jako dziekanowi przypadła mu w udziale niełatwa misja przekazywania władzom litewskim, po zamknięciu Uniwersytetu Stefana Batorego, klinik i zakładów Wydziału Lekarskiego⁹⁶.

Latem roku 1945 prof. Tadeusz Pawlas, jako jeden z pierwszych wileńskich profesorów, przybył do Gdańska, gdzie rozpoczął organizowanie Oddziału Skórno-Wenerycznego początkowo w Szpitalu Miejskim, a następnie kliniki w powstającej Akademii Lekarskiej.

⁹³ Mienicki M.: Pierwsze dziesięciolecie istnienia Kliniki Dermatologicznej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (od 17 lutego 1924 do 17 lutego 1934 r.). Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego, 1934, R. XI, z. 1-2, s. 176-189.

⁹⁴ Krysa-Leszczynska D., Klinika Dermatologiczno-Syfilidologiczna Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie pod kierownictwem prof. Tadeusza Karola Pawlasa w latach 1935-1938. Wiadomości Lekarskie, 1988, t. XLI, nr 4, s. 267-271.

⁹⁵ Krysa-Leszczynska D.: Polska myśl dermatologii klinicznej na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Arch. Hist. Filoz. Med. 1993, T. 56, z. 2, s. 143-160.

⁹⁶ Łossowski P.: Ostatnie dni Uniwersytetu Stefana Batorego: świadectwo dokumentalne, Warszawa 2012, s. 143 i aneks nr 3 (Koncius I. Droga którą przebyłem. Wspomnienia), Wilno 2006.

Z humorem...

Prof. Tadeusz Pawlas

Profesor Tadeusz Pawlas – organizator i pierwszy kierownik Katedry i Kliniki Chorób Skórnych i Wenerycznych oraz jeden ze współtwórców Uczelni, prowadził rozległą praktykę prywatną, głównie w związku z dużym rozpowszechnieniem w tym okresie chorób wenerycznych. Zajmował się również pełnym zakresem chorób skórnych. Niektórzy wspominają, że pacjenci oczekiwali w kolejce sięgającej od wejścia do PSK Nr 1 (w pobliżu którego mieszkał w jednej z willi), aż do budynku obecnej administracji Akademii. Jednemu z pacjentów, który zgłosił się po lek na łysienie zapisał złożoną miksturę do wcierania w skórę.

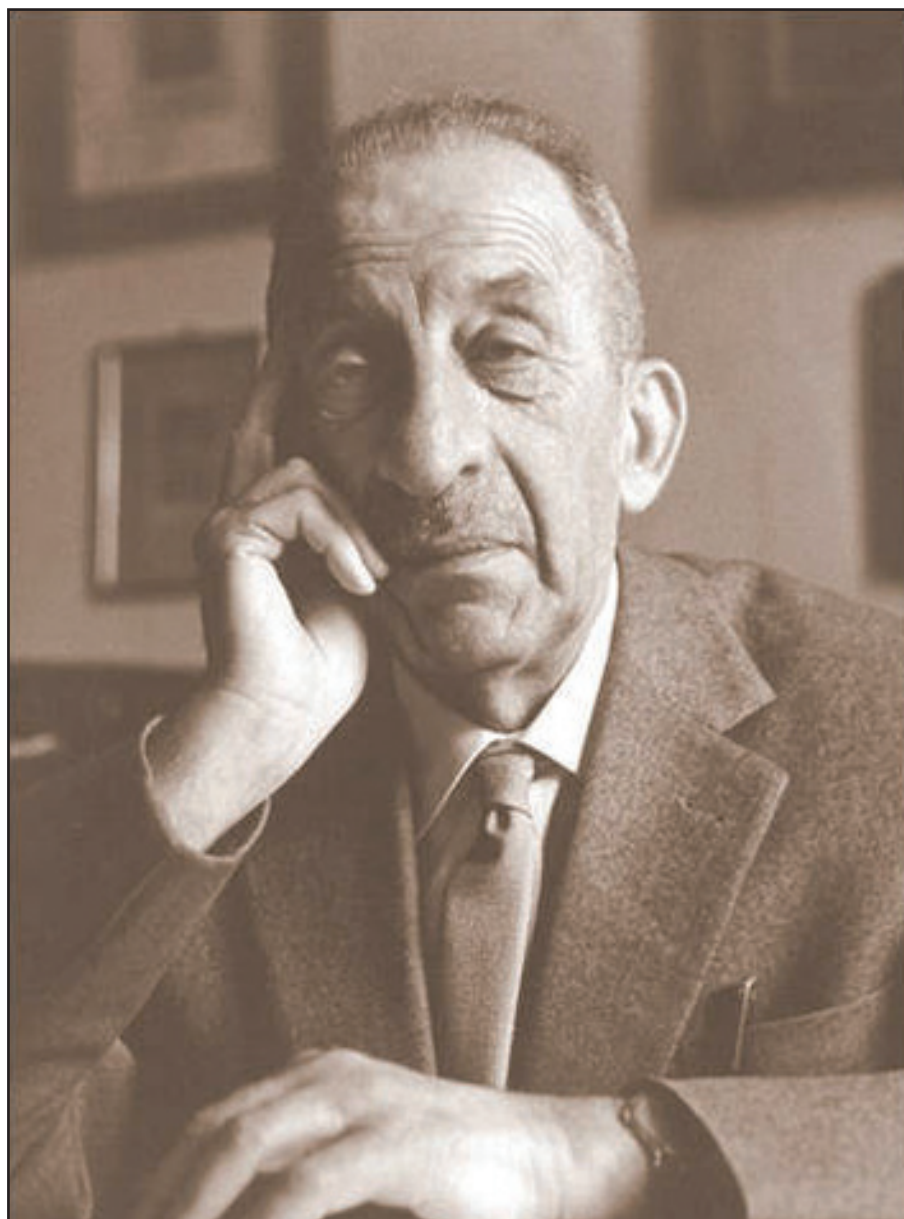
– *Czy to aby na pewno pomoże?* – zapytał stroskany pacjent.

– *Na pewno, po to ją Panu ordynuję* – odpowiedział profesor.

Po chwili namysłu pacjent zapytał:

– *To dlaczego Pan Profesor nie zastosował jej sobie samemu?* (Profesor prezentował okazałą łysinę).

– ... *hm, po prostu zbyt późno odkryłem tę kompozycję...*

Michał Reicher
(1888-1973)

Michał Reicher urodził się w Sosnowcu 17 listopada 1888 r. w zasymilizowanej rodzinie żydowskiej. Jego rodzicami byli przemysłowiec Stanisław Reicher i Maria z Perlmutterów. Michał Reicher miał czworo rodzeństwa: siostrę Wandę po mężu Kamieńską, Ludwikę po mężu Treter, brata Kazimierza i siostrę Anielę po mężu Urbanowicz.

W 1898 r. rozpoczął naukę w Gimnazjum Realnym w Sosnowcu. Będąc uczniem IV klasy, wstąpił w 1902 r. do tajnej uczniowskiej organizacji patriotycznej. Uczestniczył w organizowaniu tajnego nauczania na kompletach. W 1905 r., będąc uczniem klasy VI, został relegowany ze szkoły za udział w strajku szkolnym, którego był współorganizatorem. Maturę zdał w 1907 r. jako ekstern w Warszawskim Korpusie Kadetów. Już wcześniej,

Prof. Michał Reicher

po zdaniu egzaminów wstępnych, został w r. 1906 przyjęty na wydział filozoficzny uniwersytetu w Zurychu, gdzie studiował nauki przyrodnicze specjalizując się w antropologii u Rudolfa Martina i anatomii u Georga Rugego. Doktorat z filozofii otrzymał tamże w r. 1912 *summa cum laude* na podstawie rozprawy pt. *Untersuchungen über die Schädelform der alpenländischen und mongolischen Brachycephalen. I. Zur Charakteristik einiger Brachycephaler Schädelformen*. Przez następne dwa lata kontynuował pracę naukową jako asystent profesora R. Martina, a po Jego wyjeździe do Monachium u profesora Oskara Schlaginhaufena w Zakładzie Antropologii Uniwersytetu w Zurychu. W lutym 1914 r. wyjechał jako stypendysta do Stanów Zjednoczonych, gdzie pracował w Corneigie Institute of Washington Department of Embryology przy John Hopkins Medical School w Baltimore. Po wybuchu I wojny światowej w sierpniu 1914 r. zdecydował się powrócić do kraju, do Sosnowca, gdzie zaangażował się w działalność społeczną jako członek Rady Miasta i Komitetu Obywatelskiego w Sosnowcu. W tym czasie zdecydował się przejść na katolicyzm i przystąpić do chrztu, obrzęd ten miał miejsce 12 kwietnia 1915 r. w kościele rzymsko-katolickim w Czeladzi.

Jesienią 1915 r. przeniósł się do Warszawy do wskrzeszonego Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie został asystentem, a wkrótce prosektorem w Zakładzie Anatomii kierowanym przez prof. Edwarda Lotha. Tutaj w kwietniu 1917 r. zawarł związek małżeński z Wandą Krasnodebską, studentką malarstwa w warszawskiej Szkole Sztuk Pięknych. W roku akademickim 1918/19 oraz w semestrze zimowym roku 1919/20, w związku ze służbą wojskową profesora Lotha, na polecenie władz Wydziału Medycznego, Michał Reicher kierował Zakładem Anatomii i prowadził wykłady oraz ćwiczenia prosektoryjne.

Po wybuchu wojny polsko-bolszewickiej Michał Reicher wstąpił ochotniczo w lipcu 1920 r. do Wojska Polskiego. Uczestniczył jako szeregowy w Bitwie Warszawskiej w walkach o Radzymin. Został zdemobilizowany 10 października 1920 r. Powrócił do Warszawy i podjął obowiązki prosektora. W lutym 1921 r. otrzymał z Uniwersytetu Warszawskiego urlop w celu objęcia stanowiska zastępcy profesora w Zakładzie

Anatomii Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Z końcem roku akademickiego Michał Reicher złożył rezygnację z pełnionych funkcji na Uniwersytecie Warszawskim. Jako zastępca profesora otrzymał nominację na kierownika Katedry Anatomii USB, po rezygnacji prof. Jerzego Alexandrowicza, który rozpoczął organizację Zakładu w roku akademickim 1919/20. Nominację na profesora nadzwyczajnego otrzymał 11 października 1922 r.⁹⁷ Organizacja w Wilnie od podstaw Zakładu Anatomii Opisowej oznaczała dla profesora Reichera olbrzymi wysiłek organizacyjny.

Po śmierci w 1925 r. prof. Józefa Ziemackiego, Ministerstwo, ze względów oszczędnościowych, zredukowało etat profesora anatomii topograficznej i chirurgii operacyjnej wraz z chirurgią ogólną. Zajęcia z anatomii topograficznej przejął prof. Reicher, a wykłady i ćwiczenia z chirurgii operacyjnej prof. Michejda. Wobec niepowodzenia starań o obsadę w USB katedry antropologii lukę tę częściowo wypełnił prof. Michał Reicher, obejmując Zakład Anatomii Opisowej, w którym zorganizował i wyposażył pracownię antropologiczną oraz prowadził wykłady z antropologii⁹⁸.

Zakład, zlokalizowany przez prof. Alexandrowicza prowizorycznie w gmachu dawnej szkoły technicznej, otrzymał nazwę Kolegium Śniadeckich. Położony był u zbiegu ulic Nowogrodzkiej i Kaukaskiej (później Słowackiego). Pomieszczenia Zakładu miały charakter prowizoryczny, w budynku nie było centralnego ogrzewania ani bieżącej, ciepłej wody. Wkrótce po objęciu katedry anatomii M. Reicher rozpoczął starania o budowę nowego budynku. Zaangażował się czynnie w prace projektowe i odbył kilka podróży zagranicznych w celu zapoznania się z architekturą i organizacją zakładów anatomii w kilku europejskich uniwersytetach.

Już w latach 20. XX w. prof. Reicher rozwinął w Wilnie aktywną działalność naukową. Kontynuował badania anatomiczne i antropologiczne nad proporcjami ciała płodów i noworodków, wiele publikując i wygłaszając referaty na kongresach naukowych. Pod koniec lat 20. rozpoczął również badania antropologiczne Karaimów, osiadłych od wielu pokoleń w okolicach Trok i Wilna.

Prof. M. Reicher ze swoim adiunktem W. Sylwanowiczem

Po długich staraniach, w kwietniu 1928 r. Ministerstwo przyznało pierwsze fundusze na budowę nowego budynku. Uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego pod budynek Zakładu Anatomii USB odbyła się 17 listopada 1928 r. Oficjalne otwarcie Collegium Anatomicum miało miejsce 17 listopada 1934 r. W nowym lokalu Zakład Anatomii uzyskał znakomite warunki do pracy dydaktycznej i naukowej. Było to wielkie osiągnięcie prof. Michała Reichera. W maju 1934 r. nastąpiła nominacja Michała Reichera na profesora zwyczajnego, a w 1935 r. został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta. W roku akademickim 1934/35 pełnił z wyboru funkcję dziekana Wydziału Lekar-

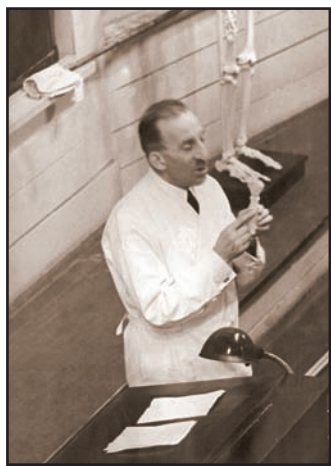
⁹⁷ Akt mianowania Michała Reichera profesorem nadzwyczajnym, LCVA, F. 175, ap. 3(IX)B, nr 50, k. 10.

⁹⁸ Lewicki K.: Profesor Michał Reicher – jego wpływ na rozwój polskiej anatomii. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2011, s. 33-86.

skiego. Okres wileński był chyba najszcześniejszym okresem w życiu Profesora⁹⁹. Osiągnął w tym czasie sukcesy na niwie organizacyjnej i naukowej, prowadził bogate życie towarzyskie, cieszył się dobrym zdrowiem. Jedną z pasji sportowych Profesora było lotnictwo, należał do Aeroklubu Wileńskiego, a latem 1938 r. zdobył licencję pilota samolotu turystycznego.

Wybuch wojny w 1939 r. zastał Go w Wilnie, a Jego żonę w Ożarowie pod Warszawą. Wyjechał po żonę 6 września, ale warunki okupacyjne pozwoliły mu na powrót do Wilna wraz z żoną dopiero 24 listopada. Po powrocie podjął natychmiast zajęcia na Uniwersytecie. W dniu zamknięcia Uniwersytetu 15 grudnia 1939 r. wygłosił w sali Anatomicum ostatni wykład. Zaraz po zamknięciu Uniwersytetu podjęta została organizacja tajnego nauczania, a dziekanem Tajnego Wydziału Lekarskiego wybrano prof. Reichera. Ze względów konspiracyjnych ustąpił z tej funkcji w 1943 r., a obowiązki dziekana przejął prof. Stanisław Legeżyński. U schyłku 1942 r., z uwagi na zagrożenie aresztowaniem, prof. Reicher zmuszony był ukrywać się w letniskowym domu prof. K. Michejdy w Gulbinach pod Wilnem. Z dniem 15 czerwca 1944 r. zaangażował się czynnie w ruch oporu, obejmując stanowisko Szefa Sanitarnego Oddziałów Zwartych w Polu Okręgu AK Wilno. Po wejściu Armii Czerwonej uniknął aresztowania i powrócił szczęśliwie do Wilna.

W lipcu 1945 r. pociągami uniwersyteckim nr 35 repatriował się do Polski; zamieszkał początkowo w ocalałym domu w Ożarowie. Spośród wielu ofert pracy

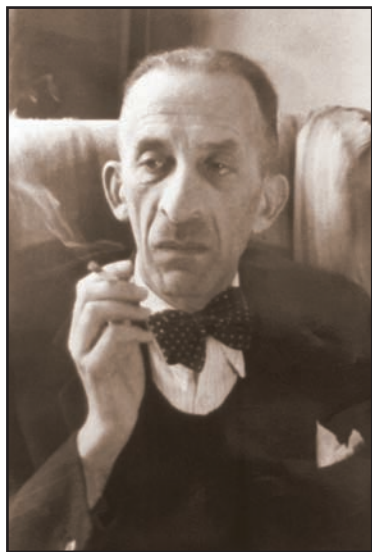
Podczas wykładu w ALG,
około 1950 r.

w różnych uniwersytetach zdecydował się przyjąć propozycję prof. Edwarda Grzegorzewskiego objęcia Katedry Anatomii w organizującej się Akademii Lekarskiej w Gdańsku, gdzie wygłosił pierwszy wykład w dniu 15 grudnia 1945 r. Do Gdańska trafiła też grupa doświadczonych Jego wileńskich techników prosektoryjnych. Profesor przystąpił z zapałem do organizowania Zakładu Anatomii Prawidłowej i odtwarzania zbioru preparatów anatomicznych. Dużym sukcesem było zdobycie drogą zakupu bogatego zbioru naczelnych i zbiorów bibliotecznych prof. Edwarda Lotha, co dało początek badaniom naukowym w dziedzinie prymatologii¹⁰⁰. W lutym 1946 r. prof. Reicher został prodziekanem Wydziału Lekarskiego, którego dziekanem był wówczas prof. K. Michejda, a w czerwcu 1946 r. wybrany został dziekanem Wydziału na lata 1946-1947.

Wiosną 1947 r. po rezygnacji i wyjeździe do Szwajcarii pierwszego rektora prof. Edwarda Grzegorzewskiego, na stanowisko rektora ALG na kadencję 1947-1950 został wybrany prof. Michał Reicher. Funkcję dziekana Wydziału Lekarskiego przejął wówczas po nim prof. Wilhelm Czarnocki, a funkcję prodziekana prof. Tadeusz

⁹⁹ Sylwanowicz W.: Życie i praca profesora Michała Reichera. Więź, 1974, nr 1, s. 82-91.

¹⁰⁰ Narkiewicz O., Szostakiewicz-Sawicka H.: Działalność Profesora dr. Michała Reichera w Gdańsku – gdańska szkoła prymatologiczna, Acta Biol. et Med. Soc. Sc. Gedan. 1968, T. 13, s. 167-196.

Prof. M. Reicher, ok. 1955 r.

Pawlas. Już wiosną 1947 r. rozpoczęły się rozmowy Profesora z Polską Akademią Umiejętności w sprawie opracowania nowego wydania przedwojennego podręcznika anatomii autorstwa Adama Bochenka. Przebyty zawał serca zmusił prof. Reichera do rezygnacji ze stanowiska rektora od jesieni 1948 r. W kolejnych latach Profesor poświęcił się z wielkim oddaniem pracy dydaktycznej i kształceniu kadr akademickich oraz pracy nad podręcznikiem Bochenka, który pisał praktycznie od nowa we współpracy z prof. Stanisławem Hillerem i Witoldem Sylwanowiczem.

Z dniem 1 września 1962 r. prof. Michał Reicher przeszedł na emeryturę, nie zrywając jednak kontaktu z Zakładem Anatomii Prawidłowej. We wrześniu 1963 r. oddał do druku ostatni VII tom *Anatomii człowieka*. W październiku 1965 r. Akademia Medyczna w Gdańsku uhonorowała prof. Michała Reichera

nadaniem mu godności doktora *honoris causa*. Będąc na emeryturze, Profesor prowadził aktywną działalność w Gdańskim Towarzystwie Naukowym, które wybrało Go w 1967 r. na przewodniczącego Wydziału II. Zmarł 31 sierpnia 1973 r. w Gdańsku, pochowany został w grobie rodzinnym na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie¹⁰¹.

Takie były początki pracy w Gdańsku

¹⁰¹ Ostrowska T.: Reicher (Reicher-Sosnowski) Michał, pseud. Sosna (1888-1973), anatom, antropolog, W: Polski Słownik Biograficzny, Wrocław-Warszawa-Kraków, 1988-1989, T. 31, s. 14.

Prof. Witold Sylwanowicz w publikacji z okazji ukończenia przez Profesora 80 lat tak o Nim pisał: *Jest twórcą gdańskiej szkoły anatomicznej i prymatologicznej, z której wychodzi szereg doktorów i docentów, obejmujących katedry w innych szkołach akademickich. Wreszcie ukoronowaniem Jego licznych prac staje się klasyczny siedmiotomowy Podręcznik Anatomii Człowieka*¹⁰².

Prof. Reicher w gronie swoich wychowanków;
w głębi stoją przyszli profesorowie:
Olgierd Narkiewicz (z lewej) i Wiesław Łasiński (z prawej)

Pracownicy Zakładu Anatomii Prawidłowej ALG w Gdańsku w latach 1948-1950.
Na pierwszym planie drugi od lewej doc. W. Sylwanowicz,
czwarty od lewej kierownik Zakładu prof. Michał Reicher

¹⁰² Sylwanowicz W.: Ćwierć wieku działalności naukowej prof. dr Michała Reichera w Uniwersytecie Stefana Batorego. Acta Biol. et Med. Soc. Sc. Gedan. 1968, T. 13, fasc. 2, s. 153.

Katedra i Zakład Anatomii Opisowej USB

Pierwszym organizatorem nauczania anatomii na Wydziale Lekarskim był prof. Jerzy Stanisław Alexandrowicz, asystent w Zakładzie Anatomii Opisowej Uniwersytetu Jagiellońskiego i docent anatomii artystycznej w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. Zakład zlokalizowano prowizorycznie w gmachu dawnej szkoły technicznej (Kolegium Śniadeckich) położonym u zbiegu ulic Nowogrodzkiej i Kaukaskiej (później Słowackiego)¹⁰³. Na parterze budynku znajdowało się prosektorium i preparatorium, na pierwszym piętrze: sala wykładowa, dwie sale do nauki dla studentów, w których również umieszczone były zbiory muzealne, pokój preparatora, trzy pracownie oraz gabinet kierownika. W piwnicy znajdowały się baseny na zwłoki i składy. Powierzchnia użytkowa Zakładu wynosiła około 1000 m². Jednak zarówno pod względem metrażu, jak i wyposażenia nie odpowiadał swemu przeznaczeniu. W związku z tym kwestia budowy nowego lokalu dla anatomii stała się wkrótce sprawą niezmiernie pilną.

Po rezygnacji prof. Alexandrowicza w końcu października 1920 r. z kierowania Zakładem Anatomii, tymczasowo wykłady i ćwiczenia z anatomii opisowej prowadził prof. Józef Ziemacki, kierownik mieszczącej się w tym samym gmachu Katedry Anatomii Topograficznej i Chirurgii Operacyjnej¹⁰⁴. Rada Wydziału w listopadzie 1920 r. zaproponowała nauczanie anatomii dr. Michałowi Reicherowi, który tę propozycję przyjął. Wkrótce złożył rezygnację z funkcji pełnionych w Uniwersytecie Warszawskim i objął katedrę w Wilnie. W lutym 1921 r. jako zastępca profesora otrzymał nominację na kierownika Katedry Anatomii USB. Natomiast 11 października 1922 r. został profesorem nadzwyczajnym. Prof. Michał Reicher, kierując Zakładem Anatomii Opisowej, zorganizował i wyposażył pracownię antropologiczną oraz prowadził wykłady z antropologii. Po śmierci 30 września 1925 r. prof. Józefa Ziemackiego, Ministerstwo w 1926 r. zredukowało etat profesora anatomii topograficznej i chirurgii operacyjnej wraz z chirurgią ogólną. Zajęcia z anatomii topograficznej przejął prof. Reicher, a wykłady i ćwiczenia z chirurgii operacyjnej przejął prof. Kornel Michejda. W roku akademickim 1926/27 z powodu braku zwłok ludzkich do ćwiczeń prosektoryjnych wybuchł gwałtowny konflikt na tle narodowościowym, pomiędzy studentami narodowości polskiej i żydowskiej. W związku z tymi zatargami w Zakładzie Anatomii Opisowej wprowadzono regulację, zgodnie z którą studenci chrześcijanie odbywali ćwiczenia na zwłokach chrześcijan, a studenci Żydzi

Prof. Jerzy S. Alexandrowicz,
pierwszy organizator Zakładu
Anatomii Opisowej w USB

¹⁰³ Trzebiński S.: Wydział Lekarski USB w latach 1919-1929. W: Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. Wilno: Uniwersytet Stefana Batorego, 1929, T. II, s. 406-410.

¹⁰⁴ Reicher M.: Jerzy S. Alexandrowicz – strzępy wspomnień w świetle jego listów. *Folia Morph.* 1971, T. XXX, nr 3, s. 333-342.

Grono profesorów USB w kawiarni Sztralla w Wilnie. Siedzą od lewej profesorowie: B. Nowakowski, S. Schilling-Siengalewicz, S. Hiller, M. Richer, W. Mozołowski, E. Leyko; ok. 1938 r.

na zwłokach żydowskich. Nie uspokoiło to jednak sytuacji z powodu decyzji władz rabinackich miasta Wilna, które wykluczały oddawanie zwłok prawowiernych Żydów dla celów badań naukowych. Konflikt ten spowodował zajścia w trakcie ćwiczeń prosektoryjnych i spowodował ich czasowe zawieszenie przez prof. Reichera. Spór toczył się z różnym natężeniem do 1932 r. Można się domyślać, że sytuacja ta była przykra dla prof. Reichera z uwagi na jego żydowskie pochodzenie. W konflikcie tym

Prof. Reicher w swoim gabinecie w USB; ok. 1938 r.

Profesora wspierała Rada Wydziału Lekarskiego, która 24 listopada 1927 r. podjęła uchwałę popierającą Jego stanowisko. Tego dnia grono profesorskie na czele z dziekanem prof. Janem Szmurło udało się do mieszkania prof. Reichera, by udzielić mu wsparcia i wyrazić ubolewanie z powodu ataków prasowych, których stał się ofiarą. Komunikat o tym zamieszczony został w numerze 51 *Polskiej Gazety Lekarskiej* z 1927 r.

Wkrótce po objęciu katedry anatomii M. Reicher rozpoczął starania o budowę nowego budynku. Zaangażował się czynnie w prace projektowe i odbył kilka podróży zagranicznych w celu zapoznania się z architekturą i organizacją zakładów anatomii w kilku europejskich uniwersytetach. Dopiero 26 kwietnia 1928 r. Ministerstwo Wyznań Religijnych

i Oświecenia Publicznego zawiadomiło Uczelnię o przekazaniu na budowę pierwszej raty nadzwyczajnego kredytu inwestycyjnego w wysokości 25.000 zł. W listopadzie 1932 r. Rady Wydziałów Matematyczno-Przyrodniczego i Lekarskiego wystąpiły do Senatu USB z wnioskiem, aby na dokończenie budowy zakładu anatomii przeznaczyć

część funduszy zgromadzonych na budowę domów profesorskich argumentując, że (...) *nowy gmach, którego budowę rozpoczęto w 1928 roku, z powodu braku funduszy nie został ukończony i stoi od 1929 roku bezużyteczny, a nieopalany ulega stopniowemu niszczeniu*¹⁰⁵.

Uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego pod budynek Zakładu Anatomii USB odbyła się 17 listopada 1928 r. Jednakże z powodu braku funduszy budowę gmachu wstrzymano już w roku następnym. Prace budowlane wznowiono w roku 1933 i zakończono w roku kolejnym, oficjalne otwarcie Collegium Anatomicum odbyło się 17 listopada 1934 r. W nowym lokalu Zakładu Anatomii były znakomite warunki do pracy dydaktycznej i naukowej. Powstały pracownie antropometryczne, rentgenologiczna, fotograficzna, gabinety do badań lekarskich. Nowy gmach Collegium Anatomicum dobudowany do Collegium Czartoryskiego był położony przy ulicy Zakretowej 23. Na parterze i pierwszym piętrze mieścił się Zakład Anatomii,

Na USB w Wilnie; ok. 1938 r.

¹⁰⁵ Lewicki K.: Profesor Michał Reicher – jego wpływ na rozwój polskiej anatomii. op. cit., s. 33-86.

Zajęcia w prosektorium w roku akademickim 1925/26

a na drugim piętrze znajdowały się pomieszczenia Zakładu Histologii i Embriologii, którego kierownikiem był wówczas profesor Stanisław Hiller. Prosektorem w Katedrze był od roku 1934 absolwent USB dr Witold Sylwanowicz.

W latach akademickich 1932/33 i 1933/34 kierownik Zakładu prowadził następujące wykłady:

1. Anatomia – pięć godzin w tygodniu w ciągu całego roku dla studentów I roku medycyny,
 - I trymestr: wstęp do anatomii, ogólna nauka o kościach, stawach, więzadłach i mięśniach, mechanika stawów i mięśni, przepukliny;
 - II trymestr: narządy trawienne, wydzielnicze, układ naczyniowy, serce i otrzewna;
 - III trymestr: układ nerwowy ośrodkowy, nauka o zmysłach;
2. Antropologia – wstęp do antropologii, typy rasowe i konstytucyjne; czaszka – dwie godziny w tygodniu dla studentów II kursu medycyny i przyrodników;
3. Anatomia topograficzna; anatomia topograficzna ogólna, kończyny – dwie godziny w tygodniu dla studentów III roku medycyny;
4. Anatomia plastyczna dla studentów Wydziału Sztuk Pięknych – godzina wykładów i godzina ćwiczeń w tygodniu w ciągu całego roku.

Ćwiczenia z anatomii obejmowały 15 godzin tygodniowo w pierwszym i drugim trymestrze I i II roku studiów lekarskich. Prosektor Zakładu dr Witold Sylwanowicz wykładał, w ciągu całego roku w wymiarze dwóch godzin wykładów i jednej godziny ćwiczeń, anatomię i fizjologię człowieka dla studentów Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego. W roku akademickim 1934/35 profesor Reicher był dziekanem Wydziału Lekarskiego USB¹⁰⁶.

¹⁰⁶ Reicher M.: Sprawozdanie z działalności Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w roku akademickim 1934/35, Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego, 1935, R. XI, z. 4-5, s. 358.

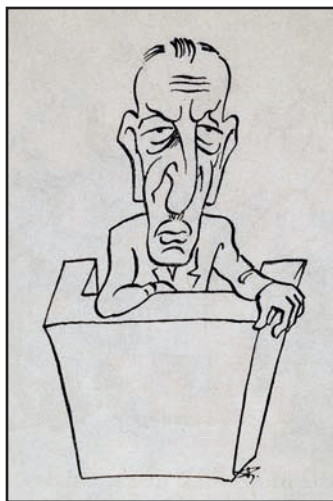
Niepowodzeniem zakończyła się próba powołania na Uniwersytecie Stefana Batorego Katedry Antropologii. Już w pierwszym roku istnienia uczelni zaproponowano prowadzenie wykładów oraz organizację wspomnianego Zakładu, urlopowanemu z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, prof. Julianowi Talko-Hryniewiczowi. Wiosną 1920 r. przybył On do Wilna i od razu energicznie zabrał się do organizacji Zakładu, a w trzecim trymestrze rozpoczął wykłady z antropologii. W czasie krótkiego pobytu udało mu się zabezpieczyć m.in. cenne zbiory prehistoryczne pochodzące z ocalałych szczątków założonego w 1855 r. Muzeum Starożytności oraz 330 czaszek z podziemi kościołów wileńskich, tworząc w ten sposób zaczątek Zakładu Antropologii i Prehistorii USB. Gdy po kilku miesiącach pobytu w Wilnie Talko-Hryniewicz powrócił do Krakowa Katedra pozostała nieobsadzona, a Zakład Antropologii przestał istnieć. Lukę tę, częściowo wypełnił prof. Michał Reicher, obejmując Zakład Anatomii Opisowej, w którym zorganizował i wyposażył Pracownię Antropologiczną oraz prowadził wykłady z antropologii.

Prof. Michał Reicher był znakomitym wykładowcą. Wykładom towarzyszyły niezwykle starannie przygotowane prezentacje licznych preparatów i barwnych tablic. W trakcie wykładu Profesor wykonywał na tablicy barwne szkice, zdradzając przy tym duże umiejętności plastyczne. Niewątpliwą zasługą Profesora było zorganizowanie nowoczesnego prosektorium, muzeum anatomicznego i zakładu naukowego na skalę europejską. Był też wybitnym antropologiem, zbadał grupę Karaimów osiadłych od wielu pokoleń w Trokach i w Wilnie. Oprócz pomiarów antropometrycznych badania obejmowały także serologię grup krwi. Wykazały one m.in. istotne różnice strukturalne między Karaimami a Żydami, i jednocześnie podobieństwo Karaimów do ludów turko-tatarskich, co przyczyniło się do uratowania Karaimów od zagłady z rąk Niemców. Ważnym osiągnięciem naukowymi było ustalenie norm i metod badania płodów i noworodków na podstawie cech kranjologicznych i osteologicznych. Główne kierunki badań naukowych prowadzonych w Zakładzie Anatomii M. Reicher zdefiniował w sprawozdaniu sporządzonym 15 lipca 1939 roku. Ogólnie określił je jako badania zagadnień z dziedziny morfologii człowieka i antropologii obejmujące:

1. Badania nad zmiennością budowy i formy ustroju ludzkiego, wzrostem i proporcjami płodów ludzkich (Reicher), zmiennością układu mięśniowego (Murza-Murczicz), układu tętniczego (Reicher), układu żylnego (Sylwanowicz), układu nerwowego (Kosiński), budowy układu limfatycznego (Zalewski), oraz budową niektórych kości twarzy (Karwowski).
2. Badania nad typami konstytucjonalnymi, prowadzone zarówno na zwłokach ludzkich, jak też na osobnikach żywych. Pierwsza z prowadzonych prac (Reicher, Murza-Murczicz, Sylwanowicz) zawierała badania stosunków zewnętrznych form konstytucjonalnych do budowy wewnętrznej człowieka. Druga z tej grupy badań (Reicher) przeprowadzona na grupie 1400 studentów USB dotyczyła typów konstytucjonalnych budowy człowieka.
3. Badania nad dziedzicznością u człowieka (Sylwanowicz), jako materiał do tych badań zebrano już wówczas grupę 100 bliźniąt.

Po wojnie, Profesor był jednym z organizatorów Akademii Lekarskiej w Gdańsku, która w 1965 r. uhonorowała Go nadaniem godności doktora *honoris causa*.

Z humorem...

Rys. Tadeusz Ginko

Profesor Michał Reicher, twórca i kierownik Katedry i Zakładu Anatomii Prawidłowej, drugi z kolei rektor naszej Uczelni, anatom i prymatolog (nauka o małpach człekokształtnych) o międzynarodowej sławie, prowadząc wykłady wchodził niekiedy w obszar ulubionej prymatologii. Mawiał wtedy do swojego ulubionego laboranta:

– Antoni! Niech Antoni przyniesie te moje małpki z biurka!

No i tłumaczył:

– *Małpa starego świata – platyrhina, małpa nowego świata – katirhina (albo odwrotnie).*

A potem, jakby zdając sobie sprawę, że wyszedł poza temat anatomii dla studentów, wykonywał charakterystyczny ruch łokciami, mówiąc: *mniejsza z tym, mniejsza z tym...*

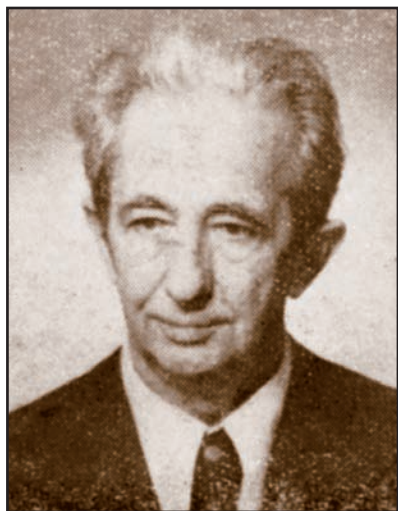
Powstała więc studencka anegdota (niemająca oczywiście autentycznego podłoża) następującej treści: *człowiek składa się z narządów rozrodczych i z reszty. Co do tej drugiej – to mniejsza z tym, mniejsza z tym... Zajmijmy się tymi ważnymi narządami...*

Cz. III

Szkice biograficzne
lekarzy i farmaceutów
wywodzących się
z Uniwersytetu Stefana Batorego
w Wilnie,
publikowane w latach 2014-2020
w *Gazecie AMG/GUMed*

w serii – *Z Wilna do Gdańska...*

Eugeniusz Anisimowicz (1912-1984)

Urodził się 9 maja 1912 r. w Starosielcach (od 1954 r. dzielnica Białegostoku); Jego ojciec był maszynistą kolejowym. Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta w Białymstoku ukończył w 1931 r. i w tym samym roku podjął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Absolutorium uzyskał w 1937 r., a po odbyciu staży, 18 września 1939 r. odebrał dyplom. Jeszcze podczas studiów był asystentem w Zakładzie Patologii Ogólnej kierowanym przez prof. Pelczara i pracował w Zakładzie Badawczo-Lecznym dla Chorych na Nowotwory w Wilnie. W Zakładzie tym pracował do września 1940 r. kolejno jako asystent, lekarz oddziałowy i kierownik oddziału. Praca w Zakła-

dzie Badawczo-Lecznym dla Chorych na Nowotwory, jak też okresowa działalność jako lekarz sanitarny uzdrowiska w Truskawcu ukształtowały Jego zainteresowania zawodowe w kierunku działalności społeczno-medycznej i organizacyjnej.

We wrześniu 1940 r. został powołany na stanowisko dyrektora III Szpitala Miejskiego w Wilnie. Od lipca 1941 r. był dyrektorem Miejskiego Chirurgicznego Szpitala dla jeńców wojennych w Wilnie, a następnie do lipca 1944 r. ordynatorem Oddziału Chirurgicznego Lazaretu św. Piotra i Pawła. Po wejściu Armii Czerwonej, z dniem 15 lipca 1944 r. został zastępcą dyrektora Szpitala Czerwonego Krzyża, pełniąc jednocześnie funkcję kierownika działu planowania w Miejskim Wydziale Zdrowia w Wilnie.

W końcu 1944 r. ekspatriował się w granice powojennej Polski, osiedlając się początkowo w Białymstoku, gdzie podjął zatrudnienie w Urzędzie Wojewódzkim. Z dniem 8 stycznia 1947 r. objął obowiązki Naczelnika Wydziału Zdrowia UW. Miał za sobą trudny okres życia w latach wojny i okupacji, kiedy to służył chorym, ukrywającym się, jeńcom i ludności cywilnej. Działalność organizacyjną w służbie zdrowia prowadził w Białymstoku przez blisko 3 lata, do momentu gdy

SENAT AKADEMICKI	
Rektor	Michał Reicher
Proroktor	Wilhelm Czarnocki
Dziekan Wydziału Lekarskiego	Tadeusz Pawlas
Dziekan Wydziału Farmaceutycznego	Tadeusz Sulma
Prodziekan Wydziału Lekarskiego	Kornel Michejda
Delegat Wydziału Lekarskiego	Mściwoj Semerau-Siemianowski
Delegat Wydziału Farmaceutycznego	Włodzimierz Mozołowski
Dyrektor Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej	Jerzy Morzycki
Dyrektor Administracyjny	Eugeniusz Anisimowicz
Stanowisko zasadnicze członków Senatu są podane przy ich nazwiskach w gronie nauczycielskim	

Skład osobowy ALG; 1947/48

8. Katedra i Klinika Chorób Oczu

Gdańsk—Wrzeszcz, ul. Dębinki Nr 7, tel. 223 wewn.

Profesorowie Zwyczajni

1. Dr nauk med. *Abramowicz Ignacy*

Adiunkci

2. Dr med. *Kozakiewicz Angelina*
3. Dr w. n. l. *Michniewicz Leokadia*

Starsi Asystenci

4. Lek. *Anisimowicz Eugeniusz*
5. Lek. *Dybicka Anna*
6. Lek. *Jaworska Maria*
7. Lek. *Mielnik Irena*
8. Lek. *Przyborowska Helena*

Skład osobowy AMG; 1957/58

8. KATEDRA I KLINIKA CHOROÓB OCZU

Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Dębinki 7, tel. wewn. 223

Kierownik Katedry i Kliniki: prof. zw. dr nauk med. Ignacy Abramowicz

Adiunkci: lek. Anna Dybicka, dr med. Angelina Kozakiewicz

Asystenci starsi: lek. Eugeniusz Anisimowicz, lek. Danuta Fabiszewska-Górna, lek. Maria Jaworska, lek. Alina Kłosowska, lek. Irena Mielnik-Sawicka, lek. Halina Muczyń-Janukowicz

Asystenci: lek. Barbara Iwaszkiewicz, lek. Szczesna Moroz

Asystent techn.: lek. Helena Borowik-Pyzińska

Sekretarka: Irena Baszyńska

Skład osobowy AMG; 1959/60

decyzją Ministra Zdrowia objął z dniem 1 października 1947 r. stanowisko dyrektora administracyjnego Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Na tym stanowisku pozostawał do 1953 r., wnosząc znaczący wkład w organizację i rozwój nowo powstałej Uczelni. Jednocześnie od 1951 r. podjął zatrudnienie jako asystent w Klinice Chorób Oczu kierowanej przez prof. Ignacego Abramowicza. Z dniem 1 marca 1953 r. objął stanowisko dyrektora powstałego Państwowego Szpitala Klinicznego Nr 1 Akademii Medycznej w Gdańsku, na którym pozostawał przez długie lata, aż do przejścia z dniem 1 września 1977 r. na emeryturę. Był specjalistą drugiego stopnia w zakresie okulistyki oraz

specjalistą w zakresie organizacji i ochrony zdrowia.

Dr Eugeniusz Anisimowicz był doskonałym organizatorem. Zawsze uczynny i bezinteresowny, cieszył się ogromnym autorytetem i uznaniem wśród pracowników Uczelni i Szpitala; był człowiekiem życzliwym, towarzyskim i gościnnym. W środowisku pracy cechowała Go odpowiedzialność i zaangażowanie. W uznaniu zasług został odznaczony Krzyżem Oficerskim i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi i innymi odznaczeniami. Uczelnia uhonorowała Go Medalem „Zasłużonemu Akademii Medycznej w Gdańsku”. Zmarł 29 maja 1984 r. w Gdańsku.

Baran C.: Eugeniusz Anisimowicz (1912-1984). Dyrektor Państwowego Szpitala Klinicznego Nr 1 AM w Gdańsku. Ann. Acad. Med. Gedan. 1985, T. 15, s. 251-267.

Akta osobowe Eugeniusza Anisimowicza w Archiwum GUMed; teczka 386/17.

Leon Baranowski (1902-1968)

Dr Leon Baranowski, syn Faustyna, urodził się 2 marca 1902 r. w Wilnie. Studia lekarskie podjął na organizującym się Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie; należał do grupy pierwszych dziesięciu studentów, którzy we wskrzeszonym Wydziale Lekarskim USB uzyskali w roku akademickim 1924/25 absolutorium i przystąpili do zdawania egzaminów dyplomowych. Dyplom doktora wszech nauk lekarskich uzyskał w przed 15 lipca 1925 r.

Po studiach zainteresował się neurologią. Przez szereg lat specjalizował się w neurologii w Klinice Neurologii USB kierowanej przez prof. Stanisława Władyczkę, początkowo jako wolontariusz,

następnie jako hospitant. W 1934 r. nastąpiło włączenie Kliniki Neurologii do Kliniki Chorób Psychiczych i powstanie Kliniki Chorób Nerwowych i Umysłowych, którą kierował prof. Maksymilian Rose. Był długoletnim współpracownikiem prof. Rosego, jakkowiek najpewniej jako wolontariusz (hospitant), bowiem nie był wymieniany jako pracownik w składach osobowych Kliniki Chorób Nerwowych i Umysłowych.

KLINIKA CHOROÓB NERWOWYCH

Kierownik: Władysław Jakimowicz, dr w. n. lek., profesor nadzwyczajny chorób nerwowych

Adiunkt: Leon Baranowski, dr w. n. lek.

Asystenci starsi: Franciszka Banachowska, lek., Zofia Majewska, dr w. n. lek., Stanisław Żebrowski, lek.

Asystenci młodszy: Anna Dąbrowska,
Stefan Sokołowski, dr w. n. lek.

Skład osobowy ALG; 1947/48

W okresie okupacji w latach 1941-1945 kierował jako ordynator oddziałem neurologicznym Szpitala Miejskiego w Wilnie. Po repatriacji w marcu 1945 r. znalazł się w Gdańsku, gdzie podjął pracę początkowo jako starszy asystent (od 1 sierpnia 1945 r.), a następnie jako adiunkt (od 30 czerwca 1946 r.) w powstającej Klinice Neurologii Akademii Lekarskiej w Gdańsku kierowanej przez prof. Władysława Jakimowicza. Pracę w Uczelni zakończył 31 października 1954 r., obejmując stanowisko ordynatora oddziału neurologicznego w Szpitalu Miejskim w Gdyni. Na tym stanowisku pozo-

stał do końca swojej aktywności zawodowej, pracując dodatkowo jako lekarz specjalista w Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowej w Gdańsku. Jako ordynator wyszkolił wielu lekarzy.

Jak napisała we wspomnieniu o Nim prof. Zofia Majewska: *Przez cały czas pracy w Gdyni nie stracił jednak kontaktu z Kliniką, śledził bacznie postępy wiedzy lekarskiej i do ostatniej chwili, pomimo ciężkiej choroby, brał udział w posiedzeniach Oddziału Gdańskiego Polskiego Towarzystwa Neurologicznego. Był dobrym kolegą, rzetelnym lekarzem, doskonałym fachowcem, jednym z tej dawnej ekipy neurologicznej, która swą wiedzę kształtowała przede wszystkim przy łóżku chorego.* Odszedł 24 listopada 1968 r.

Majewska Z.: Dr Leon Baranowski (2.III.1902-4.XI.1968), Wspomnienie pośmiertne. Neur. Neurochir.

Pol., 1969, T. 3, (XIX), nr 3.

Akta osobowe Leona Baranowskiego w Archiwum GUMed; teczka 166/21.

Nadzieja Bittel-Dobrzyńska (1917-1999)

Urodziła się 6 listopada 1917 r. w miejscowości Rajok w guberni chersońskiej w Rosji. Pochodziła z rodziny o tradycjach artystycznych. Jej matka – Maria z d. Juraszew – była śpiewaczką operową, zaś ojciec – Wiktor, artystą malarzem. Dorastała w atmosferze kultu sztuki, jednakże nie szukała dla siebie życiowej przewodniczki wśród muz, uznając sztukę za piękne tło dla żmudnej i trudnej pracy z chorymi. Nie oparła się jednak flirtowi z literaturą, który trwał nieprzerwanie przez wszystkie lata Jej życia.

Wraz z rodziną przyjechała do Polski w 1922 r., gdzie w latach 1928-1936 uczęszczała do Państwowego Gimnazjum w Oszmianie (miasto powiatowe w województwie wileńskim).

Świadectwo dojrzałości uzyskała w 1936 r. i w tym samym roku rozpoczęła studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Po zamknięciu w grudniu 1939 r. Uniwersytetu, kontynuowała w latach 1940-1942 studia medyczne na Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie. Uzyskała tam dyplom lekarza medycyny 15 marca 1943 r.

Po uzyskaniu dyplomu lekarza pracowała w latach 1943-1945 początkowo jako stażysta, a następnie jako asystent na Oddziale Chirurgicznym Szpitala Powiatowego w Oszmianie. Podczas wojny była związana z Armią Krajową. Szkoliła sanitariuszki, a także udzielała pomocy chirurgicznej rannym żołnierzom AK.

Jak wielu Polaków z Kresów po zakończeniu wojny wróciła do Polski, osiedlając się początkowo w Poznaniu, a jesienią 1945 r. przyjechała do Gdańska, gdzie od 5 września 1945 r. rozpoczęła pracę w Akademii Lekarskiej w Gdańsku.

ODDZIAŁ CHIRURGII I ORTOPEDII DZIECIĘCEJ

Kierownik: Alojzy Maciejewski, dr w. n. lek.

Asystenci starsi: Nadzieja Bittel-Dobrzyńska, lek., Salomea Sujkowska, lek.

Asystenci młodszy: Antoni Bielecki, Stanisław Sokół dr w. n. lek.

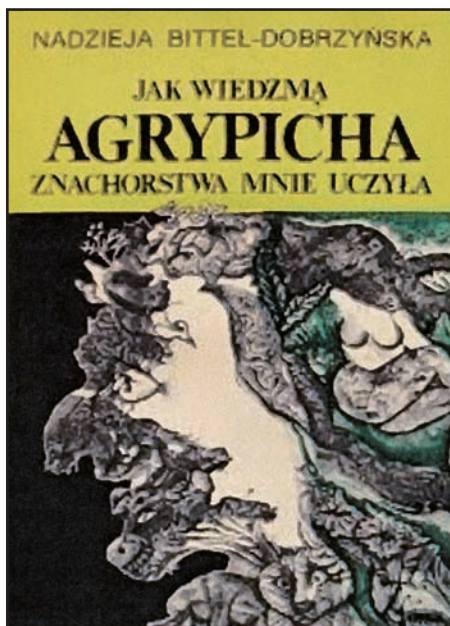
Skład osobowy ALG; 1947/48

Dyplom ukończenia Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu w Kownie nostryfikowała w Akademii Medycznej w Poznaniu 30 sierpnia 1946 r. W Akademii Lekarskiej w Gdańsku początkowo była asystentem Kliniki Chirurgii, następnie w latach 1946-1950 starszym asystentem na Oddziale Chirurgii i Ortopedii Dziecięcej należącym do Kliniki Chorób Dzieci kierowanej przez prof. Henryka Brokmana. Dodat-

kowo w latach 1948-1950 pracowała jako asystent, a następnie starszy asystent w Zakładzie Anatomii Prawidłowej. Stopień naukowy doktora nauk medycznych uzyskała w 1949 r. w oparciu o pracę *Nowa metoda nakłucia stawu biodrowego oparta na badaniach stosunków anatomicznych u osobników różnego wieku i różnej płci*.

W lutym 1950 r. objęła stanowisko starszego asystenta w I Klinice Chorób Dzieci AMG, gdzie następnie pracowała jako adiunkt i starszy wykładowca aż do czasu przejścia na emeryturę w 1981 r. Kolejno uzyskiwała następujące specjalizacje: I stopnia z pediatrii w 1952 r., II stopnia z pediatrii w 1954 r. oraz specjalizację z endokrynologii w 1965 r.

Jej dorobek naukowy obejmuje 86 prac. Od połowy lat pięćdziesiątych większość prac naukowych dr Nadziei Bittel-Dobrzyńskiej dotyczy endokrynologii wieku rozwojowego. Przedmiotem zainteresowania były zaburzenia rozwoju fizycznego dzieci chorych na cukrzycę. Badała także zaburzenia rozwoju płciowego chłopców i dziewcząt oraz ich związek z nieprawidłowościami kariotypu. Znaczna liczba publikacji dotyczy schorzeń

Nadzieja Bittel-Dobrzyńska, *Jak wiedźma Agrypicha znachorstwa mnie uczyła*. Gdańsk 1991, Oficyna Wydawnicza „Graf”, 148 str.
ISBN 83-85130-63-2

tarczycy, ich diagnostyki oraz osiągniętych wyników w terapii niedoczynności tarczycy u niemowląt. Za bardzo ważne należy uznać publikacje omawiające przyczyny karłowatości oraz otyłości w okresie wieku rozwojowego. W dalszych latach przedmiotem Jej publikacji była poprawność prowadzenia pacjentów z rozpoznaniem cukrzycy typu I. Była jednym z pierwszych lekarzy w kraju, którzy zwrócili uwagę na potrzebę szkolenia pacjentów i samokontroli chorych w terapii cukrzycy.

W ciągu swojej wieloletniej pracy klinicznej wokół niej powstał zespół lekarski określany mianem gdańskiej szkoły endokrynologii dziecięcej. Była także prekursorką wdrażania szkolenia pacjentów i nauczania samokontroli chorych w tera-

4. KATEDRA I I KLINIKA CHOROÓB DZIECIEÓYCH

Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Dębinki 7, tel. wewn. 292

Kierownik Katedry i Kliniki: prof. ndzw., dr med. Kazimierz Ereciński

Adiunkci: lek. Wacława Celińska, lek. Maria Kamińska, dr med. Helena Kuniewicz, dr med. Klementyna Świcowa

Asystenci starsi: dr med. Nadzieja Bittel-Dobrzyńska, lek. Stanisława Dymnicka, lek. Łucja Gołędzinowska, lek. Halina Skarżyńska-Gierulewicz

Asystenci: lek. Barbara Bator-Betlejewska, lek. Jacek Chwiatkowski, lek. Helena Hajduga, lek. Jedwiga Lesiewska, lek. Stanisław Mostowiec, lek. Eulalia Popiel-Mozolewska, lek. Jadwiga Prus, lek. Marta Szczurówna, lek. Wanda Szpakowska-Dańko, lek. Zbigniew Walczyński, lek. Krystyna Wiśniewska, lek. Czesław Zychowicz

Asystenci techn.: lek. Krystyna Kulczyńska, lek. Elżbieta Mazur

Informator akademicki AMG; 1959/60

4. KATEDRA I KLINIKA CHOROÓB DZIECIEÓYCH

Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Dębinki 7, tel. 31-28-51, wewn. 292

Kierownik: prof. nadzw. dr med. Kazimierz Ereciński

Wykładowca: dr med. Wacława Celińska

Adiunkci: dr med. Nadzieja Bittel-Dobrzyńska

dr med. Stanisława Dymnicka-Malecka

dr med. Maria Kamińska

dr med. Zbigniew Walczyński

St. asystenci: dr med. Barbara Bieniek

lek. med. Anna Borkowska

lek. med. Jan Ereciński

lek.med. Maria Głab

lek. med. Marta Karcz-Uszycka

lek. med. Alicja Księżopolska

lek. med. Krystyna Kulczyńska

dr med. Elżbieta Mazur

lek. med. Bogdan Ruciński

Asystenci: lek. med. Bogdana Dorant

lek. med. Małgorzata Lachmajer

lek. med. Barbara Przytarska

lek. med. Helena Stencel

Sekretarka: Zofia Kozłowska

Skład osobowy AMG; 1967/68

pii cukrzycy, twórcą zarówno oddziału, jak i przyklinicznej poradni endokrynologiczno-diabetologicznej, którą kierowała do 1993 r. Po przejściu na emeryturę jeszcze do końca 1993 r. pozostawała aktywna zawodowo, pracując w Poradni Przyklinicznej I Kliniki Chorób Dzieci.

Zajmowała się też pisarstwem, Jej teksty ukazywały się w *Życiu Literackim*, *Autografie* i *Magazynie Wileńskim*. Jej potrzebę pisania uwieczniło wydanie w 1991 r. autobiograficznej opowieści *Jak wiedźma Agrypicha znachorstwa mnie uczyła*, książki rejestrującej lekarskie pasje młodziutkiej dziewczyny oraz zdradzającej niezwykle wrażliwość autorki i zmysł niebanalnego postrzegania świata.

Zbigniew Żakiewicz, autor Posłowania w tej książce, tak o niej pisze: *Pani Nadzieja Bittel-Dobrzyńska, znany lekarz-specjalista, z literaturą tyle mająca wspólnego, że prawdziwie kochająca książki – napisała rzecz, jaka pozostanie w skarbcu literatury przynależnej do „szkoły wileńskiej”. Taką książkę pisze się tylko raz w życiu: jest ona wyrazem owego przymusu duchowego, aby zatrzymać czas dzieciństwa i młodości, i przemierzyć raz jeszcze tę ziemię, co była „jak zdrowie”, a do której już nie ma powrotu.* Była poliglotką - władała językami: rosyjskim, białoruskim, litewskim, francuskim, niemieckim i angielskim. Była członkinią Międzynarodowego i Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego oraz wiceprzewodniczącą gdańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Endokrynologicznego. Za działalność zawodową została uhonorowana Złotym Krzyżem Zasługi (1975 r.) i odznaką „Zasłużonym Ziemi Gdańskiej”.

Jej mąż był starszym wykładowcą Politechniki Gdańskiej. Zmarła 3 lutego 1999 r. w Gdańsku. Pozostawiła trzech synów oraz pięcioro wnucząt.

Bittel-Dobrzyńska N.: *Jak wiedźma Agrypicha znachorstwa mnie uczyła*. Gdańsk: Graf, 1991.

Dorant B., Kamiński Z.: Bittel-Dobrzyńska Nadzieja (1917-1999), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku 2003, T. 1, s. 11-15.

Szarszewski A., Paluchowski P., Konieczna S., Siek B., Kallalas P.: *Sławni lekarze gdańscy*. Gdańsk: Gdański Uniwersytet Medyczny, 2017, T. 2, s. 165-167.

Zenobia Ewa Boj (1918-2009)

Zenobia Ewa Boj urodziła się 1 listopada 1918 r. w Niebożynie w województwie poznańskim. Matka – Felicja z d. Bidzińska – była nauczycielką w szkole powszechnej. Wychowywał ją dziadek, z zawodu gajowy, gdyż ojciec opuścił Jej matkę i nigdy nie powrócił. Felicja osierociła Ją w 1933 r. w następstwie zatrucia jadem kiełbasianym. Podstawową edukacją małej Zenki i Jej wychowaniem zajęli się właściciele majątku ziemskiego w Niebożynie. Umożliwili Jej naukę razem z własnymi dziećmi. Żyjący do niedawna Jej młodszy kolega szkolny wspominał Ją jako bardzo zdolną i pilną uczennicę. Do Gimnazjum im. Elizy Orzeszkowej uczęszczała w Wilnie; maturę zdała w 1938 r. z oceną celującą. W tym

samym roku podjęła studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Po zaliczeniu I roku, wybuch wojny zastał Ją u przyjaciółki w Białej Podlaskiej. Pozostała tam do marca 1942 r., pracując jako pomoc pielęgniarki w tamtejszym szpitalu. Wyjechała do Lwowa, gdzie początkowo pracowała jako pielęgniarka, następnie jako karmicielka wszy w Instytucie kierowanym przez prof. Rudolfa Weigla. Równocześnie podjęła przerwane studia, zaliczając we Lwowie II i III rok studiów lekarskich. W lutym 1944 r. wyszła za mąż za kolegę ze studiów – Eugeniusza Boja. Z tego związku urodziło się dwóch synów – Jerzy (ur. 1950 r.) i Jacek (ur. 1956 r.). Od kwietnia 1945 r. kontynuowała studia lekarskie na IV i V roku w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, uzyskując absolutorium w czerwcu 1946 r. W tym okresie pracowała jako pielęgniarka operacyjna w Szpitalu św. Łazarza w Krakowie. W Krakowie zdała część egzaminów dyplomowych, a pozostałe już w Akademii Lekarskiej w Gdańsku, gdzie 2 sierpnia 1946 r. otrzymała dyplom lekarza. Już w kwietniu 1946 r. podjęła pracę w Zakładzie Anatomii Patologicznej ALG, początkowo jako młodszy asystent, następnie jako starszy asystent, a potem adiunkt. W 1949 r. doktoryzowała

Podczas spaceru w pobliżu domu letniskowego we wsi Długie w Borach Tucholskich; 2006 r.

Z synem Jerzym; lipiec 1953 r.

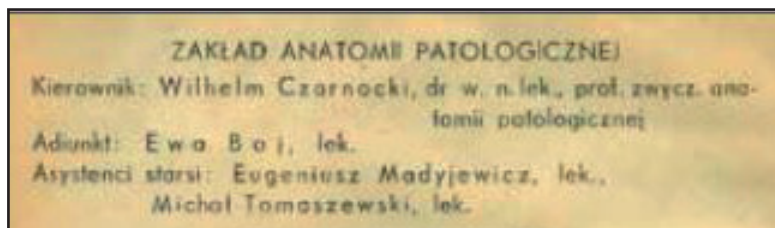
się na podstawie pracy *Przyczynek do anatomii patologicznej i histologii tzw. zaburzeń odżywiania u osesków*. W 1953 r. uzyskała specjalizację drugiego stopnia z zakresu anatomii patologicznej. Tytuł naukowy docenta uzyskała w czerwcu 1955 r., przechodząc na stanowisko docenta etatowego. Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego otrzymała w 1975 r., a profesora zwyczajnego w 1985 r.

Po śmierci prof. W. Czarnockiego w 1963 r. przez pewien czas pełniła obowiązki kierownika Zakładu. Katedry jednak nie objęła, natomiast w 1971 r. powierzono Jej kierownictwo Samodzielnej Pracowni Patomorfologii Wieku Dziecięcego w Instytucie Patologii AMG. W kwietniu 1973 r. objęła kierownictwo Zakładu Patomorfologii i sprawowała tę funkcję do roku 1988.

W 1989 r. przeszła na emeryturę, nadal aktywnie przez wiele następnych lat uczestnicząc w działalności Katedry. Nigdy nie zrezygnowała z aktywności zawodowej. Będąc już na emeryturze nie rozstawała się z mikroskopem, nawet latem, gdy większość czasu spędzała z mężem w jej ukochanym wiejskim domu. Aż do śmierci w wieku 91 lat zajmowała się diagnozowaniem dla Zakładu Medycyny Sądowej.

Eugeniusz i Ewa Bojowie; Bory Tucholskie 2005 r.

Skład osobowy ALG; 1947/48

Była opiekunem 26 specjalizacji, promotorem 12 doktoratów i opiekunem 2 habilitacji. Recenzowała 22 prace doktorskie, 11 rozpraw habilitacyjnych oraz oceniała dorobek naukowy w dwóch postępowaniach o nadanie tytułu profesora. Była człowiekiem wielkiej pracowitości, rzetelności i wielkiego poczucia obowiązku. Obdarzona talentem pedagogicznym, miała doskonały kontakt z młodzieżą. Była prawdziwym nauczycielem akademickim. Wykładając i kształcąc studentów oraz współpracowników, służyła im chętnie swoim bogatym doświadczeniem. Do studentów zwracała się nie inaczej jak *panie kolego*, szanowała ich czas, stawiając się punktualnie na umówione egzaminy, nawet w środku lata. Była jednak bardzo wymagająca, co wspominać jest po dziś dzień. Zmarła 2 czerwca 2009 r. w Gdańsku. Została pochowana na cmentarzu w Oliwie.

Syn Jerzy wspomina: *Będąc harcerzem, na jednym z obozów poparzyłem sobie bardzo poważnie stopę. Poszedłem na piechotę 5 km do najbliższej przychodni. Tam przyjął mnie smutny lekarz. Gdy skojarzył moje nazwisko z mamą, ówczynie docent Bojową, powiedział tak: „dostałem od twojej mamy mocny wycisk. Bałem się jej jak ognia. Dwa razy zdawałem egzamin. Jednak dziś jestem jej wdzięczny za to.” Potem głośno zawołał do pielęgniarki: – „Siostró, mamy specjalnego pacjenta.” Noga wygoiła się w kilka dni. Do dziś moja córka, psycholog, spotyka się z lekarzami wspominającymi babcię Ewę ciepło i z szacunkiem.*

Akta osobowe Zenobii Ewy Boj w Archiwum GUMed; teczką 653/28.

Tyrańska-Fobke A.: Boj Zenobia Ewa (1918-2009). W: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*.

Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2015, s. 38-49.

Żawrocka-Wrzołek T.: Pamięci Profesor Ewy Boj. *Gazeta AMG* 2009, nr 8-9, s. 24-25.

Żawrocka-Wrzołek T, Pikiel L.: Zenobia Ewa Boj (1918-2009) – profesor, kierownik Zakładu

Patomorfologii AM w Gdańsku w latach 1973-1988. *Ann. Acad. Med. Gedan.* 2010, T. 40, s. 221-232.

Anna Danuta Dybicka (1920-2008)

Urodziła się 26 stycznia 1920 r. w Warszawie, dzieciństwo spędziła w Krakowie. Od 1929 r., kiedy Jej ojciec – prof. Stanisław Hiller objął katedrę w USB, przeniosła się z rodzicami do Wilna. W latach 1929-1937 uczęszczała do Państwowego Gimnazjum Humanistycznego im. Elizy Orzeszkowej w Wilnie, gdzie w 1937 r. uzyskała świadectwo dojrzałości i w tym samym roku podjęła studia na Wydziale Lekarskim USB. Ukończyła tam dwa pierwsze lata studiów oraz pierwszy trymestr roku trzeciego. Po zamknięciu Uniwersytetu przez władze litewskie 15 grudnia 1939 r. na tajnych kompletach w Wilnie zaliczyła rok III.

Jako studentka USB odbyła jesienią 1938 r. przeszkolenie w Klinice Chirurgicznej kierowanej przez prof. Kornela Michejdę, zapoznając się z pielęgnacją chorych, opanowując wstępną diagnostykę chirurgiczną i wykonywanie drobnych zabiegów.

Od 1 stycznia 1940 r. zatrudniła się jako pielęgniarka w Zakładzie Leczniczo-Badawczym dla Chorych na Nowotwory prowadzonym na Zarzeczcu przez prof. Kazimierza Pelczara, uprzednio kierownika Zakładu Patologii Ogólnej USB. W tym szpitalu przepracowała przez 5 lat, głównie jako technik rentgenowski. Od września 1941 r. pracowała na dwóch etatach: w godzinach popołudniowych jako technik laborant w szpitalu dla chorych na nowotwory, a przed południem jako instrumentariuszka zespołu operacyjnego w Szpitalu Czerwonego Krzyża w Wilnie, którego dyrektorem był dr Zdzisław Kieturakis.

W latach 1941-1944 aktywnie działała w konspiracji, a od 20 czerwca 1944 r. uczestniczyła w akcji „Ostra Brama” jako żołnierz sanitarnej Czołówki „K” ps. „Ija”, Okręgu Wileńskiego AK.

Po ekspatriacji 26 stycznia 1945 r. w powojenne granice Polski osiedliła się początkowo w Lublinie, kontynuując tam studia lekarskie na UMCS, które ukończyła, uzyskując dyplom lekarza w 1946 r. Na studiach w UMCS poznała przyszłego męża Jerzego Dybickiego. Niebawem, 25 grudnia 1945 r. zawarli związek małżeński, w którym urodziło się dwóch synów: Maciej w 1947 r. i Jerzy w 1949 r. Osiedlili się w Gdańsku, gdzie ojciec Danuty – prof. Stanisław Hiller kierował Zakładem Histologii i Embriologii w organizującej się Akademii Lekarskiej. W Gdańsku Anna Danuta Dybicka podjęła zatrudnienie w Klinice Chorób Oczu kierowanej przez znanego Jej z USB prof. Ignacego Abramowicza. Pod Jego kierunkiem zdobyła specjalizację i w 1961 r. uzyskała stopień naukowy doktora na podstawie pracy *Badania kliniczne nad rolą układu sympatycznego akomodacji oka*.

KLINIKA CHOROÓB OCZU

Kierownik: Ignacy Abramowicz, dr med., prof. zwyczaj. chor. oczu

Adiunkt: Leokadia Michniewicz, dr w. n. lek.

Asystenci starsi: Walentyna Jabłońska, lek., Angelina Kozakiewicz, lek., Maria Michejda-Kubisz, dr w. n. lek.

Asystenci młodszy: Anna Hiller-Dybicka, lek., Nonna Petrow lek.

Asystenci-wolontariusze: Irena Mielnik, lek., Helena Przyborska, lek., Maria Sowina, lek.

Skład osobowy ALG; 1948/49

8. KATEDRA I KLINIKA CHOROÓB OCZU Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Dębinki 7, tel. wewn. 223

Kierownik Katedry i Kliniki: prof. zw. dr nauk med. Ignacy Abramowicz

Adiunkci: lek. Anna Dybicka, dr med. Angelina Kozakiewicz

Asystenci starsi: lek. Eugeniusz Anisimowicz, lek. Danuta Fabiszewska-Górna, lek. Maria Jaworska, lek. Alina Kłosowska, lek. Irena Mielnik-Sawicka, lek. Halina Muczyń-Janukowicz

Asystenci: lek. Barbara Iwaszkiewicz, lek. Szczesna Moroz

Asystent techn.: lek. Helena Borowik-Pyzińska

Sekretarka: Irena Baszyńska

Skład osobowy AMG; 1959/60

Danuta i Jerzy Dybicy po ślubie

Dr Danuta Dybicka, ordynator Oddziału Okulistycznego Szpitala Wojewódzkiego w Gdańsku

W 1967 r. zakończyła pracę w Klinice Chorób Oczu Akademii Medycznej. Przejściowo podjęła zatrudnienie w Wojewódzkiej Przychodni Okulistycznej w Gdańsku, gdzie w czerwcu 1968 r. powierzono Jej pełnienie obowiązków dyrektora Przychodni. Dwa lata później w czerwcu 1970 r. Urząd Wojewódzki powołał Ją na stanowisko ordynatora Oddziału Okulistycznego Szpitala Wojewódzkiego w Gdańsku. Powierzono Jej także obowiązki specjalisty wojewódzkiego w zakresie okulistyki. Pod jej kierunkiem 24 lekarzy uzyskało specjalizację drugiego stopnia w zakresie okulistyki. Za wybitne osiągnięcia zawodowe została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1970 r.) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1976 r.).

W 1977 r., głównie ze względów zdrowotnych, ale też i rodzinnych, zdecydowała się przejść na wcześniejszą emeryturę. Ostatnie lata życia spędziła otoczona troskliwą opieką męża, emerytowanego chirurga prof. Jerzego Dybickiego. Zmarła 12 stycznia 2008 r. Została pochowana w rodzinnym grobie na Cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku.

Dybicki J.: Śladami życia Stanisława Hillera. Gdańsk: Via Medica, 2008.

Tomaszewski L.: Wileńszczyzna lat wojny i okupacji 1939-1945. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Rytm, 2008.

Anna Dziedziuszko (1912-1977)

Anna Dziedziuszko urodziła się 12 października 1912 r. w miejscowości Obrynie, powiat Stołpce, województwo nowogrodzkie. Rodzicami byli Grzegorz i Zofia z Magnuszewskich. Maturę uzyskała w 1930 r., w gimnazjum w Nowogrodku i w tym samym roku wstąpiła na Wydział Lekarski Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Studia ukończyła w 1939 r., zdając wszystkie wymagane egzaminy, jednakże wybuch wojny i zamknięcie 15 grudnia 1939 r. Uniwersytetu przez władze litewskie nie pozwoliły Jej odebrać lekarskiego dyplomu. Od końca sierpnia 1939 r. do marca 1940 r. pracowała jako lekarz-stażysta w Szpitalu dla Psychicznie i Nerwowo Chorych w Choroszczy. W okresie okupacji

pracowała jako lekarz w kilku wiejskich ośrodkach powiatu lidzkiego. Jesienią 1945 r. jako repatriantka przyjechała na Wybrzeże, osiedlając się w Sopocie. Od listopada 1945 r. została zatrudniona początkowo jako lekarz Izby Przyjęć, następnie jako asystent, później starszy asystent w Akademii Lekarskiej w Gdańsku w Klinice Chorób Dziecięcych kierowanej przez prof. Henryka Brokmana. Na podstawie zgromadzonej dokumentacji Akademia Lekarska w Gdańsku wydała Jej dyplom lekarza datowany 2 sierpnia 1946 r.

W okresie od 1 marca do 1 lipca 1949 r. była uczestnikiem kursu UNICEF w Paryżu poświęconego pediatrii społecznej. W 1952 r. uzyskała specjalizację pierwszego stopnia w zakresie chorób dziecięcych i od 1953 r. przeniosła się do I Kliniki Położnictwa i Chorób Kobięcych AMG, gdzie objęła etat adiunkta i kierownictwo Oddziału Noworodków i Wcześnieńców. W okresie od 1 sierpnia 1954 r. do 30 września 1955 r. pracowała w Szpitalu PCK zorganizowanym w Koreańskiej Republice Ludowo Demokratycznej jako pediatra, uczestnicząc także w kształceniu podyplomowym tamtejszych lekarzy. W roku 1962 otrzymała tytuł naukowy doktora na podstawie pracy *Obraz białokrwinkowy w pierwszych dniach życia dziecka*, której promotorem był prof. S. Metler. W latach 1954-1958 była kierownikiem Katedry Propedeutyki Pediatrii w powołanym Oddziale Pediatrycznym AMG. Od 1 października 1964 r. przeszła w Klinice na etat starszego wykładowcy, kontynuując kierownictwo Oddziału Noworodków I Kliniki Położnictwa i Chorób Kobięcych AMG. W tym czasie ponownie w okresie od 26 kwietnia do 4 lipca 1968 r. uczestniczyła w Centre International de L'Enfance w Paryżu w kolejnej edycji kursu pediatrii społecznej. W dniach 8-10 maja 1969 r. brała udział w II Krajowym Kongresie Pediatrii w Bukareszcie (Rumunia).

Była bardzo doświadczonym pediatrą neonatologiem, kierując przez 14 lat 130-łóżkowym Oddziałem Noworodków, z 20 łózkami przeznaczonymi dla wcześniaków.

**17. KATEDRA I I KLINIKA POŁOŻNICZA I CHOROÓB
KOBIECYCH**

Wrzeszcz, ul. Kliniczna 1a, tel. 348-08-09 (centrala) wewn. 300

Kierownik Katedry i Kliniki: doc. dr med. Stefan Metler

Andiukci: dr med. Antoni Chmielecki, lek. Anna Dziedziuszko,
dr med. Jerzy Mieszczerski, dr med. Alina Śmigiełska

Asystenci starsi: lek. Zofia Arustowicz, lek. Józef Bitkowski,
lek. Henryk Drażkowski, lek. Teresa Durasewicz, lek.
Zygmunt Leksan, lek. Jerzy Meyer, lek. Arkadiusz
Nowak, lek. Zbigniew Skopek, lek. Maria Sokołowska,
lek. Tadeusz Szawłowski, lek. Lechosław Welnicki, lek.
Włodzimierz Wieloszewski

Asystenci: lek. Stefan Bukowski, lek. Zdzisław Dąbrowski,
lek. Jan Grzybowski, lek. Henryk Konefka, lek. Alina
Krywko, lek. Jerzy Mielnik, lek. Wiesław Mierzejewski,
lek. Andrzej Morawiecki, lek. Edmund Murawa,
lek. Edmund Olszewski, lek. Bogdan Śmiełowski, lek.
Jerzy Szczepański, lek. Władysław Szyran, dr med.
Michał Tomaszewski, lek. Stanisława Żyłkowa

Asystent techn.: lek. Ryszard Tobolski

Sekretarka: Leokadia Padalec

Informator akademicki AMG; 1959/60

ków. Była też wielokrotnie wykładowcą na kursach przeznaczonych dla ordynatorów oddziałów noworodków i pediatrów. W 1971 r. została uhonorowana nagrodą Ministra Zdrowia za szczególną opiekę nad gdańskimi pięcioraczkami.

Na emeryturę odeszła 30 września 1973 r. Zmarła w roku 1977. Dr Anna Dziedziuszko była bardzo skromnym, nie szukającym rozgłosu lekarzem, oddanym całkowicie małym pacjentom. W uznaniu wieloletniej działalności zawodowej była odznaczona odznaką „Za wzorową pracę w służbie zdrowia” (1957 r.), Medalem 10-lecia Polski Ludowej, Koreańskim Medalem Zasługi, Medalem „Za zasługi dla miasta Gdańska” i Złotym Krzyżem Zasługi.

Akta osobowe Anny Dziedziuszko w Archiwum GUMed;teczka 265/14.

Domżańska-Popadiuk I.: Historia neonatologii w Gdańsku. Gazeta AMG 2018, nr 5, s. 28-29.

Antonina Dziewicka (1919-1988)

Antonina Dziewicka urodziła się 23 czerwca 1919 r. w Ranienburgu, w Rosji. Jej ojcem był Władysław Gaponik matką Larysa z d. Chrisanowa. Po odzyskaniu niepodległości, w 1921 r. wraz z rodzicami repatriowała się do Polski i zamieszkała w Wilnie. Uczęszczała tam do szkół i w 1937 r. zdała egzamin dojrzałości. Bezpośrednio po maturze, jesienią 1937 r., rozpoczęła studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Po zamknięciu USB przez władze litewskie 15 grudnia 1939 r. podjęła pracę w szpitalu jako pielęgniarka/opiekunka. W maju 1941 r. zawarła związek małżeński z Jerzym Dziewickim – studentem Wydziału Prawa USB, późniejszym znanym na Wybrzeżu

dziennikarzem, reaktorem naczelnym *Dziennika Bałtyckiego*, a następnie *Głosu Wybrzeża*. W latach 1942-1945 pracowała jako pielęgniarka/laborantka w szpitalu na Antokolu.

Po wojnie, w 1945 r. ekspatriowała się z Wilna w nowe granice Polski, osiedlając się przejściowo na krótko w Białymstoku, a następnie ostatecznie w Gdańsku. Tutaj od października 1946 r. podjęła przerwane przez wojnę studia lekarskie i została przyjęta na IV rok studiów w Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Absolutorium uzyskała

Zamknięcie USB przez władze litewskie 15 grudnia 1939 r.; studenci Wydziału Lekarskiego po ostatnim wykładzie wygłoszonym w Wilnie przez prof. Michała Reichera (zaznaczony białym okręgiem na fotografii)

w 1948 r., a dyplom lekarza medycyny otrzymała 16 maja 1950 r. Po dyplomie podjęła zatrudnienie jako młodszy asystent w Klinice Chorób Dzieci ALG kierowanej przez prof. Henryka Brokmana.

W latach 1951-1957, z uwagi na służbowe przeniesienie męża do Warszawy, pracowała początkowo w Klinice Diagnostyki Chorób Dzieci AM w Warszawie, której szefem była prof. Zofia Lejmbach. Na początku 1954 r. przeniosła się do Kliniki Chorób Dzieci w AM w Warszawie kierowanej przez prof. Henryka Brokmana, podejmując zatrudnienie na etacie starszego asystenta. Tam uzyskała w 1956 r. specjalizację drugiego stopnia w zakresie pediatrii.

Do Gdańska powróciła w listopadzie 1957 r. i podjęła od 1 sierpnia 1958 r. zatrudnienie jako adiunkt w II Klinice Chorób Dzieci AMG kierowanej przez prof. Bogusława Halikowskiego. Pod Jego kierunkiem uzyskała 23 maja 1963 r. stopień naukowy doktora w na podstawie pracy *Elektroforeza białek surowicy krwi w żelu skrobiowym u zdrowych noworodków i niemowląt*. Od 1 października 1967 r. przeszła w II Klinice Chorób Dzieci AMG na etat starszego wykładowcy. W latach 1968-1975 miała w Klinice dodatkowe zatrudnienie w wymiarze 1,5 godziny jako kierownik Laboratorium i sprawowała nadzór nad Izbą Przyjęć. Na emeryturę przeszła 15 sierpnia 1977 r. Na Jej dorobek naukowy składają się 22 prace ogłoszone w czasopismach krajowych i zagranicznych.

Została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1975 r.) i odznaką „Za wzorową pracę w służbie zdrowia”. Zmarła 31 maja 1988 r. w Gdańsku, pochowana została na Cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku.

Akta osobowe Antoniny Dziewickiej w Archiwum GUMed;teczka 342/250.

Tacjana Ellert (1910-1985)

Urodziła się 12 kwietnia 1910 r. w Kobryniu na Polesiu. Ojciec – Aleksander Sorogożski był buchalterem; zmarł w 1921 r. Matka – Józefa Antonina z Urbańskich, zmarła w 1979 r. W latach 1922-1930 Tacjana uczęszczała do żeńskiego Gimnazjum Humanistycznego w Białymstoku, gdzie zdała maturę w 1930 r. Rozpoczęła studia farmaceutyczne na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batoiego w Wilnie. Dyplom magistra farmacji uzyskała 27 czerwca 1935 r. Od 1 września 1935 r. podjęła pracę w aptece Wincentego Hermanewskiego w Białymstoku, a w 1936 r. w aptece uniwersyteckiej w Wilnie, której kierownikiem był prof. Henryk Ruebenbauer.

Od 1 listopada 1936 r. pracowała jako młodszy asystent w Zakładzie Chemii Farmaceutycznej USB. Wyszła w tym czasie (30 marca 1937 r.) za mąż za farmaceutę mgr. Henryka Ellerta, późniejszego profesora Akademii Medycznej w Gdańsku. W Zakładzie Chemii Farmaceutycznej USB przeszła w 1937 r. na etat starszego asystenta i pozostawała tam zatrudniona do zamknięcia Uniwersytetu przez władze litewskie w dniu 15 grudnia 1939 r. Podczas wojny pracowała w różnych aptekach wileńskich. W czerwcu 1945 r. ekspatriowała się do Polski, osiedlając się początkowo w Białymstoku, gdzie została kierownikiem apteki miejskiej. Przeniosła się następnie we wrześniu 1948 r. do Gdańska, gdzie organizował się Wydział Farmaceutyczny w Akademii Lekarskiej. Z dniem 1 lutego 1949 r. podjęła zatrudnienie na stanowisku starszego asystenta w Katedrze Farmakognozji Akademii Medycznej w Gdańsku kierowanej przez prof. Józefa Kołodziejskiego. Obroniła w końcu 1951 r. pracę doktorską pt. *Zawartość olejku eterycznego w Ruta graveolens L. w zależności od dojrzałości wegetatywnej*, której promotorem był prof. J. Kołodziejski. Cennym wynikiem Jej badań było stwierdzenie, że rośliny wyhodowane w naszych warunkach klimatycznych, na Wybrzeżu, mają podobną zawartość olejku eterycznego, jak surowce pochodzące z krajów południowych, a więc mogą być wykorzystywane do celów

7. Katedra i Zakład Farmacji Stosowanej

Gdańsk—Wrzeszcz, ul. Karola Marksa 107, tel. 425-43

Z-ca Profesora

1. Dr farm. *Fiebig Adolf* — Kierownik Zakładu

Adiunkci

2. Prowizor farm. *Fink-Finowicki Czesław*

Starsi Asystenci

3. Mgr farm. *Ellertowa Tatjana*
4. Mgr farm. *Kozłowska Janina*
5. Mgr farm. *Kanajarska Stefania*
6. Mgr farm. *Lewonowa Antonina*
7. Mgr far. *Ludwikowska Kazimiera*
8. Mgr farm. *Stechnij Irena*
9. Mgr farm. *Wasiak Halina*

Skład osobowy AMG; 1957/58

przemysłowych. W 1951 r. przeszła na etat starszego asystenta w Zakładzie Farmacji Stosowanej Wydziału Farmaceutycznego AMG kierowanym przez dr. Adolfa Fiebiga; w 1958 r. otrzymała tam etat adiunkta. Na tym stanowisku pozostawała zatrudniona do 30 września 1965 r. Od października 1965 r. objęła stanowisko zastępcy kierownika apteki Państwowego Szpitala Klinicznego nr 1, której kierownikiem była dr n. farm. Alina Kuleszyna. Tam pracowała do osiągnięcia wieku emerytalnego, a nawet jeszcze dłużej, w niepełnym wymiarze zatrudnienia.

Dr T. Ellertowa prowadziła rozległą działalność dydaktyczną dla studentów Wydziału Farmaceutycznego i Wydziału Lekarskiego. Dzięki jej staraniom nastąpił w Katedrze i Zakładzie Farmacji Stosowanej rozwój pracowni recepturowej dla studentów IV i V roku studiów farmaceutycznych. Nadzorowała prace magisterskie, praktyki wakacyjne, uczestniczyła czynnie w szkoleniu podyplomowym. Dr T. Ellertowa była członkiem Izby Aptekarskiej, Sądu Dyscyplinarnego oraz zasiadała w komisji egzaminacyjnej dla techników aptecznych. W latach 1959-1962 była wiceprzewodniczącą gdańskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego. Dr Tatiana Ellertowa wraz z koleżankami z lat studiów w Wilnie – dr Aliną Kuleszyną (*vide Gazeta AMG* 4/2018 s. 32-33) i dr Janiną Antoniną Lewonową (*vide Gazeta AMG* 8-9/2015 s. 28-29) wniosła wielki i bardzo znaczący wkład w organizację w latach 40 XX w. studiów farmaceutycznych w nowo powstałej Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Zmarła 29 października 1985 r.; została pochowana w Alei Zasłużonych na Cmentarzu „Srebrzyisko” w Gdańsku, obok męża, znanego i cenionego farmaceuty prof. Henryka Ellerta.

Za swoje zasługi została uhonorowana medalem „Zasłużonemu Akademii Medycznej w Gdańsku”, medalem im. Ignacego Łukasiewicza i honorową odznaką „Za zasługi dla miasta Gdańska”.

Żebrowska M.: Ellert Tacjana (1910-1985). W: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2008, T. 6, s. 34-38.
Akta osobowe Tacjanny Ellert w Archiwum GUMed;teczka 255/8.

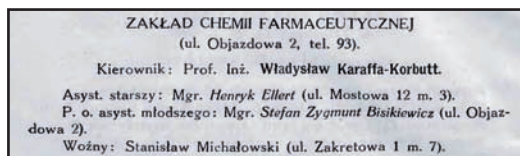
Henryk Ellert (1908-1970)

Henryk Ellert urodził się 27 grudnia 1908 r. w Białymstoku w rodzinie robotniczej. Miał trzy siostry i dwóch braci. Jeden z braci – Jan (ur. 1893 r.) został księdzem, doktorem prawa kanonicznego, które wykładał przez wiele lat na Wydziale Teologicznym USB. Siostra – Anna (ur. 1903 r.) ukończyła w 1932 r. studia lekarskie na USB i w latach 1931-1936 pracowała w Klinice Chorób Dziecięcych w Wilnie. Po wybuchu I wojny światowej cała rodzina wyjechała do Moskwy, by powrócić do Białegostoku już po odzyskaniu niepodległości jesienią 1918 r.

Studia farmaceutyczne Henryk Ellert odbył na Oddziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, uzyskując w 1934 r. dyplom magistra farmacji. Po studiach podjął pracę Zakładzie Chemii Farmaceutycznej USB kierowanym przez prof. inż. Władysława Karaffa-Korbutta. W 1937 r. zawarł związek małżeński z Tacjaną Sorogożską, także farmaceutką, absolwentką USB z 1935 r. W małżeństwie Ellertów urodziła się w 1938 r. córka, późniejsza lekarka Kliniki Chorób Zakaźnych AMG – dr Janina Ellert-Żygadłowska. Pracując w USB Henryk Ellert przebywał w 1938 r. na półrocznym szkoleniu w Katedrze Chemii Farmaceutycznej Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie rozpoczął przygotowywanie pracy doktorskiej, jednak wojna przerwała te badania. Mógł je ukończyć na Uniwersytecie Poznańskim po wojnie w 1948 r., uzyskując stopień naukowy doktora nauk farmaceutycznych.

Zamknięcie USB przez władze litewskie z dniem 15 grudnia 1939 r. przerwało pracę badawczą, a kadra nauczająca musiała pilnie szukać innych źródeł utrzymania. W latach 1940-1942 pracował w Laboratorium Kontroli Analitycznej w Wilnie, pod kierownictwem prof. O. Achmatowicza;

Skład osobowy USB; 1937/38

Młody Henryk Ellert

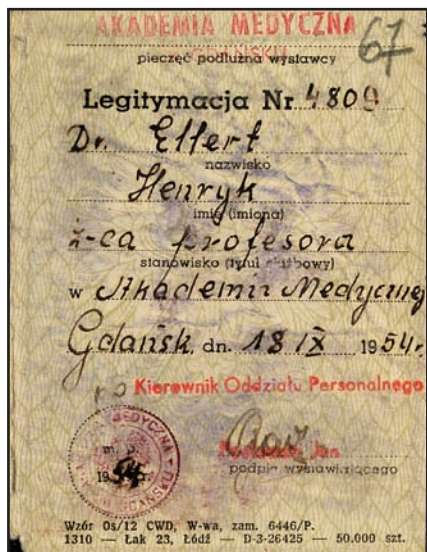
następnie w aptekach – kolejno w Nowej Wilejce, Niemenczynie i w Wilnie. W maju 1945 r. podjął decyzję o ekspatriacji do Polski w jej nowych granicach. Początkowo zamieszkał w Białymstoku, gdzie w latach 1945-1947 pełnił funkcję inspektora farmaceutycznego Wydziału Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego. Z dniem 1 czerwca 1947 r. został zaangażowany na stanowisko kierownika Laboratorium Fitochemicznego w Państwowym Instytucie Naukowym Leczniczych Surowców Roślinnych w Poznaniu i starszego asystenta na Uniwersytecie Poznańskim. Dyrektorem Instytutu był prof. W. Strażewicz, wychowanek USB, mocno zaangażowany jako tymczasowy dziekan w organizowanie Wydziału Farmaceutycznego utworzonej w 1945 r. Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Polecił on dr. Henryka Ellerta jako organizatora i pierwszego kierownika Katedry Chemii Farmaceutycznej w Gdańsku.

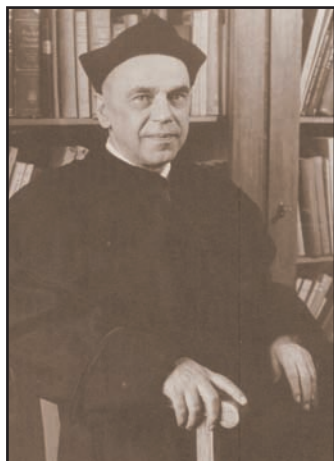
Zatrudnienie w ALG podjął z dniem 1 kwietnia 1948 r. na stanowisku kontraktowego zastępcy profesora z obowiązkiem prowadzenia 4 godzin wykładów i 9

godzin ćwiczeń tygodniowo. Organizacja Katedry w Gdańsku była trudnym zadaniem. Brakowało wszystkiego: personelu, pomieszczeń, sprzętu i pomocy naukowych. Nie brakowało tylko energii i troski, by jak najszybciej podjąć nauczanie studentów. Początkowo w Zakładzie zatrudniony oprócz kierownika był jeden starszy asystent i jeden adiunkt. W 1967 r., kiedy Zakład uzyskał już dobre warunki lokalowe, obok kierownika pracowało w Katedrze 3 adiunktów i 6 asystentów. W 1954 r. nadano Henrykowi Ellertowi tytuł docenta (równoważny wówczas z habilitacją), a w 1961 r. Rada Państwa przyznała Mu tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego.

II. WYDZIAŁ FARMACEUTYCZNY	
(Dziekanat: Gdańsk, Curie-Skłodowskiej 7, tel. wew. 251)	
DZIEKAN: Sulma Tadeusz	
PRODZIEKAN: Pautsch Fryderyk	
PROFESOROWIE ZWYCZAJNI:	
✓ Morzycki Jerzy , dr w. n. l., prof. mikrobiologii.	
PROFESOROWIE NADZWYCZAJNI	
✓ Pautsch Fryderyk , dr fil., prof. biologii ogólnej	
PROFESOROWIE KONTRAKTOWI	
✓ Adameczewski Ignacy , dr fiz., prof. fizyki (prof. nadzw. Politechniki Gdańskiej)	
✓ Mine Stefan , dr chemii, prof. chemii fizycznej (prof. nadzw. Politechniki Gdańskiej)	
✓ Sym Ernest , dr chemii, dr med, wet., prof. farmakologii (prof. zwyczaj. Politechniki Gdańskiej)	
✓ Sulma Tadeusz , dr fil., prof. botaniki (prof. nadzw. Politechniki Gdańskiej)	
✓ Wawryk Włodzimierz , dr fil., prof. mineralogii (prof. nadzw. Politechniki Gdańskiej)	
ZASTĘPCY PROFESORÓW	
✓ Ellert Henryk , dr farm., zast. prof. chemii farmaceutycznej	
✓ Kołodziejski Józef , dr farm., zast. prof. farmakognozji	
✓ Rodziejewicz Włodzimierz , inż. chemii, zast. prof. chemii nieorganicznej	
✓ Sawlewicz Józef , dr chemii, zast. prof. chemii organicznej	

Skład osobowy ALG; 1948/49

W Gdańsku w Akademii Lekarskiej podjęła też pracę małżonka prof. Henryka Ellerta – Tacjana.

Zainteresowania naukowe prof. H. Ellerta koncentrowały się na dwóch zagadnieniach – początkowo dotyczyły badań fitochemicznych, a potem analizy i badania trwałości leków. Był utalentowanym dydaktykiem i wielkim przyjacielem studentów. Dydaktyka była Jego wielką pasją. Uważał, że najważniejszym zadaniem jest wychowanie nowego pokolenia dobrze wykształconych farmaceutów, których po wojnie tak bardzo brakowało. Profesor Ellert pełnił szereg funkcji społecznych i zawodowych. W 1949 r. zorganizował Gdański Oddział Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, którego prezesem pozostawał do roku 1952.

Był także wiceprzewodniczącym Komisji Kontroli Zawodowej przy Wojewódzkiej Radzie Narodowej w Gdańsku w latach 1952-1956. Był członkiem rzeczywistym Wydziału III Nauk Matematyczno-Przyrodniczych GTN, a w latach 1963-1966 jego przewodniczącym. Kierował od 1958 r. kursami dokształcającymi dla magistrów farmacji organizowanymi przez Instytut Doskonalenia Kadr Lekarskich w Warszawie, na których miał też liczne wykłady. Odbyło się ogółem 38 kursów, na których przeszkolono łącznie 420 magistrów farmacji. Był też członkiem Komisji Farmakopei Polskiej. W Uczelni angażował się w pracę licznych komisji i innych ciał statutowych.

W życiu prywatnym utrzymywał liczne kontakty towarzyskie z gronem przyjaciół wywodzących się z Wilna, m.in. prof. Witoldem Tymińskim, prof. Zdzisławem Kieturakisem, dr. Eugeniuszem Anisimowiczem, dr. Aliną Kuleszyną i dr. Antoniną Lewonową. Profesora cechowała konsekwencja wobec siebie i otoczenia. Był bardzo punktualny, nie tolerował spóźnień, a punktualności wymagał tak od studentów jak i współpracowników. Był zwolennikiem czynnego wypoczynku, szczególnie lubił wyprawy kajakowe, ale także wycieczki w góry i na narty. Najlepiej odpoczywał jednak nad wodą.

Odnaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1968 r.) i Złotym Krzyżem Zasługi (1954 r.). Zmarł na początku 1970 r.; pochowany został w kwaterze profesorskiej na Cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku.

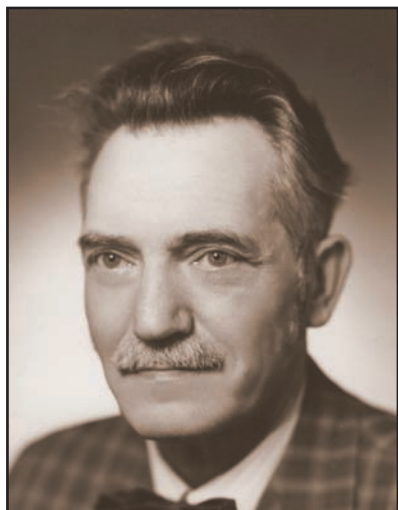
Akta osobowe Henryka Ellerta w Archiwum GUMed; teczka 263/20.

Tutkowska-Fila A.: Setna rocznica urodzin Profesora Henryka Ellerta. *Gazeta AMG* 2009, nr 1. s. 22-25.
Kamiński Z., Konieczna S., Tutkowska-Fila A.: Ellert Henryk (1908-1970). W: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2008, T. 6, s. 20.

Sell E.: Henryk Ellert (1908-1970) – profesor nadzwyczajny, kierownik Zakładu Chemii Farmaceutycznej AM w Gdańsku. *Ann. Acad. Med. Gedan.* 1995, T. 25, suppl. 4, s. 55-56.

Nabrzycki M.: Prof. dr Henryk Ellert. *Farm. Pol.* 1970, T. 26, nr 8, s. 685-686.

Jerzy Giedroyc (1916-1991)

Jerzy Giedroyc urodził się 24 lutego 1916 r. w Piotrogradzie (Petersburgu). Ojciec – Aleksander był urzędnikiem; zmarł w 1959 r., matka – Maria z d. Siemionowa, zmarła w 1947 r. W roku 1921 wraz z matką przybył do Wilna, gdzie mieszkał i pracował ojciec. W Wilnie ukończył Gimnazjum im. Adama Mickiewicza, następnie w 1933 r. wstąpił na Wydział Lekarski Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Absolutorium uzyskał w 1938 r., a po zdaniu przepisanych prawem egzaminów otrzymał dyplom lekarza w dniu 6 listopada 1939 r. W latach 1935-1939 pracował jako wolontariusz, następnie jako młodszy asystent w Zakładzie Anatomii Opisowej USB kierowanym przez prof. Michała

Reichera. Od 1939 r. do 1941 r. odbywał staż, a następnie pracował jako asystent w szpitalach miejskich w Wilnie. Podczas II wojny światowej brał w Wilnie udział w tajnym nauczaniu anatomii studentów USB. Od jesieni 1941 r. do kwietnia 1944 r. pracował jako lekarz rejonowy w Ejszyszkach pod Wilnem, następnie jako ordynator Szpitala Gruźlicy Kostnej w Wilnie.

Repatriował się do Polski w marcu 1945 r. początkowo podejmując pracę w Ostrołęce jako lekarz rejonowy Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Olsztynie. Stamtąd został w czerwcu 1946 r. przeniesiony służbowo do DOKP w Gdańsku na oddział chirurgiczny Szpitala Kolejowego w Gdańsku. Jednocześnie był zatrudniony na oddziale chirurgicznym Szpitala Miejskiego w Gdańsku. W latach

ZAKŁAD ANATOMII TOPOGRAFICZNEJ	
Kierownik:	Witold Sylwanowicz, dr w. n. lek., prof. kontr. anatomii topograficznej
Asystent starszy:	Jerzy Giedroyc, lek.
Asystent młodszy:	Mieczysław Petelski

Skład osobowy ALG; 1947/48

ODDZIAŁ CHIRURGII ONKOLOGICZNEJ	
Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Dębinki 7, tel. 31-28-51, wewn. 322	
Kierownik	Doc. dr med. Jerzy Giedroyc
Adiunkci	Dr med. Andrzej Kopacz Dr med. Jan Skokowski
St. asystenci	Dr med. Andrzej Kucharski Lek. med. Bogdan Machowina

Skład osobowy AMG; 1973/74

KLINIKA CHIRURGII ONKOLOGICZNEJ	
80-211 Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Dębinki 7; tel. 47-82-22 w. 14-04, 14-40	
Kierownik	Prof. nzw. dr hab. med. JERZY GIEDROYC
Adiunkci	Dr med. Andrzej Kopacz Dr med. Andrzej Kucharski Dr med. Janusz Jaśkiewicz
St. asystenci	Lek. med. Edward Krok
Sekretarka	Brygida Dudziuk

Skład osobowy AMG; 1982 r.

1946-1950 pracował jako starszy asystent w Zakładzie Anatomii Prawidłowej Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Działalność zawodową przerwała w latach 1948-1949 służba wojskowa. Ze związku małżeńskiego zawartego w 1948 r. z Bronisławą z d. Sawka miał syna Jerzego. Małżonka ukończyła medycynę i pracowała w II Klinice Położnictwa i Chorób Kobietych AMG na stanowisku starszego asystenta.

Od 1952 r. został zatrudniony w II Klinice Chirurgicznej AMG początkowo jako starszy asystent, a od 1 czerwca 1954 r. jako adiunkt. Pracując w II Klinice Chirurgicznej, uzyskał 30 marca 1958 r. stopień naukowy doktora

medycyny na podstawie pracy pt. *Wartość venografii śródmostkowej dla oceny stanu węzłów chłonnych przymostkowych w raku sutka*, której promotorem był prof. Kazimierz Dębicki. W roku 1964 habilitował się (uchwała Rady Wydziału Lekarskiego AMG z dnia 11 czerwca 1964 r.) na podstawie rozprawy pt. *Wpływ powolnego przerywania dopływu tętniczego na miąższ wątroby psa*, uzyskując stanowisko docenta (zatwierdzony przez Ministra Zdrowia 28 stycznia 1965 r.)

2. KATEDRA i II KLINIKA CHIRURGICZNA **Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Dębinki 7, tel. wewn. 276**

Kierownik Katedry i Kliniki: prof. ndzw., dr med. Kazimierz Dębicki

Docent: dr med. Stanisław Sokół

Adiutki: dr med. Jerzy Giedroyc, dr med. Tadeusz Starościak, dr med. Tadeusz Wiszniewski

Asystenci starsi: dr med. Jerzy Dybicki, lek. Witold Foltynowicz, lek. Kazimierz Krejczy, lek. Waldemar Molke, dr med. Karol Oppeln-Bronikowski, lek. Marian Wroczyński

Asystenci: lek. Tadeusz Bartoszewicz, lek. Włodzimierz Janczakowski, lek. Zygmunt Jonas, lek. Jerzy Pryczkowski, lek. Eugeniusz Sienkowski, lek. Stanisław Wrzolek

Pracownicy techn.: mgr Zofia Głódzowska-Dziekan — Kier. Laborat.

Sekretarka: Jadwiga Gliška

Informator akademicki AMG; 1959/60

W styczniu 1970 r. doc. Jerzemu Giedroycowi powierzono organizację i kierownictwo Samodzielnego Oddziału Chirurgii Onkologicznej w Klinice Chirurgii Klatki Piersiowej Instytutu Chirurgii AMG, które sprawował do 1981 r. Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego otrzymał 23 listopada 1977 r. Po kolejnej reorganizacji Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej powołało 12 grudnia 1980 r. Klinikę Chirurgii Onkologicznej AMG, którą prof. Giedroyc kierował od 1 sierpnia 1981 r., aż do przejścia na emeryturę we wrześniu 1986 r. Kierownictwo Kliniki po nim objął prof. Andrzej Kopacz.

Profesor Jerzy Giedroyc z zespołem współpracowników

Profesor Jerzy Giedroyc stworzył podwaliny chirurgii onkologicznej w Gdańsku. Szczególne zasługi położył w chirurgicznym leczeniu raka przełyku. Udoskonał metody przedoperacyjnego przygotowywania chorych z rakiem przełyku. Innym zagadnieniem, któremu poświęcił wiele czasu i uwagi był rak piersi. Celem wykrywania wczesnych postaci tego nowotworu, zainicjował masowe badania kobiet w zakładach pracy przy użyciu termografii płytowej. Profesor Giedroyc opracował też własną metodę rozszerzonej mastektomii w leczeniu raka piersi i wdrożył metodę biopsji cienkoigłowej w rozpoznawaniu tego nowotworu.

Profesor Jerzy Giedroyc był członkiem wielu towarzystw naukowych, m.in.: Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, Towarzystwa Chirurgów Polskich, Polskiego Towarzystwa Onkologicznego, Polskiego Towarzystwa Gastroenterologicznego oraz członkiem Société Internationale de Chirurgie. Zmarł 2 czerwca 1991 r.

Akta osobowe Jerzego Giedroycia w Archiwum GUMed; teczka 545/67.

Kopacz A., Zieliński J., Jastrzębski T., Kruszewski W.J., Skokowski J.: Historia Katedry i Kliniki Chirurgii Onkologicznej Akademii Medycznej w Gdańsku w okresie 1970-2005. *Cancer Surgery* 2009, nr 1, s. 70-75.

Szarszewski A., Paluchowski P., Konieczna S., Siek B., Kallalas P.: Sławni lekarze gdańscy. Gdańsk: Gdański Uniwersytet Medyczny, 2017, T. 2, s. 160-163.

Zieliński J., Kopacz A., Giedroyc Jerzy (1916-1991). W: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*. T. 2, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2004, s. 21-26.

Sylwester Gołąbowski (1909-1981)

Urodził się 13 sierpnia 1909 r. w Wilnie. Jego ojcem był Adam, matką Stefania z d. Grynkiewicz. Ukończył Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta i podjął w 1930 r. studia na Wydziale Lekarskim USB, które ukończył w 1936 r., uzyskując 27 czerwca dyplom lekarza. Po studiach w latach 1937-1939 pracował jako asystent oddziału chirurgicznego Szpitala Ubezpieczalni Społecznej w Starachowicach. W latach okupacji 1940-1945 był lekarzem rejonowym w Starachowicach.

Po zakończeniu działań wojennych znalazł się jako jeden z pierwszych lekarzy w Gdańsku. Jego data zameldowania to 8 kwietnia 1945 r. Został wówczas mianowany pierwszym Lekarzem Miejskim.

Następnie pełnił funkcję zastępcy naczelnika Miejskiego Wydziału Zdrowia. W roku 1952 został uznany za specjalistę drugiego stopnia w zakresie chirurgii ogólnej. Był aktywnym organizatorem oddziału chirurgicznego Szpitala Powszechnego w Gdańsku (dawny Szpital Sióstr Diakonisek, późniejszy Szpital Miejski, a następnie Wojewódzki im. Kopernika), którego został ordynatorem, po wygraniu konkursu w 1956 r. Pełnił także funkcję zastępcy dyrektora Szpitala ds. leczenia. Obowiązki ordynatora Oddziału Chirurgicznego pełnił nieprzerwanie przez 20 lat do czasu przejścia na emeryturę w grudniu 1976 r.

Z dniem 30 grudnia 1948 r. w Akademii Lekarskiej w Gdańsku została powołana III Klinika Chirurgiczna pod kierownictwem doc. Zdzisława Kieturakisa. Jej tymczasową siedzibą od 15 maja 1949 r. był Oddział Chirurgiczny Szpitala Miejskiego im. Kopernika. Do czasu przeniesienia Kliniki do wyremontowanego budynku przy ul. Śłuża w Gdańsku z dniem 1 marca 1950 r. asystenci szpitala, wśród nich także lek. Sylwester Gołąbowski, obok pracowników Kliniki, pełnili w roku akademickim 1949/1950 obowiązki dydaktyczne, prowadząc ćwiczenia ze studentami. Ćwiczenia zlecone ze studentami Wydziału Lekarskiego AMG Sylwester Gołąbowski prowadził od 1 lutego 1950 r. do 31 sierpnia 1956 r.

Sylwester Gołąbowski był niezwykle aktywny społecznie m.in. w latach 1955-1967 był radnym Dzielnicowej i Miejskiej Rady Narodowej w Gdańsku i członkiem jej Komisji Zdrowia. Przez wiele lat przewodniczył Radzie Zakładowej Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia. Był członkiem Towarzystwa Chirurgów Polskich, wieloletnim członkiem Zarządu Oddziału Pomorskiego TChP w Gdańsku.

Wyszkolił całe pokolenie chirurgów, przekazując głęboką wiedzę lekarską i ogromne doświadczenie, a także umiłowanie zawodu i chorych. Pod Jego kierunkiem 9 chirurgów uzyskało drugi stopień, a 3 pierwszy stopień specjalizacji w zakresie

chirurgii ogólnej, dwóch z Jego asystentów uzyskało stopień naukowy doktora medycyny. Za swoją lekarską i społeczną działalność został uhonorowany Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972 r.) oraz Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi, a także odznaczeniami: „Za zasługi dla Ziemi Gdańskiej” i „Za wzorową pracę w służbie zdrowia”. Na emeryturę przeszedł w 1979 r.

Był żonaty z Haliną z d. Miskat, z którą miał trzech synów: Marka (ur. 1942 r.), Jacka (ur. 1947 r.) i Tomasza (ur. 1950 r.). Syn Jacek poszedł w ślady ojca – ukończył studia lekarskie w Akademii Medycznej w Gdańsku, jako specjalista chirurg był zatrudniony w latach 1973-2007 w Oddziale Chirurgii Ogólnej Szpitala Wojewódzkiego im. Kopernika w Gdańsku.

Sylwester Gołąbowski, doskonały operator i sprawny organizator był lekarzem z powołania i chirurgiem z zamiłowania. Zmarł 8 lutego 1981 r.; pochowany został w Alei Zasłużonych Cmentarza Łostowickiego w Gdańsku.

Akta osobowe Sylwestra Gołąbowskiego, w Archiwum GUMed;teczka 180/19.

Kossak J., Lichodziejewski K.: Sylwester Gołąbowski (1909-1981). W: Wajda Z.: Historia chirurgii dyscyplin zabiegowych i anestezjologii Gdańska i Regionu Gdańskiego: sympozjum naukowe, 20 maja 1989 r.: pamiętnik. Gdańsk: Towarzystwo Chirurgów Polskich, Oddział Gdański, 1989, s. 126-127.

Wspomnienie żony Haliny Gołąbowskiej. Gaz. Wyb. Trójmiasto z dn. 7 lutego 2001 r.

Eugeniusz Iszora (1989-1955)

Urodził się 23 października 1889 r. w Wilnie; Jego ojcem był Aleksander Franciszek, magister farmacji, matką – Zofia z d. Paszkiewicz. Miał czworo rodzeństwa, braci Józefa i Wacława oraz siostry Helenę i Marię. W latach 1902-1910 uczęszczał do II Gimnazjum w Wilnie. Po maturze, w tym samym roku rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim w Uniwersytecie w Dorpacie, uzyskując tam dyplom w 1919 r. W latach 1919-1921 nostryfikował ten dyplom w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, uzyskując tytuł doktora wszech nauk lekarskich. W latach 1921-1922 specjalizował się w pediatrii, podejmując zatrudnienie jako młodszy asystent w Klinice Pediatrycznej UJ. W roku 1923 przeniósł się

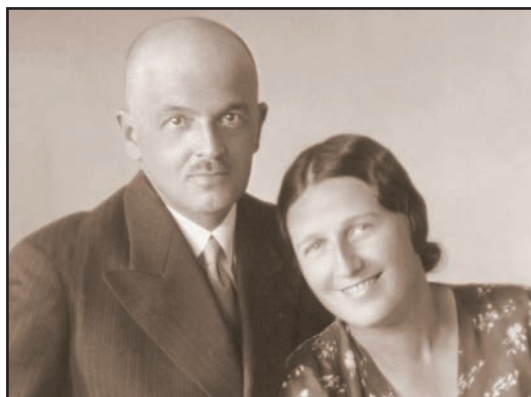
do rodzinnego Wilna, gdzie pracował początkowo jako lekarz pediatra w Miejskim Ośrodku Zdrowia oraz jako ordynator oddziałów pediatrycznych w Szpitalu Miejskim św. Jakuba i w Szpitalu Kolejowym na Wilczej Łapie. Przez kilka lat prowadził w Wilnie Stację Opieki nad Matką i Dzieckiem oraz wykładał na kursach poświęconych żywieniu niemowląt. W 1934 r. zawarł związek małżeński z lekarką Birutą Elżbietą z d. Eydrygiewicz; w małżeństwie urodziło się dwoje dzieci, w 1936 r. córka Zofia i w 1937 r. syn Stanisław, zamieszkających obecnie w Gdańsku.

Jako pediatra ściśle współpracował z Kliniką Pediatryczną Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie kierowaną przez prof. Wacława Jasińskiego. Po ukończeniu w 1935 r. Kursu Dokształcającego z zakresu dietetyki prowadzonego przez kierownika II Kliniki Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Warszawskiego prof. Witolda Orłowskiego, prowadził w Klinice Pediatrycznej USB jako asystent tytularny w latach 1933-1937 wykłady zlecone z diagnostyki i żywienia dzieci. Owocem tych zainteresowań i wykładów było przygotowanie i publikacja kilku książek poświęconych żywieniu dzieci i niemowląt:

- *Praktyczny podręcznik odżywiania dzieci – odżywianie niemowląt* z przedmową prof. dr Wacława Jasińskiego, s. 184. Wydawnictwo rocznych kursów pielęgnowania i wychowania dzieci w Wilnie, 1931 r.
- *Praktyczny podręcznik odżywiania niemowląt* z przedmową prof. dr Wacława Jasińskiego, s. 186, II wydanie uzupełnione. Wydawnictwo rocznych kursów pielęgnowania i wychowania dzieci w Wilnie. Wilno 1935 r.
- *Odżywianie dzieci – w wieku przedszkolnym i szkolnym* z przedmową prof. dr Wacława Jasińskiego, s. 215. Polskie Towarzystwo Higieniczne, nr 15, Wilno 1937 r.
- *Żywnienie niemowląt i dzieci starszych*, Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1950 r., s. 336.

Eugeniusz Iszora z żoną Birutą

KLINIKA POŁOŻNICTWA I CHOROÓB KOBIECYCH	
Kierownik:	Henryk Gromadzki, dr med., prof. zwyczaj. położnictwa i chorób kobiecych
Adiunkci:	Ireneusz Roszkowski, dr med., Eugeniusz Iszora, dr med.
Asystenci starsi:	Antoni Chmielecki, dr med., Mieczysław Cudzik, lek., Wojciech Gromadzki, lek., Józef Musiatowicz, lek., Stefan Soszka, dr med.

Skład osobowy ALG; 1947/48

Po wybuchu wojny w 1939 r. został na krótko internowany na Litwie, a w 1941 r. aresztowany przez okupacyjne władze niemieckie i 3,5 miesiąca spędził w więzieniu. W 1945 r. ekspatriował się do Gdańska, gdzie już 1 sierpnia podjął zatrudnienie jako specjalista chorób dzieci w Dyrekcji Okręgowej Polskich Kolei Państwowych w Gdańsku; zatrudnienie to kontynuował do przejścia na emeryturę. W latach 1947-1950 był zatrudniony na stanowisku adiunkta w Klinice Położnictwa i Chorób Kobiety Akademii Medycznej w Gdańsku kierowanej przez prof. Henryka Gromadzkiego. Zorganizował tam i kierował Oddziałem Noworodków.

Zmarł 9 sierpnia 1955 r.; został pochowany na cmentarzu w Gdańsku-Oliwie. W roku 2016 Instytut Yad Vashem w Jerozolimie uhonorował pośmiertnie dr Eugeniusza Iszorę Medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata za ukrywanie w Wilnie podczas wojny Żyda o nazwisku Schimanski, który szczęśliwie ocalał.

Kamińska M.: Iszora Eugeniusz. W: Wilkoszewski E. (red.): Słownik biograficzny zasłużonych pediatrów, Warszawa: Polskie Towarzystwo Pediatryczne, 1990, z. 2, s. 46-47.

Walentyna Jabłońska (1917-2012)

Urodziła się 8 czerwca 1917 r. w Pskowie. Do Polski przybyła w 1918 r. wraz z rodzicami – ojcem Włodzimierzem i matką – Władysławą z d. Łukowicz, którzy wcześniej zamieszkiwali w Wilnie. W 1934 r. ukończyła 8-klasowe Gimnazjum ss. Nazeretank w Wilnie. Początkowo rozpoczęła studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, a w roku akademickim 1935/36 przeniosła się na Wydział Lekarski USB, na którym odbyła 13 trymestrów do zamknięcia Uczelni w dniu 15 grudnia 1939 r. Dalsze studia kontynuowała na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Witolda w Kownie, gdzie w 1941 r. uzyskała abso-lutorium i dyplom lekarza. Po odby-

ciu stażu w Szpitalu Miejskim św. Jakuba w Wilnie, do grudnia 1943 r. pracowała w Poradni Chorób Oczu w Wilnie. Po wojnie w marcu 1945 r. ekspatriowała się do Polski i zamieszkała w Lublinie, gdzie po ponownym złożeniu wszystkich egzaminów dyplomowych na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej 17 czerwca 1945 r. otrzymała dyplom lekarza. Podjęła pracę w Miejskiej Poradni Przeciwwjagliczej oraz jako referent do walki z jaglicą w Wojewódzkim Wydziale Zdrowia w Lublinie.

Z dniem 25 lutego 1947 r. zaprosił ją do Gdańska prof. Ignacy Abramowicz i została zatrudniona jako starszy asystent w Klinice Ocznej Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Pracując w Klinice, uzyskała w 1951 r. doktorat na podstawie pracy *Zmiany pola widzenia w nadciśnieniu*, którego promotorem był prof. I. Abramowicz oraz II stopień specjalizacji z zakresu okulistyki. Osiedliła się w Gdyni, gdzie prowadziła rozległą praktykę prywatną i przyjmowała pacjentów w Poradni Ubezpieczalni Społecznej.

W 1953 r. dr Walentyna Jabłońska opuściła Klinikę i została zatrudniona w Szpitalu Miejskim w Gdyni jako konsultant na Oddziale Laryngologicznym. W 1956 r. objęła ordynaturę nowo utworzonego 25-łóżkowego Oddziału Ocznego w Szpitalu Miejskim w Gdyni. Przez wiele lat prowadziła ten Oddział z wielkim sukcesem. Wyszkoliła w nim 28 lekarzy specjalistów. W 1976 r. Oddział Oczny Szpitala Miejskiego został przeniesiony ze starego budynku do nowo wybudowanego narożnika i stał się całkowicie samodzielny

Dr Walentyna Jabłońska w trakcie badania pacjenta

KLINIKA CHOROÓB OCZU

Kierownik: Ignacy Abramowicz, dr med., prof. zwyczaj. chor. oczu
Adiunkt: Leokadia Michniewicz, dr w. n. lek.
Asystenci starsi: Walentyna Jabłońska, lek., Angelina Kozakiewicz, lek., Maria Michejda-Kubisz, dr w. n. lek.
Asystenci młodszy: Anna Hiller-Dybicka, lek., Nonna Petrow lek.
Asystenci-wolontariusze: Irena Mielnik, lek., Helena Przybrowska, lek., Maria Sowina, lek.

Skład osobowy ALG; 1947/48

– posiadał własną salę operacyjną. W 1978 r. dr Walentyna Jabłońska przeszła na emeryturę. Zmarła 15 stycznia 2012 r. Została pochowana na Cmentarzu Witomińskim w Gdyni.

Syn dr Walentyny Jabłońskiej – Janusz, urodzony 16 grudnia 1939 r. w Wilnie, kontynuował tradycję rodzinną i także został lekarzem okulistą. Po studiach na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Gdańsku, w 1963 r. otrzymał dyplom lekarza. Podjął pracę w Klinice Chorób Oczu AMG, gdzie uzyskał w 1972 r. stopień naukowy doktora na podstawie pracy *Badania nad jednoczesnym działaniem gwanydyny i katecholamin na mięsień rozwieracz źrenicy* oraz specjalizację II stopnia z okulistyki. Promotorem pracy był ówczesny kierownik Kliniki prof. Jerzy Morawiecki. Pracując na stanowisku adiunkta, w maju 1979 r. habilitował się na podstawie rozprawy pt. *Badania farmakologiczne i histochemiczne nad układem adrenergicznym oka*. Po habilitacji objął stanowisko ordynatora Oddziału Okulistycznego w Szpitalu

Dr hab. Janusz Jabłoński

Dr hab. Janusz Jabłoński z zespołem lekarskim Oddziału Okulistyki Szpitala Miejskiego, którego był ordynatorem

Wojewódzkim im. M. Kopernika w Gdańsku, przeniesionego w 1986 r. do Szpitala na Zaspie. Odbył liczne szkolenia w Niemczech, Wielkiej Brytanii i w USA w zakresie nowoczesnych technik mikrochirurgii okulistycznej, które opanował łącznie z nowoczesną metodą fakoemul-

syfikacji, którą z sukcesem wdrożył na kierowanym przez siebie Oddziale.

W latach 1976-1999 był konsultantem wojewódzkim w zakresie okulistyki, początkowo w województwie śląskim, a następnie w pomorskim. Wykształcił wielu okulistów, był kierownikiem specjalizacji I lub II stopnia 91 lekarzy i promotorem 2 doktoratów. Zmarł nagle 21 listopada 2006 r.

Zdzisław Aleksander Kieturakis (1904-1971)

Urodził się 25 listopada 1904 r. w Mstowie pod Częstochową, rodzicami byli Stanisław i Józefa z d. Birsztein. W gimnazjum uczył się początkowo w Kownie (1920-1922), następnie w Gimnazjum, im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie, gdzie zdał maturę w 1926 r. W tym samym roku rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, absolutorium otrzymał 15 grudnia 1930 r., a dyplom lekarza uzyskał 10 października 1933 r. Pracę w Klinice Chirurgicznej USB kierowanej przez prof. Kornela Michejdę rozpoczął początkowo jako wolontariusz, a od 16 grudnia 1934 r. jako asystent. Następnie od 1 lipca 1936 r. został starszym asystentem, a po uzyskaniu stopnia nauko-

wego doktora na podstawie pracy *O leczeniu ropnych zapaleń opłucnej na podstawie materiału klinicznego* w lutym 1938 r., od 1 lutego 1939 r. objął stanowisko adiunkta Kliniki.

Wybuch wojny i zamknięcie w dniu 15 grudnia 1939 r. Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie przez władze litewskie gwałtownie przerwały Jego świetnie zapowiadającą się akademicką karierę. Podczas okupacji początkowo pracował jako ordynator oddziału chirurgicznego Szpitala Miejskiego św. Jakuba, a w latach 1942-1944 prowadził oddział chirurgiczny Szpitala Czerwonego Krzyża w Wilnie. Uczestniczył w tajnym nauczaniu studentów medycyny i aktywnie uczestniczył w ruchu oporu, niosąc pomoc chirurgiczną rannym żołnierzom i mieszkańcom Wilna. Po wkroczeniu wojsk radzieckich do Wilna w lipcu 1944 r. został skierowany do Kowna, gdzie objął stanowisko kierownika oddziału chirurgicznego w Szpitalu Czerwonego Krzyża.

W październiku 1945 r. opuścił Wilno jako repatriant, początkowo zatrzymał się w Łodzi, następnie w Końskim. Pod koniec 1945 r. spotkał się z prof. Kornelem Michejdą i przyjął Jego propozycję objęcia stanowiska adiunkta w orga-

Student USB Zdzisław Kieturakis (na pierwszym planie) przy pracy w prosektorium

nizowanej w murach dawnego Miejskiego Szpitala Klinice Chirurgicznej w Akademii Lekarskiej w Gdańsku; pracę w Klinice podjął z dniem 15 grudnia 1945 r. W Gdańsku szybko przygotował i obronił pracę habilitacyjną pt. *Z dziedziny chirurgii kamicy żółciowej*; habilitacja została zatwierdzona przez Senat w dniu 8 września 1948 r.

Po wyjeździe w październiku 1948 r. prof. K. Michejdy do Krakowa nastąpiła reorganizacja klinik chirurgicznych w Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Powołano z dniem 30 grudnia 1948 r. nową III Klinikę Chirurgiczną, której kierownictwo powierzono doc.

Zdzisławowi Kieturakisowi, zlokalizowaną tymczasowo w dawnym Szpitalu Miejskim Sióstr Diakonisek przy ul. Długie Ogrody. Faktyczne otwarcie Kliniki nastąpiło 15 maja 1949 r. Z dniem 1 marca 1950 r. III Klinika została przeniesiona do wyremontowanego budynku dawnego Szpitala Sióstr Boromeuszek przy ul. Śluza 9/10. Doc. Zdzisław Kieturakis otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego 2 sierpnia 1949 r., a uchwałą Rady Państwa z dnia 13 grudnia 1962 r. został mianowany profesorem zwyczajnym. W latach 1953-1956 prof. Z. Kieturakis sprawował w AMG funkcję prorektora ds. klinicznych. Przez wiele lat pełnił obowiązki specjalisty krajowego w zakresie chirurgii, a także funkcjonował jako konsultant wojewódzki kolejno w województwach: szczecińskim, olsztyńskim i gdańskim.

W Towarzystwie Chirurgów Polskich przewodniczył przez wiele lat Oddziałowi Pomorskiemu; wspólnie z prof. K. Michejdą zorganizował w 1946 r. pierwszy po wojnie, XXXI, a następnie w 1962 r. z prof. Kazimierzem Dębickim XLI Zjazd TChP w Gdańsku. Uczestniczył aktywnie przez wiele lat w pracach Zarządu Głównego Towarzystwa.

Profesor Kieturakis z rodziną: żoną Marią (lekarzką) i dziećmi Jolantą i Maciejem, które są także lekarzami, absolwentami AMG

Za wkład pracy w rozwój chirurgii polskiej został wyróżniony najwyższą godnością Członka Honorowego Towarzystwa Chirurgów Polskich.

Główne kierunki zainteresowań naukowych prof. Kieturakisa dotyczyły chirurgii gastroenterologicznej i chirurgii gruczołów wydzielania wewnętrznego. Pracownicy Katedry pod kierunkiem Profesora opubli-

ZDZISŁAW
KIETURAKIS
(1904 – 1971)
W STULECIE
URODZIN

Zdzisław Wajda, *Zdzisław Aleksander Kieturakis 1904-1971 w stulecie urodzin*, Akademia Medyczna w Gdańsku, 2004

prawdziwą szkołą naukową. Wyszkolonych w Klinice 34 chirurgów objęło samodzielne, stanowiska kierownicze w oddziałach chirurgicznych w Polsce i zagranicą.

Profesor zmarł 7 listopada 1971 r.; pochowany został na Cmentarzu komunalnym „Srebrzysko” w Gdańsku.

kowali ponad 300 prac naukowych w czasopiśmie krajowych i zagranicznych, brali udział w licznych kongresach, zjazdach i sympozjach. Kierowana przez Profesora Klinika stała się nowoczesną placówką leczniczą, dydaktyczną i naukowo-badawczą. Już w 1955 r. wydzielił w Klinice, jako jeden z pierwszych w Polsce, samodzielny zespół anestezjologiczny, którego kierownictwo powierzył Aleksandrowi Lewickiemu. W Klinice zorganizowano wydzielony oddział dla chorych pooperacyjnych, co odpowiada obecnie oddziałowi intensywnego nadzoru chirurgicznego; wydzielono także samodzielne oddziały urologii i neurochirurgii.

Profesor był wybitnym chirurgiem i nauczycielem, wykształcił liczne grono uczniów, spośród których 10 współpracowników uzyskało stopień doktora habilitowanego, 39 doktora medycyny, a ponad 30 specjalizację. Klinika kierowana przez prof. Kieturakisa stała się

Szarszewski A., Paluchowski P., Konieczna S., Siek B., Kallalas P.: Sławni lekarze gdańscy. Gdańsk: Gdański Uniwersytet Medyczny 2017, T. 2, s. 90-93.

Wajda Z.: Zdzisław Aleksander Kieturakis 1904-1971 w stulecie urodzin. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2004.

Wajda Z.: Zdzisław Aleksander Kieturakis (1904-1971). Ann. Acad. Med. Gedan. 1995, supl. 4, s. 121-125.

Wajda Z.: Prof. Zdzisław Kieturakis – twórca, organizator i kierownik III Katedry i Kliniki Chirurgicznej AMG. Gazeta AMG 1999, nr 2, s. 5-10.

Wajda Z.: Sylwetka Profesora Zdzisława Kieturakisa. Gazeta AMG 2003, nr 1, s. 18-23.

Wanda Kondrat (1919-2011)

Wanda Kondrat, córka Józefa Machnowskiego i Olgi z d. Własow, urodziła się 16 maja 1919 r. w Siemionówce w Rumunii (Besarabia). Uczęszczała do Państwowego Gimnazjum im. Księcia Adama Jerzego Czartoryskiego w Wilnie, które ukończyła zdając maturę w 1937 r. W tym samym roku została przyjęta na pierwszy rok studiów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Po zaliczeniu II roku studiów, została zmuszona do przerywania nauki z powodu zamknięcia Uniwersytetu z dniem 15 grudnia 1939 r. przez władze litewskie. W 1940 r. została przyjęta na III rok studiów kierunku lekarskiego w litewskim Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie. Tam zaliczyła III i IV

rok studiów lekarskich. Po zajęciu Kowna przez Niemców w 1942 r. została wraz resztą studentów Polaków usunięta z Uczelni.

Chociaż stosunek tylko części Litwinów do zamierzeń polskiej młodzieży nie był przychylny, to jednak Uniwersytetowi im. Witolda Wielkiego w Kownie, około 140-150 lekarzy i farmaceutów zawdzięcza otrzymanie dyplomów bądź wcześniejsze ukończenie studiów w latach powojennych. Skomplikowane sprawy narodowościowe, antagonizmy i uprzedzenia, obok postaw pełnych rozsądku, zostały w znacznej mierze wyjaśnione po przekształceniu Litwy w republikę związkową i jej wejściu 3 sierpnia 1940 r. w skład ZSRR. Wówczas uprawnienia młodzieży polskiej zostały zrównane z prawami obywateli państwa.

Podczas wojny, w 1942 r. zawarła związek małżeński z lekarzem Janem Kondratem, z tego związku w 1943 r. urodził się syn Jacek, a w 1957 r. córka Maria. W latach 1942-1945 pracowała początkowo w charakterze laborantki w Szpitalu Powiatowym w Szczuczynie Nowogródzkim, następnie w laboratorium PZH w Wilnie. Wraz z mężem była zaangażowana w konspiracyjną działalność wileńskiej Armii Krajowej. Mąż Jan Kondrat był lekarzem w oddziale legendarnego partyzanckiego dowódcy „Ponurego”. W 1945 r. opuściła Wilno jako repatriantka z Kresów Wschodnich i znalazła się w Poznaniu, gdzie od razu kontynuowała studia lekarskie, zaliczając V rok i otrzymując dyplom lekarski 21 czerwca 1946 r. Bezpośrednio po studiach rozpoczęła staż w Szpitalu Powiatowym w Koszalinie, kończąc go w Szpitalu Wojewódzkim w Szczecinie, gdzie od 1 lutego 1947 r. została zatrudniona na oddziale chirurgii dziecięcej. Oddział ten został w 1948 r. włączony do I Kliniki Chirurgicznej powstającej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie. W tej uczelni obroniła 22 listopada 1950 r. pracę doktorską poświęconą leczeniu złamań dolnej nasady kości ramiennej u dzieci. W 1951 r. z powodu przeniesienia służbowego męża, który był leka-

rzem wojskowym, pracowała przez krótki czas jako starszy asystent w Poznaniu, prowadząc wydzielone sale dla chirurgii dziecięcej. W roku 1952 uzyskała specjalizację II stopnia w chirurgii dziecięcej.

Kolejne przeniesienie służbowe męża ulokowało go w 1953 r. na stanowisku ordynatora oddziału chirurgicznego w VII Szpitalu Marynarki Wojennej w Gdańsku-Oliwie. Dr Wanda Kondrat podjęła natomiast z dniem 15 marca 1953 r. pracę jako starszy asystent, a potem adiunkt na Oddziale Chirurgii Dziecięcej kierowanym przez doc. Romualda Sztabę w Klinice Ortopedycznej Akademii Medycznej w Gdańsku. Od tego momentu Jej życie już na

stałe zostało związane z Gdańskiem. W roku 1959 przez 9 miesięcy odbywała szkoleniowe staże naukowo-kliniczne w kilku szpitalach klinicznych w Wielkiej Brytanii, które zaowocowały pogłębieniem Jej zainteresowań chirurgią plastyczną. W roku 1961 dr Wanda Kondrat została mianowana adiunktem Kliniki Chirurgii Dziecięcej AMG, a w 1964 r. uzyskała II stopień specjalizacji w zakresie chirurgii plastycznej. Ponownie wyjechała do Szkocji na okres od 1 lipca 1966 r. do 30 marca 1967 r. gdzie doskonaliła swoje umiejętności w chirurgii plastycznej dzieci i dorosłych oraz w leczeniu

KLINIKA CHIRURGII DZIECIĘCEJ

Kierownik Kliniki: z-ca prof. dr med. Romuald Sztaba
Asystenci starsi: dr med. Wanda Kondrat, lek. Ryszard Znamirowski
Asystenci: lek. Roman Gross, lek. Jerzy Karcz, lek. Edmund Labun, lek. Janina Niwińska, lek. Maria Referowska-Tomaszewska
Asystent techn.: lek. Czesław Stoba
Sekretarka: Izabela Halman

Informator akademicki AMG; 1959/60

KLINIKA CHIRURGII PLASTYCZNEJ

Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Dębinki 7 : tel. 31-28-51, wewn. 378

Kierownik	vacat
Docent	Doc. dr med. Wanda Kondrat
Adiunkt	Dr med. Jerzy Lipiński

Skład osobowy AMG; 1972/73

KLINIKA CHIRURGII PLASTYCZNEJ

Gdańsk-Wrzeszcz, 80-211, ul. Dębinki 7; tel. 31-28-51, w. 369

Kierownik	Doc. dr med. Wanda Kondrat
Adiunkt	Dr med. Jerzy Lipiński
Asystenci stażyści	Lek. med. Marek Dobke
	Lek. med. Alicja Młodkowska

Skład osobowy AMG; 1974/75

oparzeń. Niedługo po powrocie 9 listopada 1967 r. uzyskała w Akademii Medycznej w Gdańsku habilitację na podstawie rozprawy pt. *Pomiary grubości naskórka u dzieci od 0 do 125 miesięcy i ich znaczenie kliniczne*. Od 1 października 1970 r. została przeniesiona służbowo do Instytutu Chirurgii AMG z zadaniem zorganizowania w Instytucie Kliniki Chirurgii Plastycznej. Z dniem 1 lipca 1971 r. otrzymała w AMG stanowisko docenta. Początkowo prowadziła Oddział Chirurgii Plastycznej wydzielony w obrębie I Kliniki Chirurgii Ogólnej kierowanej przez prof. Jerzego Dybickiego, który w 1977 r. otrzymał rangę samodzielnej Kliniki Chirurgii Plastycznej. W roku 1997 otrzymała tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego. Kliniką kierowała aż do przejścia na emeryturę z dniem 30 września 1989 r.

Odnaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Medalem „Zasłużonym Ziemi Gdańskiej”. Należała do licznych towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, Towarzystwa Chirurgów Polskich, Towarzystwa Chirurgów Dziecięcych oraz do Międzynarodowego Towarzystwa Leczenia Oparzeń. Otrzymała tytuł członka honorowego Polskiego Towarzystwa Chirurgii Plastycznej i Rekonstrukcyjnej (1987 r.) oraz Polskiego Towarzystwa Leczenia Oparzeń. Cała działalność zawodowa prof. Wandy Kondrat przyczyniła się znacząco do rozwoju uprawianych przez nią specjalności w Polsce.

Ostatnie lata życia miała bardzo trudne. Po tragicznej śmierci córki Marii w 1993 r. samotnie wychowywała swego wnuka. Zmarła 24 lutego 2011 r.; pochowana została na Cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku.

Makarewicz W.: Jubileusz Kliniki Chirurgii Plastycznej (Wywiad z A. Renkielską i J. Jankau).

Gazeta AMG 2017, nr 10, s. 44-47.

Renkielska A., Cieśliewicz N.: Wanda Kondrat (1919-2011). Ann. Acad. Med. Gedan. 2012, T. 42, s. 149-150.

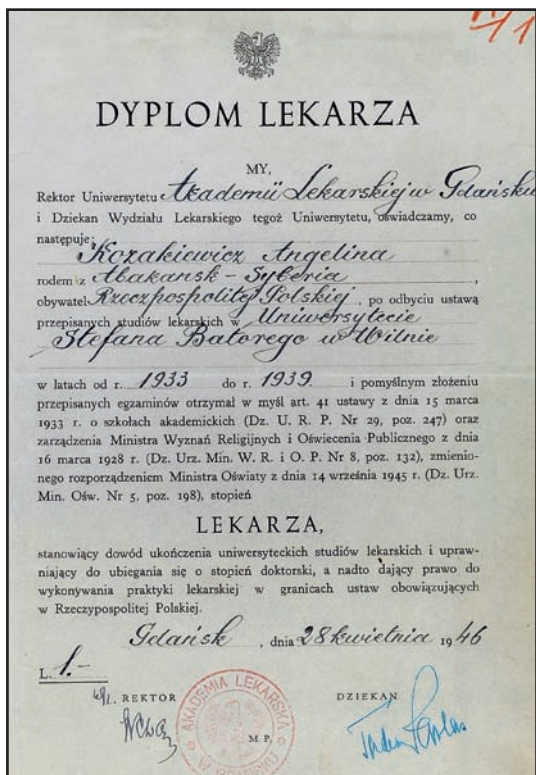
Angelina Kozakiewicz (1914-1972)

Angelina Kozakiewicz urodziła się 26 czerwca 1914 r. w Abakańsku na Syberii. Miała dwóch braci – Jerzego Kozakiewicza, lekarza, późniejszego profesora dermatologii w Akademii Medycznej w Gdańsku i Mikołaja Kozakiewicza, późniejszego profesora nauk humanistycznych, posła i marszałka Sejmu. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości rodzina zamieszkała w Albertynie pod Słonimem, w województwie nowogródzkim. Angelina Kozakiewicz uczęszczała w latach 1925-1933 do Gimnazjum im. Tadeusza Kościuszki w Słonimiu. W roku 1933 zdała maturę. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości podjęła w 1934 r. studia medyczne na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.

Absolutorium uzyskała w grudniu 1939 r. Zamknięcie Uniwersytetu przez władze litewskie z dniem 15 grudnia 1939 r. uniemożliwiło Jej składanie egzaminów dyplomowych. Podobnie jak wielu innych studentów medycyny USB, egzaminy dyplomowe składała (niektóre ponownie) w Kownie na Uniwersytecie Witolda Wielkiego, gdzie w roku 1941 uzyskała dyplom lekarza. Staż lekarski odbyła w szpitalu św. Jakuba w Wilnie od 15 kwietnia 1941 r. do 15 kwietnia 1942 r. Następnie przez 3 lata pracowała w Szpitalu Zakaźnym w Wilnie. Z tego okresu pochodzą reprodukowane zdjęcie.

Jako repatriantkę los rzucił ją po wojnie w 1945 r. do Gdańska. Dyplom nostryfikowała w Akademii Lekarskiej w Gdańsku w 1946 r., otrzymu-

Szpital Zakaźny w Wilnie na Zwierzyńcu, siedzą od prawej: dr Angelina Kozakiewicz, NN, NN, dr Jan Makarewicz; 1945 r.

jąc egzemplarz dyplomu ALG z numerem jeden. Początkowo pracowała do roku 1948 w Szpitalu Zakaźnym w Jelitkowie, który przekształcił się w Dom Wypoczynkowo-Leczniczy „Gedania”. Wówczas z dniem 1 lutego 1947 r. została zatrudniona jako starszy asystent w Klinice Chorób Oczu Akademii Lekarskiej w Gdańsku kierowanej przez wileńskiego profesora Ignacego Abramowicza.

Prof. Ignacy Abramowicz w otoczeniu pracowników Kliniki Chorób Oczu Akademii Medycznej w Gdańsku (kółkiem zaznaczona dr Angelina Kozakiewicz)

KLINIKA CHORÓB OCZU

Kierownik: Ignacy Abramowicz, dr med., prof. zwycz. chor. oczu

Adiunkt: Leokadia Michniewicz, dr w. n. lek.

Asystenci starsi: Walentyna Jabłońska, lek., Angelina Kozakiewicz, lek., Maria Michejda-Kubisz, dr w. n. lek.

Asystenci młodszy: Anna Hiller-Dybicka, lek., Nonna Petrow lek.

Asystenci-wolontariusze: Irena Mielnik, lek., Helena Przyborska, lek., Maria Sowina, lek.

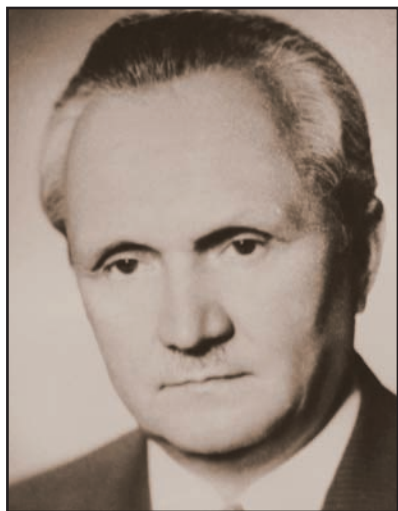
Skład osobowy ALG; 1947/48

Stopień naukowy doktora uzyskała 14 czerwca 1951 r. na podstawie pracy *O niektórych próbach obciążających w jaskrze w związku z zachowaniem się ciśnienia w oczach przetokowych*. Po doktoracie objęła od września 1951 r. stanowisko adiunkta, a następnie od 1 października 1967 r. przeszła na etat starszego wykładowcy. Przez wiele lat, aż do odejścia prof. Abramowicza na emeryturę pozostawała Jego prawą ręką w Klinice. Od lutego 1949 r. przez wiele lat pracowała, także jako specjalista w Ubezpieczalni Społecznej w Gdańsku.

Zmarła 30 sierpnia 1972 r. Pochowana została na Cmentarzu komunalnym „Srebrzysko” w Gdańsku.

Akta osobowe Angeliny Kozakiewicz w Archiwum GUMed;teczka 261/37.

Jerzy Kozakiewicz (1919-1996)

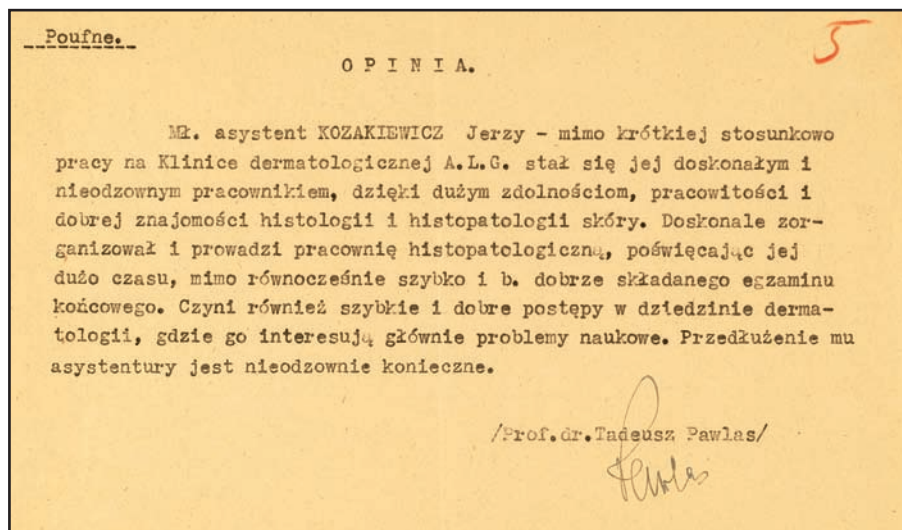
Jerzy Kozakiewicz urodził się 13 marca 1919 r. w Mamusińsku na Syberii w rodzinie polskich zesłańców. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Jego rodzina repatriowała się w 1923 r. do Polski, osiadając w Wilnie. Tutaj pobierał nauki szkolne, uzyskując w 1937 r. maturę w Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta i rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Zaliczył tam dwa pierwsze lata studiów, a dalszą naukę uniemożliwił mu wybuch wojny i zamknięcie Uniwersytetu przez władze litewskie z dniem 15 grudnia 1939 r. Na krótko podjął dalsze studia lekarskie na Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie, które ponownie przerwał mu wybuch wojny niemiecko-radzieckiej.

Trudna sytuacja zmusiła go do podjęcia pracy w charakterze sanitariusza w fabryce mebli w Wilnie, a następnie jako felczera w Szpitalu Epidemiologicznym w Subotnikach na Wileńszczyźnie (1942-1945). Tam włączył się w działalność konspiracyjną. Jako żołnierz AK był uczestnikiem akcji „Ostra Brama” i podzielił los wielu uczestników ruchu oporu zesłaniem do łagrów w Kałudze. Przeszedł więc twardą szkołę życia, będącą udziałem ówczesnego pokolenia Kolumbów, których cechy osobowości i postawy kształtowały czasy i losy najtragiczniejsze w dziejach Polski XX wieku. Spośród pięknych cech osobowości prof. Jerzego Kozakiewicza na szczególne wyróżnienie zasługują: odpowiedzialność, rzetelność i konsekwencja w realizacji podejmowanych działań, wielka koleżeńskość, poczucie solidarności zawodowej, tolerancja i wysoce humanistyczna postawa wobec każdego człowieka, a zwłaszcza chorego.

Do kolejnej repatriacji zmusiło go powojenne przesunięcie granic Polski i w lutym 1946 r. osiedlił się w zrujnowanym Gdańsku, podejmując na krótko pracę jako zastępca asystenta w Zakładzie Anatomii Prawidłowej ALG, następnie w Zakładzie Histologii i Embriologii kierowanym przez prof. Stanisława Hillera. Równocześnie podjął, przerwane zawieruchą wojenną studia lekarskie i rozpoczął pracę w Klinice Dermatologii ALG kierowanej przez prof. Tadeusza Pawłasa. Absolutorium na Wydziale Lekarskim ALG uzyskał w 1948 r. jako jeden z grupy 44 pierwszych po wojnie absolwentów naszej Uczelni. Zatrudniony został na etacie młodszego asystenta tej Kliniki w 1950 r., pracę doktorską obronił w 1952 r., a w 1953 r. uzyskał specjalizację I stopnia z dermatologii i wenerologii. Po uzyskaniu II stopnia specjalizacji w 1957 r. objął niebawem w 1960 r. stanowisko adiunkta Kliniki, którą od 1953 r., po śmierci prof. T. Pawłasa, kierował już prof. Franciszek Miedziński. Następne lata przyniosły Mu habilitację (1961 r.), objęcie w Klinice funkcji docenta (1962 r.) i nadanie tytułu profesorskiego (1975 r.).

Po odejściu na emeryturę w 1981 r. prof. F Miedzińskiego, przez blisko 2 lata pełnił obowiązki kierownika Kliniki, aż do powołania na katedrę w 1982 r. prof. Henryka Szarmacha.

Jego bogata i ogromnie wartościowa działalność naukowa skupiała się w głównej mierze na histopatologii i histochemii skóry, leczeniu gruźlicy skóry, współczesnej serodiagnostyce kiły oraz epidemiologii i etiopatogenezie chorób zawodowych skóry. Oprócz działalności naukowej Profesora także działalność dydaktyczna i wychowawcza. Był utalentowanym wykładowcą chętnie słuchanym przez studentów.

Za działalność zawodową i społeczną został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1968 r.), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975 r.) i Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1981 r.). Z dniem 31 grudnia 1982 r. odszedł z Uczelni na zasłużoną emeryturę. Zmarł w 1996 r.

Szarmach H., Nowicki R.: Pamięci Profesora Jerzego Kozakiewicza. Gazeta AMG 2006, nr 7, s. 22-23.
Purzycka-Bohdan D., Szczerkowska-Dobosz A., Nowicki R., Wilkowska A.: History of the Department of Dermatology in Gdansk. The profiles of heads of the Department from the post-war period to modern times. Przegl. Dermatol. 2014, T. 101, nr 3, s. 217-224.
Gołębiewska D., Tymińska E.: Jerzy Kozakiewicz (1919-1996). Ann. Acad. Med. Gedan. 1997, T. 27, s. 243-251.

Alina Kuleszyna (1913-1994)

Alina Kuleszyna, córka Franciszka Kurowickiego i Antoniny z Tymińskich, urodziła się 11 kwietnia 1913 r. w Androszówce w pobliżu Kijowa. Podczas wojny polsko-bolszewickiej rodzina ewakuowała się z wycofującym się Wojskiem Polskim do Warszawy, skąd wkrótce przeniosła się do Baranowicz, gdzie ojciec Aliny został dyrektorem banku. W Baranowiczach Alina uczęszczała do gimnazjum i w 1930 r. zdała maturę. W tym samym roku podjęła studia na Oddziale Farmaceutycznym Wydziału Lekarskiego USB w Wilnie. Ukończyła studia w 1935 r., otrzymując dyplom magistra farmacji. Bezpośrednio po studiach podjęła pracę w Aptece Mazowieckiej w Warszawie jako asystentka. Wróciła do

Wilna i w latach 1936-1940 pracowała w Aptece Nałęczu w Wilnie przy ul. Jagiellońskiej 1, w latach 1941-1942 jako kierowniczką Apteki Państwowej nr 10 w Wilnie na ul. Tyzenhauzowskiej 1, a w latach 1942-1944 jako pultrantka w Aptece Państwowej nr 334 w Wilnie przy ul. Mickiewicza 33. Następnie w latach 1944-1945 w aptece Szpitala Czerwonego Krzyża w Wilnie.

Pod koniec wojny w maju 1945 r., wraz z matką Antoniną Kurowicką, siostrą Ireną Krukowską i jej córką Joanną wyjechały na krótko do Białegostoku, następnie dalej do Woli Grzybowskiej pod Warszawę. Wkrótce podjęła pracę w Aptece w Łodzi przy ul. Piotrkowskiej 67. Do Gdańska ściągnęła Alinę w 1946 r. jej nieco starsza koleżanka ze studiów w Wilnie mgr Antonina Lewonowa. Mgr Alina Kuleszyna początkowo od 1 kwietnia 1946 r. objęła obowiązki zastępcy kierownika Apteki PSK-1 w organizującej się Akademii Lekarskiej w Gdańsku, a od maja 1965 r. objęła stanowisko kierownika tej apteki. Równolegle była zatrudniona początkowo jako starszy asystent, a następnie jako adiunkt w Katedrze i Zakładzie Farmakognozji Wydziału Farmaceutycznego Akademii Lekarskiej w Gdańsku, który organizował prof. Wacław Strażewicz.

ZAKŁADY WYDZIAŁU FARMACEUTYCZNEGO

ZAKŁAD CHEMII FIZYCZNEJ

Kierownik: Stefan Mińć, dr chemii i prof. nadzw. chemii na Politechnice Gdańskiej

ZAKŁAD CHEMII NIEORGANICZNEJ

Kierownik: Włodzimierz Rodziejewicz, mgr inż. chemik zast. prof. chemii nieorg. na Pol. Gd.

Adiunkt: vacat

Asystenci starsi: Franciszek Palewicz, mgr
Romuald Szyrmulewicz, mgr

Asystenci młodsi: Barbara Stańczak, mgr, Jerzy Słepurski, mgr

ZAKŁAD BOTANIKI FARMACEUTYCZNEJ

Kierownik: Tadeusz Sulma, dr fil., docent U. J.

Adiunkt: vacat

Asystent starszy: Janina Szober, mgr

Asystent młodszy: Karolina Mianowska-Lublinerowa, mgr farm.

ZAKŁAD FARMAKOGNOZJI

Kierownik: Wacław Strażewicz, dr farm.

Adiunkt: Alina Kuleszyna, mgr farm.

Asystent starszy: Halina Bławat, mgr farm.

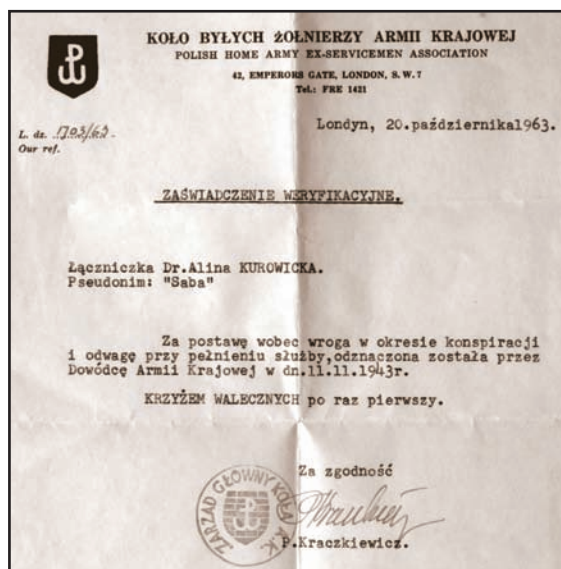
Asystent młodszy: vacat

Skład osobowy ALG; 1947/48

Zakład Fizyko-terapii:
 Kierownik: Irena Konarska, dr w. n. lek.
Apteka:
 Kierownictwo: Janina Lewonowa, mgr farm.,
 Alina Kuleszyna, mgr farm.
 Asystent starszy: Helena Bławat, mgr farm.
 Kierownik magazynu farmaceutycznego: Teodor Jankowski

Skład osobowy ALG; 1947/48

ówczesny kierownik Zakładu doc. J. Kołodziejski. W roku 1958 odbyła miesięczny staż szkoleniowy w Zakładzie Farmakognozji Uniwersytetu Genewskiego. Kierownictwo apteki PSK-1 pełniła do dnia 1 października 1974 r., kiedy to w związku z nabyciem praw emerytalnych przeszła na stanowisko starszego asystenta. Na tym stanowisku pracowała do 1983 r., następnie przeszła na emeryturę.

Stopień naukowy doktora nauk farmaceutycznych uzyskała w 1950 r. na podstawie pracy *Wpływ światła słonecznego na zawartość alkaloidów w liściach Datura stramonium L. var. inermis Jacq.*, której promotorem był

Była osobą o wysokich kompetencjach zawodowych i uznanym autorytecie. Położyła ogromne zasługi dla organizacji i rozwoju apteki szpitalnej PSK-1 oraz dla nauczania młodzieży studenckiej, jak też podnoszenia kwalifikacji farmaceutów. Ministerstwo Zdrowia powołało ją w 1959 r. na zastępcę członka Wojewódzkiej Komisji Weryfikacyjnej dla farmaceutów, a w 1969 r. na Zastępcę Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej w Gdańsku. Władze AMG powierzyły Jej w 1970 r. obowiązki Pełnomocnika ds. budowy Apteki

Centralnej PSK Nr 1. W roku 1975 Ministerstwo Zdrowia powierzyło Jej prowadzenie w Gdańsku podyplomowego szkolenia farmaceutów z całego kraju z zakresu zagadnień przygotowywania leku jałowego.

W dokumentacji rodzinnej dr Aliny Kuleszyny udało się odnaleźć zaświadczenie, reproduktowane powyżej, świadczące o jej działalności konspiracyjnej w Armii Krajowej jako łączniczki, pseudonim „Saba”, za co w 1943 r. odznaczona została Krzyżem Walecznych. Za pracę zawodową i społeczną została odznaczona Medalem 10-lecia Polski Ludowej (1955 r.), odznaką „Za wzorową pracę w służbie zdrowia” (1962 r.), odznaką honorową „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1966 r.) i odznaka honorową „Za zasługi dla Gdańska” (1974 r.). Zmarła 15 sierpnia 1994 r. i została pochowana na Cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku.

Akta osobowe Aliny Kuleszyny w Archiwum GUMed; teczka 265/80.

50-lecie ukończenia studiów na Wydziale Farmaceutycznym AMG. Gazeta AMG 2001, nr 7, s. 8-12.

Aleksander Lewiński (1920-1981)

Aleksander Lewiński urodził się 12 lutego 1920 r. w Wilnie. Ojciec – Stanisław był magistrem farmacji, matka – Anna z d. Brytańska była nauczycielką języka francuskiego. Maturę uzyskał w 1938 r. w Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Wilnie. W tym samym roku rozpoczął studia lekarskie na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, które musiał przerwać 15 grudnia 1939 r., będąc na II roku, z powodu zamknięcia Uniwersytetu przez władze litewskie. Podczas okupacji pracował jako robotnik rolny i brał czynny udział w ruchu oporu jako żołnierz Armii Krajowej o pseudonimie „Wrzos”.

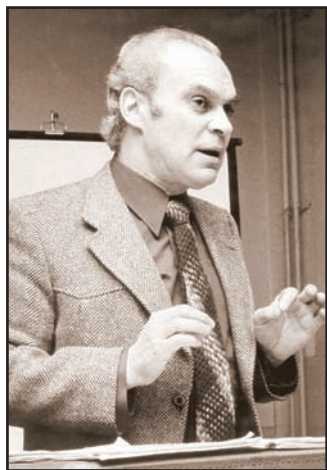
Po wojnie ekspatriował się do Polski i osiedlił w Łodzi, gdzie podjął przerwane studia lekarskie w Uniwersytecie Łódzkim, uzyskując absolutorium w 1949 r., a dyplom lekarza w lipcu 1950 r. Od 1 sierpnia 1949 r. rozpoczął pracę w III Klinice Chirurgicznej Akademii Medycznej w Gdańsku kierowanej przez prof. Zdzisława Kieturakis. Początkowo pracował jako wolontariusz, następnie od 1 marca 1950 r. jako asystent, a od 1 lutego 1964 r. jako adiunkt. Uzyskał w 1953 r. specjalizację I stopnia z chirurgii ogólnej, a w 1956 r. specjalizację anestezjologa. Stopień naukowy doktora otrzymał w AMG w roku 1964 na podstawie pracy *Doświadczalna ocena zmian i sposobów leczenia zespołu Mendelсона*. Po utworzeniu w kwietniu 1970 r. Zakładu Anestezjologii i Reanimacji w Instytucie Chirurgii AMG, został w tej jednostce adiunktem, a po habilitacji w 1971 r. docentem.

Po uzyskaniu specjalizacji z anestezjologii Jego działalność naukowa, zawodowa i dydaktyczna związana była wyłącznie z anestezjologią. Odbił w tym kierunku studia za granicą, kurs w Centrum Anestezjologicznym Światowej Organizacji Zdrowia w Kopenhadze (od 27 stycznia 1958 r. do 7 stycznia 1959 r.). Odwiedzał Chiny

(2 tygodnie, 1975 r.) i wiodące amerykańskie ośrodki anestezjologiczne jako *visiting professor* (4 miesiące, 1977 r.). Jego główne zainteresowania naukowe koncentrowały się na zagadnieniach wstrząsu, problemach związanych z wykrzepianiem wewnątrznaczny-

3. KATEDRA I III KLINIKA CHIRURGICZNA	
Gdańsk, ul. Słazu 9/10, tel. 316-66 i 316-77 wzgl. wewn. 440	
Kierownik Katedry i Kliniki: prof. ndzw. dr med. Zdzisław Kieturakis	
Docent: dr med. Wiktor Taubenfligel	
Adiunkci: dr med. Stanisław Świca, dr med. Grzegorz Zwykielski	
Asystenci starsi: lek. Tadeusz Derewicz, lek. Jerzy Dila, lek. Aleksander Lewiński, lek. Walentyna Polak, lek. Zygmunt Urban, lek. Zdzisław Wajda	
Asystenci: lek. Halina Baar-Borowska, lek. Sławomir Gołyński, lek. Halina Iwanowska, lek. Bogdan Kokot,	

Informator akademicki AMG; 1959/60

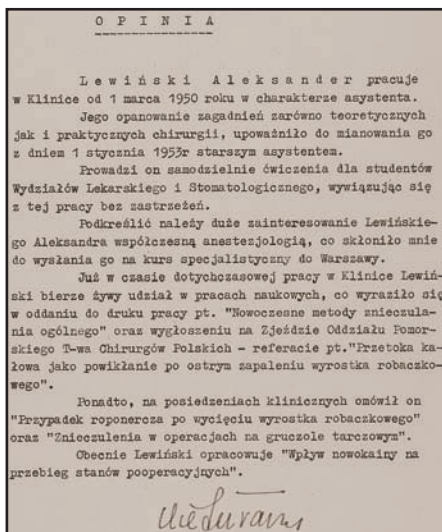

niowym, reanimacji krążeniowo-oddechowej oraz zachłystowym zapaleniem płuc (zespół Mendel-sona). Do znaczących osiągnięć badawczych należą opracowania poświęcone metodom znieczulenia i postępowaniu pooperacyjnemu w guzach chromochłonnych. W ostatnich latach życia w centrum Jego uwagi znalazła się walka z bólem. Pozostawił po sobie bogaty i oryginalny dorobek naukowy, składający się z 64 prac opublikowanych w kraju, jak i zagranicą.

Uczestnicząc czynnie w licznych międzynarodowych zjazdach i sympozjach naukowych, stał się jednym z najbardziej znanych i cenionych anestezjologów polskich poza granicami kraju. Pod Jego kierunkiem 23 anestezjologów otrzymało specjalizację, a 2 osoby uzyskały tytuł naukowy doktora. Był członkiem

Komisji Patofizjologii, Anestezji i Resuscytacji PAN, Rady Naukowej Instytutu Anestezjologii w Poznaniu, kolegium redakcyjnego czasopisma *Anestezja, reanimacja i intensywna terapia*, specjalistą wojewódzkim w Gdańsku. Doc. dr A. Lewiński był jednym z członków-założycieli Towarzystwa Anestezjologów Polskich, w którym w 1976 r. z Jego inicjatywy została powołana Sekcja Badań i Leczenia Bólu, której przewodniczył. W maju 1978 r. zorganizował w Gdańsku I Międzynarodowe Sympozjum *Ból i jego Leczenie*. Był członkiem wielu zagranicznych towarzystw naukowych, m.in. Światowego Towarzystwa do Walki z Bólem i Europejskiej Akademii Anestezjologów w Paryżu (od 1963 r.).

W roku 1979 wyjechał na Maltę, by podjąć pracę jako wykładowca na Uniwersytecie oraz jako kierownik i założyciel Oddziału Anestezjologii w szpitalu uniwersyteckim St. Luke G'mangia. Niestety już w 1981 r. z powodu nieuleczalnej choroby zmuszony był powrócić do Gdańska, gdzie zmarł 8 grudnia 1981 r. Za walkę w okresie okupacji hitlerowskiej został odznaczony Krzyżem Walecznych, a za osiągnięcia w pracy zawodowej Złotym Krzyżem Zasługi.

Akta osobowe Aleksandra Lewińskiego w Archiwum GUMed; teczka 452/129.

Jurczyk W.: Rozwój anestezjologii w akademiach medycznych w Polsce. *Anest. Intens. Ter.* 2002, nr 4, s. 301-304.

Paprocka-Lipińska A., Łopaciński T., Basiński A.: Lewiński Aleksander (1920-1981). W: *Ludzie*

Akademii Medycznej w Gdańsku. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2005., T. 3, s. 104-113.

Wajda Z.: Aleksander Lewiński (1920-1981), *Ann. Acad. Med. Gedan.* 1995, T. 25, suppl. 1, s. 143-146.

Janina Antonina Lewonowa (1909-1965)

Urodziła się 22 lutego 1909 r. w miejscowości Stanisławów w guberni witebskiej (obecnie Białoruś). Rodzicami Jej byli Jan Latwis, urzędnik państwowy i Maria z d. Karnicka. Miała rodzeństwo – siostrę Halinę i brata Stanisława. Zawarła związek małżeński z Józefem Lewonem. Ukończyła Gimnazjum Sióstr Nazaretanek w Wilnie otrzymując w 1927 r. świadectwo dojrzałości. Podjęła 3-letnie studia na Oddziale Farmaceutycznym Wydziału Lekarskiego USB, które ukończyła 20 września 1933 r. otrzymując dyplom magistra farmacji z oceną bardzo dobrą.

Pracę zawodową rozpoczęła jeszcze przed ukończeniem studiów. W aptece sukcesorów Piotra Jundziłła w Wilnie przy-

jęto Ją jako praktykantkę (1931 r.), następnie awansowała na asystentkę (1932-1939) i przez kolejne 5 lat (do lipca 1944 r.) pracowała na stanowisku pultrantki. Apteka została zniszczona podczas walk o wyzwolenie Wilna. Mgr J. Lewonowa znalazła nowe zatrudnienie w aptece Szpitala Czerwonego Krzyża w Wilnie (do 1 kwietnia 1945 r.), gdzie była asystentką. Kiedy wiosną 1945 r. ustalono nowe granice Polski, nie chciała pozostać w Wilnie i po uzyskaniu odpowiednich dokumentów wyjechała do Gdańska. W zniszczonym mieście początkowo zatrudnił Ją mgr Wacław Domański w swojej aptece w Gdańsku-Nowym Porcie.

Z dniem 1 kwietnia 1946 r. została zatrudniona w Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Objęła wówczas stanowisko kierownika apteki, która miała być jednostką usługową dla klinik Uczelni (późniejsza apteka Szpitala Klinicznego nr 1). Została również pracownikiem naukowym organizującego się Wydziału Farmaceutycznego. Ponieważ Wydział był w stadium organizacji, zatrudniono Ją czasowo do 1 października 1947 r. jako starszego asystenta w Katedrze Farmakognozji, która miała być uruchomiona jako jedna z pierwszych. Niebawem, 17 września 1947 r. mgr Lewonowa awansowała na stanowisko adiunkta w nowej Katedrze Farmacji Stosowanej. Gdy jednak w 1948 r. kierowanie nową jednostką powierzono prowizorowi farmacji Czesławowi Fink-Finowickiemu,

wieloletniemu kierownikowi apteki i właścicielowi laboratorium chemiczno-farmaceutycznego, mgr Lewonowa objęła etat adiunkta przyznany Katedrze Farmakognozji kierowanej przez dr. Józefa Kołodziejskiego.

Zakład Fizyko-terapii:

Kierownik: Irena Konarska, dr w. n. lek.

Apteka:

Kierownictwo: Janina Lewonowa, mgr farm.,

Alina Kuleszyna, mgr farm.

Asystent starszy: Helena Bławat, mgr farm.

Kierownik magazynu farmaceutycznego: Teodor Jankowski

Skład osobowy ALG; 1947/48

Nie posiadając tytułu doktora, od 1 września 1949 r. do 1 września 1951 r. pracowała jako starszy asystent kontraktowy w Katedrze Farmakognozji. We wrześniu 1951 r. mgr Lewonowa została ponownie przeniesiona w randze starszego asystenta kontraktowego do Katedry Farmacji Stosowanej, którą od 1950 r. kierował dr Adolf Fiebig. Ponieważ była jednocześnie kierownikiem apteki PSK nr 1, od 1 października 1956 r. pracowała na Wydziale Farmaceutycznym AMG tylko na 1/2 etatu. Od 1 listopada 1958 r. objęła etat adiunkta. Jednakże nie mając doktoratu, nie mogła już przedłużyć zatrudnienia na stanowisku adiunkta. Pragnąc poświęcić się kierowaniu apteką, podjęła trudną decyzję i zakończyła z dniem 30 września 1960 r. zatrudnienie na Wydziale Farmaceutycznym AMG.

W 1951 r. oddano do użytku nowy budynek apteki AMG, od tego momentu apteka szpitalna stała się apteką kliniczną. Uzyskane dalsze fundusze pozwoliły na uruchomienie laboratorium mikrobiologicznego (1956 r.) i pracowni badania jałowości leku (1957 r.). Apteka oprócz placówki usługowej zaczęła pełnić rolę dydaktyczną i stała się bazą do badań naukowych. W kierowaniu apteką PSK-1 wielce pomocną była Jej

7. Katedra i Zakład Farmacji Stosowanej

Gdańsk—Wrzeszcz, ul. Karola Marksa 107, tel. 425-43

Z-ca Profesora

1. Dr farm. *Fiebig Adolf* — Kierownik Zakładu

Adiunkci

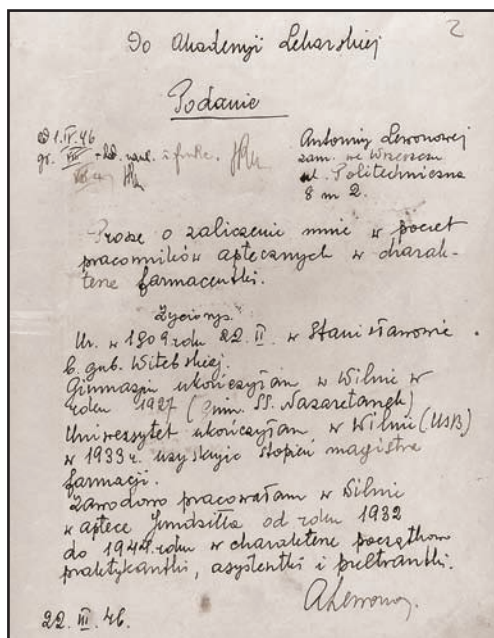
2. Prowizor farm. *Fink-Finowicki Czesław*

Starsi Asystenci

3. Mgr farm. *Ellertowa Tatjana*
4. Mgr farm. *Kozłowska Janina*
5. Mgr farm. *Kanałarska Stefania*
6. Mgr farm. *Lewonowa Antonina*
7. Mgr farm. *Łudwikowska Kazimiera*
8. Mgr farm. *Stechnij Irena*
9. Mgr farm. *Wasiak Halina*

Skład osobowy AMG; 1957/58

zastępczyni dr Alina Kuleszyna, która od 1965 r. objęła po niej kierownictwo apteki. Dzięki staraniom mgr Lewonowej w aptece AMG zainstalowano pierwsze w Polsce 2 boksy aseptyczne. Ta inwestycja umożliwiła nauczanie studentów farmacji, odbywających części ćwiczeń w tej aptece w zakresie aseptycznego sporządzania leków, zorganizowano także pierwsze w polskich uczelniach ćwiczenia nt. sporządzania leku jałowego. Prowadzono w aptece ponadto zajęcia z farmacji stosowanej. W programie studiów farmaceutycznych realizowanym od 1959 r. wprowadzono praktyki zawodowe odbywane także w aptece PSK nr 1. Dla studentów kierunku lekarskiego prowadzono zajęcia w zakresie receptury antybiotyków. Mgr Lewonowa skupiała się na kształceniu podyplomowym farmaceutów w zakresie przygotowania i kontroli leku jałowego. Już w listopadzie 1956 r. odbył się w aptece PSK nr 1 pierwszy w Polsce, miesięczny kurs dla 30 pracowników aptek szpitalnych z województwa gdańskiego, obejmujący zagadnienia farmacji stosowanej, chemii farmaceutycznej, farmakologii oraz organizacji służby zdrowia. W 1957 r. na podobnych kursach szkolili się farmaceuci z województwa gdańskiego i bydgoskiego. W 1958 r. apteka PSK nr 1 otrzymała status apteki szkoleniowej dla farmaceutów z polskich aptek

szpitalnych. W 1959 r. Studium Doskonalenia Lekarzy w Warszawie wybrało aptekę PSK nr 1 jako jedyną w Polsce placówkę szkolącą farmaceutów z aptek otwartych i szpitalnych w zakresie preparatyki aseptycznej oraz produkcji i kontroli leku jałowego. W 1964 r. przewidywano uruchomienie pracowni chemicznej i pracowni badania stabilności leku, przygotowano także plany nowoczesnej apteki klinicznej, ale ciężka i nieuleczalna choroba i nagła śmierć dr Lewonowej w 1965 r. uniemożliwiły realizację tych projektów.

Zainteresowania naukowe Janiny Lewonowej były różnorodne. Już w 1953 r. rozpoczęła samodzielne badania nad oznaczaniem alkaloidów w poszczególnych częściach

Lobelia inflata. Mając lepsze warunki do badań naukowych w kierowanej przez siebie aptece, zajęła się badaniem jałowości leku, metodami sporządzania leku jałowego (w tym leków ocznych i antybiotyków) i zakażeń wewnątrzszpitalnych drogą leków, następnie inhibitorami antybiotyków oraz kiełkowaniem zarodników laseczek tlenowych w lekach tyndalizowanych. Od 1960 r. badała przeżywalność drobnoustrojów w lekach, a także rozkład alkaloidów powodowany przez mikroorganizmy. Interesowała się także organizacją apteki szpitalnej. Prowadziła badania naukowe wspólnie z Katedrą Farmacji Stosowanej oraz z Katedrą Mikrobiologii Lekarskiej AMG. Wyniki swoich badań naukowych wykorzystwała w przygotowanej w 1963 r. pracy doktorskiej.

Janina Lewonowa była członkiem Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, w którym przez wiele lat wybierana była do Zarządu Oddziału Gdańskiego. Należała również do Polskiego Towarzystwa Mikrobiologicznego oraz zasiadała w Radzie GOIA. Dr Janinę Lewonową zapamiętano jako niezmiernie zapracowanego człowieka. Wszyscy przełożeni wystawiali Jej pochlebne opinie. Znana była Jej bezinteresowność i życzliwość dla ludzi. Miała niewątpliwą potrzebę działalności społecznej i talenty organizacyjne, a także wielkie zasługi w kształceniu młodzieży. W kontaktach prywatnych została zapamiętana jako osoba uśmiechnięta, dowcipna, kochająca życie i ludzi. Zmarła 28 marca 1965 r. w Gdańsku i została pochowana na Cmentarzu „Srebrzysko”.

Akta osobowe Janiny Lewonowej w Archiwum GUMed; teczka 183/27.

Stasiak P., Kamiński Z.: Lewonowa Janina Antonina (1909-1965). W: Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2006, T. 4, s. 86-94.

Ksenia Lutomska (1900-1988)

Ksenia Lutomska urodziła się 5 maja 1900 r. w Wilnie. Wcześniej, bo w mając 17 lat wyszła za mąż. Po ukończeniu VI klasy przerwała naukę w gimnazjum. Maturę zdała jako eksternistka w 1930 r. w Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie. Studia na Wydziale Lekarskim USB rozpoczęła w 1932 r.; dyplom lekarza otrzymała 10 października 1938 r. W czasie studiów pracowała jako wolontariuszka w Zakładzie Chemii Fizjologicznej USB kierowanym przez prof. W. Seńkowskiego. Staż podyplomowy odbywała w Szpitalu Przemienienia Pańskiego i św. Rocha w Warszawie od 28 listopada 1938 r. do 15 sierpnia 1939 r. Jednocześnie

specjalizowała się w stomatologii u prof. K. Szepelskiego w Akademii Stomatologicznej. Wybuch wojny zastał Ją w Wilnie i tam ukończyła staż w Szpitalu Miejskim. W tym szpitalu specjalizowała się na Oddziale Stomatologicznym pod kierunkiem dr. E. Mancewicza. W 1943 r. powróciła do Warszawy, podejmując pracę na Oddziale Chirurgii Szczękowej w Szpitalu Ujazdowskim pod kierunkiem doc. dr F. Borusiewicza. Po upadku powstania warszawskiego pracowała w charakterze lekarza stomatologa w Miejskim Wydziale Zdrowia w Starachowicach.

Prof. Ksenia Lutomska z prof. Edwardem Witkiem, 1970 r.

KLINIKA STOMATOLOGICZNA	
Kierownik:	vacat
Adiunkt:	Irena Konopacka-Semadeni, lek.-dent. (p. o. zastępcy kierownika)
Asystenci starsi:	Janina Krzyżanowska, lek.-dent., Ksenia Lutomska, lek., Maria Miłodrowska, lek.-dent., Wanda Pawłowska, lek.-dent.
Asystent młodszy:	Taisa Merdi, lek.
Asystenci-wolontariusze:	Maria Hanna Pietrzykowska, Ksenia Sołomerecka

Skład osobowy ALG; 1947/48

Do Gdańska przyjechała 13 kwietnia 1945 r., obejmując w Miejskim Wydziale Zdrowia kierownictwo wszystkich przychodni dentystycznych w ośrodkach zdrowia. Od 15 stycznia 1946 r. związała się z Akademią Lekarską, podejmując pracę, początkowo jako wolon-

tariuszka na Oddziale Chirurgii Stomatologicznej Kliniki Chirurgicznej Akademii Lekarskiej, a z chwilą powołania Kliniki Chirurgii Stomatologicznej jako asystentka w tej Klinice. Obok pracy klinicznej i ambulatoryjnej prowadziła zajęcia dydaktyczne z zakresu stomatologii dla studentów Wydziału Lekarskiego. Rektor Akademii Lekarskiej prof. W. Czarnocki powołał 7 października 1949 r. Ksenię Lutomską na stanowisko kontraktowego zastępcy profesora Katedry Dentystyki Zachowawczej Oddziału Lekarsko-Dentystycznego ALG, powierzając Jej organizację tej jednostki.

Dzięki Jej energii w Zakładzie rozpoczęto od podstaw działalność naukową, dydaktyczną i kliniczną. Powstały poradnie: stomatologii dziecięcej, chorób przyzębia, ośrodek fluorowej profilaktyki próchnicy

2. KATEDRA I ZAKŁAD STOMATOLOGII ZACHOWAWCZEJ

Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Orzeszkowej 18, tel. 322-94

Kierownik Katedry i Zakładu: doc. dr med. Ksenia Lutomska

Adiunkt: lek. dent. Danuta Konińska

Asystenci starsi: lek. dent. Maria Chmielecka, lek. dent. Krystyna Gruszczyńska, lek. dent. Miron Kałowski, lek. dent. Maria Kruczkowska, lek. dent. Jadwiga Pawlak, lek. dent. Halina Pokrant, lek. med. i lek. dent. Zofia Rogoza, lek. dent. Maria Syrocka, lek. dent. Krystyna Tomczyk, lek. dent. Irena Thrun

Asystent: lek. dent. Jerzy Kaczmarczyk

Informator akademicki AMG; 1959/60

i gabinet fizykoterapii. Pracę naukową Zakładu wspierały pracownice: bakteriologiczna, histologiczna oraz zwierzętarnia.

Stopień naukowy doktora uzyskała 28 marca 1950 r. na podstawie pracy pt. *Postępowanie przy złamaniu żuchwy*. Habilitowała się 30 czerwca 1954 r., a 19 lipca 1961 r., została powołana na stanowisko profesora nadzwyczajnego. Poczynając od 11 kwietnia 1957 r. przez wiele lat sprawowała funkcję konsultanta wojewódzkiego w dziedzinie stomatologii. Była w 1951 r. współorganizatorem i przez 8 lat przewodniczącą gdańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego, następnie w latach 1958-1960 wiceprzewodniczącą Zarządu Głównego PTS.

Początkowo Jej zainteresowania naukowe koncentrowały się na traumatologii szczęk. Potem w centrum Jej zainteresowań znalazła się epidemiologia oraz kliniczne i eksperymentalne badania nad etiopatogenezą oraz leczeniem i profilaktyką próchnicy zębów. Była autorką pionierskich w Polsce prac nad rolą fluoru w zapobieganiu próchnicy. Temu zagadnieniu poświęciła liczne, wszechstronne i bardzo dobrze udokumentowane prace naukowe, wskazując na celowość stosowania fluoru w profilaktyce próchnicy.

Katedrą i Zakładem kierowała ponad 20 lat, przechodząc na emeryturę w 1970 r. Do Jej uczniów zaliczali się późniejsi profesorowie naszej Uczelni: Miron Kałowski, Jadwiga Pawlak i Edward Witek. Zmarła w Gdańsku 9 maja 1988 r.

Akta osobowe Kseni Lutomskiej w Archiwum GUMed; teczka 263/26.

Witek E.: Ksenia Lutomska (1900-1988), *Ann. Acad. Med. Gedan.* 1989, T. 19, s. 219-222.

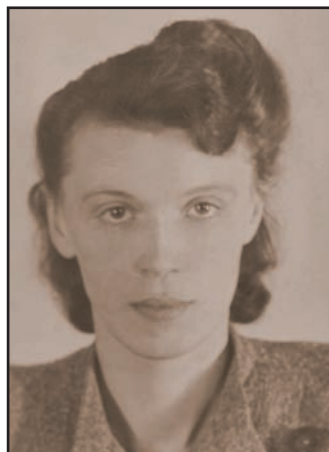
Stanisława Ławińska-Stankiewicz (1915-1985)

Stanisława Ławińska urodziła się 1 maja 1915 r. w Wilnie. Ojciec – Stanisław Ławiński był urzędnikiem Magistratu Miasta Wilna, matka – Wanda z Raczkowskich zajmowała się domem. Stanisława była ich jedynym dzieckiem. Mieszkali przy ul. Pióromont w niewielkim jednorodzinny domu z ogrodem. Stanisława ukończyła państwowe Gimnazjum im. Elizy Orzeszkowej. Maturę zdała w 1933 r. W czasie nauki gimnazjalnej marzyła o studiowaniu historii, nigdy nie myślała o medycynie. Studia medyczne podjęła za namową rodziców. Dostać się na medycynę nie było łatwo, ponieważ w tych czasach Wydział Lekarski był jedynym na jaki obowiązywał egzamin wstępny. Na wszystkie inne

kierunki wystarczyło się zapisać. Poza tym obowiązywała wtedy zasada *numerus clausus* dla kobiet – przyjętych mogło być tylko 20%. Stanisława pomyślnie zdała egzamin wstępny i w 1933 r. rozpoczęła studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Najczęściej wspominała znakomite wykłady profesora Wrzosa z etyki lekarskiej, które gromadziły tłumy studentów również z innych wydziałów. Stały się one dla niej ważną wskazówką w całym lekarskim życiu. Dyplom lekarza otrzymała w czerwcu 1939 r, śpieszyła się ze zdawaniem ostatnich egzaminów, gdyż było dla niej jasne, że wkrótce wybuchnie wojna. W czasie studiów nie liczyła na zatrudnienie w Wilnie, gdzie o pracę było bardzo trudno. Sądziła, że będzie pracowała na prowincji. Wybuch wojny zmienił to wszystko.

Jesienią 1939 r. rozpoczęła staż podyplomowy w Szpitalu św Jakuba. W Wilnie kilkakrotnie zmieniali się okupanci, trudne też były stosunki polsko-litewskie. Warunkiem zdobycia prawa wykonywania zawodu było nauczanie się języka litewskiego, który opanowała z łatwością. W czasie wojny pracowała w różnych miejscach, zawsze w zawodzie lekarskim. Właściwie dopiero po studiach, w pracy zawodowej pokochała zawód lekarski i była wdzięczna rodzicom, którzy ją do tego namawiali. Pracowała głównie w lecznictwie otwartym. Natomiast w 1944 r. została zatrudniona w polowym szpitalu Armii Czerwonej, który zorganizowany był w Wilnie, zajmowano się w nim wyłącznie ranami kończyn górnych. Zawsze dobrze wspominała tę

Kierownik I Kliniki Chorób Wewnętrznych AMG prof. S. Wszelaki z zespołem

pracę, chociaż musiała się z kolei nauczyć rosyjskiego i odbyć szkolenie wojskowe i polityczne. Była pod wrażeniem dobrych wyników leczenia, mimo trudnych warunków (brak prądu, operacje przy lampie naftowej). W szpitalu tym panowała dobra atmosfera, a ranni mieli dobrą opiekę. Praca ta trwała do 1945 r., kiedy ruszyła ofensywa styczniowa. Jasne już było wtedy, że Wilno znajdzie się poza granicami Polski i trzeba będzie wyjechać. Zatrudniła się w Urzędzie Pełnomocnika do Spraw Ewakuacji i wielokrotnie jeździła jako lekarz z transportami ewakuacyjnymi.

Wilno opuściła przedostaniem transportem w 1946 r. Razem z rodzicami przyjechała do Bydgoszczy, ale natychmiast przeniosła się do Gdańska, ponieważ organizowała się tam Akademia Lekarska. Pragnęła pracować w klinice uniwersyteckiej, gdzie łatwiejszy był dostęp do nowości w medycynie. W latach wojny nie miała dostępu

Pracownicy I Kliniki Chorób Wewnętrznych; od lewej: dr S. Ławińska-Stankiewicz, dr W. Bielawski, prof. M. Górski, doc. W. Zegarski, doc. M. Wójtowicz, siostra oddziałowa

Kierownik I Kliniki Chorób Wewnętrznych AMG prof. M. Górski z zespołem

do literatury naukowej ani nowych podręczników. Podjęła pracę w Klinice Chorób Wewnętrznych prowadzonej początkowo przez prof. Wszelakiego, a potem przez prof. Górskiego. W zniszczonym Gdańsku brakowało lekarzy, toteż równocześnie pracowała w przychodni rejonowej. Rejon obejmował okolice ul. Kartuskiej, Łostowickiej i Suchanino. Poza tym dyżurowała w Szpitalu Dziecięcym przy ul. Kartuskiej i prowadziła

I KLINIKA CHOROÓB WEWNĘTRZNYCH
 Kierownik: Stanisław Wszelaki, drw. n. lek., doc. ALG i zast.
 prof. patologii szczegółowej i terapii chorób wewnętrznych
 Adiunkt: Leon Tenczyński, dr med.
 Asystenci starsi: Leopold Jan Handzel, lek., Władysław
 Kierst, lek., Włodzimierz Surewicz, lek.,
 Wacław Wróblewski, lek.
 Asystenci młodszy: Łucja Kożanowa, lek., Stanisława Ła-
 wińska, lek., Łucja Sadowska, lek.
 Asystenci-wolontariusze: Michał Marszałkiewicz, lek.,
 Maria Rózkowska, lek.

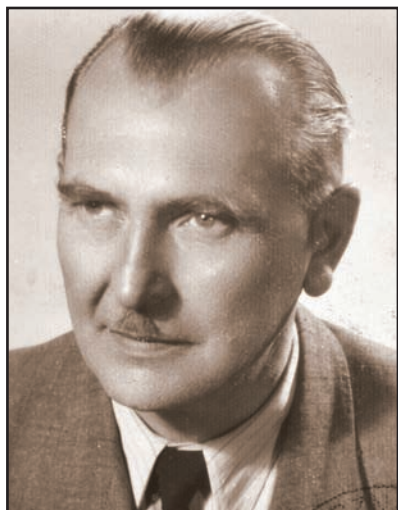
Skład osobowy ALG; 1947/48

praktykę prywatną. Następnie w latach 60. i 70. XX w. pracowała jako konsultant chorób wewnętrznych w rejonie. Bardzo lubiła pracę w Klinice, chętnie zajmowała się też dydaktyką. W 1952 r. obroniła pracę doktorską, uzyskała też tytuł specjalisty chorób wewnętrznych. W 1952 r. wyszła za mąż za Witolda Stankiewicza, adwokata. W 1957 r. urodziła córkę Joannę, która później została lekarką. Na stanowisku adiunkta pracowała do 1976 r., kiedy to przeszła na emeryturę. Nie był to jeszcze koniec Jej kontaktu z medycyną, pracę kontynuowała w Spółdzielni Lekarskiej. Nigdy nie porzuciła zainteresowania historią, czytała wiele książek historycznych. Zmarła w 1985 r. Została pochowana na Cmentarzu „Srebrzy-sko” w Gdańsku.

Akta osobowe Stanisławy Ławińskiej-Stankiewicz w Archiwum GUMed;teczka 342/166.

Tekst powstał na podstawie rozmowy z dr Joanną Stankiewicz-Wróblewską, córką dr Stanisławy Ławińskiej-Stankiewicz. Zdjęcia ze zbiorów rodzinnych.

Jan Makarewicz (1902-1963)

Jan Makarewicz urodził się 4 lutego 1902 r. w Rulewiczach w powiecie lidzkim; miał dwie starsze siostry – Marię i Walerię. Ojciec – Jan Makarewicz i matka Anna z Kozakowskich należeli do zubożałej szlachty zagrodowej herbu Lis. Byli gospodarzami w majątku Pietraszuńce, powiat Lida, nad rzeką Dzitwą. Pierwsze nauki pobierał w szkole wiejskiej, następnie uczęszczał do Państwowego Gimnazjum Koedukacyjnego im. Hetmana Karola Chodkiewicza w Lidzie, które ukończył, uzyskując świadectwo maturalne w dniu 15 czerwca 1924 r. W tym samym roku rozpoczął studia na Uniwersytecie Stefana Batoiego w Wilnie, początkowo na Wydziale Prawa, a po roku zmienił decyzję i prze-

niósł się na Wydział Lekarski tegoż Uniwersytetu, rozpoczynając studia lekarskie w roku akademickim 1925/26. Absolutorium uzyskał w 1931 r. i w tym samym roku zawarł związek małżeński z Katarzyną Witukiewicz. Ślub odbył się w uniwersyteckim kościele św. Jana w Wilnie 23 czerwca 1931 r. Dyplom lekarza uzyskał w dniu 16 maja 1933 r.

Po odbyciu stażu i otrzymaniu prawa praktyki, do roku 1936 pracował w Miejskim Pogotowiu Ratunkowym w Wilnie i jednocześnie jako wolontariusz w wileńskich szpitalach oraz w Zakładzie Anatomii Patologicznej USB (od 1 grudnia 1934 r. do 31 maja 1935 r.). W kwietniu 1936 r. objął stanowisko zastępcy lekarza powiatowego w Wilnie, w starostwie wileńsko-trockim. Trudne warunki materialne skłoniły go do opuszczenia Wilna i z dniem 4 stycznia 1937 r. objął stanowisko lekarza powiatowego w starostwie miasta Postawy w województwie wileńskim

(ok. 120 km na północny wschód od Wilna, dziś na terenie Białorusi). Tam pracował w miejscowym szpitalu jako ordynator oddziału chorób wewnętrznych i prowadził praktykę prywatną, także w czasie okupacji, najpierw sowieckiej, a następnie niemieck-

Jako student USB; 1925 r.

Zajęcia z osteologii w Katedrze Anatomii Opisowej USB; rok akademicki 1925/26

kiej. W 1943 r., obawiając się ponownego wejścia Armii Czerwonej, wysłał rodzinę do Wilna, gdyż sam nie otrzymał zgody władz niemieckich na opuszczenie Postaw. Dołączył do rodziny dopiero w sierpniu 1944 r., po ustaniu walk Armii Krajowej o Wilno. W Wilnie przez rok (od sierpnia 1944 r. do września 1945 r.) podjął zatrudnienie jako zastępca dyrektora 250-lóżkowego Szpitala Zakaźnego i ordynator oddziału.

We wrześniu 1945 r., kolejowym transportem ewakuacyjnym, którego docelowym przeznaczeniem był Gdańsk, repatriował się w powojenne granice Polski. Podróż, w bydlęcym wagonie, trwała nieco ponad dwa tygodnie; po przyjeździe kolejny tydzień mieszkał jeszcze z rodziną w tym samym wagonie kolejowym na stacji Gdańsk-Południe (Kłodno).

Już 9 października 1945 r. objął stanowisko kierownika Oddziału Profilaktyki w Wydziale Zdrowia Zarządu Miejskiego w Gdańsku, a jednocześnie od 1 czerwca 1946 r. stanowisko asystenta na oddziale chorób wewnętrznych Miejskiego Szpitala Powszechnego im. Kopernika w Gdańsku. Od końca 1947 r. związał się z Akademią Lekarską w Gdańsku, podejmując pracę jako asystent, następnie starszy asystent, w Zakładzie Higieny kierowanym przez prof. J. Lubczyńskiego i równocześnie pracując jako lekarz sanitarny oraz zastępca kierownika Szkoleniowego Ośrodka Zdrowia ALG. Od 1 września 1950 r., pozostając nauczycielem akademickim, przeszedł do pracy na pełnym etacie jako starszy asystent w Klinice Chorób Zakaźnych Akademii Medycznej kierowanej przez prof. Wiktora Bincera. Od października 1952 r. zmniejszył zatrud-

ZAKŁAD HIGIENY

Kierownik: Edward Grzegorzewski, dr w. n. lek., prof. zwycz.
higieny

Kierownik Szkoleniowego Ośrodka Zdrowia: Jerzy Lubczyński,
dr w. n. lek., zast. prof. higieny

Adiunkt: Walerian Bogusławski, dr med.

Asystent starszy: Jan Makarewicz, lek.

Asystent młodszy: Antoni Urbanowicz

Skład osobowy ALG; 1947/48

15. Katedra i Klinika Chorób Zakaźnych	
Gdańsk—Wrzeszcz, ul. Dębinki Nr 7, tel. 246 wewn.	
Profesorowie Nadzwyczajni	
1. Dr med. <i>Bincer Wiktor</i> — Kierownik Kliniki	
Adiunkci	
2. Lek. <i>Gajda Andrzej</i>	
3. Dr med. <i>Pisarski Zygmunt</i>	
4. Dr med. <i>Trzaska Bronisław</i>	
Starsi Asystenci	
5. Lek. <i>Browarska Maria</i>	
6. Lek. <i>Kozakiewicz Hanna</i>	
7. Lek. <i>Makarewicz Jan</i>	
8. Lek. <i>Skibińska-Radzikowska Teresa</i>	
9. Lek. <i>Zawistowska Elżbieta</i>	
Asystenci	
10. Lek. <i>Billewicz Irena</i>	
11. Lek. <i>Dominiczak Aleksandra</i>	
12. Lek. <i>Gręźlikowska Bożena</i>	
13. Lek. <i>Imielińska Halina</i>	
14. Lek. <i>Zielińska Władysława</i>	

Skład osobowy AMG; 1957/58

nienie w Klinice Chorób Zakaźnych do połowy etatu i objął stanowisko wicedyrektora oraz kierownictwo Działu Epidemiologii Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Gdańsku i jednocześnie funkcję wojewódzkiego epidemiologa w Urzędzie Wojewódzkim w Gdańsku. Był specjalistą II stopnia zarówno w zakresie chorób zakaźnych, jak i epidemiologii.

W Klinice Chorób Zakaźnych interesował się w szczególności problemami epidemiologicznymi związanymi z występowaniem duru brzuszego. Był jednym z inicjatorów i promotorów budowy od podstaw w Gdańsku, a także pierwszym dyrektorem nowoczesnego szpitala zakaźnego, który został zlokalizowany w górnym odcinku ul. Smoluchowskiego w bezpośrednim sąsiedztwie AMG. Jako epidemiolog był czynnie zaangażowany w zwalczanie epidemii ospy prawdziwej zawleczonej na Wybrzeże z Indii w roku 1953. Zorganizowano wówczas pod Jego kierownictwem szpital kwarantannowy w Nowym Porcie, w którym hospitalizowano kilkudziesięciu chorych. Odbył wraz z nimi cały okres kwarantanny, prowadząc leczenie i dbając o bezpieczeństwo personelu i właściwe warunki izolacji. Uczestniczył w komisjach kwalifikujących marynarzy do pracy na morzu i udzielał poprzez Gdynia-Radio na cały świat porad lekarskich załogom polskich statków handlowych. Obok rzeczywistych, dobrze ugruntowanych kompetencji zawodowych i wysokiego poczucia obowiązku miał łatwość komunikowania się z ludźmi i cieszył się powszechnym szacunkiem i sympatią.

Zatrudnienie w Klinice Chorób Zakaźnych AMG kontynuował do kwietnia 1958 r. W Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej pracował aż do nagłej śmierci w dniu 28 marca 1963 r.; został pochowany na Cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku.

Makarewicz W.: Wspomnienie o moim Ojcu dr. Janie Makarewicu (1902-1963). Ann. Acad. Med. Gedan. 2010, T. 40, s. 177-188.

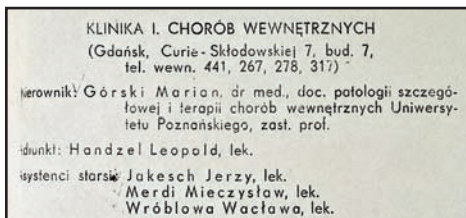
Mieczysław Władysław Merdi (1910-1974)

Mieczysław Władysław Merdi urodził się 3 września 1910 r. w Kijowie. Jego ojciec był urzędnikiem, a matką – Helena z d. Kuczyńska. Tam w 1924 r. ukończył szkołę powszechną. Dalszą naukę kontynuował w Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika w Łodzi, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości w 1930 r. W roku akademickim 1930/31 rozpoczął studia medyczne na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Dyplom lekarza uzyskał tamże 9 maja 1937 r. Jako student był demonstratorem, a potem młodszym asystentem w Zakładzie Anatomii Opisowej kierowanym przez prof. Michała Reichera. Po odbyciu w klinikach uniwersyteckich stażu, otrzymał prawo wyko-

nywania zawodu w maju 1938 r. i pracował także jako wolontariusz w II Klinice Chorób Wewnętrznych USB kierowanej przez prof. A. Januskiewicza. Tuż przed wybuchem wojny 29 sierpnia 1939 r. zawarł związek małżeński z Taisą Merdi, z d. Szarowarow, absolwentką Wydziału Lekarskiego USB. W latach okupacji pracował początkowo w szpitalu Czerwonego Krzyża w Wilnie, a od 1941 r. jako lekarz ogólny i kierownik Ośrodka Zdrowia na prowincji w pobliżu Wilna.

W maju 1946 r. wyjechał jako repatriant do Polski i osiedlił się w Gdańsku. Od 1 października 1946 r. podjął pracę jako starszy asystent w Zakładzie Anatomii Opisowej, uczęszczając jednocześnie jako wolontariusz do Kliniki Chorób Wewnętrznych Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Po uzyskaniu 18 sierpnia 1948 r. specjalizacji w zakresie chorób wewnętrznych, z dniem 1 października 1948 r. zakończył zatrudnienie w Zakładzie Anatomii Opisowej i objął etat starszego asystenta w I Klinice Chorób Wewnętrznych ALG kierowanej przez prof. Mariana Górskiego. Zatrudnienie w Uczelni zakończył z dniem 31 sierpnia 1951 r. Zmarł 17 lutego 1974 r.; został pochowany na Cmentarz „Srebrzysko” w Gdańsku.

Skład osobowy ALG; 1948/49

Taisa Merdi (1915-2008)

Urodziła się 15 grudnia 1915 r. w Łunińcu na Polesiu. Jej ojcem był Cyryl Szarowarow, matką – Helena z Kono-nowiczów. W latach 1925-1934 uczęszczała do Gimnazjum Humanistycznego w Pińsku, gdzie w 1934 r. uzyskała świadectwo maturalne i w tym samym roku podjęła studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W 1939 r. ukończyła studia i uzyskała absolutorium. Tuż przed wybuchem wojny 29 sierpnia 1939 r. zawarła związek małżeński z Mieczysławem Merdi – lekarzem, absolwentem USB. Zamknięcie Uniwersytetu przez władze litewskie z dniem 15 grudnia 1939 r. uniemożliwiło Jej formalne zakończenie studiów i odebranie dyplomu.

Podczas okupacji bolszewickiej, a następnie niemieckiej pracowała wraz z mężem jako siła pomocnicza lekarza, w Ośrodku Zdrowia w miejscowości Suderwie, w powiecie wileńskim. Po zakończeniu wojny, oboje z mężem zdecydowali się w czerwcu 1946 r. na ekspatriację w nowe granice Polski i osiedlili się w Gdańsku.

W Akademii Lekarskiej w Gdańsku 8 sierpnia 1946 r. otrzymała dyplom lekarza. Z dniem 1 września 1946 r. podjęła zatrudnienie, początkowo jako wolontariuszka,

w organizującym się na bazie Kliniki Chirurgii ALG kierowanej przez prof. Kornela Michejdę, Oddziale Chirurgii Stomatologicznej, którego kierownikiem była dr Irena Semadeni-Konopacka. Pracownikami tego Oddziału już w okresie jego organizacji byli lekarze: Janina Krzyżanowska-Adamczewska, Wanda Pawłowska i Maria Miłodrowska. W grudniu 1946 r. powołano na bazie tego Oddziału 20-lóżkową Katedrę i Klinikę

KLINIKA STOMATOLOGICZNA	
Kierownik:	vacat
Adiunkt:	Irena Konopacka-Semadeni, lek.-dent. (p. o. zastępcy kierownika)
Asystenci starsi:	Janina Krzyżanowska, lek.-dent., Ksenia Łutomska, lek., Maria Miłodrowska, lek.-dent., Wanda Pawłowska, lek.-dent.
Asystent młodszy:	Taisa Merdi, lek.
Asystenci-wolontariusze:	Maria Hanna Pietrzykowska, Ksenia Sofomerecka

Skład osobowy ALG; 1947/48

Chirurgii Stomatologicznej Wydziału Lekarskiego. Rok akademicki 1947/48 rozpoczęto, szkoląc przyszłych stomatologów w Oddziale Lekarsko-Dentystycznym Wydziału Lekarskiego Akademii Lekarskiej w Gdańsku, później nazwanym Oddziałem

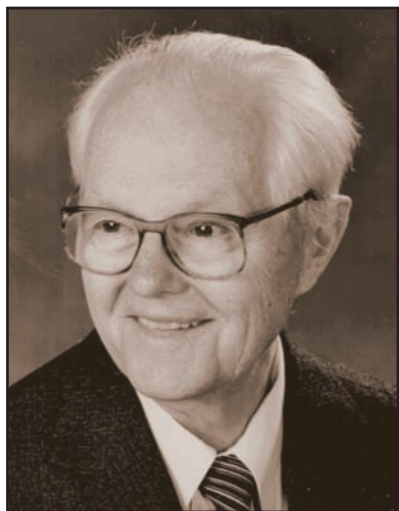
Stomatologii. Funkcjonowały już wówczas w jego ramach 4 stomatologiczne jednostki dydaktyczne: Zakład Chirurgii Stomatologicznej, Zakład Stomatologii Zachowawczej, Zakład Protetyki Stomatologicznej i Zakład Ortodoncji (uruchomiony w 1951 r.).

W Klinice Chirurgii Stomatologicznej lek. Taisa Merdi od 1 września 1947 r. otrzymała stanowisko asystenta, a w 1949 r. przeszła na stanowisko starszego asystenta. Specjalizację II stopnia w zakresie chirurgii szczękowej uzyskała w dniu 22 grudnia 1952 r. W marcu 1964 r. otrzymała stopień naukowy doktora na podstawie pracy *Zmiany w obrazie elektroforetycznym białek surowicy krwi w złamaniach szczęk* i z dniem 1 października 1964 r. objęła w Klinice stanowisko adiunkta. Na tym stanowisku pozostawała zatrudniona aż do przejścia na emeryturę z dniem 31 maja 1976 r. Kierownik Kliniki Chirurgii Szczękowej w latach 1950-1969 Oddziału Stomatologicznego Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Gdańsku prof. M. Jarosz, w sporządzonej opinii, tak charakteryzował jej sylwetkę: *Pracownik wybitnie wartościowy, zdolna i sumienna, poświęca Klinice wiele czasu poza godzinami służbowymi. Otacza ją wielki szacunek i sympatia chorych, jako wyraz Jej oddania w stosunku do nich. Zdolny operator, specjalnie doskonale opanowała leczenie złamań i urazów szczękowych. Pracuje dużo naukowo, wygłasza referaty oraz demonstrowała chorych na zebraniach Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego. Bierze czynny udział w posiedzeniach naukowych Kliniki. Jest dobrym dydaktykiem, rozumnym uczynnym i wymagającym.*

Dr Taisa Merdi była członkiem Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego (od 1952 r.), Polskiego Towarzystwa Lekarskiego (od 1956 r.), Polskiego Towarzystwa Chirurgii Ortoped. (od 1957 r.). Aktywnie działała społecznie w Związku Zawodowym Pracowników Służby Zdrowia, poświęcając szczególnie wiele troski emerytom i rencistom. Za działalność zawodową została wyróżniona Złotym Krzyżem Zasługi (1974 r.), Medalem za Zasługi dla Gdańska (1969 r.), Medalem XXX-lecia PRL (1974 r.) i Złotą Odznaką PTS (1975 r.). Zmarła 26 grudnia 2008 r.; została pochowana na Cmentarzu komunalnym „Srebrzysko” w Gdańsku.

Akta osobowe Taisy Merdi w Archiwum GUMed;teczka nr 342/107.

Jerzy Mieszczerski (1916-2004)

Jerzy Mieszczerski urodził się 9 października 1916 r. w Mińsku Mazowieckim. W 1936 r. ukończył Państwowe Gimnazjum w Słonimie i w tym samym roku rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W 1939 r., po zamknięciu USB, wyjechał do Lwowa, gdzie kontynuował studia w Państwowym Instytucie Medycznym. W dniu 20 czerwca 1941 r. został wywieziony wraz z matką i siostrą na Syberię, pracował we wsi Średnia, rejon Tasiejewo w Kraju Krasnojarskim.

W miarę rozwoju ofensywy Armii Radzieckiej został powołany do wojska i skierowany do organizującej się na Ukrainie w marcu 1944 r. I Armii Wojska

Polskiego. W wojsku pełnił funkcje lekarskie, początkowo w 3. Szpitalu Polowym, później w Szwadronie Sanitarnym I Brygady Kawalerii I Armii Wojska Polskiego. W 1945 r. został odkomenderowany do Katedry Medycyny Wojskowej w Lublinie, celem kontynuowania studiów na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej. Dyplom lekarza medycyny uzyskał 15 grudnia 1945 r. Początkowo został przydzielony do 3. Okręgowego

17. KATEDRA I I KLINIKA POŁOŻNICZA I CHOROÓB KOBIECYCH

Wrzeszcz, ul. Kliniczna 1a, tel. 348-08-09 (centrala) wewn. 300

Kierownik Katedry i Kliniki: doc. dr med. Stefan Metler

Andiukci: dr med. Antoni Chmielecki, lek. Anna Dziedziuszko,
dr med. Jerzy Mieszczerski, dr med. Alina Śmigielska

Asystenci starsi: lek. Zofia Arustowicz, lek. Józef Bitkowski,
lek. Henryk Drązkowski, lek. Teresa Durasewicz, lek.
Zygmunt Leksan, lek. Jerzy Meyer, lek. Arkadiusz
Nowak, lek. Zbigniew Skopek, lek. Maria Sokołowska,
lek. Tadeusz Szawłowski, lek. Lechosław Welnicki, lek.
Włodzimierz Wieloszewski

Asystenci: lek. Stefan Bukowski, lek. Zdzisław Dąbrowski,
lek. Jan Grzybowski, lek. Henryk Konefka, lek. Alina
Krywko, lek. Jerzy Mielnik, lek. Wiesław Mierzejewski,
lek. Andrzej Morawiecki, lek. Edmund Murawa,
lek. Edmund Olszewski, lek. Bogdan Śmiałowski, lek.
Jerzy Szczepański, lek. Władysław Szyran, dr med.
Michał Tomaszewski, lek. Stanisława Żyłkowa

Asystent techn.: lek. Ryszard Tobolski

Sekretarka: Leokadia Padalec

Szpitala Wojskowego w Lublinie i jednocześnie podjął pracę jako asystent w Klinice Ginekologiczno-Położniczej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Dzięki staraniom rektora został zdemobilizowany 15 grudnia 1946 r.

Klinika Ginekologiczno-Położnicza w Lublinie powstawała pod kierownictwem prof. Januarego Zubrzyckiego na bazie szpitala oraz pogotowia położniczego. Wiedza i duże doświadczenie operacyjne prof. Januarego Zubrzyckiego wywarły znaczący wpływ na dalszy rozwój młodego ginekologa. W 1948 r. wraz z prof. J. Zubrzyckim wyjechał do Szczecina, gdzie objął stanowisko starszego asystenta w Klinice Ginekologiczno-Położniczej Pomorskiej Akademii Medycznej. W 1949 r. uzyskał doktorat na podstawie pracy pt. *Obustronna ciąża pozamaciczna*. W Szczecinie uzyskał II stopień specjalizacji z zakresu położnictwa i ginekologii. Niedługo później prof. Zubrzycki otrzymał w 1952 r. propozycję objęcia kierownictwa Kliniki Położnictwa i Chorób Kobiety w Akademii Medycznej w Gdańsku. Przechodząc do Gdańska, ponownie zabrał ze sobą dr. Jerzego Mieszczerskiego, którego początkowo zatrudnił jako starszego asystenta, a od 1953 r. na stanowisku adiunkta. Dr Jerzy Mieszczerski habilitował się w 1967 r. podstawie rozprawy *Operacyjne leczenie wysiłkowego nietrzymania moczu u kobiety metodą własną* i otrzymał stanowisko docenta. W 1971 r. objął kierownictwo Kliniki Ginekologicznej Instytutu Ginekologii i Położnictwa AMG, a w 1979 r. otrzymał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego. W latach 1984-1988 był dyrektorem Instytutu Położnictwa i Chorób Kobiety AMG.

Dorobek naukowy Profesora w zdecydowanej większości dotyczył trudnych zagadnień, jak opracowania nowych sposobów operowania oraz ich modyfikacje. Należy tu wymienić operacje dotyczące ciąży szyjkowej i wysiłkowego nietrzymania moczu u kobiety. Był autorem oryginalnych opracowań dotyczących leczenia przetok moczowodowo-pochwowych. Do zainteresowań naukowych Profesora należała także onkologia ginekologiczna. Opublikował ogółem 70 prac. Profesor był znakomitym operatorem, wybitnym praktykiem w klasycznym położnictwie. Na emeryturę przeszedł w 1988 r.

Profesor Jerzy Mieszczerski pełnił szereg funkcji społecznych. Przez wiele lat był przewodniczącym Oddziału Gdańskiego Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego. Za swoją działalność otrzymał zaszczytny tytuł honorowego członka PTG. Zarząd Polskiego Towarzystwa Kolposkopii i Patologii Szyjki Macicy (PTK i PSM) przyznał prof. Jerzemu Mieszczerskiemu tytuł honorowego członka w uznaniu Jego wieloletniego wkładu w walkę z rakiem szyjki w Polsce. Uroczystość odbyła się w Krakowie 6 czerwca 2003 r. podczas Międzynarodowego Kongresu Kolposkopii Krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Był odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Medalem „Zasłużonemu Akademii Medycznej w Gdańsku”. Zmarł 16 grudnia 2004 r.; został pochowany na Cmentarzu komunalnym „Srebrzysko” w Gdańsku.

Emerich J.: Pamięci Profesora Jerzego Mieszczerskiego. *Gazeta AMG*, 2005, nr 3, s. 30.

Emerich J.: Jerzy Mieszczerski (1916-2004). *Ann. Acad. Med. Gedan.* 2005, T. 35, s. 353-359.

Kamiński Z., Konieczna S., Małecka M.: Mieszczerski Jerzy (1917-2004). W: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2008, T. 6, s. 39-50.

Józef Piliczewski (1901-1994)

Józef Piliczewski urodził się 12 kwietnia 1901 r. we wsi Wawa, w powiecie Olita (obecnie Aulytus, Litwa), na ziemi suwałskiej. Jego rodzicami byli Zygmunt i Helena z d. Letowt, którzy prowadzili gospodarstwo rolne. Miał liczne rodzeństwo – cztery siostry i dwóch braci. Naukę w gimnazjum pobierał początkowo w Wilnie, a maturę zdał w 1921 r. w Gimnazjum im. Karola Brzostowskiego w Suwałkach. W tym samym roku podjął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Studiował najpierw na kierunku matematyczno-fizycznym, a potem na chemicznym, gdzie jesienią 1929 r. uzyskał dyplom i tytuł magistra filozofii w zakresie chemii

na podstawie pracy dyplomowej *O bornylofenyloaminie*.

Od stycznia 1926 r. podjął zatrudnienie początkowo jako p.o. młodszego asystenta, następnie asystenta i starszego asystenta (od 1929 r.) w Katedrze Chemii Organicznej USB, które kontynuował do 1935 r. W tym czasie Józef Piliczewski ożenił się 3 września 1932 r. w Piotrkowie Trybunalskim z Franciszką Powiłańską, studentką Oddziału Farmaceutycznego USB (dyplom w 1934 r.)

W sierpniu 1935 r. podjął zatrudnienie w Państwowym Monopolu Spirytusowym w Wilnie, gdzie pracował do lutego 1940 r., nie zrywając kontaktów z Uniwersyteciem. W roku szkolnym 1940/41 nauczał chemii w gimnazjum, a od sierpnia 1941 r. do czerwca 1944 r. pracował jako kierownik techniczny w spółdzielni farbiarskiej, uczestnicząc równocześnie w tajnym uniwersyteckim nauczaniu jako wykładowca chemii organicznej. Następnie od lipca 1944 r. do marca 1945 r., czyli do momentu repatriacji do Warszawy, pozostawał zatrudniony w Instytucie Higieny i Badania Żywności w Wilnie.

Po przyjeździe do Warszawy w kwietniu 1945 r. został skierowany do pracy w Państwowym Monopolu Spirytusowym w Gdańsku, gdzie był zatrudniony do lipca 1945 r. We wrześniu 1945 r. został zaangażowany na stanowisko adiunkta w Katedrze Chemii Organicznej w Politechnice Gdańskiej kierowanej przez prof. Leona Kamieńskiego (przed wojną profesora USB). Z dniem 15 stycznia 1947 r. przeniósł się do pracy w Akademii Lekarskiej w Gdańsku na stanowisko adiunkta w organizowanym przez dr. Józefa Sawlewicza Zakładzie Chemii Organicznej w tworzonym od podstaw Wydziale Farmaceutycznym ALG.

Mgr Józef Piliczewski włożył bardzo wiele energii w organizowanie od podstaw i wyposażanie Zakładu Chemii Organicznej, tak aby można było rozpocząć ćwiczenia laboratoryjne ze studentami. Był prawą ręką kierownika Zakładu, prowadząc dydaktykę i niejednokrotnie zastępując kierownika Katedry. Jego aktywna działalność przy-

czyniła się do rozwoju innych jednostek organizowanego Wydziału Farmaceutycznego, bowiem z sali ćwiczeń Zakładu Chemii Organicznej dla 40 studentów korzystały wówczas jeszcze trzy inne Katedry: Chemii Farmaceutycznej, Technologii Chemicznej Środków Leczniczych oraz Toksykologii. W Akademii Lekarskiej w Gdańsku rozpoczął przygotowanie pracy doktorskiej po kierunku prof. Ernesta Syma, ówczesnego kierownika Zakładu Chemii Fizjologicznej Wydziału Farmaceutycznego. Niestety zamiary te przekreśliła 25 sierpnia 1950 r. tragiczna śmierć prof. Syma w wypadku samochodowym. Po zaistniałej dłuższej przerwie pracę doktorską pt. *O nowych reakcjach 2-metylobenzimidazolu*, której promotorem był prof. Józef Sawlewicz obronił 19 maja 1965 r. na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Dr Józef Piliczewski był utalentowanym i cenionym dydaktykiem. Oprócz zajęć na Wydziale Farmaceutycznym prowadził w Gdańsku nauczanie chemii w Technicznych Zakładach Naukowych (1946-1947), w Technikum Przemysłu Spożywczego (1953-1956), dla studentów Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej (1947-1953) i w Studium Nauczycielskim (1952-1962). Do czasu przejścia w stan spoczynku z dniem 30 września 1971 r. opiekował się 6 pracami magisterskimi i przez kilka lat był opiekunem II roku studiów. Na emeryturze był nadal bardzo czynny, prowadząc wykłady, przygotowując materiały do ćwiczeń i realizując zlecone prace badawcze. Współpraca naukowa z zespołem prof. Z. Brzozowskiego trwała do 1986 r.

Brał czynny udział w pracach kilku towarzystw naukowych. W Wilnie należał do Akademickiego Towarzystwa Farmaceutycznego „Lechia” i Koła Studentów Chemików USB. Jeszcze podczas studiów wstąpił do Polskiego Towarzystwa Chemicznego i w 1930 r. wybrano go do Komisji Rewizyjnej Oddziału Wileńskiego. W Gdańsku, po 1945 r. był członkiem Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego i Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Za swoją aktywność naukową, dydaktyczną i organizacyjną został wyróżniony: Złotym Krzyżem Zasługi (1973 r.), Medalem 40-lecia Polski Ludowej, odznakami „Za wzorową pracę w służbie zdrowia” (1970 r.), „Za zasługi dla Gdańska” i Medalem „Zasłużonemu Akademii Medycznej w Gdańsku”.

W małżeństwie z Franciszką Powiłańską miał troje dzieci. Dwie córki ukończyły studia na Wydziale Lekarskim AMG – Jadwiga Bogna w 1962 r., Jolanta Ewa w 1973 r. Syn Olgierd studiował od 1955 r. na Wydziale Chemicznym Politechniki Gdańskiej, a następnie na Politechnice Wrocławskiej. Józef Piliczewski zmarł w Gdańsku 14 listopada 1994 r. w wieku 93 lat. Pochowany został na Cmentarzu Łostowickim w Gdańsku.

5. KATEDRA I ZAKŁAD CHEMII ORGANICZNEJ Wrzeszcz, ul. Karola Marksa 107, tel. 425-43	
Kierownik Katedry i Zakładu:	prof. ndzw. dr chemii Józef Sawlewicz
Adiunkt:	mgr chemii Józef Piliczewski
Asystenci starsi:	mgr farm. Ludwik Bukowski, mgr farm. Jadwiga Jasińska, mgr farm. Danuta Polaczek, mgr farm. Ludwika Sawlewicz, mgr farm. Zdzisława Szniur, mgr farm. Danuta Wesołowska
Asystent:	inż. chemii Wacław Rzeszotarski
Asystent techn.:	mgr farm. Stanisław Magielka
Laborant:	Jan Królik
Sekretarka:	Eugenia Enzłowicz

Informator akademicki AMG; 1959/60

Akta osobowe Józefa Piliczewskiego w Archiwum GUMed;teczka 565/71.

Kamiński Z., Bakula A.: Piliczewski Józef (1901-1994). W: Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku.

Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2008, T. 6, s. 58-71.

Eulalia W. Popiel-Mozolewska (1913-2008)

Eulalia Wilhelmina Popiel-Mozolewska urodziła się 27 października 1913 r. w Mariupolu. Jej ojcem był Wilhelm Gustaw, matką – Władysława z Moczulskich. Uczęszczała do Gimnazjum Sióstr Nazaretanek w Wilnie, gdzie uzyskała świadectwo dojrzałości w 1933 r. W tym samym roku rozpoczęła studia medyczne na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Po zamknięciu USB przez władze litewskie 15 grudnia 1939 r. dokończyła studia na uniwersytecie w Kownie, uzyskując tam absolutorium 2 kwietnia 1941 r. W okresie od 8 czerwca 1943 r. do 15 maja 1944 r. odbyła staż w Szpitalu św. Jakuba w Wilnie, po którym pracowała na oddziale

chirurgicznym do 28 czerwca 1945 r. W tym samym roku 7 września ekspatriowała się do Polski, osiedlając się w Gdańsku, gdzie podjęła już 22 września 1945 r. zatrudnienie jako młodszy asystent w organizującej się Klinice Chorób Gardła, Nosa i Uszu Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Tutaj za zgodą władz Uczelni zdawała od 1946 r. egzaminy dyplomowe, uzyskując dyplom lekarza 16 września 1950 r. W dniu 31 grudnia 1946 r. zawarła związek małżeński z lekarzem Erwinem Mozolewskim, asystentem tej samej Kliniki, w której pracowała. Zatrudnienie w Klinice Chorób Gardła, Nosa i Uszu kontynuowała do 31 sierpnia 1949 r. W latach 1953-1956 pracowała jako laryngolog w jednostce

4. Katedra i I Klinika Chorób Dziecięcych

Gdańsk—Wrzeszcz, ul. Dębinki Nr 7, tel. 292 wewn.

Profesorowie Nadzwyczajni

1. Dr med. *Ereciński Kazimierz* — Kierownik Kliniki

Adiunkci

2. Lek. *Celińska Wacława*
3. Dr med. *Kuniewicz Helena*
4. Dr med. *Świciwa Klementyna*

Starsi Asystenci

5. Dr med. *Bittel-Dobrzyńska Nadzieja*
6. Lek. *Gołędzinowska Lucja*
7. Lek. *Matecka-Dymnicka Stanisława*
8. Lek. *Mierostawski Witold*
9. Lek. *Moskałewska-Józefowicz Zofia*
10. Lek. *Skarżyńska-Gierulewicz Halina*

Asystenci

11. Lek. *Batur-Betlejewska Barbara*
12. Lek. *Beister-Falińska Alicja*
13. Lek. *Chwiałkowski Jacek*
14. Lek. *Cielibala-Dobrzyńska Joanna*
15. Lek. *Hajduga Helena*
16. Lek. *Kwiatkowska Irena*
17. Lek. *Lesiewska Jadwiga*
18. Lek. *Mostowiec Stanisława*
19. Lek. *Pędzierska Stefania*
20. Lek. *Popiel-Mozolewska Eulalia*
21. Lek. *Szpakowska-Dańko Wanda*
22. Lek. *Walczyński Zbigniew*
23. Lek. *Zychowicz Czesław*

Skład osobowy AMG; 1957/58

KLINIKA CHOROÓB GARDŁA, NOŚA I USZU

Kierownik: Jarosław Iwaszkiewicz, dr w. n. lek. zast. prof.
chorób gardła, nosa i uszu

Zastępca kierownika do dn. 28. II. 48: Leon Wasilewski, dr w. n. lek.

Asystenci starsi: Maria Dykova, lek., Erwin Mozolewski,
dr med.

Asystenci młodszy: Eulalia Popiel, Zbigniew Przymanowski, lek.,
Czesław Sielużycki

Skład osobowy ALG; 1947/48

wojskowej. Kontynuowała zatrudnienie w Uczelni i od 1 września 1952 r. do 31 sierpnia 1954 r. pracowała jako asystent w wymiarze 1/2 etatu w I Klinice Chorób Dzieci w Akademii Medycznej w Gdańsku. Specjalizację I stopnia z zakresu laryngologii uzyskała 15 grudnia 1952 r. Od 1 września 1954 r. pozostawała zatrudniona w I Klinice Chorób Dzieci na pełnym etacie, a od 1 grudnia 1957 r. do 31 grudnia 1963 r. ponownie zmniejszyła zatrudnienie do 1/2 etatu z tym, że od 1 czerwca 1958 r. przeszła na etat starszego asystenta.

4. KATEDRA I I KLINIKA CHOROÓB DZIECIĘCYCH

Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Dębinki 7, tel. wewn. 292

Kierownik Katedry i Kliniki: prof. ndzw., dr med. Kazimierz Ereciński

Adiunkci: lek. Wacława Celińska, lek. Maria Kamińska, dr med. Helena Kuniewicz, dr med. Klementyna Świcowa

Asystenci starsi: dr med. Nadzieja Bittel-Dobrzyńska, lek. Stanisława Dymnicka, lek. Łucja Gołędzinowska, lek. Halina Skarżyńska-Gierulewicz

Asystenci: lek. Barbara Bator-Betlejewska, lek. Jacek Chwiatkowski, lek. Helena Hajduga, lek. Jedwiga Lesiewska, lek. Stanisław Mostowiec, lek. Eulalia Popiel-Mozolewska, lek. Jadwiga Prus, lek. Marta Szczurówna, lek. Wanda Szpakowska-Dańko, lek. Zbigniew Walczyński, lek. Krystyna Wiśniewska, lek. Czesław Zychowicz

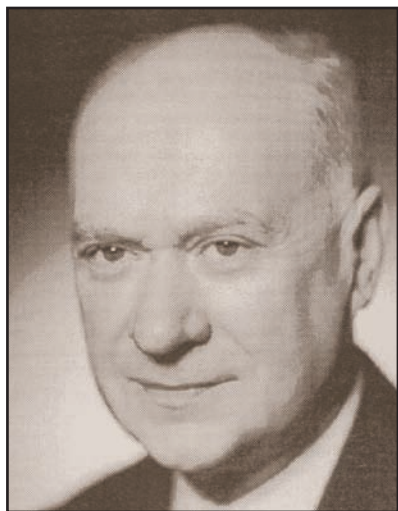
Asystenci techn.: lek. Krystyna Kulczyńska, lek. Elżbieta Mazur

Informator akademicki AMG; 1959/60

W roku 1967 opuściła Gdańsk, podążając za mężem, który objął kierownictwo Katedry i Kliniki Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie. Zmarła 23 kwietnia 2008 r.; została pochowana na Cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku.

Akta osobowe Eulalii Popiel-Mozolewskiej w Archiwum GUMed;teczka 176/34.

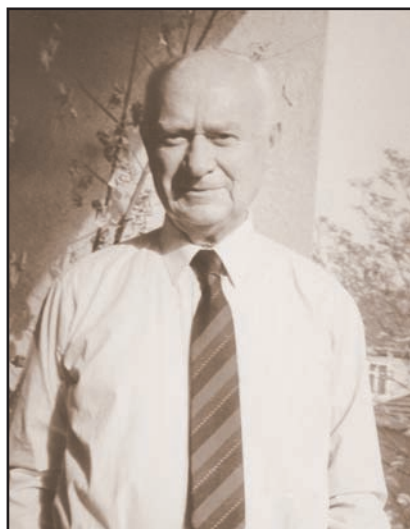
Józef Sawlewicz (1909-2000)

Józef Sawlewicz urodził się 19 maja 1909 r. w Wilnie. Podjął tam studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego, uzyskując w 1934 r. dyplom magistra filozofii w zakresie chemii. Pracę doktorską pt. *O nowej pochodnej tiofenu* pisał pod kierunkiem prof. Ludwika Szperla w Katedrze Chemii Organicznej Politechniki Warszawskiej, zaś egzamin doktorski zdał na Uniwersytecie Stefana Batorego w 1936 r. Jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej wyjeżdżał do Zurychu, gdzie pracował w laboratorium prof. T. Reichsteina – późniejszego laureata Nagrody Nobla i doktora *honoris causa* naszej Uczelni, z którym opublikował w 1937 r. kilka prac. Po powrocie ze stypendium pracował jako starszy asystent w latach 1937-1939 w Katedrze Chemii Organicznej Politechniki Warszawskiej.

Brał udział w kampanii wrześniowej, walcząc w obronie Lwowa jako podporucznik artylerii. Po zajęciu miasta przez Armię Czerwoną trafił do jenieckiego transportu oficerów wywożonych do Kozielska, z którego udało mu się uciec. Przedostał się do Wilna, gdzie podczas okupacji niemieckiej miał się różnych zajęć – od robotnika

II. WYDZIAŁ FARMACEUTYCZNY (Dziekanat: Gdańsk, Curie-Skłodowskiej 7, tel. wew. 251)	
DZIEKAN: Sulma Tadeusz PRODZIEKAN: Pautsch Fryderyk	
PROFESOROWIE ZWYCZAJNI	
✓ Morzycki Jerzy , dr w. n. i., prof. mikrobiologii	
PROFESOROWIE NADZWYCZAJNI	
✓ Pautsch Fryderyk , dr fil., prof. biologii ogólnej	
PROFESOROWIE KONTRAKTOWI	
✓ Adameczewski Ignacy , dr fiz., prof. fizyki (prof. nadzw. Politechniki Gdańskiej)	
✓ Mine Stefan , dr chemii, prof. chemii fizycznej (prof. nadzw. Politechniki Gdańskiej)	
✓ Sym Ernest , dr chemii, dr med, wet., prof. farmakologii (prof. zwyczaj. Politechniki Gdańskiej)	
✓ Sulma Tadeusz , dr fil., prof. botaniki (prof. nadzw. Politechniki Gdańskiej)	
✓ Wawryk Włodzimierz , dr fil., prof. mineralogii (prof. nadzw. Politechniki Gdańskiej)	
ZASTĘPCY PROFESORÓW	
✓ Ellert Henryk , dr farm., zast. prof. chemii farmaceutycznej	
✓ Kołodziejski Józef , dr farm., zast. prof. farmakognozji	
✓ Rodziejewicz Włodzimierz , inż. chemii, zast. prof. chemii nieorganicznej	
✓ Sawlewicz Józef , dr chemii, zast. prof. chemii organicznej	

Skład osobowy ALG; 1948/49

do księgowego. Po zakończeniu wojny przybył w marcu 1945 r. jako ekspatriant do Inowrocławia, gdzie przez okres pięciu lat pracował w Zakładach Sodowych SOLVAYA w Mątwach jako kierownik produkcji. Jednocześnie od 1947 r. podjął zatrudnienie jako kierownik Zakładu Chemii Organicznej w organizującym się Wydziale Farmaceutycznym Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Od 1950 r. osiadł na stałe w Gdańsku. W pierwszych powojennych latach włożył ogromną pracę w zagospodarowanie budynku przy obecnej ulicy Hallera i przystosowanie go do dydaktyki i prowadzenia badań naukowych. W tym trudnym dziele wspierała go Izba Aptekarska Okręgu Gdańskiego oraz oddani współpracownicy: dr Piotr Trzęsiński, mgr Czesław Wojtkiewicz oraz wieloletni adiunkt mgr Józef Piliczewski.

Po tragicznej śmierci w 1950 r. prof. Ernesta Syma – kierownika Zakładu Chemii Biologicznej, przejął również kierownictwo tego Zakładu, które kontynuował do roku 1959. W kadencji 1951-1953 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Farmaceutycznego, a w następnej kadencji 1954-1956 funkcję prorektora ds. dydaktyki Akademii Medycznej w Gdańsku. W 1963 r. przebywał na stażu w szwajcarskich firmach farmaceutycznych Ciba, Sandoz oraz Hoff-

Ulubiony wypoczynek nad wodą i z wędką

opublikował blisko 90 prac naukowych. W centrum Jego zainteresowań naukowych były badania nad związkami heterocyklicznymi wykazującymi działanie przeciwwirusowe lub przeciwwirusowe. Profesor Sawlewicz był promotorem 26 doktoratów i recenzentem 8 rozpraw habilitacyjnych. Wśród Jego wychowanków był późniejszy profesor Henryk Foks, który objął po nim kierownictwo Katedry i Zakładu Chemii Organicznej.

Profesor Sawlewicz bardzo dużą wagę przywiązywał do kształcenia studentów. Był dobrym wykładowcą, lubianym przez młodzież. Był współautorem trzech skryptów dla studentów farmacji, ponadto przetłumaczył z języka niemieckiego monografię *Historia rozwoju chemii* autorstwa Fierz-Dawida. W katedrze był założycielem i wieloletnim opiekunem naukowym Koła Naukowego. Spośród członków tego Koła 21 magistrów farmacji poświęciło się karierze naukowej, w tym 2 zostało kierownikami katedr na macierzystym Wydziale Farmaceutycznym, a 6 podjęło pracę naukową w Zakładzie Chemii Organicznej i doktoryzowało się. Profesor był nie tylko mentorem naukowym, ale też chętnie uczestniczył z młodzieżą w wyprawach turystycznych i licznych spływach kajakowych, które były ważnym czynnikiem integrującym pracowników Katedry ze studentami.

W roku 1979 przeszedł na emeryturę, lecz w miarę możliwości starał się jeszcze długo podtrzymywać związki z Katedrą. Zmarł 10 grudnia 2000 r. w Gdańsku. Za osiągnięcia naukowe, dydaktyczne i organizacyjne został uhonorowany Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1970 r.), Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem 50-lecia Akademii Medycznej w Gdańsku, Odznaką Honorową Polskiego Towarzystwa Chemicznego (1986 r.)

man La Roche. W latach 1965-1971 pełnił funkcję prezesa Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. W latach 70. XX w. przewodniczył senackiej komisji AMG ds. zdrowia młodzieży i wychowania fizycznego. Tytuł profesora zwyczajnego otrzymał w 1972 r.

Profesor posiadał ogromny dorobek naukowy, jakkolwiek znaczna część wyników badań wykonanych przed wojną w Politechnice Warszawskiej i w Zurychu uległa zniszczeniu podczas działań wojennych. W okresie powojennym Profesor

Milczarska B., Foks H.: Józef Sawlewicz (1909-2000), Ann. Acad. Med. Gedan. 2001, T. 31, s. 283-291.
Kamiński Z., Konieczna S.: Sawlewicz Józef (1909-2000). W: Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku, T. 12, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2013, s. 121-145.

Tadeusz Starościak (1916-1965)

Tadeusz Starościak urodził się 24 sierpnia 1916 r. w Jurkowie w województwie kieleckim z ojca Stanisława i matki Julii z Krzyszkowskich. Ukończył Państwowe Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Wilnie i w tym samym roku podjął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego.

Studia lekarskie ukończył w 1939 r. i 15 grudnia tego roku, czyli w dniu zamknięcia Uniwersytetu przez władze litewskie, otrzymał zaświadczenie od dziekana prof. Tadeusza Pawłasa o zdaniu wszystkich egzaminów i otrzymaniu dyplomu lekarza. Znalazła się w nim adnotacja, że: *oryginał dyplomu nie został p. Tadeuszowi Starościakowi*

D Z I E K A N Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, Wilno, dnia 15 grudnia 1939 r. Jako Dziekan Rady Wydziałowej Wydziału Lekarskiego U.S.B. w Wilnie stwierdzam co następuje: 1/ p. Tadeusz Zygmunt /dw. im./ Starościak ur. 24/8, 1916 w Jurkowie woj. Kieleckie, po przesłuchaniu 16 trimestrów i odrobieniu wszelkich obowiązujących ćwiczeń i kolokwium otrzymał dn. 12/XII, 1939 absolutorium Wydziału Lekarskiego U.S.B. - 2/ p. Tadeusz Zygmunt Starościak złożył przed członkami Komisji Egzaminacyjnej Wydz. Lek. U.S.B. wszystkie egzaminy dyplomowe i otrzymał przez to stopień lekarza w d. 15 grudnia 1939 r. - 3/ Oryginał dyplomu nie został p. Tadeuszowi Starościakowi wydany z powodu braku blankietów. /-/ Pawł. Prof. Dr Tadeusz Pawłas -----Pieczęć okrągła z godłem Państwa Polskiego, w otoku: Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie Dziekan Wydziału Lekarskiego.

Zaświadczenie wydane w Wilnie o zdanych egzaminach

KLINIKA I CHIRURGICZNA
(Gdańsk, Curie-Skłodowskiej 7, bud. 2,
tel. wewn. 220, 224, 271, 215, 300, 355)

Kierownik: Michejda Kornel, dr w. n. l., prof. zwyczajny*)

Adiunkt: p. o/piskorz Adam, dr med.

Asystenci młodszy: Juszczynski Michał, dr med.
Lorenz Tadeusz, dr med.
Starościak Tadeusz, lek.

Asystenci młodszy: Bąk Stefan, dr med.
Gizewski Adam, lek.
Strzeszewski Jerzy, lek.
Świca Stanisław, lek.
Taubentiegel Wiktor, lek.
Wysocki Adam, lek.

Asystenci-wolontariusze: Hajdukiewicz Jerzy, dr med.
Hrynciewicz Józef, lek.
Markiewicz Wiktor, lek.
Nowicki Eugeniusz, lek.

kowi wydany z powodu braku blankietów. To zaświadczenie posłużyło po wojnie w Gdańsku 17 lipca 1947 r. do wydania oryginału dyplomu podpisanego, co interesujące, przez tego samego dziekana prof. Tadeusza Pawłasa oraz rektora prof. W. Czarnockiego.

Staż lekarski odbył w 1941 r. w Szpitalu Miejskim w Wilnie, następnie w latach 1942-1943

Skład osobowy ALG; 1948/49

pracuje w Szpitalu Czerwonego Krzyża w Wilnie jako asystent oddziału chirurgicznego. Przedostał się w listopadzie 1943 r. do Generalnej Gubernii, gdzie osiedlił się w stronach rodzinnych w Pińczowie. Tam w latach 1943-1945 pracował jako lekarz w Szpitalu Powiatowym. Po wyzwoleniu Katowic, na wieść, że tamtejszy oddział chirurgiczny obejmuje prof. Kornel Michejda, dawny Jego nauczyciel i przełożony w Wilnie, podążył tam i został asystentem oddziału chirurgicznego. Z chwilą powstania Kliniki Chirurgicznej w Gdańsku i powierzenia jej kierownictwa prof. K. Michejdzie przeniósł się z nim z dniem 8 października 1945 r. do Gdańska. Po odejściu w 1948 r. prof. Michejdy, podziale i powstaniu III Kliniki pod kierownictwem doc. Z. Kieturakisa, pozostał w starym zespole I Kliniki Chirurgicznej, której kierownictwo objął prof. Stanisław Nowicki. Pod Jego kierunkiem Tadeusz Starościak przygotował pracę doktorską pt. *Wycięcie złamanej rzepki*, na podstawie której uzyskał 12 stycznia 1950 r. stopień doktora medycyny i objął w Klinice stanowisko adiunkta.

Zjazd Towarzystwa Chirurgów Polskich w Gdańsku (lata 1960-1962). Na zdjęciu siedzą od lewej profesorowie: Józef Bogusz z Krakowa, Tadeusz Jacyna-Onyszkiewicz z Lublina, Stanisław Nowicki i Kazimierz Dębicki z Gdańska, Leon Manteuffel z Warszawy, Zdzisław Kieturakis z Gdańska, Wiktor Bross z Wrocławia. Stoją – pierwszy od lewej dr Tadeusz Starościak, trzeci prof. Jan Nielubowicz, ostatni – prof. Henryk Kania.

Z dniem 1 października 1951 r. na podstawie nakazu pracy wydanego przez Ministra Zdrowia został skierowany do szpitala miejskiego w Elblągu, w którym objął stanowisko dyrektora i ordynatora oddziału chirurgicznego. Jak we wspomnieniu o nim napisał prof. K. Dębicki: *Szybko przekształca zaniedbany szpital i oddział chirurgiczny w jeden z najlepszych w województwie gdańskim. Radykalnie uzdrawia panujące tu stosunki, uzyskując zaufanie miejscowego społeczeństwa i mir wśród najbliższych współpracowników.*

Do Gdańska powrócił 1 kwietnia 1954 r., obejmując wkrótce stanowisko adiunkta w II Klinice

Chirurgicznej AMG kierowanej przez prof. Kazimierza Dębickiego. Aktywnie uczestniczył w pracach Towarzystwa Chirurgów Polskich, pełniąc w latach 1960-1962 funkcję sekretarza Zarządu Głównego TPCh. Na 38 Zjeździe Towarzystwa Chirurgów Polskich w Poznaniu w 1956 r. przedstawił referat na temat dożylnego stosowania nowokainy w chorobach zwężających tętnic kończyn dolnych.

2. KATEDRA I II KLINIKA CHIRURGICZNA
Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Dębinki 7, tel. wewn. 276

Kierownik Katedry i Kliniki: prof. ndzw., dr med. Kazimierz Dębicki

Docent: dr med. Stanisław Sokół

Adiunkt: dr med. Jerzy Giedroyc, dr med. Tadeusz Starościak, dr med. Tadeusz Wiszniewski

Asystenci starsi: dr med. Jerzy Dybicki, lek. Witold Foltynowicz, lek. Kazimierz Krelczy, lek. Waldemar Molke, dr med. Karol Oppeln-Bronikowski, lek. Marian Wroczyński

Asystenci: lek. Tadeusz Bartoszewicz, lek. Włodzimierz Janczakowski, lek. Zygmunt Jonas, lek. Jerzy Pryczkowski, lek. Eugeniusz Sieńkowski, lek. Stanisław Wrzosek

Pracownicy techn.: mgr Zofia Głódkowska-Dziekan — Kier. Laborat.

Sekretarka: Jadwiga Glińska

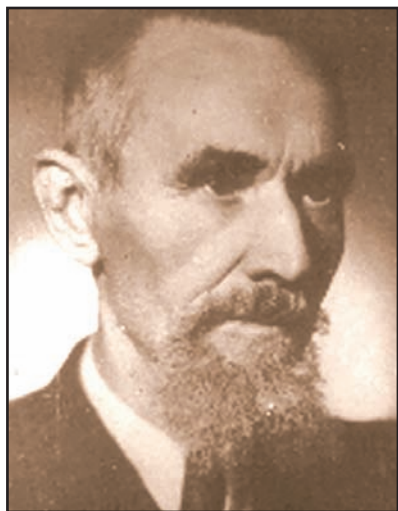
Informator akademicki AMG; 1959/60

Nagła śmierć w dniu 19 maja 1965 r. przerwała Jego aktywną działalność lekarską i naukową. Jak napisał o nim prof. K. Dębicki: *Pozostał po sobie pamięć utalentowanego chirurga, obdarzonego dużym zmysłem organizacyjnym, szlachetnego, pogodnego i powszechnie lubianego kolegi. Zawsze jasno formułował swoje myśli, pieczołowicie dbał o poprawną polszczyznę.*

Rektor prof. J. Penson w opinii napisanej krótko przed śmiercią dr. Starościaka 14 kwietnia 1965 r. tak o nim napisał: (...) *Dr med. Tadeusz Starościak jest autorem 12 prac naukowych, jedna praca w toku jako przygotowywana rozprawa habilitacyjna. Dobry dydaktyk, cechuje go jasność ujęcia tematu, prowadzi grupę studentów i opiekuje się bezpośrednio nimi, pracowity i troskliwy o chorych. Jest rzeczoznawcą Kliniki w sprawach sądowych. Bezpartyjny, politycznie lojalny, pracuje społecznie w towarzystwach naukowych. W latach 1961-1961 pełnił funkcję sekretarza Zarządu Głównego Towarzystwa Chirurgów Polskich. Strona etyczno-moralna bez zastrzeżeń.*

Dębicki K.: Wspomnienie pośmiertne – dr Tadeusz Starościak. Pol. Przegl. Chir. 1966, T. 38, nr 1, s. 1-2.

Wacław Jan Strażewicz (1889-1950)

Urodził się 14 maja 1889 r. w Sakniewie na ziemi suwalskiej. Nauki pobierał w szkole rosyjskiej w Mereczu i w internacie polskim z tajnym kształceniem Heleny Szablowskiej w Wilnie. Egzamin na ucznia aptekarskiego złożył jako ekstern w Okręgowym Kuratorium w Petersburgu. Po praktyce aptekarskiej w Rosji, zdobył w 1910 r. tytuł pomocnika prowizora farmacji na Studium Farmaceutycznym Uniwersytetu w Tomsku. Prowadził apteki w guberni tomskiej i w uzdrowisku Czemał w Kraju Ałtajskim. Był znawcą roślin syberyjskich zwłaszcza leczniczych i technicznych. Po rewolucji bolszewickiej i konfiskacie aptek prowadził w Tartu (Dorpacie) kurs dla instruktorów zielarskich. Był aresz-

towany przez władze sowieckie, a po uwolnieniu w 1921 r. powrócił do Polski i osiedlił się w Wilnie.

Tutaj uzupełnił wykształcenie, zdał maturę i podjął studia farmaceutyczne na Oddziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Dyplom magistra farmacji z odznaczeniem otrzymał w marcu 1926 r. Jeszcze przed dyplomem, w 1925 r., ożenił się z lekarką Zofia Bagrańcową. Po studiach pogłębiał wykształcenie, studiując w roku akademickim 1926/27 na IV roku farmacji w Uniwersytecie Warszawskim. Jeszcze jako student był zatrudniony jako

ZAKŁADY WYDZIAŁU FARMACEUTYCZNEGO

ZAKŁAD CHEMII FIZYCZNEJ

Kierownik: Stefan Mińć, dr chemii i prof. nadzw. chemii na Politechnice Gdańskiej

ZAKŁAD CHEMII NIEORGANICZNEJ

Kierownik: Włodzimierz Rodziewicz, mgr inż. chemik zast. prof. chemii nieorg. na Pol. Gd.

Adiunkt: vacat

Asystenci starsi: Franciszek Palewicz, mgr
Romuald Szymulewicz, mgr

Asystenci młodszy: Barbara Stańczak, mgr, Jerzy Stępurski, mgr

ZAKŁAD BOTANIKI FARMACEUTYCZNEJ

Kierownik: Tadeusz Sulma, dr fil., docent U. J.

Adiunkt: vacat

Asystent starszy: Janina Szober, mgr

Asystent młodszy: Karolina Mianowska-Lublinerowa, mgr farm.

ZAKŁAD FARMAKOGNOZJI

Kierownik: Wacław Strażewicz, dr farm.

Adiunkt: Alina Kuleszyna, mgr farm.

Asystent starszy: Halina Bławat, mgr farm.

Asystent młodszy: vacat

Skład osobowy ALG; 1947/48

asystent i prowadził ćwiczenia w Zakładzie Farmakognozji i Hodowli Roślin Lekarskich kierowanym przez prof. Jana Muszyńskiego. Był cenionym współpracownikiem prof. Muszyńskiego, który od początku studiów zatrudniał go jako inspektora powstałego w 1923 r. Ogrodu Roślin Lekarskich. Był wybitnym specjalistą w zakresie uprawy roślin leczniczych. W 1931 r. jako pierwszy na Oddziale Farmaceutycznym USB uzyskał stopień naukowy doktora na podstawie pracy pt. *Kozłek lekarski jako surowiec oraz jego przetwory*, której promotorem był prof. J. Muszyński. Habilitował się dwa lata później na podstawie rozprawy *Kwasowość destylatów wodnych niektórych surowców leczniczych*.

Po habilitacji prowadził wykłady dla studentów farmacji poświęcone badaniom ważniejszych składników surowców leczniczych oraz wykłady i ćwiczenia z chemii sądowej i toksykologicznej, a dla studentów Studium Rolniczego wykłady z uprawy roślin leczniczych. Opracował dwa popularne podręczniki o zbiorze i uprawie roślin leczniczych i opublikował około 45 prac z zakresu różnych zagadnień zielarstwa. Intensywnie zabiegał w latach 1928-1930 o rozwój ruchu zielarskiego, uczestnicząc aktywnie w pracach Towarzystwa Popierania Produkcji Roślin Leczniczych w Polsce i Polskiego Komitetu Zielarskiego. Ogród Roślin Leczniczych USB zdobywał w latach 1928 i 1933 srebrne i złote medale na Targach Północnych i Wystawie Rolniczo-Przemysłowej w Wilnie.

W roku akademickim 1936/37 doc. Wacław Strażewicz wyjechał na staże naukowe na Węgry i do Austrii. Z dniem 1 października 1937 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym i kierownikiem katedry farmakognozji w Oddziale Farmaceutycznym Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu w Poznaniu i równocześnie objął stanowisko zastępcy dyrektora Oddziału Farmaceutycznego. Prof. Jan Muszyński tak o nim napisał: *Profesor Strażewicz należał do moich najzdolniejszych i najpracowitszych uczniów, z którymi łączyło mnie kilkanaście lat zgodnej i owocnej pracy na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie*. Lata II wojny światowej prof. Strażewicz spędził w Santoce pod Wilnem, gdzie prowadząc swe dotychczasowe duże gospodarstwo rolne, uprawiał także rośliny lecznicze, które sprzedawał w wileńskiej spółdzielni „Sodyba”. Po uwięzieniu w Wilnie (od grudnia 1944 r. do lutego 1945 r.) z końcem maja przybył do Poznania, gdzie Jego Zakład uległ całkowitemu zniszczeniu. W prowizorycznym *locum* rozpoczął już w lipcu wykłady, a jesienią 1945 r. ćwiczenia mikroskopowe z farmakognozji. Był w Uniwersytecie zastępcą dyrektora Oddziału Farmaceutycznego, a od 1 października 1947 r., kiedy powstał Wydział, piastował godność prodziekana; był również członkiem Senatu. W 1947 r. z Jego inicjatywy powstał w Poznaniu Państwowy Instytut Naukowy Leczniczych Surowców Roślinnych, którego został pierwszym dyrektorem. Dorobek naukowy prof. Strażewicza obejmuje 5 książek i ponad 80 publikacji, w roku 1949 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Prof. Wacław Strażewicz odegrał doniosłą rolę w organizacji Oddziału Farmaceutycznego w Gdańsku. Na prośbę władz nowo powstałej Akademii Lekarskiej w Gdańsku Uniwersytet Poznański w październiku 1946 r. oddelegował prof. W. Strażewicza do Gdańska, gdzie został mianowany koordynatorem prac organizacyjnych i członkiem 3-osobowego Komitetu Organizacyjnego w składzie: prof. T. Sulma, prof. W. Strażewicz i prof. L. Kamieński (przed wojną profesor chemii organicznej Wydziału

Matematyczno-Przyrodniczego USB, w Gdańsku związał się z Politechniką Gdańską). Prof. Strażewicz w tym okresie, ze względu na liczne obowiązki nieustannie krążył między Gdańskiem a Poznaniem. W ALG organizował i kierował Zakładem Farmakognozji. Wydział Farmaceutyczny ALG został powołany uchwałą Komisji Senackiej ds. Wydziału Farmaceutycznego z dnia 28 października 1946 r. Już w listopadzie 1946 r. rozpoczęto rekrutację przyszłych studentów, a zajęcia dydaktyczne rozpoczęły się 4 grudnia 1946 r. Ukonstytuowanie się Rady Wydziału i oficjalne otwarcie nastąpiło 4 maja 1947 r. Prof. W. Strażewicz wygłosił wykład inauguracyjny pt. *Liść naparstnicy w świetle najnowszych badań naukowych* oraz podpisywał indeksy w zastępstwie dziekana. Na posiedzeniu Rady Wydziału w dniu 23 lipca tegoż roku dokonano wyboru dziekana, którym został prof. Tadeusz Sulma. Prof. W. Strażewicz pracę w Gdańsku kontynuował do sierpnia 1948 r. Opuszczając Gdańsk, umieścił na Katedrze Farmakognozji ALG jako zastępcę profesora, swego długoletniego adiunkta w Poznaniu dr. n. farm. Józefa Kołodziejskiego. Zmarł 5 sierpnia 1950 r.; w Poznaniu jedna z ulic nosi jego imię.

Obok prof. W. Strażewicza, jako głównego organizatora, bardzo ważną rolę w początkowej fazie organizacji Wydziału Farmaceutycznego odegrali późniejsi profesorowie: absolwent Oddziału Farmaceutycznego USB Henryk Ellert, który zorganizował i objął kierownictwo Zakładu Chemii Farmaceutycznej oraz absolwent Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego USB Józef Sawlewicz, który w 1947 r. zorganizował i objął kierownictwo Zakładu Chemii Organicznej. Także bardzo istotną rolę w organizacji nauczania, działalności naukowej, jak też funkcjonowania apteki w szpitalu klinicznym odegrały wykształcone w USB farmaceutki: Tacjana Ellert, Alina Kuleszyna, Janina Lewonowa oraz chemicy: Józef Piliczewski i Romuald Szyrmulewicz.

Głowacki W.: Wacław Jan Strażewicz, znawca ziół i farmakognosta (1889-1950). Kwart. Hist. Nauki Techn. 1991, T. 36, nr 1, s. 145-158.

Machaliński Z.: Geneza i początki Akademii Medycznej w Gdańsku. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 1998, s. 147-158.

Matławska J., Majewski J.: Wileńskie dzieje prof. Wacława Jana Strażewicza oraz jego poznańscy uczniowie ziółarze. W: Pamiętnik XI Sympozjum Historii Farmacji Litwa'2002. Poznań: Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne, Sekcja Historii Farmacji Oddziału Poznańskiego PTFarm. 2002, s. 124-134.

Głowińska E., Kamiński Z.: Strażewicz Wacław Jan (1889-1950) W: Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2005, T. 3, s. 160-174.

Łapa J.: Udział kadry wielkopolskiej w tworzeniu Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Gdańsku. *Analecta* 2011, R. XX, z. 1 (38), s. 217-361.

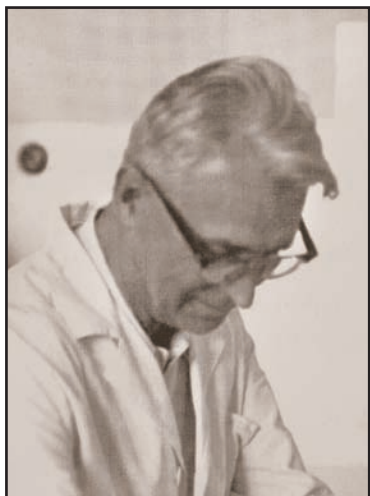
Włodzimierz Surewicz (1913-1991)

Urodził się 17 października 1913 r. w Smoleńsku. Ojciec – Aleksander, prawnik z zawodu, matka – Anna z d. Łotocka. Ukończył Gimnazjum Państwowe im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie, uzyskując w 1932 r. świadectwo maturalne. W tym samym roku podjął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, gdzie w 1938 r. uzyskał dyplom lekarza. Włodzimierz Surewicz miał rodzeństwo – starszego brata Aleksandra, prawnika, urodzonego w 1911 r. i siostrę Halinę, która przyszła na świat w 1920 r. Ukończyła ona studia farmaceutyczne i pracowała jako asystentka w Zakładzie Farmakognozji na Wydziale Farmaceutycznym AMG.

W październiku 1938 r. Włodzimierz Surewicz został powołany do odbycia rocznej służby wojskowej. Działania wojenne jesienią 1939 r. zastały go w kadrze zapasowej 3 Szpitala Okręgowego w Sokółce. Roczny staż lekarski odbył w latach 1939-1940 w szpitalach miejskich – Sawicz i św. Jakuba w Wilnie. Po stażu podjął pracę w szpitalu i jako kierownik Ośrodka Zdrowia w Marciukańcach, a następnie od 1941 r. do końca 1943 r. był kierownikiem Ośrodka Zdrowia w miejscowości Lubna na Wileńszczyźnie. Od stycznia do czerwca 1944 r. pracował w szpitalu powiatowym w Nowogrodku, następnie jako lekarz rejonowy w I Poliklinice w Wilnie. Po repatriacji na teren powojennej Polski, przejściowo od kwietnia do września 1945 r. podjął pracę jako kierownik Ośrodka Zdrowia w Knyszynie. Od 16 października 1945 r. został zatrudniony jako asystent początkowo na Oddziale Obserwacyjno-Zakaźnym Szpitala Akademickiego w Gdańsku, następnie w I Klinice Chorób Wewnętrznych, a potem jako starszy asystent i adiunkt w II Klinice Chorób Wewnętrznych kierowanej przez prof. Stanisława Wszelakiego.

Równocześnie od 1947 r. pracował jako lekarz rejonowy w Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Gdańsku. Ożenił się z Zofią Zinaidą z d. Koncewicz, z którą mieli syna Andrzeja, urodzonego 21 października 1946 r. W listopadzie 1949 r. otrzymał stopień naukowy doktora medycyny na podstawie pracy *Próba leczenia fuadyną włośnicy doświadczalnej u świnek morskich*. W 1952 r. uzyskał II stopień specjalizacji z zakresu chorób wewnętrznych i objął stanowisko adiunkta. Dr Włodzimierz Surewicz był bardzo cenionym lekarzem i znakomitym nauczycielem studentów. Prof. Stanisław Wszelaki, występując dla niego w 1954 r. z wnioskiem o odznaczenie Medalem 10-lecia Polski Ludowej taką wystawił mu opinię: *Wyróżnia się zwłaszcza*

I KLINIKA CHOROÓB WEWNĘTRZNYCH
 Kierownik: Stanisław Wszelaki, dr w. n. lek., doc. ALG i zast. prof. patologii szczegółowej i terapii chorób wewnętrznych
 Adiunkt: Leon Tenczyński, dr med.
 Asystenci starsi: Leopold Jan Handzel, lek., Włodysław Kierst, lek., Włodzimierz Surewicz, lek., Wacław Wróblewski, lek.
 Asystenci młodszy: Łucja Kozanowa, lek., Stanisława Ławieńska, lek., Łucja Sadowska, lek.
 Asystenci-wolontariusze: Michał Marszałkiewicz, lek., Maria Rózkowska, lek.

Skład osobowy ALG; 1947/48

14. Katedra i III Klinika Chorób Wewnętrznych
 Gdańsk, ul. Szuzy 9/10, tel. 316-66 i 316-77

Profesorowie Nadzwyczajni

1. Dr med. *Gamski Mieczysław* — Kierownik Kliniki

Docenci

2. Dr med. *Dyk Tadeusz*

Adiunkci

3. Dr med. *Czapliński Władysław*
 4. Dr med. *Surewicz Włodzimierz*

Skład osobowy AMG; 1957/58

o lepszego szefa – zgodnie po 30 latach stwierdzają współpracownicy doktora Surewicza. Jego głównymi cechami charakteru były sumienność i akuratność. Dr Włodzimierz Surewicz zmarł 19 października 1991 r.

wybitną pracą dydaktyczną jako najlepszy z nauczycieli dla studentów. Nie zaniedbuje własnej pracy naukowej w rezultacie czego został zgłoszony przez Wydział Lekarski AMG jako kandydat do tytułu naukowego docenta.

Dr W. Surewicz, będąc adiunktem III Kliniki Chorób Wewnętrznych AMG, zdecydował się na odejście z Uczelni z dniem 15 sierpnia 1959 r. do organizującego się Szpitala Morskiego im. PCK w Gdyni-Redłowie, gdzie objął stanowisko ordynatora Oddziału Chorób Wewnętrznych. Na stanowisku ordynatora przepracował 20 lat. W dniu 31 stycznia 1979 r. przeszedł na emeryturę. Pracował jeszcze kilka lat na Oddziale, pełniąc dyżury. Trudno było

Jerzy Strzeszewski (1912-1969)

Dr Jerzy Strzeszewski urodził się 30 września 1912 r. w Radomiu. Ojciec – Karol był kolejarzem, który został w 1923 r. przeniesiony służbowo wraz z rodziną do Wilna, matką była Zofia z d. Poppe. W Wilnie uczęszczał do Państwowego Gimnazjum im. Juliusza Słowackiego, które ukończył, zdając maturę w 1931 r. W tym samym roku wstąpił na Wydział Lekarski Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Absolutorium uzyskał w 1937 r. i przystąpił do składania egzaminów dyplomowych. W 1938 r. został powołany do odbycia rocznego przeszkolenia wojskowego. Po zwolnieniu z wojska kontynuował zdawanie egzaminów dyplomowych, lecz nie zdał wszystkich przed zamknięciem

Uniwersytetu przez władze litewskie 15 grudnia 1939 r.

KLINIKA I CHIRURGICZNA	
(Gdańsk, Curie-Skłodowskiej 7. bud. 2, tel. wewn. 220, 224, 271, 215, 300, 356)	
Kierownik	Michajda Kornel, dr w. n. l., prof. zwycz.*)
Adiunkt	p. o. Piskorz Adam, dr med.
Asystenci młodszy	Łuszczynski Michał, dr med. Lorenz Tadeusz, dr med. Starościak Tadeusz, lek.
Asystenci młodszy	Bak Stefan, dr med. Giżewski Adam, lek. Strzeszewski Jerzy, lek. Świca Stanisław, lek. Taubentiegel Wiktor, lek. Wysocki Adam, lek.
Asystenci-wolontariusze	Hajdukiewicz Jerzy, dr med. Hryncewicz Józef, lek. Markiewicz Wiktor, lek. Nowicki Eugeniusz, lek.

Skład osobowy ALG; 1948/49

Jak wielu innych absolwentów USB w tym czasie, skorzystał z możliwości kontynuowania studiów na Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie, gdzie uzupełnił brakujące egzaminy i otrzymał w 1941 r. dyplom lekarza. Staż odbywał w Szpitalu Kolejowym w Wilnie od 1 sierpnia 1940 r. do 31 lipca 1941 r. Po dyplomie w latach 1941-1943 prowadził praktykę prywatną w Wilnie, a od lipca 1944 r. do czasu ekspa-

triacji do powojennej Polski w roku 1945 pracował w Szpitalu Kolejowym w Wilnie.

W Polsce nostryfikował kowieński dyplom w Uniwersytecie Poznańskim i w latach 1945-1948 pracował na oddziale chirurgicznym Szpitala Kolejowego w Gdańsku. W maju 1947 r. został przyjęty jako asystent wolontariusz do Kliniki Chirurgicznej Akademii Lekarskiej w Gdańsku kierowanej przez prof. Kornela Michejdę. Od marca 1948 r. został w tej Klinice zatrudniony jako młodszy asystent. W latach 1949-1954 był starszym

asystentem, a w 1954 r., po obronie doktoratu na temat uszkodzenia łąkotec i ich leczenia, objął stanowisko adiunkta, na którym pozostawał zatrudniony do 31 maja 1957 r., kiedy to z dniem 1 czerwca 1957 r. został ordynatorem Oddziału Chirurgicznego w Szpitalu Powiatowym w Kwidzynie, gdzie pracował aż do końca życia.

Kierownik Kliniki prof. Zdzisław Kieturakis przedstawiając w 1956 r., dr. J. Strzeszewskiego do wyróżnienia odznaką „Za wzorową pracę w służbie zdrowia” tak to uzasadniał: (...) *Na specjalne podkreślenie zasługuje jego systematyczna praca i całkowite poświęcenie się chorym. Bierze czynny udział w prowadzeniu ćwiczeń dla studentów medycyny i stomatologii, wkładając w pracę tę dużo wysiłku i energii. Pomimo znacznego przeciążenia pracą dydaktyczną znajduje czas na pracę społeczną.*

Za całokształt pracy w służbie zdrowia został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Dr Jerzy Strzeszewski zmarł 3 października 1969 r.; został pochowany w Kwidzynie.

Witold Sylwanowicz (1901-1975)

Urodził się 24 września 1901 r. w Olechnowiczach (powiat wilejski) na Wileńszczyźnie. Był synem Adama, urzędnika kolejowego i Pelagii z Maciusowiczów, nauczycielki. Miał pięcioro rodzeństwa. Naukę w gimnazjum rozpoczął w Mińsku. Podczas wojny w 1915 r. rodzina została ewakuowana do Kurska, gdzie Witold kontynuował naukę i zdał egzamin maturalny w 1918 r. W 1919 r. rozpoczął studia lekarskie na Uniwersytecie w Moskwie. Po zakończeniu wojny polsko-bolszewickiej w 1921 r. repatriował się do Polski i osiadł w Wilnie, gdzie wstąpił na pierwszy rok studiów na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego. Studia ukończył w 1926 r. Jednak z powodu choroby (gru-

lica) i związanego z nią leczenia, dyplom doktora wszech nauk lekarskich otrzymał dopiero 3 lipca 1929 r.

Podczas studiów rozpoczął w 1922 r. pracę w Zakładzie Anatomii Opisowej kierowanym przez prof. M. Reichera, początkowo jako wolontariusz, następnie od 1924 r. jako demonstrator, a od 1926 r. jako młodszy asystent. Podczas studiów przejawiał dużą aktywność społeczną. Był prezesem Koła Medyków USB, członkiem prezydium Rady Zrzeszenia Kół Naukowych, działał w Bratniaku (Bratniej Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej), w klubie „Włóczęga” i w Akademickim Związku Morskim USB. Przejawiał talenty artystyczne, organizował szopki, pisał do nich wiersze i układał piosenki. W 1929 r. został starszym asystentem w Zakładzie Anatomii Opisowej, a od 1931 r. adiunktem. Wykładał i prowadził ćwiczenia z anatomii człowieka na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym USB.

III. ODDZIAŁ LEKARSKO-DENTYSTYCZNY (Gdańsk, Curie-Skłodowskiej 7, bud. 1, tel. wewn. 226)	
KIEROWNIK ODDZIAŁU: Sylwanowicz Witold	
PROFESOROWIE ZWYCZAJNI	
Hiller Stanisław , dr w. n. l., prof. histologii i embriologii	
PROFESOROWIE NADZWYCZAJNI	
Pautsch Fryderyk , dr fil., prof. biologii ogólnej	
Sylwanowicz Witold , dr w. n. l., prof. anatomii topograficznej	
PROFESOROWIE KONTRAKTOWI	
Adamczewski Ignacy , dr fil., prof. fizyki (prof. nadzw. Politechniki Gdańskiej)	
ZASTĘPCY PROFESORÓW	
Bloch Stanisław , lek. dent., zast. prof. protetyki dentystycznej	
ZAKŁAD ANATOMII PRAWIDŁOWEJ (Gdańsk, Rokossowskiego 41/42, tel. wewn. 241 – zakład wspólny z Wydziałem Lekarskim)	
Kierownik: Sylwanowicz Witold, dr w. n. l., prof. nadzw.	
Adiunkt: Wojciechowski Bolesław, dr fil.	
Asystenci starsi: Krechowicki Adam, dr med.	
Demonstratorzy: Kliszcz Wacław	
✓ Stankiewicz Czesław	
✓ Sylwanowicz Krystyna	
✓ Welman Bożena	
✓ Wilczewski Stanisław	

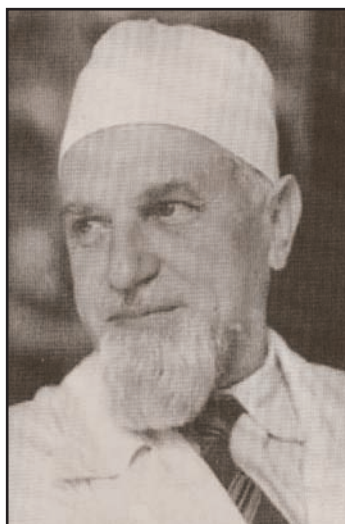
Skład osobowy ALG; 1948/49

Uczestniczył w prowadzonych przez prof. Reichera pracach nad badaniem ujawnionych w podziemiach katedry wileńskiej po powodzi w 1931 r. szczątków króla Aleksandra Jagiellończyka oraz żon króla Zygmunta Augusta – Barbary Radziwiłłówny i Elżbiety Rakuszanki. W latach 1938-1939 brał udział w prowadzonych przez prof. Reichera obszernych badaniach antropologicznych 1400 studentów USB. Jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej odbył na przełomie 1938 i 1939 r. półroczny staż naukowy w Berlinie, gdzie prowadził pod kierunkiem E. Fischera studia nad dziedzicznością cech morfologicznych u bliźniąt.

Pracę badawczą przerywa wybuch wojny w 1939 r. i zamknięcie Uniwersytetu. Podczas okupacji pracował jako lekarz szkolny w Wilnie i aktywnie uczestniczył w tajnym nauczaniu prowadzonym przez Wydział Lekarski. Po zwolnieniu z pracy w charakterze lekarza szkolnego utrzymywał się z szewstwa. Pod koniec okupacji niemieckiej został aresztowany jako zakładnik, szczęśliwie rodzina wykupiła go z obozu pracy, do którego został skierowany.

W sierpniu 1945 r. wraz z większością pracowników USB repatriował się specjalnym pociągiem uniwersyteckim do Torunia. Tam uczestniczył w organizowaniu Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika, gdzie jako zastępca profesora objął Katedrę Anatomii Człowieka i Higieny Szkolnej na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym i rozpoczął zajęcia ze studentami. Równocześnie w latach 1945-1947 kierował stworzoną przez siebie Akademicką Przychodnią Lekarską. 15 czerwca 1946 r. habilitował się z zakresu anatomii człowieka na podstawie opublikowanej przed wojną pracy pt. *O układzie żył nieparzystych* (*Przegl. Antropol.* 1938 t. 12, nr 1). Z dniem 1 września 1947 r., za sprawą prof. Reichera, został powołany do Akademii Lekarskiej w Gdańsku, gdzie zorganizował i objął kierownictwo Katedry Anatomii Topograficznej. W 1948 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. W ramach tej Katedry prowadził wykłady dla studentów III roku Wydziału Lekarskiego, uczestniczył również w zajęciach I i II roku, a w czasie choroby prof. Reichera prowadził wykłady z zakresu anatomii prawidłowej dla medyków. W roku 1948 został powołany na kierownika nowo utworzonego Oddziału Stomatologii w Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Zdołał skompletować kadrę konieczną do obsadzenia większości katedr, dzięki wybudowanemu nowemu budynkowi rozszerzył bazę lokalową, przeprowadził pierwsze nabory na studia stomatologiczne w Gdańsku. Warto o tym przypomnieć teraz, gdyż Oddział Stomatologiczny naszej Uczelni właśnie zbliża się do obchodów 73 rocznicy swojej działalności.

Z dniem 31 grudnia 1950 r. prof. Sylwanowicz zakończył pracę w Gdańsku i objął kierownictwo Katedry Anatomii Prawidłowej i Topograficznej w Akademii Medycznej w Warszawie. W tej uczelni był w latach 1953-1959 dziekanem Wydziału Lekarskiego. W roku 1966 został mianowany profesorem zwyczajnym, a w 1970 r. przeszedł na emeryturę. Ogółem ogłosił około 80 prac,

podręczników i artykułów popularno-naukowych. Był promotorem czternastu przewodów doktorskich i opiekunem czterech habilitacji.

Profesor Sylwanowicz został odznaczony Krzyżem Kawalerskim i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. W małżeństwie zawartym w 1923 r. z Felicją z Rudziśzów miał córkę Krystynę Marię (ur. 1926 r.), zamężną z Wacławem Dziewulskim i syna Krzysztofa Witolda (ur. 1933 r.). Zmarł 17 października 1975 r. w Warszawie; został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim.

Oto przykład twórczości poetyckiej Witolda Sylwanowicza:

Ballada o prawniku i medycze

*Wy posłuchajcie, piękne koleżanki
I wy brzydcy panowie
Jaki to smutek przy wesołym czwartku
Wam stary dziadziś opowie.
Był sobie prawnik, jako malowanie
I była sobie medyczka:
On nosił spodnie długie aż do ziemi
A ona krótka spódniczka.
On czytał ksionżki, do których zebrali
Z całego świata mondrości.
A ona sobie papieroski pali
I ludzkie rachui kości.
On prawa rzymska pilnie studyui
I Bossowskiego wciąż pyta
A ona sobie siedzi w prosektorii
Ciągąc z trupa jelita.
Jakże się skończył ten przepiękny romans
Pewnie będziecie pytali.
Powiem wam – nijak, bo te młode ludzi
Jeden – drugiego nie znali,
Nie znali, nie znali.*

Witold Sylwanowicz

-
- Brożek K.: Sylwanowicz Witold (1901-1975). W: Polski Słownik Biograficzny. Kraków: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego SocietasVistulana, 2006-2007, T. 46, s. 218-221.
- Dziewulska K., Dziewulski W.: Profesor Witold Sylwanowicz (1901-1975). Gazeta AMG 2002, nr 7, s. 24-25.
- Kamiński Z., Konieczna S., Małecka M.: Sylwanowicz Witold (1901-1975). W: Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2006, T. 4, s. 140-147.
- Narkiewicz O.: Profesor Witold Sylwanowicz – Wilno, Toruń, Gdańsk. Z życia Akademii Medycznej w Warszawie. 2001, nr 11, s. 5-8.
- Narkiewicz O.: Witold Sylwanowicz (1901-1975). Ann. Acad. Med. Gedan. 1995, T. 25, suppl. 4, s. 235-237.
- Szarszewski A., Paluchowski P., Konieczna S., Siek B., Kallalas P.: Sławni lekarze gdańscy. Gdańsk: Gdański Uniwersytet Medyczny, 2017, T. 2, s. 74-78.

Helena J. Szostakiewicz-Sawicka (1919-1991)

Helena Janina urodziła się 6 maja 1919 r. w Grodnie jako córka Jana Sawickiego, lekarza i Heleny z Szegidewiczów. Miała czworo rodzeństwa: Bohdana, Bronisława, Wandę, którzy zginęli w II wojnie światowej oraz siostrę Danutę, kierownika kancelarii w hucie „Marteny” w Ostrowcu Świętokrzyskim. Po nauce i zdaniu w 1937 r. matury w Gimnazjum Żeńskim im. Emilii Plater w Grodnie, podjęła studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Po zamknięciu Uniwersytetu przez władze litewskie w grudniu 1939 r., kontynuowała studia na tajnych kursach prowadzonych przez profesorów USB, a od października 1940 r. na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu

w Kownie. Podczas okupacji niemieckiej od sierpnia 1941 r. pracowała w Wilnie jako pielęgniarka w Szpitalu Klinicznym na Antokolu.

W latach 1943-1944 była żołnierzem służby sanitarnej AK, a od wiosny 1944 r. Czołówki Sanitarnej „K” przy komendzie Okręgu Wileńskiego AK. Po wejściu Armii Czerwonej w lipcu 1944 r. podjęła równocześnie pracę jako pielęgniarka w szpitalu Czerwonego Krzyża przy ul. Bogusławskiego. W październiku 1944 r. wznowiła studia na Uniwersytecie w Wilnie. Wkrótce potem została aresztowana i wywieziona w głąb ZSRR, gdzie pracowała jako felczer w łagrach do kwietnia 1945 r. w Jelszance, do grudnia 1945 r. w Magłakach i od czerwca 1947 r. w Szybotowie. W marcu 1949 r. została przez władze radzieckie zwolniona i przybyła do Gdańska, gdzie podjęła studia na

2. KATEDRA I ZAKŁAD ANATOMII PRAWIDŁOWEJ

Gdańsk-Wrzeszcz, Al. Zwycięstwa 42, tel. wewn. 241

Kierownik Katedry i Zakładu: prof. zw. dr nauk biol. Michał Reicher

Docent: dr med. Wiesław Łasiński

Adiunkci: lek. Władysław Kubik dr med. Olgierd Narkiewicz,
lek. Helena Szostakiewicz

Asystenci starsi: lek. Józef Jordan, lek. Teresa Labun, lek. Mirosława Narkiewicz, lek. Leokadia Obada, lek. Maria Rozmarynowska, mgr biol. Judyta Rzeczycka

Asystenci: lek. Alicja Morawska, lek. Ryszard Uchroński,
lek. Maria Urbanowicz

Asystenci techn: lek. Andrzej Konopka, lek. Lech Osękowski

Informator akademicki AMG; 1959/60

Uroczystość w Zakładzie Anatomii po uzyskaniu tytułu profesora (1984 r.).
Od lewej: prof. Janina Szostakiewicz-Sawicka, dr hab. Władysław Kubik, dr Marek Grzybiak

IV roku w Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Dyplom lekarza otrzymała 31 grudnia 1951 r. W dniu 11 czerwca 1951 r. zawarła związek małżeński z ekonomistą Stanisławem Michałem Szostakiewiczem; w małżeństwie tym urodziło się dwoje dzieci – córka Maria (ur. 1954 r.), która jest doktorem nauk medycznych, radiologiem i syn Michał (ur. 1956 r.).

Pracę naukowo-dydaktyczną rozpoczęła jeszcze jako studentka w Zakładzie Anatomii Prawidłowej kierowanym przez prof. M. Reichera, którego dobrze знаła jeszcze z czasów wileńskich i z którym zetknęła się w szeregach Armii Krajowej. Pracując w Uczelni, podjęła od stycznia 1952 r. staż specjalizacyjny w zakresie okulistyki w Państwowym Szpitalu Klinicznym nr 1 w Gdańsku. Specjalizację I stopnia w zakresie okulistyki uzyskała w 1955 r. Pracowała jako lekarz okulista w Przychodni Specjalistycznej Chorób Oczu od listopada 1953 r. aż do przejścia na emeryturę.

W Zakładzie Anatomii Prawidłowej doktoryzowała się w 1961 r. na podstawie pracy *Położenie serca u naczelnych i jego znaczenie dla antropogenezy*. W roku 1967 habilitowała się przed Radą Wydziału Lekarskiego AMG na podstawie rozprawy *Prawa zastawka przedsionkowo-komorowa u naczelnych*, uzyskując stopień doktora habilitowanego. W roku 1984 otrzymała tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego i objęła w Katedrze Anatomii kierownictwo Zakładu Anatomii Topograficznej. Oprócz zajęć dla studentów Wydziału Lekarskiego i Wydziału Farmaceutycznego prowadziła wykłady w Szkole Medycznej Techników Analityki i Elektroradiologii w Gdańsku.

W badaniach naukowych zajmowała się głównie anatomią układu naczyniowego, a zwłaszcza serca, w aspekcie zarówno filo-, jak i ontogenetycznym. Ponadto publikowała prace dotyczące rozwoju rodowego naczelnych i rozwoju osobniczego człowieka.

Współpracowała z prof. M. Reicherem przy przeredagowaniu trzeciego, czwartego i piątego tomu *Anatomii człowieka* Adama Bochenka; w tomie piątym była współautorką rozdziału *Narząd wzroku*. Opracowała też rozdziały w podręcznikach anatomii wydawanych pod redakcją W. Sylwanowicza (1977) oraz J. Sokołowskiej-Pituchowej (1984). Uczestniczyła czynnie w wielu kongresach anatomicznych w kraju i zagranicą. W Oddziale Gdańskim Polskiego Towarzystwa Anatomicznego pełniła funkcję sekretarza (1952-1970), a następnie przewodniczącego. W latach 1970-1975 była sekretarzem II Wydziału Gdańskiego Towarzystwa Naukowego; od roku 1973 także przewodniczącą Komisji Prymatologicznej. W latach 1977-1985 wchodziła w skład Kolegium Redakcyjnego, a następnie ścisłego Komitetu Redakcyjnego czasopisma *Folia Morphologica*. Opublikowała ogółem około 100 prac naukowych. Ostatnią pracę opublikowaną wspólnie z Markiem Grzybiakiem poświęciła osiągnięciom swego mistrza *Znaczenie badań Profesora Reichera i jego uczniów dla filogenezy* (Sprawozdanie Gdańskiego Towarzystwa Naukowego R. 15, 1989). W roku 1989 przeszła na emeryturę.

Za swoją aktywną działalność naukową i dydaktyczną została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (w 1974 r.), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (w 1983 r.), Medalem 40-lecia Polski Ludowej (w 1985 r.) i Medalem 50-lecia Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Zmarła 10 sierpnia 1991 r.; została pochowana na cmentarzu Łostowickim w Gdańsku.

Narkiewicz O., Grzybiak M.: Helena Szostakiewicz-Sawicka (1919-1991). *Ann. Acad. Med. Gedan.* 1992, T. 22, s. 235-243.

Narkiewicz O., Grzybiak M.: Helena Szostakiewicz-Sawicka (1919-1991). *Ann. Acad. Med. Gedan.* 1995, T. 25, supl. 4, s. 243-245.

Sroka S.T.: Helena Janina Szostakiewicz-Sawicka, 1919-05-06 – 1991-08-10, lekarz medycyny. Internetowy Polski Słownik Biograficzny, <http://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/helena-janina-szostakiewicz-sawicka> (dostęp z 2019-07-15).

Szarszewski A., Paluchowski P., Konieczna S., Siek B., Kallalas P.: Sławni lekarze gdańscy. Gdańsk: Gdański Uniwersytet Medyczny, 2017, T. 2, s. 169-173.

Karol Bożydar Szymoński (1908-1990)

Karol Bożydar Szymoński urodził się 31 sierpnia 1908 r. w Chełmie. Był synem Karola Daniela, farmaceuty, od 1919 r. właściciela apteki w Przasnyszu, który podczas wojny polsko-bolszewickiej w 1920 r. zginął zabrany jako zakładnik i Marii z Boguszewskich, zmarłej w 1924 r. Podczas pierwszej wojny światowej przebywał wraz z rodzicami w Kijowie, do Polski wrócił w 1919 r. i od 1923 r. kontynuował naukę w Gimnazjum Humanistycznym w Ciechanowie, gdzie uzyskał maturę w 1926 r. W tym samym roku podjął studia lekarskie na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, gdzie uzyskał w 1933 r. dyplom lekarza. Ożenił się w 1931 r. z Jadwigą z Sadowskich, dzieci

nie miał. Podczas studiów należał do korporacji akademickiej „Leonidania”.

Po studiach pracował krótko jako wolontariusz na Oddziale Wewnętrznym Szpitala Powiatowego w Przasnyszu. W 1935 r. wstąpił do zawodowej służby wojskowej w Wojsku Polskim w stopniu podporucznika i został asystentem na Oddziale Chorób Wewnętrznych Szpitala Szkolnego Centrum Wyszkołenia Sanitarnego (Szpi-

Na krótko przed dyplomem w USB koledzy z jednego rocznika z żonami. Stoją od lewej: Karol Szymoński, Jego żona Jadwiga, Katarzyna Makarewicz i Jej mąż Jan Makarewicz (Wilno, 1932 r.)

wie. W marcu 1946 r. został zwolniony z wojska w stopniu kapitana rezerwy i skierowany do prac organizacyjnych w tworzącej się Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Został tam lekarzem administracyjnym i starszym asystentem Oddziału Zakaźnego I Kliniki Chorób Wewnętrznych kierowanej przez prof. Stanisława Wszelakiego. Po zorganizowaniu w 1948 r. oddzielnej Kliniki Chorób Zakaźnych pod kierunkiem prof.

tal Ujazdowski) w Warszawie. W roku 1938 został awansowany na porucznika. Podczas kampanii wrześniowej 1939 r. był komendantem Samodzielnego Plutonu Sanitarnego. Po ucieczce z niewoli niemieckiej pracował jako starszy asystent w szpitalach warszawskich m.in. w Szpitalu Zakaźnym przy ul. Chocimskiej, gdzie pracował również podczas Powstania Warszawskiego. Po wyzwoleniu zgłosił się do Wojska Polskiego i od kwietnia 1945 r. był zastępcą komendanta Sanatorium dla Generałów i Wyższych Oficerów w Otwocku. W październiku 1945 r. został przeniesiony na stanowisko zastępcy komendanta 6 Szpitala Okręgowego w Gdańsku-Oli-

KLINIKA CHOROÓB ZAKAŹNYCH

Kierownik: Wiktor Bincer, dr w. n. lek., zast. prof. chorób zakaźnych

Adiunkt: Karol Szymoński, lek.

Asystent starszy: Jerzy Jakesch, lek.

Asystent młodszy: vacat

Skład osobowy ALG; 1947/48

Wiktora Bincera został w niej adiunktem. W 1949 r. doktoryzował się na podstawie pracy *Doświadczenia kliniczne nad działaniem paludryny w zimnicy*. W 1954 r. został specjalistą w zakresie chorób zakaźnych. W 4-tomowym dziele prof. D. Wszelakiego (1952 r.) *Ostre Choroby Zakaźne* był autorem czterech rozdziałów poświęconych śwince, wąglikowi, nosaciznie i różycy. Aktywnie działał społecznie i był rzecznikiem dyscyplinarnym Izby Lekarskiej w Sopocie.

W 1955 r. został mianowany docentem i przeszedł do Śląskiej Akademii Medycznej, gdzie został dyrektorem i lekarzem naczelnym Szpitala dla Zakaźnie Chorych w Bytomiu oraz kierownikiem Katedry i Kliniki Chorób Zakaźnych; objął też funkcję specjalisty wojewódzkiego w zakresie chorób zakaźnych na województwo katowickie. Był współzałożycielem powstałego w 1958 r. Polskiego Towarzystwa Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych i przewodniczącym Oddziału Śląskiego tego Towarzystwa. Został wybrany przewodniczącym Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych na lata 1964-1966. W latach 1960-1962 był prodziekanem, w latach 1962-1964 dziekanem Wydziału Lekarskiego i w latach 1964-1969 prorektorem ds. klinicznych Śląskiej Akademii Medycznej. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w 1962 r., a profesora zwyczajnego w 1969 r. Wraz z współpracownikami prowadził badania doświadczalne nad przebiegiem toksemii błoniczej oraz w zakresie fizjopatologii i diagnostyki laboratoryjnej wirusowego zapalenia wątroby. W Klinice kierowanej przez prof. K. Szymońskiego dokonano w 1972 r. pierwszego całkowitego wypłukania krwi z łożyska naczyniowego w hipotermii i zastąpienia jej świeżą krwią w ostrej encefalopatii wątrobowej.

Był autorem bądź współautorem 65 publikacji oraz promotorem 17 doktoratów; pod Jego kierunkiem specjalizację z chorób zakaźnych uzyskało blisko 30 lekarzy. Odznaczony został Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski i innymi odznaczeniami. Zmarł 10 lipca 1990 r.; został pochowany w Sopocie.

Brożek K.: Szymoński Karol Bożydar (1908-1990). W: *Polski Słownik Biograficzny*. Warszawa-Kraków: Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, 2015, T. L/2, s. 303-305.

Zielińska W.: Karol Bożydar Szymoński (1908-1990). *Ann. Acad. Med. Gedan.* 1995, T. 25, supl. 4, s. 249-250.

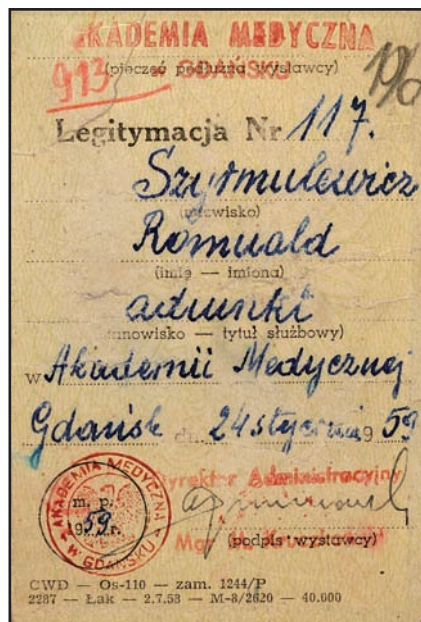
Romuald Szymulewicz (1907-1980)

Romuald Szymulewicz urodził się 5 stycznia 1907 r. w Wilnie; Jego rodzicami byli ojciec – Stanisław (pracownik cukierni) i matka – Maria z d. Ziniewicz (krawcowa); miał 2 siostry i 2 braci. W Wilnie uczęszczał do szkoły podstawowej, w 1919 r. rozpoczął naukę w Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczym im. Joachima Lelewela, w którym w maju 1928 r. uzyskał świadectwo dojrzałości. Po śmierci ojca w 1924 r. rodzina znalazła się w trudnej sytuacji materialnej, co zmusiło go do zarabkowania udzielaniem korepetycji, aby kontynuować naukę. Po zdaniu matury rozpoczął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Na studiach

osiągał dobre postępy w nauce i należał do Koła Chemików. Będąc studentem III roku został w listopadzie 1931 r. zaangażowany do pracowni analizy jakościowej na stanowisko młodszego asystenta i pełnił tę funkcję do grudnia 1933 r. W okresie od listopada 1932 r. do grudnia 1933 r. przygotował prace magisterską pt. *O zawartości helu w katuskim sylwinie i karnalicie* i zdał egzamin magisterski. Niestety z uwagi na trudną sytuację materialną rodziny miał zaległości w opłacie „czesnego” i dlatego też nie mógł zdać egzaminu dyplomowego.

Przerwał więc studia i podjął pracę zawodową jako chemik w DOKP w Nasycalni Materiałów Drzewnych w Mołodeczynie, gdzie pracował do 24 sierpnia 1939 r. W końcu sierpnia został zmobilizowany do wojska jako chemik z przydziałem do Grodna. Po 17 września 1939 r. powrócił do Wilna. Do egzaminu dyplomowego, po uregulowaniu zaległości finansowych, mógł przystąpić dopiero 21 listopada 1939 r. Egzamin ten zdał z wynikiem bardzo dobrym i otrzymał dyplom magistra filozofii, jako dowód ukończenia studiów w zakresie chemii, w dniu 28 listopada 1939 r. Był to jeden z ostatnich dyplomów wydanych przed zamknięciem USB przez władze

ZAKŁAD CHEMII NIEORGANICZNEJ

Kierownik: Włodzimierz Rodziewicz, mgr inż. chemik zast.
prof. chemii nieorg. na Pol. Gd.

Adiunkt: vacat

Asystenci starsi: Franciszek Palewicz, mgr
Romuald Szymulewicz, mgr

Asystenci młodszy: Barbara Stańczak, mgr, Jerzy Stępski, mgr

Skład osobowy ALG; 1948/49

litewskie w dniu 15 grudnia 1939 r. W latach 1940-1946 pracował w Wilnie w różnych instytucjach i na różnych stanowiskach, nie wyłączając pracy fizycznej jako robotnika przy budowie dróg. Od kwietnia 1945 r. do czerwca 1946 r. pracował w Urzędzie Pełnomocnika ds. Ewakuacji w Wilnie. W listopadzie 1946 r. opuścił Wilno, repatriując się w nowe granice Polski i zamieszkał w Gdańsku. Tu poznał studentkę Wydziału Farmaceutycznego ALG Annę Halinę Żeligowską, pochodzącą z Wileńszczyzny (uzyskała dyplom magistra farmacji w 1953 r.; kierowała Laboratorium Kontrolnym CEFARM w Gdańsku), z którą 5 stycznia 1948 r. zawarł w Gryficach związek małżeński. W małżeństwie tym urodziła się w 1957 r. córka Maria Małgorzata, która także ukończyła Wydział Farmaceutyczny AMG.

4. KATEDRA I ZAKŁAD CHEMII NIEORGANICZNEJ I ANALITYCZNEJ

Wrzeszcz, ul. Karola Marksa 107, tel. 425-43

Kierownik Katedry i Zakładu: z-ca prof. dr farm. Józef Endraszka

Adiunkci: dr biol. Franciszek Palewicz, mgr fil. Zofia Szponar,
mgr fil. Romuald Szymulewicz

Asystenci starsi: mgr farm. Michał Nabrzyski, mgr inż. chemii Ryszard Piękoś, mgr inż. chemii Aleksander Radecki

Asystenci: mgr farm. Janina Dembek, mgr farm. Danuta Dąbrowska, mgr farm. Stefania Imbirska, mgr farm. Barbara Kasterka

Asystent techn.: inż. chemii Mieczysław Czepułkowski

Laboranci: Zygmunt Rzeppa, Stanisław Sliwiński

Sekretarka: Sabina Sternik

Informator akademicki AMG; 1959/60

W lutym 1948 r. podjął zatrudnienie jako starszy asystent w Zakładzie Chemii Nieorganicznej na Wydziale Farmaceutycznym Akademii Lekarskiej w Gdańsku, będąc jednym z pierwszych pracowników naukowych. Z dniem 1 grudnia 1948 r. został mianowany na stanowisko adiunkta w Katedrze i Zakładzie Chemii Nieorganicznej. Wkrótce rozpoczął przygotowania pracy doktorskiej pod kierunkiem promotora prof. Włodzimierza Rodziewicza, której tematem było *Podstawienia grupy azotowej w dwuetylodwuchlorosilanie*. W latach 1950-1952 wykonał znaczną część badań, jednakże ogromne obciążenie pracą dydaktyczną zmusiło go do zaniechania pracy

nad doktoratem. Na stanowisku adiunkta pozostawał zatrudniony do 1961 r., a od 1 października 1961 r. został zaangażowany na stanowisko starszego wykładowcy w Zakładzie Chemii Nieorganicznej (w 1963 r. w Katedrze Chemii Nieorganicznej i Analitycznej, a w 1969 r. w Zakładzie Chemii Fizycznej). Od 1 marca 1972 r., na krótko przed osiągnięciem wieku emerytalnego, powołano mgr. Szymulewicza na stanowisko kierownika Pracowni Analizy Instrumentalnej (do 30 września 1972 r.). Pomimo osiągnięcia w 1972 r. wieku emerytalnego, nadal wykorzystywano Jego umiejętności i pozostawał zatrudniony w Uczelni do 16 kwietnia 1976 r., kiedy to przeszedł w stan spoczynku.

Był dobrym i cenionym przez studentów dydaktykiem i sprawnym organizatorem cenionym przez zwierzchników. Prowadził zajęcia z analizy ilościowej i jakościowej, wykładał studentom chemię analityczną i chemię fizyczną, opiekował się pracami dyplomowymi. Jego zainteresowania naukowe koncentrowały się na chemii związków krzemooorganicznych. Silnie zaangażowany w działalność dydaktyczną i organizacyjną nie pozostawił po sobie znacznego dorobku naukowego. Położył wielkie zasługi w organizacji Pracowni Analizy Instrumentalnej, a Jego uczniem był prof. Jerzy Łukasiak, który objął po nim kierownictwo tej Pracowni.

Za swoją pracę był wyróżniony Złotym Krzyżem Zasługi (1959 r.), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1957 r.), Medalem 30-lecia Polski Ludowej (1974 r.) oraz Medalem 30-lecia Akademii Medycznej w Gdańsku.

Akta osobowe Romualda Szymulewicza w Archiwum GUMed; teczka 342/205.

Kamiński Z., Łukasiak J. W.: Szymulewicz Romuald (1907-1980). W: Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2008, T. 6, s. 84-94.

Alina Śmigielska (1913-1960)

Urodziła się w Kownie w 1913 r.; Jej ojcem był urzędnik nadleśnictwa Andrzej Kowalski, a matką Anna z Raugiewiczów Kowalska. W latach 1921-1929 uczęszczała do Gimnazjum Sióstr Nazaretanek w Wilnie, gdzie zdała egzamin dojrzałości i uzyskała maturę w roku 1929. W tym samym roku podjęła studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batoiego w Wilnie, uzyskując dyplom lekarski w 1935 r. W roku 1936 jako wolontariusz, a później młodszy asystent rozpoczęła specjalizację z zakresu rentgenologii na Oddziale Rentgenowskim Kliniki Wewnętrznej USB kierowanej przez prof. Aleksandra Januszkiewicza. W okresie wakacyjnym prowadziła dorywczo

pracownię rentgenodiagnostyczną i Oddział Fizykoterapii w Zakładzie Kąpielowym w Druskiennikach. Jednocześnie ze specjalizowaniem się w rentgenologii prowadziła jako młodszy asystent Seminarium Historii i Filozofii Medycyny i przygotowywała dysertację doktorską pt. *Dzieje katedry anatomji w dawnym Uniwersytecie Wileńskim i Akademii Medyko-Chirurgicznej Wileńskiej w latach 1777-1842*. Dysertację tę obroniła w 1938 r., uzyskując tytuł naukowy doktora.

Odpis.

Klinika Wewnętrzna Uniwersytetu Stefana Batoiego w Wilnie na Antokolu. Dyrektor Prof. Dr. A. Januszkiewicz, Wilno, dn. 11. Grudnia 1939 r. Zaświadczenie. Niniejszym stwierdzam, że Dr. med. Alina Kowalska-Śmigielska pracuje na Oddziale Radiologicznym Kliniki Wewnętrznej Uniw. S. B. w Wilnie od października 1935 r. do chwili obecnej. Po paroletnim okresie planowo przeprowadzonych studjów przygotowawczych, po zaznajomieniu się z najnowszą aparaturą i techniką rentgenowską, Dr. Śmigielska uzyskała kwalifikacje do zajęcia stanowiska asystenta-wolontariusza Oddziału Radiologicznego, w którego pracach naukowych również brała udział. Ponad to miewała powierzane sobie prowadzenie zastępczo zakładu rentgenowskiego w Druskiennikach. Dr med. Kowalska-Śmigielska posiada kwalifikacje, upoważniające do zajęcia samodzielnego stanowiska w zakresie rentgenologii lekarskiej. A. Januszkiewicz. Dyrektor Kliniki. Pieczęć. Zgodność z oryginałem stwierdzam: podpis nieczytelny. Gdańsk. Dn. 23.II.1946 r.

Odpis zaświadczenia o uzyskanych kwalifikacjach (pisownia oryginalna)

Podanie

Uprzejmie proszę o przyjęcie mnie na stanowisko lekarska rentgenologa w charakterze adiunkta Oddziału rentgenodiagnostyki i terapii Kliniki Ginekologicznej A.L.G.

Dr Śmigielska Alina

Do Rady Wydziału Lekarskiego A.L.G.

Uprzejmie proszę o mianowanie petentki na stanowisko *a d j u n k t a* z przeznaczeniem na kierownictwo zakładu rentgena w klinice położnictwa i chorób kobiecych. W porozumieniu z Prof. R o w i ń s k i m uprzejmie proszę o zamianowanie petentki na nowe stanowisko z dniem 1 czerwca r.b.

dnia 12 maja 1949. (Prof. Dr H. Gromański)

Podanie o pracę w Klinice Położnictwa i Chorób Kobięcych z dnia 3 maja 1949 r.

W 1937 r. zawarła związek małżeński z asystentem Kliniki Chorób Wewnętrznych dr. Jerzym Śmigielskim; w małżeństwie tym urodziło się troje dzieci: Ewa (ur. 1939 r.), Zygmunt Witold (ur. 1939 r.) i Teresa Halina (ur. 1945 r.).

ZAKŁAD RADIOLOGII	
Kierownik:	Ksawery Rowiński, dr w. n. lek. zast. prof. radiologii
Adiunkt:	Zbigniew Rychłowski, dr w. n. lek.
Asystenci starsi:	Leon Herbst, lek., Alina Śmigielska, dr med., Jerzy Śmigielski, dr med., Elroim Stern, dr med., Eustachy Wasilewski, inż.
Asystenci młodszy:	Andrzej Jakubowski, lek., Stanisław Matulewicz, lek., Jadwiga Ruszczakowa, lek.
Asystent-wolontariusz:	Zygmunt Jancelewicz, dr w. n. lek.

Skład osobowy ALG; 1947/48

Po wybuchu wojny i likwidacji Kliniki Wewnętrznej USB, jak też całego Uniwersytetu, pracowała w latach 1939-1945 jako lekarz rentgenolog w II Szpitalu Miejskim (Sawicz) oraz w Ubezpieczalni Miejskiej (Kasa Chorych) w Wilnie. W marcu 1945 r. ekspatriowała się transportem kolejowym z Wilna do Gdańska. Tutaj rozpoczęła w kwietniu 1945 r. wraz z mężem pracę jako starszy asystent w Zakładzie Radiologii organizującej się Akademii Lekarskiej w Gdańsku.

W miesiącach czerwiec – lipiec 1947 r., jako stypendystka Ministerstwa Zdrowia, odbyła dwumiesięczny staż w Instytucie Radiologii w Sztokholmie kierowanym przez prof. E. Lysholma, zaznajamiając się z pneumoradiodiagnostyką czaszki i kanału kręgowego oraz z arteriografią naczyń mózgowych.

18. Katedra i I Klinika Położnictwa i Chorób Kobietych	
Gdańsk—Wrzeszcz, ul. Kliniczna Nr 1, tel. 348-08-09 300 wewn.	
Docenci	
1.	Dr med. Metler Stefan — Kierownik Kliniki
2.	Dr med. Bieniarz Józef
Adiunkci	
3.	Dr med. Chmielecki Antoni
4.	Lek. Mieszczerński Jerzy
5.	Dr med. Śmigielska Alina

Skład osobowy AMG; 1957/58

Od czerwca 1949 r. przeszła do pracy na stanowisko adiunkta w Oddziale Rentgenowskim przy Klinice Położnictwa i Chorób Kobietych ALG kierowanej przez prof. Henryka Gromadzkiego. Zorganizowała tam od podstaw dział rentgenodiagnostyki, założyła archiwum i katalog zdjęć

RTG według własnych wzorów oraz wprowadziła najnowsze metody badań rentgenodiagnostycznych w położnictwie i ginekologii. Dla studentów IV roku prowadziła wykład *Rentgenodiagnostyka w położnictwie*.

Dr Alina Śmigielska przez cały czasokres pracy w Gdańsku prowadziła wraz z mężem praktykę prywatną we własnym gabinecie rentgenowskim w Gdańsku-Wrzeszczu przy ul. Grunwaldzkiej 42. Zmarła 29 grudnia 1960 r.; pochowana jest na Cmentarzu komunalnym „Srebrzysko” w Gdańsku.

Akta osobowe Aliny Śmigielskiej w Archiwum GUMed;teczka 209/92.

Zielonko J.: 70-lecie zakładu radiologii Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego – historia i osiągnięcia,

Ann. Acad. Med. Gedan. 2016, T. 46, s. 33-44.

Jerzy Śmigiełski (1906-1970)

Jerzy Śmigiełski urodził się w Sierpcu w województwie warszawskim 27 lipca 1906 r. Pochodził z rodziny trudniącej się rzemiosłem. Naukę do V klasy gimnazjalnej włącznie pobierał w rodzinnym mieście. Następnie kontynuował naukę w Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie, otrzymując w roku 1926 świadectwo dojrzałości. Po maturze podjął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, uzyskując dyplom lekarza w roku 1932. W trakcie studiów, jako student II roku, pełnił przez ponad rok obowiązki asystenta w Zakładzie Anatomii Opisowej, na V roku zaś pracował przez rok w Kasie Chorych m. Wilna na oddziale rentgenolecznictwa i fizykoterapii.

Po dyplomie staż lekarski odbywał w latach 1932-1933 w Szpitalu Kolejowym w Wilnie. Po stażu podjął zatrudnienie w Klinice Chorób Wewnętrznych USB kierowanej przez prof. Aleksandra Januszkiewicza, początkowo jako młodszy asystent (1933-1938), następnie jako starszy asystent i adiunkt (1938-1939). W 1939 r. uzyskał stopień naukowy doktora medycyny na podstawie pracy: *Wincenty Herberski – ze szczególnym uwzględnieniem działalności jego jako kierownika kliniki lekarskiej w dawnym uniwersytecie wileńskim w latach 1823-1826*. Po likwidacji Kliniki przez władze litewskie, jako adiunkt przekazywał od 28 października 1939 r. do 15 grudnia 1939 r. inwentarz Kliniki władzom litewskim. Do wybuchu wojny, oprócz pracy w Klinice, pracował w latach 1935-1939 w wileńskiej ubezpieczalni jako lekarz internista, rzeczoznawca w Komisjach Emerytalnych.

KLINIKA WEWNĘTRZNA	
(Szpital Wojskowy na Antokolu, tel. 42 i 2-46).	
Kierownik: Prof. Dr. Aleksander Januszkiewicz.	
Adiunkt:	Dr. Jan Klukowski (ul. Zygmuntońska 8 m. 4).
"	Dr. Stanisław Januszkiewicz (ul. Podgórska 5 m. 4).
Asystent starszy:	Dr. Zenon Gołczyński (ul. Wielka 17 m. 14).
"	Dr. Władysław Łobza (ul. Ostrobramska 25).
"	Dr. Adolf Makower (ul. Trocka 11).
"	Dr. Zofia Waśniewska (ul. Mickiewicza 22 m. 12).
"	Dr. Emilia Salitówna (ul. Zawalna 7 m. 4).
Asyst. łącznikowy:	Dr. Zbigniew Marynowski (ul. Antokołska 30 m. 1).
P. o. asyst. mł.:	Lek. Jerzy Śmigiełski (ul. Dominikańska 17-5).
P. o. asyst. mł.:	Lek. Wacław Wróblewski (ul. Legionowa 2-a m. 1).
Laborant:	Piotr Katinas (Brzeg Antokołski 27 m. 6).
St. pielęgniarki:	Maria Gaworska, Natalia Gołwinówna, Apolonia Grzybowska, Wanda Putiatycka, Irena Giedrojcówna, Leokadia Juchniewiczowa, pielęgniarka: Jadwiga Bieniecka.
Woźni:	Aleksander Gucialło, (ul. Senatorska 14 m. 5), Henryk Szadziński (ul. Senatorska 9 m. 13).
Pom. dozorca gmachu:	Stanisław Hawryłkiewicz (ul. Jelenia 8 m. 3).
St. sanitariuszki:	Helena Butkiewiczówna, Maria Wróblewska, Anna Tuczyńska, Helena Magierowa; sanitariuszki: Genowefa Bałkowska, Malwina Konopko, Maria Staszkiwiczówna, Janina Grygieńcówna i Zofia Łazarenko.

Rocznik USB; 1937/38

W 1937 r. zawarł związek małżeński z lekarką Aliną Kowską (14 października 1937 r.), w którym urodziło się troje dzieci: Ewa (ur. 1939 r.), Zygmunt Witold (ur. 1939) i Teresa Halina (ur. 1945 r.).

W okresie okupacji bolszewickiej i następnie hitlerowskiej pracował w Wilnie jako lekarz internista. Od czerwca 1941 r. do lutego 1945 r. pracował w II Miejskim Szpitalu Wileńskim bądź jako kierownik oddziału wewnętrznego, bądź jako lekarz naczelny tego szpitala.

W marcu 1945 r. wraz rodziną wyjechał z Wilna do Gdańska, gdzie już 13 kwietnia 1945 r. podjął pracę w ówczesnym Szpitalu Miejskim jako kierownik Oddziału Chorób Wewnętrznych i Zakaźnych. Po utworzeniu Akademii Lekarskiej i wyodrębnieniu się ze Szpitala Miejskiego II Kliniki Chorób Wewnętrznych kierowanej przez prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego był w tej Klinice starszym asystentem, a następnie od 1 grudnia 1947 r. do 1 czerwca 1951 r. starszym asystentem Zakładu Radiologii

ZAKŁAD RADIOLOGII	
Kierownik:	Ksawery Rowiński, dr w. n. lek. zast. prof. radiologii
Adiunkt:	Zbigniew Rychłowski, dr w. n. lek.
Asystenci starsi:	Leon Herbst, lek., Alina Śmigielska, dr med., Jerzy Śmigielski, dr med., Efraim Stern, dr med., Eustachy Wasilewski, inż.
Asystenci młodszy:	Andrzej Jakubowski, lek., Stanisław Matulewicz, lek., Jadwiga Ruszczakowa, lek.
Asystent-wolontariusz:	Zygmunt Jancelewicz, dr w. n. lek.

Skład osobowy ALG; 1947/48

AMG kierowanego przez prof. Ksawerego Rowińskiego.

Od 1951 r. objął kierownictwo gabinetu RTG w Szpitalu MSW w Gdańsku. W grudniu 1952 r. uzyskał specjalizację drugiego stopnia w zakresie radiologii. W Szpitalu MSW pracował do 10 stycznia 1958 r., następnie podjął pracę jako kierownik Zakładu Rentgenowskiego Szpitala Wojewódzkiego w Gdańsku. Przez wiele lat wraz z żoną Aliną prowadził praktykę prywatną we własnym gabinecie rentgenowskim. Zmarł nagle 21 września 1970 r.; został pochowany na Cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku.

Akta osobowe Jerzego Śmigielskiego w Archiwum GUMed; teczka 217/199.

Zielonko J.: 70-lecie zakładu radiologii Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego – historia i osiągnięcia, Ann. Acad. Med. Gedan. 2016, T. 46, s. 33-44.

Witold Tymiński (1919-1996)

Urodził się w 1919 r. w Kijowie. Jego ojciec – Józef Tymiński był lekarzem chirurgiem. Cała rodzina wyjechała w 1920 r. do Polski i osiedliła się w Wilnie. Tam w 1928 r. wstąpił do Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta, które ukończył w 1937 r., uzyskując maturę. W tym samym roku wstąpił na Wydział Lekarski USB. Po zamknięciu Uniwersytetu w grudniu 1939 r. kontynuował studia w Uniwersytecie im. Witolda Wielkiego w Kownie, zaliczając rok III i IV studiów. Dalsze studia w 1941 r. przerwała wojna i okupacja niemiecka. Został zmuszony do podjęcia pracy jako stażysta w Miejskiej Poliklinice w Wilnie. W 1942 r. zawarł związek małżeński z Martą Aleksandrowicz, która

później po wojnie przez wiele lat pracowała w Bibliotece Głównej AMG*. Był podchorążym ZWZ, później podporucznikiem Armii Krajowej o pseudonimie „Lis”, czynnie uczestniczył w operacji „Ostra Brama”, organizując jako dowódca plutonu punkt sanitarno-opatrunkowy przy ul. Żeligowskiego. Był klasycznym przedstawicielem pokolenia Kolumbów.

W tym samym czasie Jego ojciec Józef Tymiński oraz Zdzisław Kieturakis i Stanisław Markiewicz tworzyli konspiracyjny chirurgiczny zespół operacyjny w Szpitalu Czerwonego Krzyża w Wilnie. Po przejściu Wilna przez Armię Czerwoną żołnierze wileńsko-nowogródzkiego Okręgu AK zostali rozbrojeni i wywiezieni do Kaługi, ten los spotkał także Witolda Tymińskiego. W sierpniu 1944 r. przywieziono do Kaługi ponad 5 000 żołnierzy AK, wcielając ich przymusowo do 361 zapasowego pułku piechoty Armii Czerwonej i formując bataliony robocze.**

Po powrocie do Polski w 1946 r. osiedlił się w Zielonej Górze, skąd dojeżdżając do Poznania ukończył studia na Uniwersytecie Poznańskim i otrzymał w kwietniu 1948 r. dyplom lekarza. W latach 1948-1953 praco-

Prof. Witold Tymiński z zespołem lekarskim IV Kliniki Chorób Wewnętrznych w Szpitalu Miejskim w Gdyni

wał na oddziale wewnętrznym szpitala w Zielonej Górze. Uzyskał w tym czasie specjalizację II stopnia w zakresie chorób wewnętrznych oraz dwie podspecjalizacje: z zakresu hematologii i krwiodawstwa. W latach 1952-1957 jako pełnomocnik ministra zdrowia zbudował i zorganizował w Zielonej Górze, jedną z najnowocześniejszych w Polsce, Wojewódzką Stację Krwiodawstwa, którą kierował do 1957 r.

W kwietniu 1957 r. przeniósł się do Gdańska, podejmując pracę w charakterze starszego asystenta w III Klinice Chorób Wewnętrznych Akademii Medycznej w Gdańsku kierowanej przez prof. Mieczysława Gamskiego. Stopień naukowy doktora uzyskał w 1961 r., stopień doktora habili-

towanego w 1966 r., a w 1971 r. objął stanowisko docenta.

Z dniem 1 października 1970 r. nastąpiła reorganizacja struktury Uczelni i utworzenie instytutów. III Klinika Chorób Wewnętrznych została włączona do Instytutu Chorób Wewnętrznych. Dla podniesienia poziomu oddziałów w szpitalach w Gdyni władze Uczelni podjęły w roku 1977 decyzję o „detaszowaniu” kilku docentów i obsadzeniu ich jako ordynatorów niektórych oddziałów szpitalnych, pozostawiając ich jako członków Rady Wydziału Lekarskiego. Docentowi Witoldowi Tymińskiemu powierzono 16 czerwca 1977 r. funkcję ordynatora Oddziału Chorób Wewnętrznych Szpitala Miejskiego im. J. Brudzińskiego w Gdyni. W 1981 r. dr hab. Witold Tyminski

otrzymał tytuł profesora, a w wyborach władz Uczelni na kadencję 1981-1984 został wybrany prorektorem ds. klinicznych i kształcenia podyplomowego. Z dniem 1 stycznia 1985 r. na bazie Oddziału Chorób Wewnętrznych Szpitala Miejskiego w Gdyni została powołana zarządzeniem rektora IV Klinika Chorób Wewnętrznych AMG, której kierownictwo powierzono prof. Witoldowi Tymińskiemu. W niedługim czasie w roku 1988 otrzymał w Uczelni stanowisko profesora zwyczajnego. Kierował IV Kliniką aż do czasu przejścia na emeryturę w roku 1989. Pod Jego kierunkiem 11 lekarzy uzyskało stopień naukowy doktora, był również opiekunem 2 habilitacji. Ponadto 41 lekarzy uzyskało specjalizację I i II stopnia z zakresu chorób wewnętrznych oraz 5 lekarzy podspecjalizację. W 1985 r. wybrano go na członka Komisji Hemostazy PAN. Był także członkiem Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia i przewodniczącym Wydziału II Gdańskiego Towarzystwa Naukowego (2 kadencje).

Dr Józef Tymiński, ojciec Witolda,
chirurg w Klinice Chirurgicznej
USB kierowanej przez
prof. K. Michejdę, zaangażowany
w działalność konspiracyjną
w latach 1942-1944

14. Katedra i III Klinika Chorób Wewnętrznych Gdańsk, ul. Słazy 9/10, tel. 316-66 i 316-77		Starsi Asystenci	
Profesorowie Nadzwyczajni		5. Dr med. Komarnicka Romualda 6. Lek. Konorska Romualda 7. Lek. Kozłowski Wojciech 8. Dr med. Sowińska Janina 9. Lek. Tymiński Witold	
1. Dr med. Gamski Mieczysław — Kierownik Kliniki		Asystenci	
Docenci		10. Lek. Czarnecki Piotr 11. Lek. Gręźlikowski Jan 12. Lek. Janukowicz Celestyn 13. Lek. Michałowski Władysław 14. Lek. Milewski Józef 15. Lek. Nawara Krystyna 16. Lek. Tokarczyk Irena 17. Lek. Uselis Juliusz 18. Lek. Uselis Janusz	
2. Dr med. Dyk Tadeusz			
Adiunkci			
3. Dr med. Czapliński Władysław 4. Dr med. Surewicz Włodzimierz			

Skład osobowy AMG; 1957/58

NAUCZYCIELE AKADEMICKY DETASZOWANI DO ZAKŁADÓW SŁUŻBY ZDROWIA	
ZESPÓŁ OPIEKI ZDROWOTNEJ Nr 1 W GDYNI Szpital Miejski im. Józefa Brudzińskiego Gdynia, ul. Migaly; tel. 20-75-01	
Ordynator Oddziału Dziecięcego	Doc. dr hab. med. Halina Foltyn
Ordynator Oddziału Laryngologicznego	Doc. dr hab. med. Józef Jordan
Ordynator Oddziału Chirurgicznego	Doc. dr hab. med. Zygmunt Jonas
Ordynator Oddziału Wewnętrznego	Prof. nzw. dr hab. med. Witold Tymiński
Z-ca Ordynatora Oddziału Wewnętrznego	Doc. dr hab. med. Eugenia Częstochowska

Skład osobowy AMG; 1980

Jego głównym zainteresowaniem badawczym była hematologia, a zwłaszcza koagulologia. Był zapalonym badaczem, lecz przywiązywał także dużą wagę do dydaktyki, zwłaszcza podyplomowej. Spośród Jego uczniów 3 osoby otrzymały tytuł profesora i kierowały jednostkami Uczelni. Są to: E. Częstochowska, J. Górski i A. Hellmann.

Za swoje dokonania został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980 r.), Złotym Krzy-

żem Zasługi (1977 r.), Krzyżem Walecznych, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Medalem „Zasłużonemu Akademii Medycznej w Gdańsku”, Odznaką Honorową PCK (dwukrotnie). Prof. W. Tymiński zmarł 6 maja 1996 r.

* Małżonka Profesora – Marta Tymińska (1919-2000) była bibliotekarzem. W latach 1963-1981 pracowała w Oddziale Gromadzenia i Opracowania Zbiorów Biblioteki Głównej AMG. Aktualnie w Bibliotece Głównej GUMed na stanowisku kustosa pracuje od 1982 r. Elżbieta Tymińska, synowa prof. Tymińskiego, która także jest zawodowym bibliotekarzem, specjalizującym się w zagadnieniach bibliografii i bibliometrii.

** W życiorysie pisanym odręcznie 25 marca 1957 r., który znajduje się w aktach osobowych GUMed, fakt przynależności do Armii Krajowej i wywiezienia do Kaługi jest oczywiście pominięty. Odpowiedni fragment życiorysu ma następujące brzmienie: *W 1944 r. zostałem zmobilizowany do Czerwonej Armii, gdzie służyłem jako lekarz batalionu do 1946 r.*

Akta osobowe Witolda Tymińskiego w Archiwum GUMed;teczka 653/297.

Andrzejewski E.: Prof. dr hab. Witold Tymiński – żołnierz AK, pseudonim „Lis”. *Gazeta AMG*, 1996, nr 11, s. 14. Częstochowska E. i współpracownicy: Pamięci Profesora Witolda Tymińskiego, *Gazeta AMG*, 1996, nr 7, s. 16-17. Częstochowska E., Gołębiowska D.: Witold Tymiński (1919-1996). *Ann. Acad. Med. Gedan.* 1997,

T. 27, s. 253-261.

Antoni Urbanowicz (1914-1996)

Antoni Urbanowicz, syn Antoniego i Ludwiki z Sokołowskich, urodził się 1 sierpnia 1914 r. w Wilnie. W roku 1933 ukończył Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Wilnie, uzyskując świadectwo maturalne. W 1935 r. podjął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W chwili wybuchu II wojny i zamknięcia Uniwersytetu w Wilnie przez władze litewskie z dnia 15 grudnia 1939 r. Antoni Urbanowicz był studentem XIII trymestru; tylko trzy trymestry dzieliły go od absolutorium. Jak wielu innych studentów USB kontynuował studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu w Kownie, gdzie w roku 1941 otrzymał absolutorium.

W okresie wojny w latach 1943-1944 odbył staże lekarskie w szpitalach wileńskich i pracował jako wolontariusz na Oddziale Ginekologicznym. W Jego dokumentach archiwalnych jest adnotacja, że w 1945 r. został „przesiedlony” do ZSRR, co zapewne oznacza, że po wejściu do Wilna Armii Czerwonej w roku 1944 został deportowany w głąb Związku Radzieckiego. W listopadzie 1946 r. został zwolniony i otrzymał zgodę na powrót do Polski oraz osiedlenie się w Szczecinie. W 1950 r. w Akademii Medycznej w Gdańsku otrzymał dyplom lekarski i wkrótce został zatrudniony w Zakładzie Higieny,

ZAKŁAD HIGIENY

Kierownik: Edward Grzegorzewski, dr w. n. lek., prof. zwycz.
higieny

Kierownik Szkoleniowego Ośrodka Zdrowia: Jerzy Lubczyński,
dr w. n. lek., zast. prof. higieny

Adiunkt: Walerian Bogusławski, dr med.

Asystent starszy: Jan Makarewicz, lek.

Asystent młodszy: Antoni Urbanowicz

Skład osobowy ALG; 1947/48

kierowanym przez zastępcę profesora dr. Józefa Lubczyńskiego; od 1953 r. otrzymał w tym Zakładzie etat asystenta, a później adiunkta. Został w 1953 r. uznany za specjalistę II stopnia w zakresie higieny. Był bardzo dobrym dydaktykiem i sprawnym organizatorem, jako nauczyciel akademicki cieszył się dobrą opinią i uznaniem wśród studentów i przełożonych. Był współautorem (razem z mgr. Szczęblewskim i lek. Stachowską) skryptu do ćwiczeń z higieny dla studentów IV roku w roku akademickim 1953/54.

W roku 1952 ówczesny kierownik Zakładu Higieny prof. Walerian Bogusławski tak pisał o lek. A. Urbanowiczu w przygotowywanej opinii: *Zajęcia dydaktyczne wykonuje z zamięłowaniem. Przez należyte zorganizowanie ćwiczeń oraz skrupulatny nadzór nad dokładnością pracy studentów przy stałej gotowości do pomocy dla studentów słabszych, lek. Urbanowicz przyczynił się wybitnie do opanowania przez studentów podstawowych wiadomości z higieny.*

W okresie zatrudnienia w Akademii Medycznej w Gdańsku pracował dodatkowo jako lekarz w Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego. Był żonaty z Leonardą Nosowicz. Zatrudnienie w Zakładzie Higieny AMG ustało z dniem 30 września 1958 r. Później, w latach 1967-1987 aż do emerytury był dyrektorem Miejskiej, Terenowej, Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Gdańsku mieszczącej się przy ul. Wałowej 27. Zmarł 8 września 1996 r. w Gdańsku.

Akta osobowe Antoniego Urbanowicza w Archiwum GUMed; teczka 215/102.

Tadeusz Wiszniewski (1914-1976)

Urodził się 5 maja 1914 r. w Żółkiewce, powiat Krasnostaw, województwo lubelskie. Do gimnazjum uczęszczał w Pińsku, które ukończył w 1933 r., uzyskując świadectwo dojrzałości. W tym samym roku podjął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.

Dyplom lekarza uzyskał 13 października 1939 r. i rozpoczął staż w Klinice Położniczo Ginekologicznej USB, który przerwało mu zamknięcie Uniwersytetu z dniem 15 grudnia 1939 r. przez władze litewskie. Na krótko podjął zatrudnienie w Klinice Ocznej św. Józefa w Wilnie, a od 1 kwietnia 1940 r. do 28 lutego 1941 r. jako asystent na Oddziale Chirurgicznym Szpitala Miejskiego w Wilnie. Od 1 marca do 22 września

1941 r. pracował jako ordynator w szpitalu powiatowym w Wiłkomierzu, a następnie od 1 listopada 1941 r. do 1 marca 1943 r. pracował jako ordynator w szpitalu powiatowym w Wilejce. Od 20 marca 1943 r. do 1 września 1944 r. jako ordynator w Szpitalu Czerwonego Krzyża w Wilnie. W okresie od 17 września 1944 r. do 13 czerwca 1946 r. pozostawał w służbie wojskowej w Wojsku Polskim.

Zdemobilizowany został 13 kwietnia 1946 r., będąc ordynatorem Wojskowego Szpitala Okręgowego nr 6 w Gdańsku-Oliwie i natychmiast podjął zatrudnienie jako asystent w Klinice Chirurgicznej Akademii Lekarskiej w Gdańsku kierowanej przez prof. Kornela Michejdę. W 1947 r. przeszedł na stanowisko starszego asystenta. Z dniem 16 marca 1948 r. objął stanowisko dyrektora szpitala i ordynatora oddziału chirurgicznego w Starachowicach. Prof. K. Michejda w opinii o nim napisał: *Odszedł z kliniki na własne żądanie, pozostawiając po sobie pamięć pracowitego i oddanego choremu lekarza, dobrego kolegi, który równie dobrze umiał być lojalnym wobec przełożonych, jak i sprawiedliwym wobec podległych sobie współpracowników.* Powrócił do Gdańska 15 sierpnia 1949 r. na stanowisko starszego asystenta w II Klinice Chirurgii AMG kierowanej przez prof. Kazimierza Dębickiego, zamierzając poświęcić się torakochirurgii. Równocześnie objął obowiązki wicedyrektora Szpitala Klinicznego AMG, które sprawował do 1 października 1950 r. Jego żona Maria Wiszniewska była też lekarzem zatrudnionym w latach 1949-1953 w AMG. Pracując w II Klinice wkrótce, w lutym 1950 r., Tadeusz Wiszniewski obronił doktorat poświęcony ranom klatki

Lek. Maria Wiszniewska, żona dr. Tadeusza Wiszniewskiego

2. KATEDRA I II KLINIKA CHIRURGICZNA
Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Dębinki 7, tel. wewn. 276

Kierownik Katedry i Kliniki: prof. ndzw., dr med. Kazimierz Dębicki

Docent: dr med. Stanisław Sokół

Adiutki: dr med. Jerzy Giedroyc, dr med. Tadeusz Starościak,
dr med. Tadeusz Wiszniewski

Asystenci starsi: dr med. Jerzy Dybicki, lek. Witold Foltynowicz, lek. Kazimierz Krejczy, lek. Waldemar Molke,
dr med. Karol Oppeln-Bronikowski, lek. Marian Wroczyński

Asystenci: lek. Tadeusz Bartoszewicz, lek. Włodzimierz Janczakowski, lek. Zygmunt Jonas, lek. Jerzy Pryczkowski, lek. Eugeniusz Sienkowski, lek. Stanisław Wrzolek

Pracownicy techn.: mgr Zofia Głódkowska-Dziekan — Kier. Laborat.

Sekretarka: Jadwiga Glińska

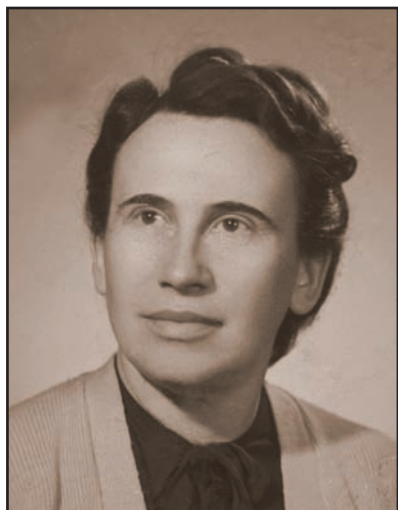
Informator akademicki AMG; 1959/60

piersiowej i od 1952 r. objął stanowisko adiunkta. Od 1963 r. został stałym konsultantem Państwowego Sanatorium Przeciwgruźliczego w Prabutach i wykonywał tam zabiegi operacyjne. Zatrudnienie w Akademii Medycznej w Gdańsku zakończył z dniem 31 marca 1968 r. Chorował na serce, zmarł 3 sierpnia 1976 r. Pochowany został w Sopocie.

Akta osobowe Tadeusza Wiszniewskiego w Archiwum GUMed; teczka 255/118.

Wacława Wróblowa (1905-2000)

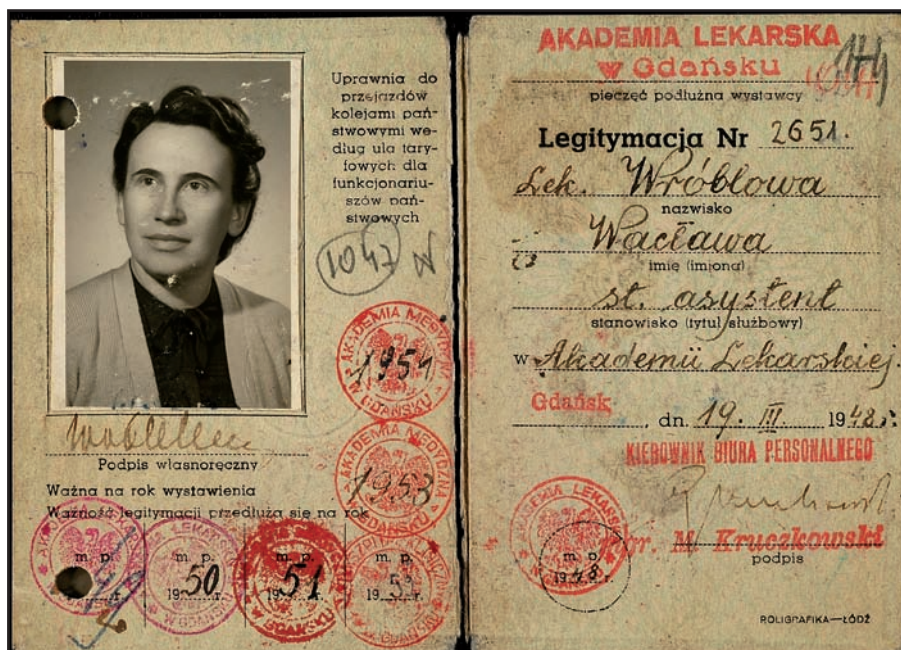
Wacława Wróblowa urodziła się 6 marca 1905 r. w miejscowości Czaje w województwie białostockim, jako córka Aleksandra Mikołajczyka. Wraz z rodzicami zamieszkała w 1918 r. w Wilnie, gdzie ukończyła Gimnazjum im. Elizy Orzeszkowej w 1926 r. uzyskując świadectwo dojrzałości. Po rocznej przerwie podjęła w 1927 r. studia lekarskie na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Absolutorium uzyskała 15 grudnia 1932 r., a dyplom lekarza 26 czerwca 1933 r. Po odbyciu obowiązkowej rocznej praktyki podjęła pracę 1 października 1934 r. jako wolontariuszka w I Klinice Chorób Wewnętrznych kierowanej przez prof. Aleksandra Januszkiewicza. Po roku tj., od 1 paździer-

nika 1935 r. została zatrudniona jako młodszy asystent, a od 1 września 1938 r. aż do zamknięcia Uniwersytetu przez władze litewskie pracowała w charakterze starszego asystenta.

W okresie okupacji, najpierw bolszewickiej, a następnie niemieckiej, za wyjątkiem trzymiesięcznego okresu, kiedy kierowała oddziałem tyfusowym w Szpitalu Zakaźnym,

KLINIKA WEWNĘTRZNA	
(Szpital Wojskowy na Antokolu, tel. 42 i 2-46).	
Kierownik: Prof. Dr. Aleksander Januszkiewicz.	
Adiunkt:	Dr. Jan Klukowski (ul. Zygmuntowska 8 m. 4).
"	Dr. Stanisław Januszkiewicz (ul. Podgórna 5 m. 4).
Asystent starszy:	Dr. Zenon Goleczyński (ul. Wielka 17 m. 14).
"	Dr. Władysław Łobza (ul. Ostrobramska 25).
"	Dr. Adolf Makower (ul. Trocka 11).
"	Dr. Zofia Waśniewska (ul. Mickiewicza 22 m. 12).
"	Dr. Emilia Salitówna (ul. Zawalna 7 m. 4).
Asyst. łącznikowy:	Dr. Zbigniew Marynowski (ul. Antokolska 30 m. 1).
P. o. asyst. mł.:	Lek. Jerzy Śmigiełski (ul. Dominikańska 17-5).
P. o. asyst. mł.:	Lek. Wacława Wróblowa (ul. Legionowa 2-a m. 1).
Laborant:	Piotr Katinas (Brzeg Antokolski 27 m. 6).
St. pielęgniarki:	Maria Gaworska, Natalia Gołowińówna, Apolonia Grzybowska, Wanda Putiatycka, Irena Giedrojciówna, Leokadia Juchniewiczowa, pielęgniarka: Jadwiga Bieniecka.
Woźni:	Aleksander Guciało, (ul. Senatorska 14 m. 5), Henryk Szadziński (ul. Senatorska 9 m. 13).
Pom. dozorca gmachu:	Stanisław Hawryłkiewicz (ul. Jelenia 8 m. 3).
St. sanitariuszki:	Helena Butkiewiczówna, Maria Wróblewska, Anna Tuczyńska, Helena Magierowa; sanitariuszki: Genowefa Bałkowska, Malwina Konopko, Maria Staszkiecwówna, Janina Grygieńcówna i Zofia Łazarenko.

Rocznik USB; 1936/37

pracowała w Wilnie jako lekarz rejonowy. Wacława wyszła za mąż 12 lipca 1925 r. za Kazimierza Juliana Wróbla, pracownika umysłowego Urzędu Wojewódzkiego w Wilnie. Na początku wojny został on wywieziony przez bolszewików w głąb Rosji, tam trafił do Armii Andersa, z którą przeżył szlak bojowy. Po wojnie zamieszkał z rodziną w Sopocie, gdzie zmarł 3 grudnia 1954 r. Ich syn Jerzy Wacław Wróbel urodzony 26 kwietnia 1940 r. ukończył studia lekarskie w Akademii Medycznej w Gdańsku, pracował w Katedrze i Zakładzie Biochemii AMG, gdzie uzyskał stopień naukowy doktora. Wyjechał w 1982 r. na stałe do Stanów Zjednoczonych, gdzie pracuje obecnie jako lekarz.

Po zakończeniu wojny, wiosną 1945 r. rodzina repatriowała się do Polski i osiedliła się w Sopocie. Wacława Wróbel z dniem 19 listopada 1945 r. podjęła pracę w organizującej się Akademii Lekarskiej w Gdańsku jako starszy asystent w Klinice Chorób Wewnętrznych. Katedra Chorób Wewnętrznych powstała w Akademii Lekar-

I KLINIKA CHOROÓB WEWNĘTRZNYCH	
Kierownik:	Stanisław Wszelaki, drw. n. lek., doc. ALG i zast. prof. patologii szczegółowej i terapii chorób wewnętrznych
Adiunkt:	Leon Tenczyński, dr med.
Asystenci starsi:	Leopold Jan Handzel, lek., Władysław Kierst, lek., Włodzimierz Surewicz, lek., Wacława Wróbelowa, lek.
Asystenci młodszy:	Łucja Kożanowa, lek., Stanisława Ławińska, lek., Łucja Sadowska, lek.
Asystenci-wolontariusze:	Michał Marszałkowicz, lek., Maria Różkowska, lek.

Skład osobowy ALG; 1947/48

skiej w Gdańsku w roku 1946 pod kierownictwem przybyłego z Łodzi prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego i obejmowała dwie kliniki (*vide* skład osobowy w roku akadem. 1947/1948). Tutaj w I Klinice Chorób Wewnętrznych pracowała najpierw pod kierunkiem prof. Stanisława Wszelakiego, a następnie prof. Mariana Górskiego i uzyskała 27 kwietnia 1951 r. tytuł naukowy doktora na podstawie pracy *Wczesne i odległe wyniki leczenia metylotouracylem nadczynności tarczycy na podstawie materiału I Kliniki Chorób Wewnętrznych AM w Gdańsku za okres 1947-1950*. Od 1976 r. objęła w Klinice stanowisko adiunkta. Habilitowała się 31 marca 1963 r. w Akademii Medycznej w Gdańsku na podstawie rozprawy pt. *Guzkowe zapalenia tętnic*. W działalności naukowej początkowo interesowała się chorobami trzustki, ogłaszając na ten temat pierwszą pracę naukową w *Nowinach Lekarskich* w 1938 r. Zajmowała się też wieloma innymi zagadnieniami, ale głównymi osiągnięciami naukowymi doc. Wróblowej były badania nad chorobami tkanki łącznej, kolagenozami, a w szczególności dotyczące diagnozowania i leczenia guzkowego zapalenia tętnic. Wyniki tych badań wpro-

KLINIKA I. CHORÓB WEWNĘTRZNYCH	
(Gdańsk, Curie-Skłodowskiej 7, bud. 7, tel. wewn. 441, 267, 278, 317)	
Kierownik:	Górski Marian, dr med., doc. patologii szczególnej i terapii chorób wewnętrznych Uniwersytetu Poznańskiego, zast. prof.
Adiunkt:	Handzel Leopold, lek.
Asystenci starsi:	Jakesch Jerzy, lek. Merdi Mieczysław, lek. Wróblowa Wacława, lek.
Asystenci młodszy:	Kożanowa Łucja, lek. Ławińska Stanisława, lek. Sadłowska Łucja, lek.
Asystent-wolontariusz:	Zacharewicz Wacław, lek.

Skład osobowy ALG; 1948/49

wadzała z dużym powodzeniem do praktyki klinicznej.

Była przede wszystkim dobrym klinicystą i utalentowanym nauczycielem akademickim. Wobec chorych wykazywała ogromne zaangażowanie i profesjonalizm. W I Klinice Chorób Wewnętrznych kierowanej początkowo przez prof. Stanisława Wszelakiego, a następnie przez prof. Mariana Górskiego pracowała nieprzerwanie przez 25 lat, aż do przejścia na emeryturę 30 września 1970 r. Pełniła przez wiele lat funkcję ordynatora oddziału męskiego i nieformalnego zastępcy kierownika Kliniki.

Ostatnie lata swojego życia spędziła w Stanach Zjednoczonych, dokąd przeniosła się w ślad za synem. Zmarła 19 października 2000 r. w miejscowości Vienna w stanie Wirginia w Stanach Zjednoczonych. Jej prochy po śmierci spoczęły na Cmentarzu Katolickim w Sopocie.

Akta osobowe Wacławy Wróblowej w Archiwum GUMed; teczką 257/80.

Laval de J., Tymińska E.: Wacława Wróblowa (1905-2000). *Ann. Acad. Med. Gedan.* 2001, T. 31, s. 279-282.

Pawłowski L.: Wróblowa Wacława (1905-2000), W: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*. Gdańsk:

Akademia Medyczna w Gdańsku, 2008, T. VI, s. 140-149.

PODZIĘKOWANIA

Przygotowanie i oddanie tego wydawnictwa do druku nie byłoby możliwe bez bardzo życzliwej współpracy z wieloma wysoce kompetentnymi osobami. Za ich starania i poniesiony trud pragnę im w tym miejscu z całego serca podziękować:

- Małgorzacie Omilian-Mucharskiej – za podjęcie się redakcji tego wydawnictwa,
- Jerzemu Szkolnickiemu – za przygotowanie składu książki i cierpliwość w nanoszeniu licznych poprawek i zmian,
- Izabeli Szeibelis-Deskiewicz – za opracowanie projektu okładki,
- Małgorzacie Gorczewskiej z Biblioteki Głównej GUMed – za pomoc w dotarciu do licznych źródeł bibliotecznych,
- Bartłomiejowi Siekowi – za sporządzenie bibliografii załącznikowej,
- Zbigniewowi Wszeborskiemu – za staranne wykonanie fotokopii większości zdjęć publikowanych w książce,
- Hannie Błanek z Działu Kadr – za pomoc w dotarciu do licznych teczek osobowych w Archiwum GUMed.

Last but not least – dr hab. Annie Supruniuk z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu za zaproszenie mnie do współpracy nad opracowaniem dziejów Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (grant NPRH), co umożliwiło mi liczne wyjazdy do archiwów wileńskich i dało sposobność do ciekawej wymiany myśli i korespondencji. Nauczyłem się od Niej bazowych umiejętności korzystania z materiałów archiwalnych i podstawowego warsztatu historycznego. Dziękuję Jej w szczególności za napisanie życzliwej recenzji wydawniczej, co zadecydowało o uzyskaniu finansowania z Ministerstwa Edukacji i Nauki w ramach programu „Doskonała nauka”, moduł „Wsparcie monografii naukowych”. Dziękuję też za zachętę i inspirację oraz za jakże miły memu sercu tekst przeznaczony do zamieszczenia na tylnej okładce tego wydawnictwa.

Autor

BIBLIOGRAFIA

ARCHIWALIA

Lietuvos Centrinis Valstybes Archyvas

(Litewskie Centralne Archiwum Państwowe w Wilnie):

- F. 175, ap. 1(I)A, nr 152 [k. 266v.] Orłowski Z., Sprawozdanie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego za rok akademicki 1924/25.
- F. 175, ap. 1(I)Bb, nr 64 Zbiór dokumentów osobowych Stanisława Władyczki.
- F. 175, ap. 1(I)Bb, nr 147 [k. 138-139v.] Nekrolog wysłany do Polskiego Przeglądu Chirurgicznego, Zbiór dokumentów osobowych Józefa Ziemackiego.
- F. 175, ap. 1(I) Bb, nr 722 [k. 7-8] Zbiór dokumentów osobowych Stanisława Hillera (referat Komisji Rady Wydziału Lekarskiego USB do sprawy wyboru profesora histologii i embriologii).
- F. 175, ap. 3(IX)B, nr 50 [k. 10] Akt mianowania Michała Reichera profesorem nadzwyczajnym.
- F. 175, ap. 3(IX)B, nr 56 [k. 11] Protokół Komisji nr 3 do obsadzenia Katedry Chemii Fizjologicznej.
- F. 175, ap. 3(IX)B, nr 56 [k. 25-39] Wniosek o mianowanie prof. W. Mozołowskiego profesorem zwyczajnym z dn. 6 lutego 1939 r.
- F. 175, ap. 3(IX)B, nr 78 [k. 29] Odpis pisma Ministra WRiOP W. Jędrzejewicza z dnia 26 września 1934 r. do dr. Ignacego Abramowicza.
- F. 175, ap. 3(IX)B, nr 85 [k. 2] Orłowski Z., Sprawozdanie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie za rok akademicki 1925/26.
- F. 175, ap. 3(IX)B, nr 86 [k. 2] Orłowski Z., Sprawozdanie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie za rok akademicki 1926/27.

Archiwum Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego:

- 166/21 Akta osobowe Leona Baranowskiego.
- 176/34 Akta osobowe Eulalii Popiel-Mozolewskiej.
- 180/19 Akta osobowe Sylwestra Gołąbowskiego.
- 180/79 Akta osobowe Walentyny Jabłońskiej.
- 183/27 Akta osobowe Janiny Lewonowej.
- 183/80 Akta osobowe Mieczysława Władysława Merdi.
- 209/92 Akta osobowe Aliny Śmigielskiej.
- 213/30 Akta osobowe Jerzego Strzeszewskiego.
- 213/45 Akta osobowe Włodzimierza Surewicza.
- 215/102 Akta osobowe Antoniego Urbanowicza.
- 217/199 Akta osobowe Jerzego Śmigielskiego.
- 217/209 Akta osobowe Tadeusza Starościka.
- 218/12 Akta osobowe Wacława Strażewicza.
- 255/8 Akta osobowe Tacjanny Ellert.
- 255/39 Akta osobowe Jerzego Borowskiego.
- 255/118 Akta osobowe Tadeusza Wiszniewskiego.
- 257/80 Akta osobowe Wacławy Wróblowej.
- 261/37 Akta osobowe Angeliny Kozakiewicz.
- 263/20 Akta osobowe Henryka Ellerta.

263/25 Akta osobowe Zdzisława Kieturakisa.
263/26 Akta osobowe Kseni Lutomskiej.
265/14 Akta osobowe Anny Dziedziuszko.
265/80 Akta osobowe Aliny Kuleszyny.
342/107 Akta osobowe Taisy Merdi.
342/166 Akta osobowe Stanisławy Ławińskiej-Stankiewicz.
342/205 Akta osobowe Romualda Szyrmulewicz.
342/250 Akta osobowe Antoniny Drzewickiej.
386/17 Akta osobowe Eugeniusza Anisimowicza.
452/129 Akta osobowe Aleksandra Lewińskiego.
512/6 Akta osobowe Jerzego Kozakiewicza.
512/15 Akta osobowe Józefa Sawlewicza.
513/348 Akta osobowe Jerzego Wróbla.
545/67 Akta osobowe Jerzego Giedroycia.
565/71 Akta osobowe Józefa Piliczewskiego.
653/28 Akta osobowe Zenobii Ewy Boj.
653/285 Akta osobowe Heleny Janiny Szostakiewicz-Sawickiej.
653/297 Akta osobowe Witolda Tymińskiego.
855/7 Akta osobowe Konstantego Zbigniewa Korolkiewicza.
1187/10 Akta osobowe Krystyny Kozłowskiej.

Polska Akademia Nauk Biblioteka Gdańska:

Akc. 852/76 Reicher M., Sprawozdanie z dnia 15 lipca 1939 r.

Główna Biblioteka Lekarska:

Sygn. ap. 8317 Główna karta ewidencyjna: Władyczko Stanisław [Zbiory Specjalne GBL, kserokopia z Centralnego Archiwum Wojskowego].

MATERIAŁY NIEPUBLIKOWANE

Towarzystwo Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej Oddział Pomorski 1989-2019.
Jubileusz 30-lecia, oprac. B. Kisiel [broшуra niepublikowana].
Krajewski P., Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Gdańsk: Gdański Uniwersytet Medyczny, 2018 [rozprawa doktorska].
Leśniewska-Komorowska A., Losy absolwentów Wydziału Lekarskiego USB w Wilnie z 1939 roku [maszynopis w posiadaniu Wiesława Makarewicza].
Makarewicz W., Dzieje Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie [maszynopis przygotowany do druku w ramach grantu NPRH 11H 11 011180].
Wencki R., Życie i działalność prof. Jerzego Stanisława Alexandrowicza.
Poznań: Akademia Medyczna w Poznaniu, 2005 [rozprawa doktorska].

LITERATURA PRZEDMIOTU

- Andrzejewski E., Wspomnienie o dowódcy i przyjacielu – prof. dr hab. Witold Tymiński – żołnierz AK, pseudonim „Lis”, *Gazeta AMG* 1996, nr 11, s. 14.
- Balcerska A., Dorant B., Bittel L., Wspomnienie o dr med. Nadziei Bittel-Dobrzyńskiej, *Gazeta AMG* 1999, nr 3, s. 16-17.
- Baran C., Eugeniusz Anisimowicz (1912-1984). Dyrektor Państwowego Szpitala Klinicznego Nr 1 AM w Gdańsku, *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1985, T. 15, s. 251-267.
- Bieganowski L., Jubileusz 80. rocznicy publikacji profesora Juliusza Szymańskiego „Synopsis Iconographiae Ophthalmicae” z zarysem działalności wybitnego polskiego okulisty i polityka, *Archiwum Historii i Filozofii Medycyny* 2013, T. 76, z. 2, s. 91-100.
- Bittel-Dobrzyńska N., Jak wiedźma Agrypicha znachorstwa mnie uczyła, Gdańsk: Graf, 1991.
- Bochniak M., Lutomska Ksenia (1900-1988), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Machaliński Z. (red.), T.1, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2003, s. 69-73.
- Borowski J., Biologiczna aktywność frakcji lipidowej komórek *Listeria monocytogenes*, w: *Listerioza*, red. J. Norowski, Warszawa: PZWŁ, 1974, s. 41.
- Brożek K., Sylwanowicz Witold (1901-1975), w: *Polski Słownik Biograficzny*, T. 46, s. 218-221.
- Brożek K., Szymański Karol Bożydar (1908-1990), w: *Polski Słownik Biograficzny*, T. 50/2, s. 303-305.
- Brożek K., Wydział Lekarski Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. *Annales Academiae Medicae Silesiensis* 1999, nr 38/39, s. 115-136.
- Ciesielska M., Profesor Kornel Michejda – Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, *Nowa Medycyna* 2015, T. 22, nr 4, s. 124-127.
- Cichorek M., Zofia Zegarska (1925-2012), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 2013, T. 43, s. 279-293.
- Częstochowska E., Gołębowska D., Witold Tymiński (1919-1996), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1997, T. 27, s. 253-261.
- Częstochowska E. i współpracownicy, Pamięci Profesora Witolda Tymińskiego, *Gazeta AMG* 1996, nr 7, s. 16-17.
- Dębicki K., Wspomnienie pośmiertne – dr Tadeusz Starościak, *Polski Przegląd Chirurgiczny* 1966, T. 38, nr 1, s. 1-2.
- Dilling-Ostrowska E., Nyka W., Katedra Neurologii. 50 lat Akademii Medycznej w Gdańsku, *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1995, T. 25, suppl. 1, s. 43-53.
- Domžalska-Popadiuk I., Historia neonatologii w Gdańsku, *Gazeta AMG* 2018, nr 5, s. 28-29.
- Dorant B., Kamiński Z., Bittel-Dobrzyńska Nadzieja (1917-1999), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Machaliński Z. (red.), T. 1, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2003, s. 11-15.
- Dybicki J., Chirurgia, moja miłość. Wspomnienia gdańskiego profesora, T. 1 i 2, Gdańsk: SEFER, 2012; T. 3, Gdańsk: SEFER, 2013.
- Dybicki J., Droga do Akademii i do samodzielności. Wspomnienia gdańskiego chirurga, Gdańsk: Via Medica, 2005.
- Dybicki J., Śladami życia Stanisława Hillera, Gdańsk: Via Medica, 2008.
- Dziewulski K., Dziewulski W., Profesor Witold Sylwanowicz (1901-1975), *Gazeta AMG* 2002, nr 7, s. 24-25.
- Emerich J., Jerzy Mieszczerski (1916-2004), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 2005, T. 35, s. 353-359.
- Emerich J., Pamięci Profesora Jerzego Mieszczerskiego, *Gazeta AMG* 2005, nr 3, s. 30.
- Filipiak M., Kujawa W., Wilanowski C. (red.), *Przeżyliśmy łagry. Wspomnienia żołnierzy Okręgu Wileńskiego AK (1945-1949). Relacje i wspomnienia*, Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej, 2011.

- Gawrońska-Garstka M., Rys historii Uniwersytetu Wileńskiego, *Przegląd Naukowo-Metodyczny Edukacja dla Bezpieczeństwa* 2009, nr 3, s. 71-78.
- Ginko T., Zarys dziejów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego, w: *Z dziejów Almae Matris Vilmensis: księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, red. L. Piechnik, K. Puchowski, Kraków: Wydawnictwo WAM, 1996, s. 185-201.
- Głowacki W., Wacław Jan Strażewicz, znawca zielarstwa i farmakognosta (1889-1950), *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* 1991, T. 36, nr 1, s. 145-158.
- Głowińska E., Kamiński Z., Strażewicz Wacław Jan (1889-1950), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Machaliński Z. (red.), T. 3, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2005, s. 160-174.
- Gołabowska H., Sylwester Gołabowski (12 VIII 1909 – 8 II 1981) wspomnienie, *Gazeta Wyborcza Trójmiasto* 2001, nr 32 (7 lutego 2001), s. 11.
- Gołębiewska D., Tymieńska E., Jerzy Kozakiewicz (1919-1996), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1997, T. 27, s. 243-251.
- Hiller S., Przemówienie wygłoszone na posiedzeniu Rady Wydziału Lekarskiego U.S.B. poświęcone pamięci profesorów Stanisława Władyczki, Teofila Gryglewicza i Aleksandra Safarewicza, *Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego* 1936, R. 12, z. 4-5, s. I-VIII.
- Iwaszkiewicz-Bilikiewicz B., Ignacy Abramowicz (1890-1982), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1995, T. 25, suppl. 4, s. 11-13.
- Iwaszkiewicz-Bilikiewicz B., Raczyńska K., Katedra i Klinika Chorób Oczu, *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1995, T. 25, suppl. 2, s. 153-163.
- Janowski L., *Wszechnica Wileńska 1958-1842*. Wilno: nakładem i drukiem Ludwika Chomińskiego, 1921.
- Jurczyk W., Aleksander Lewiński – Obywatel Wilna, Gdańska, Polski i Europy, *Gazeta AMG* 1999, nr 9, s. 11-12.
- Jurczyk W., Rozwój anestezjologii w akademiach medycznych w Polsce, *Anestezjologia i Intensywna Terapia* 2002, nr 4, s. 301-304.
- Kalembka S., Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu kontynuatorem Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, w: *Z dziejów Almae Matris Vilmensis, Księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, red. L. Piechnik, K. Puchowski, Kraków: Wydawnictwo WAM, 1996, s. 272-277.
- Kamińska M., Iszora Eugeniusz, w: *Słownik biograficzny zasłużonych pediatrów*, red. E. Wilkoszewski, z. 2, Warszawa: Polskie Towarzystwo Pediatryczne, 1990, s. 46-47.
- Kamiński Z., Bakula A., Piliczewski Józef (1901-1994), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Konieczna S. (red.), T. 6, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2008, s. 58-71.
- Kamiński Z., Konieczna S., Małecka M., Mieszczerski Jerzy (1917-2004), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Konieczna S. (red.), T. 6, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2008, s. 39-50.
- Kamiński Z., Konieczna S., Sawlewicz Józef (1909-2000), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Konieczna S. (red.), T. 12, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2013, s. 121-145.
- Kamiński Z., Konieczna S., Małecka M., Sylwanowicz Witold (1901-1975), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Machaliński Z. (red.), T. 4, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2006, s. 140-147.
- Kamiński Z., Konieczna S., Tutkowska-Fila A., Ellert Henryk (1908-1970), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Konieczna S. (red.), T. 6, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2008, s. 20-33.

- Kamiński Z., Łukasiak J. W., Szymulewicz Romuald (1907-1980), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Konieczna S. (red.), T. 6, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2008, s. 84-94.
- Karaffa-Korbutt K., *Działalność naukowa i pedagogiczna U.S.B. z lat 1919-1929 w świetle zestawień statystycznych*, w: *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, T. 2, Wilno: Uniwersytet Stefana Batorego, 1929, s. 577-594.
- Kieturakis Z., *Wspomnienie pośmiertne – Profesor dr Kornel Michejda*, *Polski Przegląd Chirurgiczny* 1961, T. 33, nr 6, s. 519-525.
- Kolejewski A., Małkowski K., *Dzieje Szpitala na Kępie Redłowskiej*, Gdynia: Oficyna Verbi Causa, 2007.
- Kołodziejki J., Kuleszyna A., Borkowski S., *Dr farm. Antonina Janina Lewonowa*, *Farmacja Polska* 1965, T. 21, nr 21-22, s. 867-870.
- Konieczna S., Chwojnicky K., Jankowicz Eleonora (1923-2003), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Machaliński Z. (red.), T. 3, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2005, s. 76-80.
- Konieczna S., Szmuda M., Baranowski Leon (1902-1968), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Machaliński Z. (red.), T. 4, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2006, s. 3-6.
- Konieczna S., Szmuda M., Szostakiewicz-Sawicka Helena Janina (1919-1991), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Machaliński Z. (red.), T. 4, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2006, s. 148-154.
- Kopacz A., Jerzy Giedroyc (1916-1991), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1991, T. 21, s. 225-233.
- Kopacz A., Zieliński J., Jastrzębski T., Kruszewski W.J., Skokowski J., *Historia Katedry i Kliniki Chirurgii Onkologicznej Akademii Medycznej w Gdańsku w okresie 1970-2005*, *Cancer Surgery* 2009, nr 1, s. 70-75.
- Kopacz A., Zieliński J., Świerblewski M., Jastrzębski T., Kruszewski W. J., Skokowski J., *Dzieje Kliniki Chirurgii Onkologicznej w Gdańsku w latach 1970-2001*, *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 2002, T. 32, s. 345-252.
- Kosiński K., Ś.p. Prof. Dr Józef Ziemacki. *Wspomnienie pośmiertne*, *Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego* 1925, R. I, z. 1, s. 1-7.
- Kossak J., Lichodziejewski K., Sylwester Gołabowski (1909-1981), w: *Wajda Z., Historia chirurgii dyscyplin zabiegowych i anestezjologii Gdańska i Regionu Gdańskiego: symposium naukowe, 20 maja 1989 r.: pamiętnik*, Gdańsk: Towarzystwo Chirurgów Polskich, Oddział Gdański, 1989, s. 126-127.
- Krysa-Leszczynska D., *Klinika Dermatologiczno-Syfilidologiczna Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie pod kierownictwem prof. Tadeusza Karola Pawłasa w latach 1935-1938*, *Wiadomości Lekarskie* 1988, T. 41, nr 4, s. 267-271.
- Krysa-Leszczynska D., *Polska myśl dermatologii klinicznej na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, *Archiwum Historii i Filozofii Medycyny* 1993, T. 56, z. 2, s. 143-160.
- Laval de J., Tymieńska E., Waclawa Wróblowa (1905-2000), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 2001, T. 31, s. 279-282.
- Lewicki K., *Profesor Michał Reicher – jego wpływ na rozwój polskiej anatomii*, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2011.
- Łapa J., *Udział kadry wielkopolskiej w tworzeniu Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Gdańsku*, *Analecta* 2011, R. 20, z. 1 (38), s. 217-361.
- Łossowski P., *Ostatnie dni Uniwersytetu Stefana Batorego. Świadectwo dokumentalne*, Warszawa: Uniwersytet Warszawski. Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, 2012.

- Łossowski P., Utworzenie i likwidacja Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, w: Z dziejów Almae Matris Vilnensis, Księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego, (red.) Piechnik L., K. Puchowski K., Kraków: Wydawnictwo WAM, 1996, s. 235-241.
- Łuksza L., Kamiński Z., Abramowicz Ignacy (1890-1982), w: Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku, Machaliński Z. (red.), T. 1, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2003, s. 7-10.
- Machaliński Z., Geneza i początki Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 1998.
- Machaliński Z., Wokół roli Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w tworzeniu Akademii Lekarskiej w Gdańsku, *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 2003, T. 33, s. 115-127.
- Majewska Z., Dr Leon Baranowski (2.III.1902-4.XI.1968), *Wspomnienie pośmiertne, Neurologia i Neurochirurgia Polska* 1969, T. 3(19), nr 3, s. 395.
- Makarewicz W., Jubileusz Kliniki Chirurgii Plastycznej, *Gazeta AMG* 2017, nr 10, s. 44-48.
- Makarewicz W., Jubileuszowe refleksje – nie tylko o historii, *Gazeta AMG* 2005, nr 12, s. 14-21.
- Makarewicz W., Wileńskie korzenie Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, *Gazeta GUMed* 2018, nr 12, s. 12-17.
- Makarewicz W., Wspomnienie o moim Ojcu dr. Janie Makarewiczu (1902-1963), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 2010, T. 40, s. 177-188.
- Matławska I., Majewski J., Wileńskie dzieje prof. Wacława Jana Strażewicza oraz jego poznańscy uczniowie zielarze, w: *Pamiętnik XI Sympozjum Historii Farmacji Litwa'2002*, Poznań: Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne, Sekcja Historii Farmacji Oddziału Poznańskiego PTFarm, 2002, s. 124-134.
- Michejda K., Sprawozdanie z działalności Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w roku akademickim 1935/1936, *Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego* 1936, R. 12, z. 4-5, s. 307-308.
- Michejda K., Wspomnienia chirurga, przygotował i przedmową opatrzył A. Michejda, Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1986.
- Mienicki M., Pierwsze dziesięciolecie istnienia Kliniki Dermatologicznej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (od 17 lutego 1924 do 17 lutego 1934 r.), *Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego* 1934, R. 11, z. 1-2, s. 176-189.
- Mienicki R., Pierwsze dziesięciolecie Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, w: *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, T. 2, Wilno: Uniwersytet Stefana Batorego, 1929, s. 115-158.
- Mikszewicz A., Spotkanie wileńskie, *Gazeta AMG* 1997, nr 10, s. 31.
- Milczarska B., Foks H., Józef Sawlewicz (1909-2000), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 2001, T. 31, s. 283-291.
- Mozołowski W., Reicher M., Stanisław Hiller (1891-1965), *Folia Histochemica et Cytobiologica* 1966, T. 4, nr 3, s. 219-220.
- Mysłowski A., Stanisław Hiller (1891-1965), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1995, T. 25, suppl. 4, s. 101-104.
- Mysłowski A., Stanisław Zawistowski (1919-1990), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1991, T. 21, s. 203-205.
- Nabrzyński M., Prof. dr Henryk Ellert, *Farmacja Polska* 1970, T. 26, nr 8, s. 685-686.
- Narkiewicz O., Profesor Witold Sylwanowicz – Wilno, Toruń, Gdańsk, *Z życia Akademii Medycznej w Warszawie* 2001, nr 11, s. 5-8.
- Narkiewicz O., Witold Sylwanowicz (1901-1975), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1995, T. 25, suppl. 4, s. 235-23.

- Narkiewicz O., Grzybiak M., Helena Szostakiewicz-Sawicka (1919-1991), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1992, T. 22, s. 235-243.
- Narkiewicz O., Grzybiak M., Helena Szostakiewicz-Sawicka (1919-1991), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1995, T. 25, supl. 4, s. 243-245.
- Narkiewicz O., Szostakiewicz-Sawicka H., Działalność Profesora dr. Michała Reichera w Gdańsku – gdańska szkoła prymatologiczna, *Acta Biologica et Medica* 1968, T. 13, s. 167-196.
- Olgierd Narkiewicz, (1925-2010), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 2011, T. 41, s. 175-177.
- Opacki Z., Reaktywowanie czy powstanie? Dyskusje wokół utworzenia Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w latach 1918-1919, *Kwartalnik Historyczny* 1998, R. 105, z. 3, s. 49-64.
- Orzechowska-Pawłojć A., Kamiński Z., Tymiński Witold Wiktor (1919-1996), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Machaliński Z. (red.), T. 2, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2004, s. 154-163.
- Ostrowska T., Reicher (Reicher-Sosnowski) Michał, pseud. Sosna (1888-1973), anatom, antropolog, w: *Polski Słownik Biograficzny*, T. 31, s. 14.
- Paprocka-Lipińska A., Łopaciński T., Basiński A., Lewiński Aleksander (1920-1981), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Machaliński Z. (red.), T. 3, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2005, s. 104-113.
- Pawłowski L., Wróblowa Wacława (1905-2000), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Konieczna S. (red.), T. 6, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2008, s. 140-149.
- Pawłowski S., Tadeusz Pawlas – wspomnienie pośmiertne, *Przegląd Dermatologii i Wenerologii* 1953, T. 3, nr 2, s. 149-152.
- Pietruszka S., Natkaniec M., Kuczia P., Wybraniec M., Życie i działalność profesora Kornela Michejdy, *Studenckie Koło Naukowe II Katedry Chirurgii Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum*; dostęp online <http://skn.czerwonachirurgia.pl> [dostęp: 21.03.2021].
- Pruszyński R., *Pomimo wszystko... spełnienie. Wspomnienia i refleksje z mojej drogi życiowej*, Pelpin: Bernardinum, 2018.
- Przeniosło M., Nauczyciele akademicki na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w okresie międzywojennym, *Respectus Philologicus* 2013, nr 24 (29), s. 181-182.
- Przeniosło M., *Studies at the Faculty of Medicine of the Stefan Batory University in Vilnius 1919-1939*, *Medical Studies/Studia Medyczne*, 2016, T. 32, nr 3, s. 225-232.
- Przeniosło M., *Wydział Lekarski Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie 1919-1939*, *Roczniki Dziejów Społeczno-Gospodarczych* 2017, T. 78, s. 283-316.
- Przeżyliśmy łagry. *Wspomnienia żołnierzy Okręgu Wileńskiego AK (1945-1949)*, wstęp i oprac. D. Rogut, Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2011.
- Purzycka-Bohdan D., Szczerkowska-Dobosz A., Nowicki R., Wilkowska A., *History of the Department of Dermatology in Gdansk. The profiles of heads of the Department from the post-war period to modern times*, *Przegląd Dermatologiczny* 2014, T. 101, nr 3, s. 217-224.
- Reicher M., Jerzy S. Alexandrowicz – strzępy wspomnień w świetle jego listów, *Folia Morphologica* 1971, T. 30, nr 3, s. 333-342.
- Reicher M., *Sprawozdanie z działalności Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w roku akademickim 1934/35*, *Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego* 1935, R. 11, z. 4-5, s. 358.
- Reicher M., *Wspomnienia o profesorze Sergiuszu Schilling-Siengalewicz w 20. rocznicę Jego zgonu*, *Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii* 1970, T. 20, nr 2, s. 161-164.
- Renkielska A., Ciesiewicz N., Wanda Kondrat (1919-2011), *Annales Academiae Medicae*

- Gedanensis 2012, T. 42, s. 149-150.
- Rudke L., Moja służba w sanitariacie 2. Brygady Legionów Polskich, Lekarz Wojskowy 1936, nr 5/8, s. 353.
- Rutkowski B., III Bałtyckie Spotkania Nefrologiczne w Wilnie, Gazeta AMG 1999, nr 6, s. 26-27.
- Sell E., Henryk Ellert (1908-1970) – profesor nadzwyczajny, kierownik Zakładu Chemii Farmaceutycznej AM w Gdańsku, *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1995, T. 25, suppl. 4, s. 55-56.
- Siedlecki M., Wspomnienia z pierwszych dwu lat organizacji Uniwersytetu Wileńskiego, w: Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego, T. 2, Wilno: Uniwersytet Stefana Batorego, 1929, s. 59-114.
- Sieńkowski E., Pawlas Tadeusz Karol (1891-1953), lekarz, profesor dermatologii i wenerologii Uniwersytetu Wileńskiego, w: *Polski Słownik Biograficzny*, T. 25, s. 417-418.
- Sobczak K., Szostkiewicz L., Pawlas Tadeusz Karol (1891-1953), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Konieczna S. (red.), T. 7, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2009, s. 74-82.
- Sopek M., Szkudlarek M., Tajny Wydział Lekarski w Wilnie w latach 1940-1944, *Medyk Białostocki* 2005, nr 6-7 (29-30), s. 20-23.
- Sroka S. T., Helena Janina Szostakiewicz-Sawicka, 1919-05-06 – 1991-08-10, lekarz medycyny, w: *Polski Słownik Biograficzny*, T. 48, s. 572-574.
- Stanek A., Historia chirurgii w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919-1939, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 1995.
- Stanek A., Śledziński Z., Dzieje nauczania medycyny w Wilnie, w: *Dzieje nauczania medycyny na ziemiach polskich*, red. M. M. Żydowo, Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 2001, s. 189-220.
- Stanek A., Wajda Z., ...tak daleko, a tak blisko..., *Gazeta AMG* 1993, nr 2, s. 2-6.
- Stanek A., Wajda Z., Z pobytu w Wilnie, *Gazeta AMG* 1993, nr 6, s. 25-26.
- Stasiak P., Kamiński Z., Lewonowa Janina Antonina (1909-1965), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Machaliński Z. (red.), T. 4, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2006, s. 86-94.
- Stolzmann M., Nigdy od ciebie miasto... Dzieje kultury wileńskiej lat międzypowstaniowych (1832-1863), Olsztyn: Wydawnictwo Pojezierze, 1987.
- Suchorzewska J., Referowska M., Wujtewicz M., Katedra i Klinika Anestezjologii i Intensywnej Terapii, *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1995, T. 25, suppl. 1, s. 55-72.
- Supruniuk A., Alma Mater Vilnensis. Okoliczności wskrzeszenia Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, *Archiwum Emigracji* 2018-2019, z. 1-2 (26-27), s. 112-136.
- Supruniuk A., Supruniuk M.A., Tajemnicze początki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika: (Wilno i Lwów w Toruniu), Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2017.
- Supruniuk A., Supruniuk M.A., Tajemnicze początki Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, cz. 1. *Głos Uczelni* 2019, nr 7-10, s. 12-20; cz. 2. *Głos Uczelni* 2019, nr 11-12, s. 72-76.
- Supruniuk A., Supruniuk M.A., Uniwersytet Stefana Batorego w Warszawie i Poznaniu, cz. 1, *Forum Akademickie* 2020, nr 4, s. 66-70.
- Supruniuk A., Supruniuk M.A., W gorsecie tradycji i pamięci, *Forum Akademickie* 2018, nr 11, s. 32-35.
- Supruniuk A., Supruniuk M. A., Uniwersytet Stefana Batorego w fotografiach 1919-1939. Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK, 2009.
- Sylvanowicz W., Čwierć wieku działalności naukowej prof. dr Michała Reichera

- w Uniwersytecie Stefana Batorego, *Acta Biologica et Medica* 1968, T. 13, fasc. 2, s. 153.
- Sylwanowicz W., Życie i praca profesora Michała Reichera, *Więź* 1974, nr 1, s. 82-91.
- Szarmach H., Nowicki R., Pamięci Profesora Jerzego Kozakiewicza, *Gazeta AMG* 2006, nr 7, s. 22-23.
- Szarszewski A., Z Wilna do Gdańska. Emigracja lekarzy polskich w 1945 roku, w: *Szkoły lwowska i wileńska ich wpływ na rozwój medycyny polskiej*, red. B. Zawadowicz, Częstochowa: Towarzystwo Lekarskie Częstochowskie, 2012, s. 212-222.
- Szarszewski A., Paluchowski P., Konieczna S., Siek B., Kallalas P., Sławni lekarze gdańscy. Gdańsk: Gdański Uniwersytet Medyczny, 2017, T. 2.
- Tajne nauczanie medycyny i farmacji w latach 1939-1945, red A. Dawidowicz, Warszawa: Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, 1977.
- Tomaszewski L., Wileńszczyzna lat wojny i okupacji 1939-1945, wyd. 3 popr., Warszawa: Oficyna Wydawnicza Rytm, 2010.
- Trzebiński S., Wydział Lekarski USB w latach 1919-1929, w: *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, T. 2, Wilno: Uniwersytet Stefana Batorego, 1929, s. 377-507.
- Tutkowska-Fila A., Setna rocznica urodzin Profesora Henryka Ellerta, *Gazeta AMG* 2009, nr 1, s. 22-25.
- Tyrańska-Fobke A., Boj Zenobia Ewa (1918-2009), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Konieczna S. (red.), T. 17, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2015, s. 38-49.
- Wajda Z., Aleksander Lewiński (1920-1981), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1995, T. 25, suppl. 1, s. 143-146.
- Wajda Z., Pro memoria, Pelplin: Bernardinum, 2009.
- Wajda Z., Prof. Zdzisław Kieturakis – twórca, organizator i kierownik III Katedry i Kliniki Chirurgicznej AMG, *Gazeta AMG* 1999, nr 2, s. 5-10.
- Wajda Z., Sylwetka Profesora Zdzisława Kieturakisa, *Gazeta AMG* 2003, nr 1, s. 18-23.
- Wajda Z., Zdzisław Aleksander Kieturakis (1904-1971), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1995, suppl. 4, s. 121-125.
- Wajda Z., Zdzisław Aleksander Kieturakis 1904-1971 w stulecie urodzin, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2004.
- Witek E., Informacja z pobytu delegacji uczelni na konferencji w Wilnie, *Gazeta AMG* 1993, nr 1, s. 12.
- Witek E., Ksenia Lutomska (1900-1988), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1989, T. 19, s. 219-225.
- Włodzimierz Mozołowski 1895-1975: w 100-lecie urodzin, red. W. Makarewicz, Gdańsk: Oddział Gdański Polskiego Towarzystwa Biochemicznego, 1995.
- Wojtkiewicz-Rok W., Uniwersyteckie wydziały lekarskie i uczelnie stomatologiczne: Wydział Lekarski Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, w: *Dzieje medycyny w Polsce*, red. W. Noszczyk, J. Supady, T. 2, Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2015, s. 202-210.
- Wrzosek A., Wskrzeszenie Uniwersytetu Wileńskiego w roku 1919, w: *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, T. 2, Wilno: Uniwersytet Stefana Batorego, 1929, s. 1-32.
- Zadrozny D., Jerzy Dybicki (1923-2015), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 2016, T. 46, s. 173-175.
- Zamojska D., „Ta ludność życzy mieć uniwersytet” – walka o utworzenie Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki*, 2006, R. 51, nr 3, s. 7-46.
- Zaremba M. L., Borowski J., *Mikrobiologia lekarska*, wyd. 3, Warszawa: PZWL, 2013.

- Zawistowska H., Od Wilii po Uklę: niezapomniany czas letnich wakacji w Wilnie i na Wileńszczyźnie w latach dwudziestych i trzydziestych dwudziestego wieku, Gdańsk: Słowo/Obraz Terytoria, 2011.
- Zawistowski S., Na saratowskim szlaku: wspomnienia z czasów wojny i obozów sowieckich (1939-1948), Gdańsk: Polnord-Wydawnictwo Oskar, 2010.
- Zawistowski S., Professor dr Stanisław Hiller (1981-1965), *Folia Morphologica* 1966, T. 25, nr 1, s. 1-9.
- Zawistowski S., Wspomnienia z czasów wojny, cz. I. *Gazeta AMG* 1996, nr 9, s. 8-11; cz. II, 1996, nr 11, s. 19-21; cz. III, 1996, nr 12, s. 20-22; cz. IV, 1997, nr 4, s. 25-26; cz. V, 1997, nr 7, s. 16-18; cz. VI, 1997, nr 9, s. 17-19; cz. VII, 1997, nr 12, s. 8-10; cz. VIII, 1998, nr 4, s. 23-24; cz. IX, 1998, nr 6, s. 16-18; cz. X, 1998, nr 7, s. 18-20; cz. XI, 1998, nr 10, s. 24-25; cz. XII, 1999, nr 1, s. 16-17; cz. XIII, 1999, nr 3, s. 12-13; cz. XIV, 1999, nr 5, s. 20-22; cz. XV, 1999, nr 11, s. 20-21; cz. XVI, 1999, nr 12, s. 10-14.
- Zielińska W., Karol Bożydar Szymoński (1908-1990), *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1995, T. 25, suppl. 4, s. 249-250.
- Zieliński J., Kopacz A., Giedroyc Jerzy (1916-1991), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Machaliński Z. (red.), T. 2, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2004, s. 21-26.
- Zieliński J., Kopacz A., Kruszewski W.J., Kornel Michejda – prekursor powojennej chirurgii gdańskiej, *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 2006, T. 46, s. 241-250.
- Zielonko J., 70-lecie zakładu radiologii Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego – historia i osiągnięcia, *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 2016, T. 46, s. 33-44.
- Zwolski S., Wyższe szkolnictwo medyczne: Wilno, w: *Dzieje medycyny w Polsce*, red. W. Noszczyk, T. 1, Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2015, s. 187-192.
- Żebrowska M., Ellert Tadjanna (1910-1985), w: *Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku*, Konieczna S. (red.), T. 6, Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku, 2008, s. 34-38.
- Żawrocka-Wrzołek T., Pamięci Profesor Ewy Boj, *Gazeta AMG* 2009, nr 8-9, s. 24-25.
- Żawrocka-Wrzołek T., Pikiel L., Zenobia Ewa Boj (1918-2009) – profesor, kierownik Zakładu Patomorfologii AM w Gdańsku w latach 1973-1988. *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 2010, T. 40, s. 221-232.
- Żydowo M., Żelewski L., Włodzimierz Mozołowski (1895-1975), *Postępy Biochemii* 1976, T. 22, nr 1, s. 3-10.
- Żydowo M., Mozołowski Włodzimierz Antoni Witold (1895-1975), w: *Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku*, red. Z. Podgórska-Klawe, T. 1, z. 3, Warszawa: Wydaw. Inst. Historii Nauki PAN, 1995, s. 80-82.
- Żydowo M., Profesor Włodzimierz Mozołowski doktorem *honoris causa* Akademii Medycznej w Gdańsku, *Annales Academiae Medicae Gedanensis* 1974, T. 4, s. 633-636.
- 50-lecie ukończenia studiów na Wydziale Farmaceutycznym AMG. *Gazeta AMG* 2001, nr 7, s. 8-12.

INDEKS NAZWISK

Abramowicz Ignacy 7, 20, 21, 52, 58-65, 78,
106, 125, 136, 154, 163-164
Achmatowicz Osman 145
Adamczewski Ignacy 106
Adamowicz Paweł 48
Adamowicz-Klepalska Barbara 43, 49
Aleksandrowicz Marta 40, 222
Aleksandrowicz Zenon 40
Alexandrowicz Jerzy 70-71, 112, 116
Ambros Zygmunt 33
Ambros Maria 106
Angielski Stefan 39-40, 46
Anisimowicz Eugeniusz 22, 60, 124-125, 146
Arcimonowicz Aleksy 51
Arzt L. 104
Bagiński Stefan 19, 68, 71-74
Bagrańcowa Zofia 198
Baranowski Leon 22, 126-127
Baranowski Tadeusz 91, 99
Barniczowa Olga 101
Bartosiaś Maria 61
Basiński Antoni 91, 170
Bąk Stefan 78
Bechterew Władimir 15
Bellinghieri Guido 47
Bidzińska Felicja 132
Bielawski Włodzimierz 178
Bilikiewicz Tadeusz 106
Bincer Wiktor 35, 43, 181, 121
Birn Leon 32-33
Biruta Elżbieta 152
Bittel-Dobrzyńska Nadzieja 22, 128-131
Blumental O. 104
Błanek Hanna 233
Błaszczak Marcin 51
Bochenek Adam 60, 70, 114, 209
Bogusławski Walerian 226
Bogusz Józef 196
Boguszewska Maria 211
Bohuszewicz Józefat 80
Boj Eugeniusz 132
Boj Zenobia Ewa 22, 132-134
Bordziłowski Eugeniusz 78
Borowski Edward 49
Borowski Jerzy 29-30
Borusiewicz F. 174
Brankiewicz Aleksander 51
Brazis Romuald 46

Brokman Henryk 106, 128, 138, 141
Bross Wiktor 196
Brydacki Artur 51
Brzozowski Zdzisław 189
Bulzacka Wiktoria 103
Buzek Józef 83-84
Chambers Robert 68, 71
Chmielewski Janusz 51
Chodorowska Wanda 35
Chodorowski Bronisław 35
Chodorowski Józef 35, 83
Chodorowski Zygmunt 35-36, 46
Cichorek Mirosława 32, 38
Cybulski Napoleon 67, 98
Czarnocki Wilhelm 26, 106, 113, 133, 175,
195
Częstochowska Eugenia 224
Dawidowicz Aleksander 19
de Santo Natale 47
Dębicki Kazimierz 148, 157, 196, 197, 228
Dobaczewski Eugeniusz 62
Domański Wacław 171
Dulewiczowa Maria 64
Dybicka Anna Danuta 31, 60, 135-136
Dybicki Jerzy 31-32, 67, 72, 136-137, 161
Dziedziuszko Anna 22, 138-139
Dziekońska-Kulesza Maria 51
Dziwulski Wacław 207
Eiger Marian 98
Ellert Henryk 22, 24-25, 142-146, 200
Ellert Tacianna 22, 26, 142-143, 145
Ellert-Żygadłowska Janina 144
Embden Gustav 91
Eydrygiewicz Elżbieta 152
Fegler Jerzy 20
Fiebig Adolf 24, 143, 172
Fink-Finowicki Czesław 171
Frank Peter 11
Garlej Tadeusz 74
Giedroyc Jerzy 22, 147-149
Gierasimowicz Jadwiga Wanda 33
Gilels Wiera 84
Ginko Tadeusz 19, 74, 85, 101, 121
Głowacki Zbigniew 51, 200
Gnoiński Stefan 72
Godlewski Emil 13-14, 67, 70, 72-73, 104
Gołubowski Sylwester 22, 150-151
Gołuchowski Wojciech 89
Gorczeńska Małgorzata 233
Górski Jacek 224

Górski Marian 42, 178-179, 183, 230-231
 Gromadzki Henryk 106, 153, 219
 Gryniewicz Stefania 150
 Grzegorzewski Edward 19, 22, 53-54, 95, 113
 Grzybiak Marek 209-210
 Hajdukiewicz Helena 37
 Hajdukiewicz Władysław 37
 Heidland August 47
 Heller Józef 89, 92, 99
 Hellmann Andrzej 224
 Hermanewski Wincenty 142
 Hermanowicz Witold 91, 99
 Hermanowiczówna Halina 63
 Hiller A. 19
 Hiller Danuta 31
 Hiller Jan 38
 Hiller Stanisław 7, 16-20, 31-32, 36-38, 53, 66-74, 92, 94-97, 100, 106, 114, 117, 119, 135-137, 165
 Hurynowicz Janina 20-21
 Iszora Aleksander Franciszek 152
 Iszora Eugeniusz 22, 152-153
 Iwaszkiewicz Jarosław 106
 Iwaszkiewicz-Bilikiewicz Barbara 60-61, 64
 Jabłońska Walentyna 22, 41, 60, 154-155
 Jabłoński Janusz 41, 155
 Jacyna-Onyszkiewicz Tadeusz 196
 Jagiellończyk Aleksander 205
 Jakimowicz Władysław 106, 126
 Jakończowa Janina 64
 Jakowicki Władysław 17-18, 92
 Jancelewicz Janina 42
 Jancelewicz Zygmunt 42
 Jankowicz Eleonora 42
 Januszkiewicz Aleksander 17-18, 41, 183, 217, 220
 Jarosz Mieczysław 185
 Jasiński Wacław 73, 152-153
 Jundziłł Piotr 171
 Juniewicz Józef 51
 Juniewicz-Szprądowska Joanna 51
 Juszczyński Michał 78
 Kader Bronisław 47, 77, 80, 84
 Kallenbach Józef 13
 Kałowski Miron 27, 176
 Kamieńska Wanda 111
 Kamieński Leon 24, 26, 199
 Kania Henryk 196
 Karaffa-Korbutt Kazimierz 17
 Karaffa-Korbutt Władysław 25, 144
 Karwowski Otton Aleksander 120
 Kerl W. 104
 Kieturakis Zdzisław Aleksander 7, 22, 28, 47-48, 52-54, 77, 79, 83, 135, 146, 150, 156-158, 169, 196, 204, 222, 234, 237, 242, 244, 246, 252
 Kisiel Bożena 49
 Klatzo Igor 51
 Kleina-Dacewicz Halina 51
 Koehler Jadwiga 88
 Kolankowski Ludwik 13
 Kołodziejski Józef 24, 142, 168, 171, 200
 Komorowska Anna 51
 Konarska Janina 59
 Koncewicz Zofia Zinaida 202
 Kondrat Jan 159
 Kondrat Wanda 22, 159-161
 Kononowicz Helena 184
 Kopacz Andrzej 148-149
 Korolkiewicz Konstanty Zbigniew 30-31
 Kosiński Karol 15, 120
 Koszarski Józef 51
 Kowalik Franciszek 51
 Kowalska Alina 217, 221
 Kowalski Andrzej 217
 Kozakiewicz Angelina 23, 60, 162-164
 Kozakiewicz Jerzy 22, 165-166
 Kozakiewicz Mikołaj 162
 Kozakowska Anna 180
 Kozłowska Krystyna 32, 46
 Krajka Kazimierz 48
 Krasnodębska Wanda 111
 Kraszewski Witold 98
 Krukowska Irena 167
 Kruszyński Jan 68, 72-74, 91
 Krwawicz Tadeusz 59
 Kryński Stefan 29-30
 Kryszewski Andrzej 46
 Krzyszkowska Julia 195
 Krzyszkowski Stanisław 195
 Krzyształowicz Franciszek 103
 Krzyżanowska-Adamczewska Janina 27, 185
 Książek Andrzej 47
 Kubik Władysław 209
 Kucharski Józef 84
 Kuczyńska Helena 183
 Kuleszyna Alina 23, 26, 143, 146, 167-168, 172
 Kuleszyna Janina 26
 Kurowicka Antonina 167

Kurowicki Franciszek 167
 Kutylowska-Filipowicz Irena 51
 Lao Mieczysław 47
 Lardy Henry 40
 Latwis Jan 171
 Legeżyński Stanisław 19, 94, 113
 Leśniewska-Komorowska Alina 50-51
 Letowt Helena 188
 Letowt Zygmunt 188
 Levin Natan 47
 Lewicki Aleksander 158
 Lewiński Aleksander 23, 169-170
 Lewon Józef 171
 Lewonowa Janina Antonina 23, 26, 171-173, 200
 Leyko Emil 117
 Lidzki Abram 83
 Limon Janusz 33-34
 Limon Jerzy 34
 Limon Zenon 33
 Lindholm Bengt 47
 Loth Edward 111, 113
 Lubczyński Józef 106, 181, 225
 Lutomska Ksenia 22, 26-27, 52-54, 174-176
 Lysholm Erik 219
 Ławińska-Stankiewicz Stanisława 23, 42, 177-178
 Ławiński Stanisław 42
 Ławrynowicz Józef 99
 Łokucijewski Wiktor 99
 Łotocka Anna 201
 Łukasiak Jerzy 216
 Łukowicz Władysława 154
 Łukowicz Włodzimierz 154
 Łysiak-Szydłowska Wiesława 40
 Machnowski Józef 159
 Machońko Arkadiusz 51
 Maciejewska Helena 81, 84
 Maciejewski Alojzy 78
 Maciusowicz Pelagia 205
 Magnuszewska Zofia 138
 Majewska Zofia 41, 126-127
 Majewski Jan 23, 200
 Makarewicz Jan 7, 23, 35, 44-45, 163, 180, 182, 212
 Makarewicz Katarzyna 212
 Makarewicz Wiesław 3, 8, 35, 44, 50, 52-53, 89, 94, 100, 161, 182
 Malinowski Feliks 107
 Małafiejew Sergiusz 81, 84
 Małujło-Opalska Irena 51
 Mancewicz Eugeniusz 174
 Manczarski Stanisław 106
 Manitius Andrzej 39
 Manitius Jacek 47
 Manteuffel Leon 196
 Mariańska-Brühl Aleksandra 51
 Markiewicz Stanisław 62, 64, 222
 Martin Rudolf 111
 Massalski Donat 83
 Massry Shaul 47
 Matulko Piotr 61
 Melanowski Władysław 62
 Melcer Henryk 106
 Merdi Mieczysław 23, 183-184
 Merdi Taisa 23, 27, 51, 183-185
 Michejda Karol 77
 Michejda Kornel 7, 20-21, 47, 50, 76-85, 95, 106, 112-113, 116, 196, 227
 Michejda Maria 77
 Michnik Jerzy 91, 99
 Miedziński Franciszek 165-166
 Mienicki Marian 104, 107-108
 Mieszczerski Jerzy 186-187
 Miglinas Marius 47
 Mikołajczyk Aleksander 229
 Mikołajewski Karol 99
 Mikszewicz Arkadiusz 47-48
 Mikulski Antoni 17
 Milewska Maria 61-62
 Miłodrowska Maria 27
 Miskat Halina 151
 Młynarczyk Jerzy 48
 Moczulska Władysława 190
 Moczulski Wilhelm Gustaw 190
 Morawiecki Jerzy 155
 Mościcki Ignacy 63, 72, 91
 Mozolewski Erwin 190
 Mozołowski Stefan Andrzej 90
 Mozołowski Włodzimierz 7, 17, 19-20, 23, 38, 40, 44, 52, 54, 69-70, 86-101, 106, 117
 Murza-Murczik Helena 120
 Muszyński Jan 23, 198-199
 Narkiewicz Adolf 28
 Narkiewicz Krzysztof 29, 47
 Narkiewicz Olgierd 7, 28-29, 46, 53-54, 113, 115, 207, 210
 Naumik Aleksander 83
 Nielubowicz Jan 196
 Nosowicz Leonarda 226

Nowak Henryk 106
 Nowakowski Brunon 117
 Nowicki Stanisław 79, 196
 Oleński Feliks 83-85
 Olszewska Maria Klementyna 67
 Omeljanowicz Maksymilian 84
 Omilian-Mucharska Małgorzata 233
 Onisk Zbigniew 103
 Opacki Zbigniew 13
 Opalski Stefan 51
 Opoczyński Kazimierz 17-18
 Orlicka Maria 61, 64
 Orłowski Witold 152
 Orłowski Zenon 15, 98
 Parnas Jakub Karol 89-91, 99-10
 Paszkiewicz Zofia 152
 Pawlak Jadwiga 27, 176
 Pawlas Eugeniusz 103
 Pawlas Tadeusz 7, 19-22, 50, 94-95, 102-109,
 114, 165, 195
 Pawlas Walery 103
 Pawłowska Wanda 185
 Pelczar Kazimierz 17, 124, 135
 Perkowski Dariusz 48
 Perlmann Jakub Wolf 78, 84
 Perlmutter Maria 111
 Pędzich Julian 83
 Piliczewski Józef 23, 26, 188-189, 200
 Piłsudski Józef 12-14, 16, 63, 69, 80, 88, 90,
 93
 Piskor Tadeusz 87
 Pleszczyńska-Gastman Bronisława 51
 Poczobut-Odlanicki Marcin 11
 Pokrzywnicki Stanisław 85
 Popiel-Mozolewska Eulalia 23, 51, 190-191
 Popinigis Jerzy 40
 Poppe Zofia 203
 Powiłańska Franciszka 188-189
 Pratkowska Jadwiga 72
 Prościewiczówna Antonina 64
 Pruszyński Romuald 43
 Puchalski Teofil 99
 Raczkowska Wanda 177
 Radziwiłłowicz Rafał 17
 Radziwiłłówna Barbara 205
 Rakuszanka Elżbieta 205
 Raszewski Kazimierz 88
 Reicher Kazimierz 111
 Reicher Michał 20-22, 50, 52, 70, 79, 94-95,
 110-120
 Reicher Stanisław 111
 Reichstein Tadeusz 192
 Retinger Juliusz 97-98
 Rittler Edward 64
 Rodziewicz Włodzimierz 215
 Rose Maksymilian 17, 126
 Rose-Boratyńska Ewa 78
 Rostkowski Ludwik 61-62
 Rowiński Ksawery 221
 Rudke Leopold 106-107
 Rudzisz Felicja 207
 Rudzki Apolinary 81, 84
 Ruebenbauer Henryk 142
 Ruge Georg 111
 Ruszczyc Ferdynand 13
 Rutkowski Bolesław 38-40
 Rutkowski Kazimierz 38
 Rutkowski Maksymilian 77
 Ryll-Nardzewski Czesław 104
 Rzepiak Michał 49
 Rzewuski Walery 106
 Sadowska Jadwiga 211
 Safarewicz Aleksander 16, 97
 Samet Alfred 46
 Sawicki Jan 208
 Sawka Bronisława 148
 Sawlewicz Józef 22, 24-25, 188-189, 192, 194,
 200
 Schilling-Siengalewicz Sergiusz 18, 21, 92,
 117
 Schlaginhaufen Oskar 111
 Scisłowska Sylwia 20-21
 Semadeni-Konopacka Irena 26-28, 185
 Semerau-Siemianowski Mściwoj 221, 230
 Seńkowski Michał 98-99, 174
 Siedlecki Michał 13-14
 Siek Bartłomiej 233
 Siemionowa Maria 147
 Siwiak Marian 74
 Skorkowska Anna 103
 Smoleński Olgierd 47
 Sokołowska Ludwika 225
 Sokołowski Ksawery 107
 Sokołowska-Pituch Janina 209
 Sorogońska Tadjanna 144
 Sorogoński Aleksander 142
 Sowiński Zdzisław 107
 Stachowska Genowefa 225
 Stanek Aleksander 12, 46-47, 84
 Staniewicz Wiktor 13

Stankiewicz Witold 179
 Staroścjak Jacek 48
 Staroścjak Tadeusz Zygmunt 23, 195-197
 Steblewska Maria 62
 Stolarczyk Julian 46
 Strażewicz Wacław Jan 23-25, 145, 168, 198-200
 Strzeszewski Jerzy 23, 203-204
 Strzeszewski Karol 203
 Sulma Tadeusz 24, 199-200
 Supniewski Janusz 104
 Supruniuk Anna 8, 11-13, 16, 19, 233
 Supruniuk Mirosław 8, 11-13, 16, 19
 Surewicz Aleksander 201
 Surewicz Halina 42-43
 Surewicz Włodzimierz 23, 42-43, 201-202
 Sylwanowicz Witold 22, 27-28, 52, 106, 112-115, 119-220, 205-207, 209
 Sym Ernest Aleksander 189, 193
 Sypniewski Jan 72
 Szafranowicz Antoni 23
 Szandynis Konstanty 61
 Szarmach Henryk 166
 Szarowarow Cyryl 184
 Szarowarow-Merdi Taisa 51, 183
 Szczebleski Bernard 225
 Szczeniowski Konstanty 51
 Szczerbo Antoni 84
 Szegidewicz Helena 208
 Szeibelis-Deskiewicz Izabela 233
 Szepelski Konrad 26, 174
 Szkarłat Krzysztof 48
 Szkolnicki Jerzy 233
 Szmurło Jan 118
 Szostakiewicz Stanisław Michał 208
 Szostakiewicz-Sawicka Helena Janina 19, 23, 60, 113, 208-210
 Szperl Ludwik 25, 192
 Szpinalski Stanisław 106
 Szutowicz Andrzej 34
 Szutowicz Wacław 34
 Szymański Juliusz 18, 59, 61-64
 Szymoński Karol Bożydar 22, 52, 211, 213
 Szymulewicz Romuald 23, 26, 200, 214-216
 Śmigielska Alina 217-219
 Śmigielski Jerzy 23, 218, 220-221
 Śniadecki Jędrzej 11, 36, 41, 92, 100, 112, 116
 Śnieżko Ryszard 49
 Świerczyński Julian 39
 Świetlińska Antonina 61
 Talko-Hryncewicz Julian 120
 Telatycki Michał 106
 Tokarz Helena 24
 Tomaszunas Lucjan 61
 Treter Ludwika 111
 Trzebiński Stanisław 16, 18, 61, 71, 77, 81, 98, 116
 Trzeciak Mieczysław 84
 Trzęsiński Piotr 193
 Tymińska Antonina 167
 Tymińska Elżbieta 166
 Tymińska Marta 224
 Tymiński Józef 81, 84, 222
 Tymiński Witold 19, 22, 146, 222-224
 Urbanowicz Aniela 111
 Urbanowicz Antoni 23, 225-226
 Urbańska Józefa Antonina 142
 Wajda Zdzisław 46-48, 151, 158, 170
 Wasilczyk Bronisław 23
 Wasilewska-Sienkiewicz Wiktoria 52
 Wasilewski Zenon 52
 Waszczuk Eugeniusz 72
 Waszczyński Kazimierz 52
 Wawrzyńczyk Stanisław 52
 Wądołowski Władysław 78
 Wicherkiewiczówna Jadwiga 62
 Wienkowski Józef 87
 Wigura Aleksander 99
 Wiszniewska Maria 228
 Wiszniewski Tadeusz 23, 227-228
 Wiśniewski Piotr 13
 Witek Edward 27, 46, 176
 Władyczko Stanisław Karol 13-16, 126
 Wojciechowski Adolf 83
 Wojtkiewicz Czesław 193
 Wojtkiewicz-Rok Wanda 18
 Wojtulewski Leonard 91-92, 99-100
 Wróbel Jerzy Wacław 41, 229
 Wróbel Kazimierz Julian
 Wróblel (Wróblowa) Wacława 229-231
 Wrzosek Adam 15
 Wszeborowski Zbigniew 233
 Wszelaki Stanisław 106, 178-179, 201, 212, 231
 Wyrwa Józef 31
 Zalewski Antoni 81, 120
 Zawadzki Józef 63
 Zawistowska Helena 37
 Zawistowski Stanisław 36-37, 68, 70
 Zegarska Zofia 38

Zegarski Witold 32, 38, 178
Zelwowiec Zofia 64
Ziemacki Józef 13-15, 18, 112, 116
Zimmermann Kazimierz 13
Ziniewicz Maria 214
Zubrzycki Januarius 186-187
Zweibaum Juliusz 70
Zwykielski Grzegorz 78
Żakiewicz Zbigniew 130
Żelewski Leon 40, 95
Żeligowska Anna Halina 108, 215, 222
Żemojtel Władysław 84
Żongołowicz Bronisław 13
Żydowo Mariusz 12, 41, 44, 93-97

Spis treści

PRZEDMOWA	7
Cz. I	
Zarys dziejów Uniwersytetu w Wilnie, początki Akademii Lekarskiej w Gdańsku, tradycje lekarskie i związki rodzinne z Wilnem	9
Wprowadzenie	11
Zarys dziejów Uniwersytetu w Wilnie	11
Józef Ziemacki (1856-1925)	14
Stanisław Karol Władyczko (1878-1936)	15
Zamknięcie Uniwersytetu, okupacja rosyjska i niemiecka, ekspatriacja	18
Organizacja Akademii Lekarskiej w Gdańsku	20
Wydział Lekarski	20
Wydział Farmaceutyczny	23
Oddział Stomatologiczny	26
Tradycje lekarskie i związki rodzinne z Wilnem i USB	28
Powojenne kontakty i współpraca z wileńskim środowiskiem lekarskim	46
Wilnianie i tradycja wileńska w Gdańsku	48
Wileńska tradycja w Gdańsku – podsumowanie	50
Cz. II	
Sylwetki profesorów USB, którzy po ekspatriacji z Wilna organizowali Akademię Lekarską w Gdańsku	57
Ignacy Abramowicz (1890-1982)	58
Katedra i Klinika Oczna USB	61
Z humorem...	65
Stanisław Hiller (1981-1965)	66
Katedra i Zakład Histologii i Embriologii USB	70
Z humorem...	74
Kornel Michejda (1887 -1960)	76
Katedra i Klinika Chirurgiczna USB	80
Z humorem...	85
Włodzimierz Mozołowski (1895-1975)	86
Katedra i Zakład Chemii Fizjologicznej USB	97
Z humorem...	101
Tadeusz Karol Pawlas (1891-1953)	102
Katedra i Klinika Dermatologiczno-Syfidologiczna USB	107
Z humorem...	109
Michał Reicher (1888-1973)	110
Katedra i Zakład Anatomii Opisowej USB	116
Z humorem...	121

Cz. III

Szkice biograficzne lekarzy i farmaceutów wywodzących się z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie	123
Eugeniusz Anisimowicz (1912-1984)	124
Leon Baranowski (1902-1968)	126
Nadzieja Bittel-Dobrzyńska (1917-1999)	128
Zenobia Ewa Boj (1918-2009)	132
Anna Danuta Dybicka (1920-2008)	135
Anna Dziedziuszko (1912-1977)	138
Antonina Dziewicka (1919-1988)	140
Tacjana Ellert (1910-1985)	142
Henryk Ellert (1908-1970)	144
Jerzy Giedroyc (1916-1991)	147
Sylwester Gołabowski (1909-1981)	150
Eugeniusz Iszora (1989-1955)	152
Walentyna Jabłońska (1917-2012)	154
Zdzisław Aleksander Kieturakis (1904-1971)	156
Wanda Kondrat (1919-2011)	159
Angelina Kozakiewicz (1914-1972)	162
Jerzy Kozakiewicz (1919-1996)	165
Alina Kuleszyna (1913-1994)	167
Aleksander Lewiński (1920-1981)	169
Janina Antonina Lewonowa (1909-1965)	171
Ksenia Lutomska (1900-1988)	174
Stanisława Ławińska-Stankiewicz (1915-1985)	177
Jan Makarewicz (1902-1963)	180
Mieczysław Władysław Merdi (1910-1974)	183
Taisa Merdi (1915-2008)	184
Jerzy Mieszczerski (1916-2004)	186
Józef Piliczewski (1901-1994)	188
Eulalia W. Popiel-Mozolewska (1913-2008)	190
Józef Sawlewicz (1909-2000)	192
Tadeusz Starościak (1916-1965)	195
Wacław Jan Strażewicz (1889-1950)	198
Włodzimierz Surewicz (1913-1991)	201
Jerzy Strzeszewski (1912-1969)	203
Witold Sylwanowicz (1901-1975)	205
Helena J. Szostakiewicz-Sawicka (1919-1991)	208
Karol Bożydar Szymoński (1908-1990)	211
Romuald Szymulewicz (1907-1980)	214
Alina Śmigielska (1913-1960)	217
Jerzy Śmigielski (1906-1970)	220
Witold Tymiński (1919-1996)	222
Antoni Urbanowicz (1914-1996)	225
Tadeusz Wiszniewski (1914-1976)	227
Wacława Wróblowa (1905-2000)	229
PODZIĘKOWANIA	233
BIBLIOGRAFIA	234
INDEKS NAZWISK	244

Profesor dr hab. n. med. Wiesław Antoni Makarewicz

– urodzony 13 czerwca 1935 r. w Wilnie, zmarł 20 grudnia 2021 r. w Gdańsku. Absolwent Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Gdańsku z 1960 r.; związany z Gdańskim Uniwersytetem Medycznym (dawniej Akademia Medyczna w Gdańsku) przez całe zawodowe życie. Profesor zwyczajny w Katedrze i Zakładzie Biochemii, kierownik Katedry Biotechnologii Medycznej, prodziekan Wydziału Lekarskiego w latach 1981-1984, prorektor ds. nauki w latach 1987-1993, rektor AMG w kadencjach 1999-2002 oraz 2002-2005, przewodniczący Rady Rektorów Województwa Pomorskiego w latach 2002-2005. Współtwórca Międzyuczelnianego Wydziału Biotechnologii UG i AMG i jego pierwszy dziekan dwóch kadencji (1993-1999) oraz kierownik Katedry Biotechnologii Medycznej (2003-2005). Członek wielu towarzystw naukowych, w tym Polskiego Towarzystwa Biochemicznego, Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, European Society for the Study of Purine and Pyrimidine Metabolism in Man; redaktor naczelny miesięcznika uczelnianego *Gazeta AMG* w latach 2005-2015. Autor ponad 260 publikacji nie tylko naukowych, w tym wielu na temat historii Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie i wileńskich korzeni Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego.

Filantrop i społecznik – członek-założyciel Klubu Lions Gdańsk Neptun i dwukrotny gubernator Okręgu 121 Polska, Lions Clubs International, członek Rady Fundacji Hospicyjnej przy Hospicjum im. Ks. Eugeniusza Dutkiewicza w Gdańsku oraz Fundacji *Lubię Pomagać*, a także prezes Zarządu Fundacji Pomocy Lekarzom Seniorom Okręgowej Izby Lekarskiej w Gdańsku. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1983 r.), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1988 r.), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2005 r.), Medalem „Zasłużonemu Akademii Medycznej w Gdańsku” (1995 r.), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1998 r.), Medalem Wojewody Pomorskiego *Sint Sua Praemia Laudi* (2004 r.), Medalem Uniwersytetu Gdańskiego (2005 r.) oraz Złotym Medalem Uniwersytetu Gdańskiego *Doctrinae Sapientiae Honestati* (2018 r.), jak też Nagrodą *Pro Bono Societatis Medicorum Pomeraniae* przyznaną przez Okręgową Izbę Lekarską w Gdańsku (2017 r.). W czerwcu 2018 r. Gdański Uniwersytet Medyczny nadał mu godność Profesora Honorowego *Aesculapius Gedanensis*. Pośmiertnie (w 2021 r.) odznaczony przez prezydenta RP za wybitne zasługi w pracy naukowej oraz za działalność społeczną i charytatywną Krzyżem Komandorskim Odrodzenia Polski.

Książka Wileńskie korzenie Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, autorstwa prof. Wiesława Makarewicza powstała na marginesie Jego studiów nad dziejami Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, którego Gdański Uniwersytet Medyczny jest spadkobiercą tradycji i dziedzicem pamięci. Decyzja o uczestnictwie w międzynarodowym grancie badawczym, który miał opisać dzieje Uniwersytetu Wileńskiego w latach 1919-1939 była zaczynem Jego pogłębianych studiów historycznych połączonych z poszukiwaniami w archiwach litewskich i polskich, dzięki czemu nie tylko poszerzył własną wiedzę o tej uczelni, ale przede wszystkim poznał losy i działalność uczonych z nią związanych, którzy wespół z przybyszami z innych stron Polski, w roku 1945 położyli podwaliny pod Akademię Lekarską w Gdańsku. Nie bez znaczenia była także tradycja rodzinna i wynikająca z niej świadomość wileńskich korzeni. Jego ojciec, Jan Makarewicz, absolwent Wydziału Lekarskiego USB z 1933 r., po ukończeniu studiów przez kilka lat był pracownikiem wileńskiego pogotowia ratunkowego, a po ekspatriacji we wrześniu 1945 r. przybył do Gdańska i podjął pracę w Zakładzie Higieny tworzącej się Akademii Lekarskiej, a potem w Klinice Chorób Zakaźnych i Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej.

Autor książki, urodzony w czerwcu 1935 r. w Wilnie, zwiąawszy swoje dorosłe i naukowe życie z Akademią Medyczną w Gdańsku, spotykał w czasie studiów w jej murach uczonych z Wilna. Jeden z nich – prof. Włodzimierz Mozołowski wykładający chemię fizjologiczną – „zauroczył” młodego studenta i spowodował, że wybrał on specjalizację biochemiczną, a po studiach zrezygnował z czynnego uprawiania zawodu lekarza i jako asystent rozpoczął pracę w Zakładzie Chemii Fizjologicznej. W swojej Almae Matris przeszedł kolejne szczeble kariery naukowej i administracyjnej, której zwieńczeniem była godność rektora Gdańskiej Akademii Medycznej, pełniona przez dwie, kolejne kadencje (1999-2005).

Studia nad Wszechnicą Wileńską podjął nie tylko z racji związków rodzinnych, ale także z poczucia obowiązku i świadomości, iż spoczywa na nim, jako na „najstarszym spośród żyjących profesorów urodzonych w Wilnie”, dbałość o „wileńską tradycję” Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego.

dr hab. Anna Supruniuk
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

PATRONAT HONOROWY

REKTOR
GDAŃSKIEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO
prof. dr hab. Marcin Gruchała